wordt zelfs gewerkt aan het afluisteren van gesprekken in privé-woningen.[48]

Wanneer we de diverse standpunten die we tegengekomen zijn naast mekaar zetten, dan geeft dat stof tot denken: 'Zij kunnen bijna alles gedaan krijgen', 'Duitsland heeft lessen getrokken uit de Twee Wereldoorlogen', 'Wij hebben skinheads in de regering'... Het is duidelijk: Bonn wil een supermacht worden. Met alle mogelijke middelen. Het heeft dan ook geen zin onze hoofden in het zand te steken.

1. Geciteerd door Stefan Eggerdinger, voordracht in het Internationaal Centrum, Brussel, maart 1993.
2. Verklaring van het State Department (Buitenlandse Zaken), 24 mei 1991, in *Foreign Policy Bulletin*, juli-augustus 1991, p.71.
3. *Quotidien de Paris*, 28 januari 1993.
4. Geciteerd door Sean Gervasi, in *Covert Action* (vs), winter 1992-'93.
5. *Süddeutsche Zeitung*, 18 december 1991.
6. Geciteerd door Gervasi, *op.cit.*.
7. Interview in *Le Soir* (België), 2 november 1993.
8. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 19 september 1991.
9. *Idem.*
10. *Süddeutsche Zeitung*, geciteerd in *Courrier International*, 21 oktober 1993.
11. *The Observer*, 16 september 1995.
12. *Solidair* (België), 5 mei 1993.
13. *Süddeutsche Zeitung*, 3 februari 1993.
14. Geciteerd door Jürgen Elsässer, *Konkret* (Duitsland), 3/96.
15. Persoonlijk onderhoud, lente 1996.
16. Cf. Jo Cottenier, *Solidair*, 4 oktober 1995, p. 15.
17. *Le Soir*, 16 juni 1995.
18. *NRC-Handelsblad*, 17 januari 1995.
19. *Süddeutsche Zeitung*, 3 februari 1996.
20. *Die Zeit*, nr. 23/1993.
21. *Süddeutsche Zeitung*, 6 juli 1993.
22. *Wirtschafts*, nr. 45/1992.
23. Persoonlijk onderhoud, lente 1996.
24. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 4 november 1996.
25. *Junge Welt*, 16 oktober 1996.
26. *Freitag*, 19 juli 1991 en *Volksstimme*, 30 november 1995.
27. Cf. tijdschrift *Hérodote*, nr. 63/1991, p.57.
28. *Süddeutsche Zeitung*, 16 juni 1992.
29. Geciteerd door Michael Thumann, 'Germany's Balkan Policy, 1991-1994', in *Eurobalkans* (Griekenland), herfst 1994, p.39.
30. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 28 mei 1993.
31. Voordracht van Stefan Eggerdinger, Internationaal Centrum, Brussel, maart 1993.
32. *Frankfurter Rundschau*, 6 december 1996.
33. Reunited Germany, *op.cit.*, p.39.
34. *Le Figaro* (Frankrijk), 15 augustus 1991.
35. Geciteerd door Lucia Caracciolo, 'What's Germany looking for in Yugoslavia?', Rome, maart 1994.
36. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 16 april 1991.
37. Tijdschrift *Vrede* (België), november 1994.
38. Samir Amin, 'L'Ethnie à l'assaut des nations', Parijs, 1994, p.134-137.
39. Ulli Furet, in *Archipel* (Frankrijk), maart 1995, p.5.
40. Pierre Gallois, 'Le Soleil d'Allah', *op.cit.*, p.32.
41. Voordracht in het Internationaal Centrum, Brussel, juni 1995.
42. *De Standaard*, 28 december 1994.
43. Verklaring van 1993, geciteerd in 'Reunited Germany, the New Danger', *op.cit.*
44. Geciteerd door Gabriele Hennecke, voordracht in het Internationaal Centrum, Brussel, juni 1995.
45. *Courrier International*, 7 maart 1996.
46. Rudolf Wasserman, *Die Welt*, geciteerd in *Courrier International*, 7 maart 1996.
47. *Neues Deutschland*, 12 januari 1996.
48. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 5 januari 1996.

De 'humanitaire' interventie van het Duitse leger in Somalië kostte 310 miljoen DM. De humanitaire hulp liep op tot... 0,6 miljoen DM, of 0,2% van de militaire uitgaven.

5. 'Hun doel: zich voorbereiden om oorlog te voeren'

'Hun doel: zich voorbereiden om oorlog te voeren'

'Oorlog is opnieuw een politiek middel geworden. Wij moeten in de toekomst in staat zijn om conflicten ook met militaire middelen op te lossen.'[1]
Volker Rühe, Duits Defensieminister

Hoe is het mogelijk dat de Groenen (traditioneel pacifistisch) eind 1995 in het Duitse parlement voor de Duitse militaire interventie in Joegoslavië stemden? Na de nederlaag van het nazisme verbood de nieuwe Duitse grondwet nochtans voorgoed dat er Duitse militairen in het buitenland zouden ingezet worden. Dat vredesengagement kreeg ruime steun van de bevolking. Maar na 1990 en de val van het socialisme willen de leidende kringen van het land die handicap opruimen. Hun doel: opnieuw een leger vormen dat in staat is om hun wil op internationaal vlak op te leggen.

Dat zijn niet onze woorden maar die van Klaus Kinkel, Duits minister van Buitenlandse Zaken: 'Vriendelijk zijn is vaak niet voldoende in de politiek. Uiteindelijk steunt politiek op geloofwaardige militaire opties.'[2]

Klaus Naumann, de hoogste legerverantwoordelijke, ziet het eveneens in die richting: 'Militaire middelen zijn het ultieme argument van de politiek. Dat betekent niet dat men die middelen pas in laatste instantie mag gebruiken.'[3] Maar misschien heeft dat leger slechts een louter defensieve functie? 'Neen', preciseert Naumann: 'Die strijdkrachten kunnen evengoed de eerste slag toebrengen, onder meer om te beletten dat een conflict Duitsland bereikt.' Dat is een uiterst vage omschrijving. Om tenslotte elke illusie weg te nemen dat het hier zou gaan om interventies in de onmiddellijke omgeving, voegt Naumann er voor alle duidelijkheid nog aan toe: 'Het inzetten van de Duitse troepen mag niet beperkt blijven tot Europa.'

Joegoslavië was voor Bonn de gedroomde gelegenheid om een vervelend taboe uit de weg te ruimen, namelijk het constitutionele verbod om militair tussen te komen buiten de zone van het NAVO-verdrag. Reeds in 1992 klaagt Kinkel: 'Duitsland is de motor geweest op het vlak van diplomatieke inspanningen en loopt op kop op het vlak van humanitaire hulp. Nu er sprake is van een militaire interventie bevindt Duitsland zich in een moeilijke situatie.'[4]

Al in 1993, tijdens een voordracht in Brussel, waarschuwde Stefan Eggerdinger ons daarvoor: 'De Duitse regering overtreedt haar eigen grondwet en bereidt zich voor op een oorlog. De essentie van de Duitse politiek in de Balkan komt er op neer opnieuw de slagkracht te creëren om oorlog te voeren, zowel in het binnenals in het buitenland. De politiek ten aanzien van Joegoslavië wil onder meer de tegenstanders van Duitsland onderling verdelen. Dat is een voortzetting van de politiek van Bismarck, onze ultra-reactionaire en imperialistische kanselier van eind vorige eeuw. Die zei: "Men moet de Oosterse wonde openhouden om zo de eensgezindheid van de andere mogendheden te verbreken".'[5]

'Opnieuw de slagkracht opbouwen om oorlog te voeren?' Dit leger is volledig gereorganiseerd en versterkt. Naumann richtte een aantal 'elite-eenheden' op die overal ter wereld inzetbaar zijn. Volgens het officiële 'Witboek van Defensie' omvatten die *Crisis Reaction Forces* de hele waaier van mogelijke tussenkomsten: 'Van de moderne guerrillaoorlog tot een massale interventie van gevechtstroepen met hoogtechnologische middelen.' Voor welk doel zullen die troepen vechten? 'Om de vrije wereldhandel te beschermen en overal ter wereld ongehinderd toegang te hebben tot markten en grondstoffen.'[6] Kortom, er staan nieuwe Golfoorlogen op het programma.

Men zou kunnen voorhouden dat de versterking van het Duitse leger in feite zo erg toch niet is, aangezien het nu toch helemaal 'democratisch' is en brak met zijn nazi-verleden... De volgende pagina toont aan dat dat niet zomaar vanzelfsprekend is.

Gevleugelde woorden...

'Het is vooral door mijn invloed dat de bedreiging van de NAVO om de Serviërs te bombarderen ook uitgevoerd werd.'[1]
Helmut Kohl, 1994

'Wij gaan de leiding van een militair autonoom Europa uitbouwen om de veiligheid naar het zuiden en het oosten uit te voeren.'[2]
Klaus Kinkel, 1997

'De bevolking steunt een Duitse militaire actie buiten het kader van de Verenigde Naties niet. Maar op lange termijn zal dat wél mogelijk zijn.'[3]
Volker Rühe, 1992

'De soldaat vertrouwd maken met de dood is een van de fundamentele taken van het Duitse leger.'[4]
Klaus Naumann, inspecteur-generaal van het leger, 1992

'Het inzetten van een leger veronderstelt dat elke man er klaar voor is om voor de verdediging van ons land en onze bevolking een wapen op te nemen en zijn leven te riskeren, ook in het buitenland.'[5]
Klaus Naumann, 1992

'Duitse soldaten moeten voorbereid worden op operaties in het buitenland, dat soort acties is niet veraf meer.'[6]
Klaus Naumann, 1994

'Het is van fundamenteel belang de ouders te steunen in hun kinderwens. Per slot van rekening heeft de minister van Defensie voldoende soldaten nodig om een leger in stand te houden.'[7]
Hannelore Hönsch, Duits minister voor het Gezin, 1993

'We always come back (wij komen altijd terug).'[8]
Graffiti van Duitse soldaten op missie in ex-Joegoslavië, 1997

1. Conferentie van officieren van de Bundeswehr, Leipzig, 12-14 mei 1992.
2. *UZ*, 17 januari 1997.
3. *Der Spiegel*, nr. 15, 1992.
4. Geciteerd in 'Reunited Germany', *op.cit.*
5. *Le Monde*, 16 mei 1992.
6. Tijdschrift *Searchlight* (reeds geciteerd), p.25.
7. *Kieler Nachrichten*, 11 februari 1993.
8. *Die Junge Welt* (Duitsland), 17 maart 1997.

Heeft het Duitse leger met zijn verleden gebroken?

In dienst van Hitler heeft het Duitse leger - dat toen Wehrmacht *heette - zich op een sinistere manier onderscheiden. Vooral in Joegoslavië heeft het duizenden burgers, mannen, vrouwen, kinderen en bejaarden vermoord... Dat leger - dat zich vandaag Bundeswehr noemt - beweert volledig gebroken te hebben met dat verleden en de extreem-rechtse ideologie. Is dat inderdaad zo?*

- Slechts drie van de 217 generaals die vandaag in functie zijn, zijn hun carrière niet onder Hitler begonnen.

- De banden met de sinistere SS blijven nauw. Het tribunaal van Nürenberg oordeelde dat 'de eenheden van de *Waffen-SS* rechtstreeks deelnamen aan de moorden op krijgsgevangenen en terreuracties in de bezette gebieden en dat zij manschappen leverden voor de eenheden belast met de uitroeiing van de zogenaamde Untermenschen en gevaarlijke elementen voor de nazi-belangen.' Toch blijft de top van het nieuwe leger regelmatig deelnemen aan de plechtigheden van de Vereniging van Soldaten van de ex-*Waffen SS* organiseert. Die SS-ers die nauwelijks berouw betonen: ieder jaar herdenken zij de verjaardag van Hitler, zijn putsch in 1923, zijn machtsovername...

- April 1972. Kapitein Heinrich vertegenwoordigt officieel de Bundeswehr op de 20e verjaardag van die vereniging van oud-SS-'ers HIAG (Hilfgemeinschaft auf Gegenseitigkeit).

- 1973. Twintig hoge officieren (een aantal nog in dienst, een aantal op rust) overhandigen een cheque van 25.000 DM aan generaal Mendoza van de Chileense militaire dictatuur. Aan de leidinggevende militaire academie van de *Bundeswehr* in Hamburg verdedigt luitenant-kolonel Kraushaar de bloedige staatsgreep van Pinochet. Zijn toespraak wordt op luid applaus onthaald.

- Februari 1974. Luitenant-kolonel Prentl, bevelvoerder voor Ober-Beieren is eregast op het verjaardagsbanket van Wilhelm Bittrich. Bittrich, ex-SS *Obergruppenführer*, is erevoorzitter van de HIAG.

- De beroemde bommenwerperpiloot Hans-Ulrich Rudel, een nazi in hart en nieren, wordt hartelijk onthaald op de basis van het 'Verkenningseskadron 51'.

- 1975. Generaal Hildebrandt neemt in Madrid deel aan een herdenkingsplechtigheid ter ere van de overwinning van de Spaanse fascisten. Hij wordt door zijn oversten gedekt.

- Von Knauer, de officier die in 1937 de leiding had van het fascistische bombardement op Guernica (Baskenland), gaat vredig op pensioen na een lange carrière zonder problemen, net zoals zijn medeplichtigen... Piloot Heins Treittner werd tot inspecteur-generaal van de *Luftwaffe* benoemd. Hans Hasmus, stafofficier van het fascistische Condor-legioen, werd tot bevelhebber van de NAVO-luchtmacht boven de Baltische zee benoemd.

- 1981. Officieren in uniform geven talrijke recepties ter gelegenheid van de dood van ex-admiraal Karl Dönitz, opvolger van Hitler en in Nürenberg voor oorlogsmisdaden veroordeeld.

- Mei 1981. Generaal-majoor Löser en vice-admiraal Poser nemen in Bad Godesberg deel aan de stichtingsbijeenkomst van de extreem-rechtse vereniging 'Westerse doelwitten van Europa'.

- November 1981. De commandant van de regio Schleswig-Holstein zendt felicitaties naar de bijeenkomst van de *Ordensgemeinschaft der Ritterkreuzträger* (OdR), een neonazi-organisatie van veteranen die het befaamde 'IJzeren Kruis' onder Hitler verwierven. De boodschap legt de nadruk op 'de gehechtheid van de Bundeswehr aan de militaire deugden van de voorgaande generaties'.

- November 1982. In Neumünster worden er gezamenlijke herdenkingsplechtigheden georganiseerd door de *Bundeswehr* en de vereniging van ex-SS'-ers (HIAG).

- April 1984. Brigadiecommandant Haarhaus houdt een uiteenzetting voor de vereniging van IJzeren-Kruisdragers (OdR).

- Begin 1987. *Der Bund*, een extreem-rechts tijdschrift, circuleert binnen het ministerie van Defensie in Bonn. Het roept op om de herbewapening te versnellen. Het blad steunt op interne legerinformatie.

- In 1992 (laatste jaar waarvoor we over statistieken beschikken) onderzoekt de politie 68 fascistische incidenten waarbij militairen betrokken waren: roepen van nazi-leuzen, uitdelen van fascistische propaganda, fysiek geweld en drie moorden. De minister van Defensie kondigt sancties aan maar er wordt geen enkele vervolging ingesteld.

- Mei 1994. Reinhard Willnow, lid van de fascistische Republikaner-partij en notoir revisionist, geeft les in het militaire opleidingscentrum in Bremen.

- Augustus 1994. De officiële brochure van de brigade *Luftand 26* prijst 'onze parachutisten wier acties tijdens de Tweede Wereldoorlog in Kreta en Monte Cassino legendarisch zijn'.

Nostalgie

Op 16 oktober 1993 werd in Celle, in het noorden van Duitsland, een herdenkingsplechtigheid gehouden van de *Ordensgemeinschaft der Ritterkreuzträger* (OdR), de Vereniging van dragers van het IJzeren Kruis, het persoonlijke ereteken van Hitler. Talrijke oorlogsmisdadigers zijn lid van die neonazi-vereniging. 16 oktober is de verjaardag van de terechtstelling van twee grote oorlogsmisdadigers: Alfred Jodl, veldmaarschalk van de *Wehrmacht*, en Wilhelm Keitel, opperbevelhebber van de *Wehrmacht*.
De Duitse regering steunt de plechtigheid en vaardigt meerdere officieren en een muziekkapel van de *Bundeswehr* af.

Wie was Eduard Dietl?

De kazerne van de *Bundeswehr* in Füssen (Beieren) draagt vandaag de naam van Eduard Dietl. Dietl was nog nazi voor Hitler en Hitlers favoriete generaal. De Führer noemde hem 'mijn beste kameraad'.
In 1923 nam hij deel aan de gewelddadige omverwerping van de Weimarrepubliek. Door zijn brutaal optreden tijdens de veldtocht in Noorwegen en de wreedheden daar, kreeg hij de bijnaam 'slachter van Narvik'.
Gevraagd naar het waarom van die naamkeuze voor de kazerne van Füssen, verklaarde een Duitse generaal in 1993 dat Dietl ontegensprekelijk een overtuigd nazi was, maar dat hij 'charisma' had en 'een goed voorbeeld was van de militaire deugden'.

Bron: Reunited Germany, The New Danger, tijdschrift *Searchlight*, 1994, p.18. Andere citaten uit dit hoofdstuk, zonder expliciete referentie, komen eveneens uit dat tijdschrift.

Hitler en Dietl verdelen Europa

In werkelijkheid zijn er voldoende voorbeelden van de continuïteit tussen het oude Duitse leger (de nazi-*Wehrmacht*) en het nieuwe (de *Bundeswehr*). Zevenendertig kazernes of militaire gebouwen dragen vandaag de naam van generaals onder Hitler. Veertig dragen de naam van generaals uit de Eerste Wereldoorlog. In de boekenwinkels voor soldaten verkoopt het leger talrijke pro-nazistische historische werken over de oorlog '40-'45. Militaire kapellen spelen nog regelmatig SS-marsliederen. De 5de militaire kapel van Koblenz heeft er in 1976 zelfs een verzamelplaat van uitgebracht.

Meerdere generaals van de *Bundeswehr* zijn lid geweest van de fascistische Republikaner. Talrijke hoge officieren zijn ook lid van een zogenaamde 'Wereldalliantie tegen de vervalsing van de Geschiedenis' of andere pro-nazistische organisaties. Een van die nostalgische elementen, luitenant-kolonel Wit durfde te stellen: 'De socialistische kanselier Brandt heeft de Nobelprijs gekregen, terwijl een personaliteit zoals Rudolf Hess (de nummer twee van het naziregime, nvda) al meer dan dertig jaar in Spandau achter de tralies wegkwijnt.'

Naumann en de goede oude tijd

Het gaat hier niet om geïsoleerde gevallen. Aan de top van de *Bundeswehr* zelf heerst een extreem-rechtse ideologie. Te beginnen met de huidige baas van dat leger, inspecteur-generaal Karl Naumann. Hij legt aan zijn staf uit: 'Wij staan aan het einde van een periode die niet begon in 1945, noch in 1917, maar met de Franse revolutie van 1789. Die periode loopt ten einde omdat er in een wereld die door de moderne communicatiemiddelen alsmaar kleiner wordt geen plaats meer is voor ideologieën die slechts kunnen functioneren met een mengsel van leugens en waarheden.'[7]

Naumann verwerpt dus de revolutie van 1789 en haar ideologie 'Vrijheid, Gelijkheid, Broederlijkheid', die volgens hem leugenachtig is. Maar diegene die de vooruitgang van die revolutie verwerpt, kan niet anders dan voorstander zijn van het feodalisme dat eraan voorafging, de middeleeuwen, de Staat naar goddelijk recht. Naumann is dus uiterst reactionair.

Vergissen wij ons? Zie zijn houding ten opzichte van de 'grote tradities' van het Duitse imperialisme: de misdaden van dat imperialisme bereikten in drie periodes een hoogtepunt: 1870, 1914-1918, 1933-1945. Over elk van die periodes doet Naumann verdacht nostalgisch...

In 1870-1871 viel het keizerlijke regime onder leiding van Bismarck Frankrijk binnen en riep in het kasteel van Versailles het Duitse Rijk uit. Helmuth von Moltke, de stafchef van Bismarck en notoir anti-Frans, is van mening dat 'oorlog een onderdeel is van Gods schepping'. Hij geeft de verslagen Franse troepen de toelating het proletariaat en de Parijse Commune in een weerzinwekkend bloedbad te smoren. Welnu, welk schilderij siert het kantoor van Karl Naumann in Bonn? Een groot portret van von Moltke die in het kasteel van Versailles kaarten bestudeert!

Na de Tweede Wereldoorlog oordeelde het Nürenberg-tribunaal dat 'alle leden van de SS oorlogsmisdadigers waren'. Naumann heeft daar een andere mening over. Hij drong erop aan dat de graven van die SS'ers opgenomen werden in militaire begraafplaatsen. Met inbegrip van begraafplaatsen in Centraal- en Oost-Europa. Die schandalige daad riep heel wat protest op. Reactie van Naumann daarop: 'De staten van Oost-Europa die bezwaren hebben, mogen niet vergeten dat zij in grote mate afhankelijk zijn van onze economische steun.'

Maar dat is nog niet alles. Een basisdocument van de Bundeswehr poogde te definiëren wat de 'tradities van het Duitse leger' zijn. Naumann verwierp de tekst omwille van de volgende passage: 'Elke band tussen de traditie van de *Bundeswehr* en die van de *Wehrmacht* als instelling wordt uitdrukkelijk verworpen.'

Niet verwonderlijk dat het magazine *Europäische Sicherheit*, (nauw verbonden met de *Bundeswehr*) het volgende schrijft: 'De studie van de militaire campagnes uit de Tweede Wereldoorlog is vanzelfsprekend een must voor de meeste officieren. Maar vooraf moeten we een gemeenschappelijk terrein vinden

Vaarwel soevereiniteit...

De Duitse essayist Stefan Eggerdinger is van oordeel dat zijn land de soevereiniteit van zijn buurlanden niet langer respecteert:

'De Duitse staat domineert andere soevereine landen door hun staatsapparaat aan zich ondergeschikt te maken. Na het Schengen-akkoord heeft Bonn vooral in Oost-Europa een hele reeks akkoorden gesloten onder de noemer *Take Back*. Door die akkoorden worden Polen, de Tsjechische Republiek, Hongarije en Bulgarije ermee belast het vuile werk uit te voeren, namelijk de "bedreigingen" aan hun oostgrenzen te blokkeren (met andere woorden de immigratie te stoppen). **Op die manier hebben die landen niet langer de controle over hun eigen strijdkrachten.** Om bijvoorbeeld te voldoen aan zijn "verplichtingen" ten overstaan van Duitsland, moest een derde van het Poolse leger en bijna alle helikopters van de westelijke grens overgebracht worden naar de oostelijke grens.
Die landen zijn zich daarvan bewust. In oktober '95 titelt de belangrijkste Tsjechische krant: "Warschau door Bonn ontwapend". Ik ben van mening dat het Duitse imperialisme zijn oude traditionele politiek verder zet: het Oosten van het continent versnipperen in kleinere staten die gemakkelijker te controleren zijn. Via het verdrag van Schengen slaagt Duitsland erin stevige oostgrenzen te hebben en dwingt het die staten onderling te bekvechten. Dankzij Duitsland is de grens tussen Tsjechië en Slowakije de best bewaakte grens van Oost-Europa. Daardoor stijgt het racisme in die landen. Sinds de ondertekening van de akkoorden met Duitsland stelt men een massale verhoging van het aantal racistische pogroms vast, vooral tegen zigeuners.'[1]

1. Stefan Eggerdinger, persoonlijk onderhoud, april 1996.

met de generaties van onze ouders en grootouders, wat trouwens in de andere landen als vanzelfsprekend gevonden wordt.'[8] Datzelfde magazine is van oordeel dat 'de *Bundeswehr* zich niet mag losrukken van de fundamenten die onze stichters van de *Wehrmacht* met zoveel zorg en persoonlijke toewijding gelegd hebben. Haar wortels zijn grondig verankerd in het Duitse verleden en in de Duitse militaire geschiedenis.' Zonder commentaar.

De nieuwe strategie van Bonn

Zal de toekomst op het verleden lijken? Is de waarschuwing van Eggerdinger uit 1993 bewaarheid geworden: 'De essentie van de Duitse politiek in de Balkan komt erop neer om opnieuw de slagkracht op te bouwen om oorlog te voeren?' Ja. De Duitse overheid bouwt stap voor stap een leger op dat haar toelaat om overal haar wil op te leggen. De opbouw verloopt op drie niveaus: 1. De strijdkrachten en het materieel. 2. Een commandostructuur onafhankelijk van de 'bondgenoten'. 3. De publieke opinie.

1. De strijdkrachten en het materieel. Een studie van de Amerikaanse *Rand Corporation* kwam in 1995 tot de volgende vaststelling: 'Sinds het einde van de koude oorlog heeft Duitsland - veel sneller dan vele waarnemers verwachten - de hinderpalen uit de weg geruimd die de inzet van zijn leger verhinderden. Het juridische probleem van de wettelijkheid van een militaire interventie die geen direct verband houdt met de verdediging van het grondgebied is opgelost en er werd een einde gemaakt aan talrijke politieke obstakels. Verschillende aspecten van de herstructurering van de *Bundeswehr* wijzen er duidelijk op dat Bonn in staat is om zich te engageren in een aantal vredeshandhavingsmissies.

Het Duitse leger wordt ingekrompen van 370.000 tot 340.000 manschappen. Daarvan zijn er 290.000 bestemd voor de *Main Defence Forces* (MDF) en 50.000 voor de *Crisis Reaction Forces* (CFR). Bepaalde militaire leiders wijzen erop dat de defensiestrijdkrachten altijd de ruggengraat zullen vormen van de Duitse deelname aan de NAVO. Maar in werkelijkheid is de oprichting van de nieuwe *Crisis Reaction Forces* de nieuwe essentiële factor én de absolute prioriteit in de moderniseringsstrategie van de *Bundeswehr*.'[9] Voeg daar nog een plan aan toe van de minister van Defensie dat de mogelijkheid voorziet om 'in bepaalde noodgevallen' het aantal militairen van 340.000 naar 650.000 of 700.000 eenheden op te trekken.[10]

De aankoop van nieuw materieel is ook duidelijk gericht op interventies in het buitenland. Naumann wil dat de Duitse generale staf 'over strategische verkenningscapaciteit beschikt'. Verschillende miljarden marken worden dus besteed aan spionage- en communicatiesatellieten. Naumann wil ook nieuwe 'FLA'-vliegtuigen (Future Large Aircraft) bouwen. Die kosten 100 miljoen DM per stuk. De zeemacht krijgt de beschikking over nieuwe fregatten, U-boten, 15 korvetten en twee vliegdekschepen die in staat moeten zijn om in de zeven wereldzeeën ingezet te worden. Kostprijs van zo'n vliegdekschip: een half miljard mark. Ook aan de opleiding wordt gedacht. De *Bundeswehr* richtte in Hammelburg een nieuwe opleidingscentrum op, speciaal voor internationale missies. Dat centrum leidt ook buitenlandse leerlingen op en de lessen worden er in het Engels gegeven.

2. De structuur. Naumann reorganiseerde het opperbevel van het Duitse leger om elke betutteling door de geallieerde legers uit te schakelen. Momenteel bestaat er een volledig uitgewerkte bevelsstructuur: het hoofdkwartier in Koblenz en drie commandoposten: Noord (Münster), Zuid (Ulm) en Oost (Potsdam).

In een beginperiode gaat het Duitse leger er nog mee akkoord om onder internationaal commando te staan. Maar volgens Naumann gaat het hier slechts om een bepaalde fase: 'Duitsland is heel goed in staat om het bevel te voeren in het kader van multinationale interventies.'

'Wij kunnen overal komen waar de Wehrmacht geweest is...'

Een Amerikaanse waarnemer vat voor de Amerikaanse overheid de conclusie samen van de debatten binnen het Duitse establishment: volgens welke criteria zal Bonn beslissen om militair tussen te komen in een multilaterale 'vredeshandhavingsoperatie'?

'1. Duitsland heeft geen automatische verplichtingen ten overstaan van de VN of de OVSE. Bonn behoudt zich het recht voor om te weigeren en geval per geval te beslissen.
2. De toekomstige militaire rol van Duitsland zal zowel door de Duitse nationale waarden en belangen bepaald worden, als door de verplichtingen ten overstaan van het bondgenootschap.
3. De multilaterale engagementen, vooral die van de bondgenoten van Bonn in de NAVO en de WEU, zullen "beslissend" zijn. **Hoe aanzienlijker de deelname zal zijn van de bondgenoten van Bonn, hoe waarschijnlijker een Duitse deelname.**
4. **De geschiedenis mag niet bepalen waar Duitse troepen naartoe mogen gaan. Zij kunnen overal komen waar de *Wehrmacht* geweest is** (nazi-leger, nvda), op voorwaarde dat hun aanwezigheid als een stabiliserende factor beschouwd wordt.
5. Er is een politiek mandaat nodig van de OVSE of de VN, alsook een geheel van operationeel verwezenlijkbare doelstellingen. Na het Somalische avontuur leggen de Duitse verantwoordelijken er de nadruk op dat het beter is niet aan een interventie te beginnen, dan zich te moeten terugtrekken na een nederlaag.'[1]

Wat opvalt is dat de belangen van de te bezetten landen geen criterium vormen. De rivaliteit tussen de bondgenoten is daarentegen wel een criterium. Men merkt eveneens dat het Duitse imperialisme zijn militaire aanwezigheid wil veilig stellen in landen die het reeds eerder bezette of controleerde.

1. Ronald Asmus, 'Germany's Contribution to Peacekeeping, Issues and Outlooks', Rand Corporation, 1995.

Het Duitse maandblad *Konkret* schrijft in 1994: 'De aard van de Duitse deelname aan de NAVO en aan de West-Europese Unie wordt fundamenteel gewijzigd. Terwijl de *Bundeswehr* in dienst stond van de NAVO, is de opvatting van de minister van Defensie vandaag dat het net het omgekeerde is. De waarde van dat bondgenootschap wordt afgemeten aan de hand van de waardeschaal en de belangen van Duitsland. Het feit dat het bestaan van de NAVO vandaag nog aanvaard wordt, heeft te maken met de huidige machtsverhouding in een voorzienbare toekomst die geen andere mogelijkheid laat.'[11] (zie hiernaast)

'U moet het Duitse volk voorbereiden'

3. Zo komen we tot het derde niveau van de voorbereiding van het nieuwe Duitse leger: de controle over de publieke opinie. De leidende kringen in Bonn zaten met een groot probleem: het pacifisme van hun volk. Die bevolking was erg gehecht aan de vrede en keurde het idee van een oorlog in het buitenland volstrekt af. Het hield vast aan de Duitse grondwet die dergelijke avonturen verbood. Aangezien het volk de leiders niet beviel, moest het aangepast worden, dit wil zeggen, moest het door de media geconditioneerd worden. Slaafs stelden die media de situatie in Joegoslavië zodanig voor dat het Duitse volk zelf begon te eisen 'dat er iets moest gebeuren'. De media slaagden erin de bevolking te doen geloven dat een interventie van Bonn de volkeren in Joegoslavië zou helpen. Klaar was kees!

Het toegepaste recept was niet nieuw. Op 10 november 1938 hield Hitler volgende toespraak voor de Duitse pers: 'Het is nodig om vanaf nu het Duitse volk psychologisch aan te passen en voor te bereiden. U moet aantonen dat we de zaken niet langer op een pacifistische manier kunnen aanpakken en dat geweld zich dus opdringt. Maar in de huidige fase moet u niet het geweld als zodanig uitdragen. U moet wel de buitenlandse politiek zodanig voorstellen, dat het Duitse volk zelf stap voor stap om geweld roept.'

De reeds eerder geciteerde Amerikaanse waarnemer van de *Rand Corporation* legt ook de nadruk op het belang van een efficiënte conditionering van de publieke opinie: 'Wanneer men dienstplichtigen inzet voor missies die verder gaan dan de verdediging van het eigen grondgebied, raakt men een aantal politieke gevoeligheden. De *Crisis Reaction Forces* zullen dan ook voor 80 tot 85% uit beroepsmilitairen bestaan.' Want die kan men volgens hun volgzaamheid uitkiezen.

Duidelijk aan de hand van een aantal gesprekken met Duitse verantwoordelijken voegt hij er nog aan toe: 'De evolutie van de Duitse publieke opinie is doorslaggevend. Sinds de val van de Berlijnse muur hield de *Rand Corporation* een aantal opiniepeilingen waaruit blijkt dat een grote meerderheid het principe van de Duitse deelname aan vredesmissies steunt. Maar het Duitse publiek staat weigerachtig tegen het inzetten van de *Bundeswehr* bij gevechtsmissies. Daarvoor is weinig steun, maar er is een lichte stijging merkbaar. De rol van de politieke top zal van doorslaggevend belang zijn om ervoor te zorgen dat die vooruitgang zich doorzet.' Dat is pas verhelderende taal... Het Duitse volk is tegen, maar de leidende politici trekken zich daar niets van aan. Zij stellen alles in het werk om het volk te manipuleren. Democratie?

Het humanitaire aspect, het lot van de Joegoslavische volkeren, was voor Bonn slechts een voorwendsel. Als bewijs een opmerking in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* van 9 juli '91, dus ruim **voordat** de oorlog in Bosnië uitbrak en zelfs voor de schermutselingen in Kroatië: 'De jongste ontwikkelingen in het Joegoslavische balkanconflict tonen aan dat de regering voor alles werk moet maken van een drastische modernisering van de luchtmacht.'

De 'humanitaire' interventie in Somalië was een ander middel om de publieke opinie te manipuleren. Hoeveel heeft het Duitse leger uitgegeven om zijn troepen daar in te zetten?

De criteria van Bonn voor interventie

Niet alle geledingen van het Duitse establishment waren even overtuigd dat Bonn er belang bij had om soldaten naar Bosnië te sturen. Maar de argumenten van die tegenstanders zijn al evenmin geruststellend. Zo lezen we in de krant Die Zeit *in april '93:*

'De oorlog in Bosnië vormt geen enkele overtuigende reden om een buitenlandse militaire interventie te rechtvaardigen. De herwonnen Duitse soevereiniteit betekent niet dat Duitsland vanaf nu zich met alles en nog wat moet inlaten. Soevereiniteit betekent slechts één ding: **naargelang de situatie moeten wij vanuit politiek oogpunt zelf beslissen of onze deelname strookt met onze belangen** en of de gevolgen positief zullen zijn.

Wie beweert dat de enige opdracht voor het Duitse leger de verdediging van het grondgebied is, neemt een strikt moreel standpunt in, maar geeft tegelijk blijk van weinig politiek inzicht. Wie de hand kan uitsteken om te krijgen, moet dat ook kunnen om te helpen. Onze troepen uitsluitend gebruiken voor onze landsverdediging komt er vooral op neer onze eigen defensie de overhand te geven op die van de rest van de wereld.

Als de partijen er niet in slagen om de nodige constitutionele voorwaarden te scheppen, dan dreigt Duitsland uitgesloten te worden van de internationale onderhandelingen. En zelfs onze dikke protefeuille zal ons niet uit dat isolement krijgen.

We moeten de slachtoffers helpen? Ja! Maar (...) vooral op voorwaarde dat men niet tussenkomt zonder overtuiging **in een conflict dat men niet kan en niet wil oplossen.** Anders riskeert men het Westen mee te slepen in conflicten waar het geen baat bij heeft.

In Kosovo of meer nog in Macedonië zal het misschien anders zijn. Daar kan het Westen dreigen: de eerste die aanvalt heeft met ons te maken.'[1]

1. *Die Zeit*, april 1993.

310 miljoen DM (zes miljard Belgische frank). En hoeveel besteedde Duitsland aan de humanitaire hulp in Somalië? 0,6 miljoen DM, wat neerkomt op 0,2% van de totale uitgaven!

Het humanitaire aspect is slechts een schaamlapje. Het werkelijke doel was om volledige bewegingsvrijheid te hebben voor het Duitse leger: zodat het leger uitsluitend volgens de belangen van Bonn kan optreden, zoals *Die Zeit* voorstelde: 'Naargelang de situatie moeten wij vanuit politiek oogpunt zelf beslissen of onze deelname strookt met onze belangen.'

Jammer genoeg heeft de Duitse linkerzijde dat expansionisme slaafs gevolgd. De meerderheid van de socialistische en groene volksvertegenwoordigers stemden voor de militaire interventie in Bosnië. Zij vonden de humanitaire versie geloofwaardig en speelden zo in de kaart van een gevaarlijk militarisme dat om tactische redenen absoluut progressieven en pacifisten op één lijn moet krijgen. Hoe slaagt men daarin? Wij komen daarop terug in hoofdstuk 19.

De heropleving van het militarisme

Het is duidelijk dat het militarisme opnieuw de kop opsteekt in Duitsland. De leidende Duitse kringen kunnen vandaag ongestraft een aantal oude waarden nieuw leven inblazen: 'Moeders, maak soldaten voor het vaderland'. Een minister van Oorlog kan ongestraft beweren dat hij voorstander is om 'conflicten op te lossen via geweld'. Zij geven vandaag reeds aan dat Duitsland het recht heeft om in de aanval te gaan, onder het voorwendsel dat het om 'preventieve verdediging' gaat. Dat was ook een klassiek argument van Hitler. Naumann, de hoogste legerleider, is voorstander van een offensieve strategie: 'Het komt er eerder op aan om strategisch waakzaam te zijn, dan achteraf te proberen een ommekeer in de oorlogssituatie te verkrijgen.' Dat is volgens Naumann 'de les die we uit Bosnië moeten trekken'. De invloedrijke CDU-politicus Alfred Dregger is zelfs nog duidelijker: 'Duitsland moet voorbereid zijn om snel tussen te komen in eender welke crisis die de vrede bedreigt. Duitsland moet in staat zijn om een strategisch tegenoffensief tot stand te brengen vooraleer er een gewapend conflict kan losbreken.'

Admiraal Schmähling vertoeft veel in de hoge kringen van het Duitse leger en is goed op de hoogte van de ideeën die er de ronde doen. Hij weet zeer goed wat er na de pousse-café verteld wordt. Het is dan ook met kennis van zaken dat hij in 1993 een verontrustend document van het ministerie van Defensie aan de kaak stelt. Dat document ging over de dreiging voor Europa van 'de immigratiedruk van de verpauperde massa's uit het Oosten'. Schmähling vroeg een duidelijk antwoord van Naumann: 'Zal het Duitse leger die massa's onmiddellijk neermaaien eer ze het Europese paradijs bereiken?'

De Duitse staat beweert dat hij 'krap bij kas' zit. De staat bezuinigt in de sociale sector en verwerpt de eisen van vakbonden en werknemers. Maar tegelijkertijd eist de minister van Defensie dat het budget voor het Duitse leger tegen 2001 van zestig naar negentig miljard DM stijgt.[12]

De 21e eeuw begint gevaarlijk! In zijn boek 'Deutschland und der Nächste Krieg' ('Duitsland en de volgende oorlog') legt de progressieve historicus Wolfgang Michal uit dat de geschiedenis van het Duitse imperialisme niet het verhaal is van een democratie die onderbroken werd door twee wereldoorlogen, maar dat van wereldoorlogen die alleen gescheiden worden door hun voorbereidingsfase.[13] Wanneer men echt opkomt voor de vrede, moet men eerst alle illusies overboord gooien.

1. *Der Spiegel*, nr. 5, 1995.
2. *Idem.*
3. *Soldat und Technik*, januari 1996.
4. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 13 augustus 1992.
5. Stefan Eggerdinger, voordracht in het Internationaal Centrum, Brussel, maart 1993.
6. *Der Spiegel*, nr. 5, 1995.
7. 'Reunited Germany, The New Danger', tijdschrift *Searchlight*, 1994, p.18. Alle citaten van en over Naumann komen uit dat werk.
8. *Europäische Sicherheit*, nr. 2, 1993.
9. Ronald Asmus, 'Germany's Contribution to Peacekeeping, Issues and Outlooks', Rand Corporation, 1995.
10. Plan 'Bundeswehr 1997'.
11. Mathias Künzel, *Konkret*, juli 1994.
12. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 28 februari 1996.
13. Wolfgang Michal, 'Deutschland und der Nächtste Krieg', uitg. Rowohlt, 1995.

Kolonel Herden: 'Staan wij klaar voor bruut geweld?'

Onder de titel 'De nieuwe uitdaging, de essentie van de komende conflicten' schrijft kolonel Reinhard Herden in het officiele tijdschrift van het Duitse leger:

'Zijn Duitsland en de *Bundeswehr* bereid, wat ook de mogelijke consequenties mogen zijn, om op te treden tegen een tegenstander die niets te verliezen heeft? Ze zullen te maken krijgen met een tegenstander die er plezier in vindt om te doden, die zich niet rationeel gedraagt. Zijn gedrag stemt helemaal niet overeen met het westerse concept van rationaliteit. Die tegenstander is bereid om onbeschrijfelijke gruweldaden te begaan. En hij offert zijn landgenoten op om te overleven... Verraad is zijn tweede natuur...
Staat het Duitse leger er klaar voor, is het gemachtigd om aan die bedreiging het hoofd te bieden, desnoods met brutaal geweld?'[1]

Kortom, aangezien de tegenstander, zoals Hitler zei, een 'Untermensch' is, alles toegelaten.

1. Tijdschrift *Truppenpraxis - Wehrausbildung* (militaire praktijk en opleiding), geciteerd in het tijdschrift *Konkret* (Duitsland), nr. 4, 1997.

6. Amerika versus Duitsland

1. Amerika versus Duitsland

'Washington heeft grote strategische en humanitaire belangen in de regio.'[1]
Warren Christopher, april 1994

'Daarmee zullen de Westerse machten (Washington, Parijs, Londen, nvda) *(...) hun oorlogsbuit in Bosnië-Herzegovina garanderen – namelijk het grootste deel van het land.'*[2]
Een grote Duitse krant, februari 1994

Zo komen we tot een cruciale vraag. Hoe komt het dat de oorlog in Joegoslavië zo lang aansleept? Daarbij spelen natuurlijk een aantal interne factoren mee. Maar men kan de escalatie van dat conflict niet begrijpen als men geen rekening houdt met het lobbywerk van de grootmachten. Om te beginnen Duitsland, dat de uiteenspatting van het land voorbereid en georganiseerd heeft. Maar vervolgens de andere grootmachten die olie op het vuur goten: Frankrijk, Groot-Brittannië en vooral de Verenigde Staten. De houding van dat laatste land was lange tijd erg geheimzinnig... Waarom zagen zij de ene dag alles wit en de volgende alles zwart? Hadden zij in feite wel interesse voor een ver land zonder petroleum?

De Verenigde Staten hebben zich altijd sterk voor Joegoslavië geïnteresseerd. Zij hebben daarbij een slinkse, machiavellistische tactiek toegepast (zie hiernaast). Eén ding staat voor ons vast: in elke fase van de oorlog is het de rivaliteit tussen de grootmachten, vooral tussen Bonn en Washington, die verklaart waarom het conflict blijft aanslepen. En omwille van die rivaliteit is het heel goed mogelijk dat het conflict opnieuw oplaait. Of dat er een ander conflict ontstaat in een naburige regio.

Wij willen drie punten analyseren: 1. Waarom stelt men vast dat de tegenstellingen tussen de Westerse grootmachten op verschillende vlakken toenemen? 2. Wat is de globale strategie van de VS om hun wereldheerschappij te verzekeren? 3. Welke plaats neemt de Balkan in die strategie in?

Achter het bondgenootschap groeit de rivaliteit...

Tijdens de zogenaamde koude oorlog was het kamp van de Westerse grootmachten relatief eensgezind. Tenminste als het erom ging gemeenschappelijke doelen te verwezenlijken, zoals de vernietiging van het socialistische kamp en de nationale bevrijding verhinderen van de Derde Wereld. Nu de gemeenschappelijke vijand verdwenen is (of in elk geval sterk verzwakt), neemt die rivaliteit meer en meer toe. Des te meer omdat de economische crisis de grote blokken steeds meer voor onoplosbare problemen plaatst: daling van de gemiddelde winstmarge, werkloosheid, begrotingstekorten, tekorten op de betalingsbalans...

Elke grootmacht probeert de effecten van die diepgaande crisis op de anderen af te wentelen. Het viel nauwelijks op maar gelijktijdig met de oorlog in Joegoslavië gingen diezelfde grootmachten de confrontatie aan op een ander terrein, namelijk de GATT-onderhandelingen [GATT: General Agreement on Tariffs and Trade, nvdv] over de regels van de wereldhandel. Maar, zoals een Grieks commentator Erikos Finalis opmerkt, 'staat wat zich in de Balkan afspeelt niet los van een globaler gebeuren. De GATT-akkoorden spelen vooral in de kaart van de Verenigde Staten en Duitsland en zijn vooral nadelig voor Frankrijk. Amerika en Duitsland sluiten een compromis en in de eerstvolgende dagen begonnen de onderhandelingen over de Moslim-Kroatische federatie.'[3]

Overal ter wereld stelt men vast dat de rivaliteit tussen de grote Westerse mogendheden (die in theorie bondgenoten zijn) toeneemt. De diplomatie van Bonn neemt er nergens ter wereld nog genoegen mee om in de schaduw van Washington te staan. Bonn gaat z'n eigen weg. In het Midden-Oosten maakt Bonn Israël het hof. Bijvoorbeeld door als tussenpersoon op te treden bij de onderhandelingen met de Hezbollah.

Machiavellistisch

In maart '93 beschrijft Pierre Hastel in het Franse tijdschrift Alerte *glashelder het spel van de Verenigde Staten: nu en in het verdere verloop van de oorlog:*

'De Amerikanen gebruiken Joegoslavië sinds het begin van de crisis als een twistappel tussen Frankrijk en Duitsland om de Europese Gemeenschap te verzwakken, om de overmacht van de NAVO in Europa te bevestigen ten opzichte van de alternatieve plannen voor een "Europese defensie", en om hun onderhandelingspartners in de GATT tot toegevingen te dwingen.
Clinton zit met hetzelfde probleem als Bush, namelijk hoe ver kan men gaan op die anti-Europese weg zonder het risico te lopen om de Atlantische alliantie in gevaar te brengen. Men moet vooral vermijden dat de vijandelijkheden zich naar het zuiden van de Balkan uitbreiden. Dat zou een enorm gevaar inhouden voor de Amerikanen want het moet onvermijdelijk uitmonden in een open conflict tussen Griekenland en Turkije, twee lidstaten van de NAVO. In zo'n conflict kunnen de VS niet optreden als scheidsrechter. Heel het systeem van politieke en militaire controle dat de VS sinds de Tweede Wereldoorlog in Europa opbouwden, zou grondig door elkaar geschud worden.'[1]

1. *Alerte* (Frankrijk), maart 1993, p.16.

Een Belgische krant schrijft ongeveer het volgende: de Duitse diplomatie was reeds in de tijd van de regering Shimon Peres achter de schermen actief in Teheran, Damascus, Beiroet en Jeruzalem om zo een aantal belangrijke punten te scoren. De succesvolle Duitse bemiddelingspoging tussen Israël en de Hezbollah geeft duidelijk de grotere rol aan die die Europese economische grootmacht opnieuw, na een lange afwezigheid, in het Midden-Oosten kan spelen. De "kritische dialoog" met Iran - die door de Verenigde Staten negatief onthaald werd - toont duidelijk aan dat Bonn een onafhankelijke koers volgt in het Midden-Oosten.[4] Ook Parijs probeert zo goed en zo kwaad als het kan het Amerikaanse overwicht in het Midden-Oosten te ondermijnen. Dat doet zowel Washington als Tel-Aviv knarsetanden.

Maar niet alleen Frankrijk wil de Verenigde Staten de loef afsteken. 'In het Middellandse-Zeegebied woedt een strijd om de invloedssfeer tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten', aldus *Le Monde*. 'Het project voor de oprichting van een regionale bank voor de heropbouw van een vreedzaam Nabije-Oosten wordt door Washington met alle mogelijke middelen verdedigd en door Brussel bekampt. De Vijftien hebben een lengte achterstand. Tussen 1978 en 1992 namen de Verenigde Staten meer dan 40% van de openbare financiering van de landen rond de Middellandse Zee voor hun rekening, Europa minder dan 25%.'[5]

Wiens private jacht?

De rivaliteit tussen Frankrijk en de VS woedt ook volop in Afrika. Het draait hier vooral om de controle over de rijkdommen van Kongo en het gebied van de Grote Meren. Een studie op vraag van het Amerikaanse ministerie van Defensie komt tot het volgende besluit: 'Van alle Afrikaanse reuzen is Zaïre de belangrijkste. Het land bezit grote reserves aan kobalt, industriediamant, koper, alsook belangrijke winningsgebieden voor mangaan, goud, wolfraam, enz. Verder beschikt het over olievoorraden aan de kust, enkele rijke steenkoolvelden en een enorm potentieel aan landbouw en waterkracht.'[6] Dat is in duidelijke taal de echte reden waarom grootmachten zich voor een land interesseren.

Maar Frankrijk wil dat Afrika zijn 'private jacht' blijft. Sinds de zogezegde dekolonisatie voerde Frankrijk vijfendertig militaire tussenkomsten uit in Afrika. Het sloot militaire verdragen met drieentwintig landen en richtte er in zeven basissen op: Senegal, Ivoorkust, Gabon, Tsjaad, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Djibouti en de Comoren. Dat is het enige contingent dat niet werd getroffen door de legerhervorming van 1996. Na de nederlaag in Kongo kondigde Parijs 'veranderingen' aan, maar vooral met het oog op de erkenning van de Franse politiek door Europa. Of dat zal lukken is helemaal niet zeker.

Radio France International beschikt in bijna alle Franstalige hoofdsteden over een zender. Veertien Afrikaanse landen zijn met de Franse frank verbonden via de CFA-frank [CFA: Communauté Financière Africaine, nvdv]. Franse multinationals controleren de geprivatiseerde telecommunicatie, de elektronica-sector, de petroleum, de landbouw... Elf en Total beschikken over eigen geheime diensten. Misdaden en slachtpartijen maken deel uit van het arsenaal controlemiddelen. Parijs heeft in Ruanda niet alleen het genocide-regime aan de macht gebracht, maar heeft ook alles gedaan om het na de nederlaag te redden. 'Opération Turquoise' had helemaal geen humanitair doel maar was er alleen op gericht om de fascistische Hutús de kans te geven zich te reorganiseren om opnieuw tot de aanval over te gaan.[7]

De VS zijn de grootste rivaal van Frankrijk in Afrika. Maar die hebben andere, belangrijkere 'verplichtingen': de Golf en Oost-Europa. Hun politiek is dan ook: zoveel mogelijk invloed winnen met zo weinig mogelijk middelen.

De Verenigde Staten wedden in Centraal-Afrika op verschillende paarden. Zij hebben steeds de Zaïrese grootburgerij gesteund. Zij steunden zowel Mobutu, die zij mee aan de macht hielpen, als later de oppositie, op het moment dat de dictator niet meer nuttig was. Een Amerikaans strateeg ziet het zo: 'Mobutu

Het nieuwe Amerikaanse rijk

Wat moet de VS-strategie zijn om hun 'rijk' (sic) in Oost-Europa en in het Midden-Oosten te verstevigen? Twee commentatoren van het Amerikaanse magazine The New Republic *zien het zo:*

'In de periode na de koude oorlog onderwerpt Amerika een nieuw rijk aan zijn suzereiniteit. Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie konden de Verenigde Staten hun militaire heerschappij uitbreiden tot in Oost-Europa (dankzij de NAVO) en tot in het vroeger neutrale Joegoslavië.
Het belangrijkste is dat Amerika na het einde van de koude oorlog zijn activiteiten in het Midden-Oosten kon uitbreiden. Nog voor het begin van de oorlog tegen Irak waren de VS al de sterkste grootmacht in het Golfgebied. (...)
In januari 1980 trad de Carter-doctrine in voege: "Elke poging van een buitenlandse mogendheid om de controle te verwerven over de Perzische Golf, wordt beschouwd als een aanval tegen de vitale belangen van de Verenigde Staten."
Sinds de Golfoorlog hebben de Verenigde Staten, tot grote woede van de islamitische militanten, hun permanente militaire aanwezigheid in Saoedi-Arabië en de omliggende emiraten opgedreven. Zelfs de Vijfde Vloot werd in de Golf gestationeerd. Het Midden-Oosten is waarlijk de regio waar de Verenigde Staten hun militaire macht ten volle ontplooien. (...)
Voor de Verenigde Staten breekt nu de tijd aan om hun militaire aanwezigheid in het Verre Oosten (Japan, Korea, nvda) af te bouwen. Daardoor komen er middelen vrij om **de nieuwe verbintenissen in het Midden-Oosten en in de Balkan steviger te onderbouwen. Dat zijn verbintenissen op lange termijn.**
Door de versterking van de nieuwe invloedssfeer in Europa en in het Midden-Oosten, en daarbij de aanwezigheid in Azië te verminderen, zijn de Verenigde Staten verplicht om een aantal nieuwe instellingen van het genre NAVO op te richten en nieuwe allianties aan te gaan, om zo **de protectoraten die zij sinds 1990 verwierven te kunnen beheren.** Wat de uiteindelijke omvang ook moge zijn, **dat nagelnieuwe rijk moet op voldoende militaire kracht steunen. Protectoraten moeten nu eenmaal protectie krijgen.**'[1]

1. *New York Times*, 3 januari 1996.

tolereren werd beschouwd als de beste weg om de communistische invloed in Afrika in te dijken en om de Westerse toegang tot de strategische bodemschatten van Zaïre te verzekeren.'[8]

Dat Mobutu ondertussen zijn volk beroofde was daarbij voor het Westen geen bezwaar. Maar zijn corruptie en repressie leidden uiteindelijk tot de destabilisatie van Kongo. Op die manier konden de multinationals Kongo niet langer uitbuiten. Dus gingen de VS ijverig op zoek naar een wisselalliantie: de Kongolese 'oppositie', de Ruandese en Burundese burgerij. Frankrijk, dat de genocide steunde, kan van die kant nog weinig steun verwachten.

Slechts twee mogendheden beschikken over de nodige militaire middelen om in Afrika tussen te komen: Frankrijk en de VS. Eind 1996 kwam het tot een confrontatie tussen de twee strategieën. Onder humanitaire vlag, maar in werkelijkheid om Centraal-Afrika te controleren, wou Parijs opnieuw troepen sturen. Washington probeerde dat te verhinderen, maar was zelf niet bereid om zijn eigen troepen ter plaatse te sturen. De ervaring van de rampzalige, geldverslindende interventie in Somalië speelde daarbij een belangrijke rol. Washington ging dan op zoek naar een Afrikaanse troepenmacht in onderaanneming, zodat er geen Amerikaanse levens op het spel gezet werden. De *International Herald Tribune* was daarover erg duidelijk: 'Frankrijk, dat zich in Afrika volledig blijft engageren, is erg wantrouwig: het beschouwt dat plan als een poging om de invloed van Parijs op het continent te vernietigen.'[9] De Franse krant *Libération* was zelfs nog duidelijker: 'Dat plan dat volledig door Washington ontworpen is, ondermijnt een Franse aanpak, en eigenlijk een Europese aanpak.'

Dezelfde tegenstellingen kwamen ook in juli 1996 na de staatsgreep van Buyoya in Burundi naar voor. De VS steunden meermaals Pierre Buyoya als 'verzoeningsfiguur'. Duitsland daarentegen veroordeelde de staatsgreep. Frankrijk was voorstander van een militaire interventie, maar onder de vlag van de West-Europese Unie (WEU), zonder enige Amerikaanse inbreng. De ministers van de WEU verklaarden dat Afrika het geschikte terrein is om een Europese militaire macht te ontwikkelen. Afrika als private jacht van Europa, en vooral dan van Frankrijk? Over die kwestie staan Parijs en Washington met getrokken messen tegenover elkaar.[10]

Men zou kunnen stellen dat die rivaliteit tussen grootmachten zich toch beperkt tot een vreedzame concurrentie. Niets is minder waar. Die concurrentie kent geen grenzen. Zo bespioneert de CIA de economische concurrenten van de Verenigde Staten. Dat kwam in 1995 tijdens de Amerikaans-Japanse onderhandelingen over de export van Japanse wagens aan het licht. Japan was woedend en opperde het idee dat het zich zou moeten voorzien van een spionagedienst zoals de CIA.[11] De CIA brak ook binnen in het computersysteem van de Europese Unie om zo op voorhand te beschikken over de standpunten van hun 'bondgenoten' tijdens de GATT-onderhandelingen.[12] De Franse regering kwam met dezelfde beschuldigingen voor de dag.[13] Uit dat alles blijkt duidelijk dat de 'bondgenoten' steeds meer tegenstanders worden.

De vijf hoofdlijnen van de VS-strategie

Om hun wereldhegemonie te behouden (zie hiernaast), passen de VS een internationale strategie toe die gebaseerd is op vijf hoofdlijnen: 1. Oost-Europa controleren. 2. Rusland verzwakken. 3. Beletten dat Duitsland en Japan supermachten worden die in staat zijn om de Amerikaanse overheersing in vraag te stellen. 4. De vorming van onafhankelijke mogendheden in de Derde Wereld beletten. 5. Noord-Amerika en Latijns-Amerika behouden als beschermd jachtgebied van de VS. Die vijf hoofdlijnen zijn nauw met elkaar verweven.

Hoofdlijn 1. De landen van Oost-Europa en de ex-sovjetrepublieken stevig aan de Amerikaanse controle onderwerpen via politioneel en militair toezicht van de NAVO. De Gaullistische Franse commentator Paul-Marie De La Gorce verwoordde die bevoegdheidsuitbreiding als volgt: 'De Amerikaanse politiek kon iedereen overtuigen dat de Atlantische Organisatie bevoegd is inzake de zogezegde "veilig-

De VS willen niet voorbijgestoken worden

De Franse commentator P.-M. de La Gorce situeert het belang van de inzet voor Washington:

'Indien de Verenigde Staten geen aangepaste strategie weten te vinden, dan riskeren zij in een neerwaartse spiraal terecht te komen in de confrontatie met jongere en meer dynamische industriële, financiële en commerciële mogendheden. Die dreigen de VS stap voor stap voorbij te steken (...) in vitale sectoren zoals research en spitstechnologie én hun derivaten op industrieel vlak. Dat zal allerlei gevolgen hebben voor de internationale uitwisselingen en uiteindelijk het mondiale machtsevenwicht wijzigen.'[1]

1. Paul-Marie de La Gorce, *Le Monde Diplomatique*, maart 1994.

heidsproblemen" van alle Oostbloklanden. De vs willen haar (de NAVO, nvdv) gebruiken om hun politiek ten overstaan van de ex-volksrepublieken en later van de ex-sovjetrepublieken uit te voeren. Zij betrekken daarbij hun West-Europese partners, maar zodanig dat de leidende rol van de vs verzekerd blijft.'[14]
Want wat zegt de NAVO? 'Ons gemeenschappelijk doel is de verbetering van de Europese veiligheid via de bevordering van de stabiliteit in Centraal- en Oost-Europa... Veiligheid steunt vandaag op een breed concept dat - naast defensie - meer dan ooit politieke, economische, maatschappelijke en milieu-aspecten omvat.'[15] Onder het voorwendsel dat de 'veiligheid' politieke en economische aspecten omvat, wil de NAVO in feite het herstel van het nieuwe liberale kapitalisme in het Oosten vrijwaren voor iedere terugkeer naar het socialisme.

Het uitgebreide pact beweert 'een echt partnerschap tussen de NAVO en de landen van Centraal- en Oost-Europa op te bouwen'.[16] Maar het reactionaire nationalisme dat het Oosten domineert, mondt in tijden van ernstige economische crisis uit in burgeroorlog. De NAVO bereidt zich voor op militaire interventies en oorlogen om er de 'vreedzame' dominantie van de Westerse multinationals in stand te houden. Het verschijnen van Amerikaanse en andere vliegtuigen in het Joegoslavische luchtruim was een eerste stap in die richting...

Hoofdlijn 2. Rusland verzwakken, het de middelen ontnemen om een supermacht te worden die in staat is om te rivaliseren met de Verenigde Staten. Daarom moet belet worden dat de Sovjet-Unie opnieuw wordt opgebouwd of dat er een nauwe band groeit tussen Rusland en sommige republieken. De NAVO stelt zelf dat zijn leger zal waken over 'het risico voor de Europese stabiliteit van een herleving van het Russische nationalisme of van een poging om een aantal onafhankelijk geworden landen - zoals Oekraïne, Wit-Rusland of eventueel nog andere - opnieuw bij Rusland aan te hechten'.[17] (zie hiernaast)

Hoofdlijn 3. Beletten dat Duitsland en Japan supermachten worden die in staat zijn om te wedijveren met de Verenigde Staten. Het Pentagon is daarin erg duidelijk: 'Wij moeten de ontwikkelde industrielanden ontraden om het Amerikaanse leiderschap in vraag te stellen. (...) Wij moeten beletten dat er een exclusief Europees veiligheidssysteem ontstaat dat de NAVO destabiliseert.'[18]

De bondgenoten zijn dus in feite rivalen. Paul-Marie de La Gorce heeft gelijk wanneer hij stelt dat de Alliantie 'niet alleen tot doel heeft het Europese continent te verdedigen, maar eveneens om het politieke en strategische overwicht van de Verenigde Staten over Europa te vrijwaren.'[19] De nieuwe militaire structuur van de NAVO en meer bepaald de oprichting van een snelle interventiemacht die afhangt van het geïntegreerde (lees: Amerikaanse) opperbevel is eveneens ontworpen om een betere controle van de Verenigde Staten over de Europese bondgenoten te verzekeren.

Ook in Azië wil het Amerikaanse imperialisme 'beletten dat er enige regionale hegemonie ontstaat' en wil het 'de destabilisatie voorkomen die zou kunnen ontstaan door een groeiende rol van onze bondgenoten, vooral van Japan en eventueel ook Korea.'[20]

Hoofdlijn 4. Beletten dat er in de Derde Wereld economische en militaire mogendheden ontstaan die een onafhankelijke politiek voeren. Daartoe werd op militair vlak een snelle interventiemacht opgericht en werden er kernwapens ontwikkeld die aangepast zijn om in de Derde Wereld ingezet te worden.

Vanaf het begin van de jaren '90 hebben de vs nieuwe lucht-grondraketten ontwikkeld die kunnen uitgerust worden met een atoomkop. Die worden massaal geproduceerd en verspreid over alle strategische Amerikaanse bommenwerpers. 'Dat vormt een grote bijdrage tot het Amerikaanse militaire overwicht in de wereld.'[21] Het doel is vooral om de landen die niet over kernwapens beschikken te intimideren. Reeds in 1993 schrijft de *International Herald Tribune* onomwonden: 'Generaal Lee Butler en zijn planningdeskundigen bevinden zich in de eerste fase van de ontwikkeling en het uittesten van computermodellen zodat mijnheer Clinton atoomwapens kan richten tegen derdewereld-

Vijf kenmerken van de Nieuwe Wereldorde

Voor de Duitse polemist Michaël Opperskalski zijn de kenmerken van de 'Nieuwe Wereldorde' nauw verbonden met de kwestie Rusland:

'De huidige strategie van het vs-imperialisme kan men alleen begrijpen en analyseren in de context van het contrarevolutionaire proces in Oost-Europa, vooral dan in de vroegere Sovjet-Unie.
1. De belangrijkste imperialistische machten - de Verenigde Staten, Japan en Europa onder Duitse hegemonie - zijn hun gezamenlijke vijand, het vroegere socialistische Oostblok, kwijt. Daardoor verscherpt de onderlinge economische en militaire concurrentie en nemen de tegenstellingen toe.
2. Als gevolg daarvan ontstaat er een nieuwe neokoloniale verdeling van de wereld, vooral met betrekking tot de Derde Wereld en de vroegere Oostbloklanden. Europa krijgt te maken met een versterkt en steeds agressiever Duits imperialisme.
3. Door de scherper wordende concurrentie (...) en door de pogingen om de Nieuwe Wereldorde op te leggen, wordt de kans op een mogelijke oorlog overal ter wereld erg groot (Irak, Joegoslavië, militaire conflicten in de vroegere Sovjet-Unie, een steeds groter aantal door de imperialisten beïnvloede etnisch-nationalistische conflicten (...)
4. Maar zelfs die Nieuwe Wereldorde is niet in staat om de crisis van het kapitalisme op te lossen. Ondertussen worden de multinationale en transnationale monopolies steeds machtiger. De crisis van het kapitalisme verscherpt. Dat leidt tot steeds scherpere neokoloniale uitbuiting in de Derde Wereld en in de vroegere socialistische landen. Zo groeit er bij steeds grotere delen van de bevolking bittere armoede en ellende. Ganse maatschappijen worden op die manier ontwricht. De verscherpte crisis van het kapitalisme leidt er ook toe dat zelfs in de hoogontwikkelde kapitalistische landen de sociale situatie van de werkende bevolking en grote delen van de kleinburgerij verslechtert. Zij staan steeds meer bloot aan aanvallen van de burgerij. Vandaag zijn massale sociale afbraak en armoede geen onbekende begrippen meer in die landen.
5. De vernietiging, manipulatie, ondermijning en onderdrukking van elk mogelijk alternatief voor de imperialistische overheersing (...).'[1]

1. *Marxistische Studies*, oktober 1996, p.7-8.

Het Wolfowitz-rapport:

'Washington moet de wereld overheersen'

In maart 1992 publiceerde het Pentagon in samenwerking met de Nationale Veiligheidsraad (de hoogste Amerikaanse instantie voor buitenlandse politiek) een 'Wolfowitz-rapport' dat uitlegt hoe de Verenigde Staten de enige supermacht kunnen blijven...

'De Amerikaanse buitenlandse politiek moet tot doel hebben eventuele rivalen ervan te overtuigen dat ze er geen belang bij hebben om een grotere rol te spelen. (Ons statuut van enige supermacht) moet in stand gehouden worden via constructief gedrag en een strijdmacht die eender welk land of landengroep afschrikt het overwicht van de Verenigde Staten in vraag te stellen. De VS moeten rekening houden met de belangen van de hoogontwikkelde industrielanden en hen ontraden om het Amerikaanse leiderschap en de bestaande economische en politiek orde in vraag te stellen.

De bestaande militaire dominantie moet in stand gehouden worden om eventuele rivalen ervan te weerhouden ook maar een grotere rol te *willen* spelen op regionaal of op wereldvlak.

Uiteindelijk staan de VS borg voor de internationale orde. Ze moeten dan ook in staat zijn om steeds onafhankelijk te kunnen optreden wanneer collectieve actie onmogelijk is.

Wij moeten beletten dat er een exclusief Europees veiligheidssysteem opduikt dat in staat is om de NAVO te destabiliseren. Wij moeten in het Verre-Oosten waakzaam blijven voor destabilisatiepogingen via een groeiende rol van onze bondgenoten, vooral dan van Japan.'

Zijn de bondgenoten vijanden?

Paul-Marie de La Gorce geeft in Le Monde Diplomatique *volgende commentaar op bovenstaand Wolfowitz-rapport:*

'Het Wolfowitz-rapport was niet bedoeld om als dusdanig openbaar gemaakt te worden. Het is begrijpelijk dat het Witte Huis, het Pentagon en het ministerie van Buitenlandse Zaken niet geneigd waren om het volledig te waarmerken. Het risico was groot dat de formulering de bondgenoten van de VS een aantal negatieve reacties zou ontlokken. Het Wolfowitz-rapport legt opvallend de nadruk op het overwegend belang van de militaire macht als hoofdinstrument van het internationale overwicht van de Verenigde Staten.

Die fundamentele zorg voor het in stand houden van het VS-statuut van enige supermacht geldt niet alleen ten opzichte van de vroegere tegenstanders maar eveneens ten opzichte van de bondgenoten. Het is tekenend hoe het rapport de "minder zichtbare" overwinning van de koude oorlog beschrijft: namelijk "de integratie van Duitsland en Japan in een systeem van collectieve veiligheid onder leiding van de Verenigde Staten". Dat sluit vanzelfsprekend uit dat die twee landen het statuut van militaire kernmacht zouden verwerven.'[1]

1. *Le Monde Diplomatique*, maart 1993, p.4.

Gezamenlijk optreden?

De Duitse journalist Michaël Opperskalski onderstreept dat het Wolfowitz-rapport een keerpunt betekent:

'Het Pentagon-document drukt duidelijk de intentie uit van de Amerikaanse regering om komaf te maken met het collectieve internationalisme, de strategie van na de Tweede Wereldoorlog. Die strategie kwam erop neer dat de vijf overwinnende landen de Verenigde Naties zouden oprichten, die dan moest tussenkomen bij eventuele conflicten. (...)

Het document verwijst bovendien opvallend naar collectieve actie via de Verenigde Naties. Die organisatie leverde het mandaat voor de gezamenlijke aanval tegen Iraakse troepen in Koeweit. Het document stelt dat "coalities een groot aantal mogelijkheden bieden voor collectieve actie", zoals in de Golfoorlog. Maar "we moeten ervan uitgaan dat toekomstige coalities gelegenheidscoalities zullen zijn, die vaak niet langer dan die specifieke crisis zullen standhouden. Vaak zullen die coalities alleen maar rond een aantal specifieke punten gesloten worden". Het belangrijkste "is dat de ultieme wereldorde uiteindelijk steunt op de Verenigde Staten. De VS moeten dan ook een zodanige positie innemen, dat ze onafhankelijk kunnen handelen wanneer er geen consensus bestaat over collectieve actie, of wanneer er snel moet gehandeld worden".'[1]

Kortom, Washington poogt zijn acties door de anderen te laten dekken, maar beslist ten allen tijde in z'n eentje.

1. *Marxistische Studies*, oktober 1996, p.15.

De Rand Corporation:

'Zonder *Pax Americana* gaat het kapitalisme ten onder'

De conservatieve Rand Corporation is een van de meest invloedrijke onderzoekscentra in de Verenigde Staten en werkt nauw samen met het ministerie van Defensie. De volgende tekst ontleedt nuchter waarom de vs hun eigen bondgenoten moeten domineren. Maar tevens hoe ze daarmee tegelijk de crisis van het kapitalisme alleen maar verscherpen...

'De internationale politiek spoort de staten ertoe aan de economische macht naar zich toe te trekken ten nadele van hun rivalen. Dat zet een rem op de productie en op de markten en veroorzaakt een versnippering van de wereldeconomie.

Het internationale kapitalisme heeft twee bloeiperiodes gekend: de jaren na Napoleon en de periode tussen de twee wereldoorlogen. Die bloei steunde op eenzelfde element: de capaciteit en de wil van één staat om een hegemonistische grootmacht te worden die de veiligheidsproblemen van zwakkere staten voor zijn rekening neemt en hen zo verhindert om een autarkische politiek te voeren of handelsblokken te vormen.

Die machtspolitiek via alleenheerschappij afschaffen, is sinds 1945 het fundamentele doel van de Amerikaanse buitenlandse politiek. Ook al is de koude oorlog voorbij, toch blijft het Amerikaanse leiderschap op het vlak van veiligheid (bijvoorbeeld de Amerikaanse dominantie in de NAVO en de alliantie met Japan) een noodzakelijk verweer tegen belangenconflicten die de stabiliteit zouden kunnen bedreigen. En die stabiliteit is vitaal voor een wereldeconomie.

'Wij moeten onze bondgenoten overheersen...

Volgens de 'Defence Planning Guidance' (Leidraad voor het Defensieprogramma) die in 1992 door het Pentagon gepubliceerd werd, moeten de Verenigde Staten het internationaal systeem verder blijven domineren "door ontwikkelde en geïndustrialiseerde landen te ontraden onze heerschappij in vraag te stellen of zelfs maar te dromen van een grotere rol op regionaal of op wereldvlak".

Van twee derde van de wereldeconomie een protectoraat maken, betekent voor de Verenigde Staten niet alleen de overheersing van rijke staten die over de meest geavanceerde technologie beschikken. Neen, zij moeten zich eveneens bezighouden met onverlaten zoals Saddam Hoessein, Kim Il-Sung en Slobodan Milosevic. Zij moeten erover waken dat andere potentiële grootmachten zich niet geroepen voelen om zich de middelen aan te schaffen om zich zelf van die lastposten te bevrijden. Een logisch gevolg daarvan is dat de Verenigde Staten verplicht zijn om meer geld uit te geven voor landsverdediging dan de rest van de wereld.

De stabilisering van het internationaal systeem kost dus handenvol geld. Een wereldmacht die zoveel belang hecht aan militaire veiligheid is verplicht om kapitaal en creativiteit van de burgerlijke sector naar de militaire over te hevelen. Andere staten die zo'n zware defensiekost niet moeten torsen, zetten al hun middelen in voor productieve investeringen.

...maar dat zal ons ruïneren!'

Naarmate de relatieve Amerikaanse economische macht wegkwijnt, verdwijnt eveneens het betrekkelijk overwicht ten overstaan van ander mogendheden: de basis dus waarop de Amerikaanse hegemonie steunt. Door de afname van de Amerikaanse voorsprong ontstaan er rivaliserende grootmachten. Daardoor zijn de Verenigde Staten gedwongen om hun militaire uitgaven te verhogen om hun overwicht te behouden. Daardoor wordt hun voordeel in vergelijking met andere staten nog meer uitgehold. De Verenigde Staten hebben niet langer het alleenrecht op de economische macht. In Europa en Azië hebben zich nieuwe economische groeipolen ontwikkeld. Zo tast de wereldeconomie haar Amerikaanse broodheer aan. De Amerikaanse overheersing wordt doorbroken en de fundamenten van de onderlinge afhankelijkheid worden vernietigd.

Een onderling afhankelijke economie is uiterst kwetsbaar. Bijvoorbeeld: de hoogtechnologische sectoren die vandaag ontstaan, vormen de motor van de economische groei. Maar die sectoren vereisen een specialisatieniveau en een afzetmarkt die alleen een geïntegreerde wereldeconomie kan bieden. Het is dan ook moeilijk voor te stellen hoe het kapitalisme het verval van de Pax Americana kan overleven.'

Deze tekst bevat een aantal belangrijke aanwijzingen:

1. *Hij bevestigt dat die internationale politiek niets te maken heeft met de verdediging van 'vrijheid en democratie', maar alles met de overwinning op zijn 'bondgenoten'.*
2. *De wapenwedloop maakt onvermijdelijk deel uit van die concurrentie tussen kapitalistische bondgenoten.*
3. *Vroeger ging het Amerikaans establishment ervan uit dat belangrijke militaire uitgaven de economische groei bevorderden. Japan (waarnaar in de tekst verwezen wordt) heeft de omgekeerde redenering gevolgd. Het gunt Washington z'n militair bankroet en investeert zelf in andere research.*
4. *Washington heeft lessen getrokken uit zijn economische neergang en wil nu zijn 'bondgenoten' verplichten om meer uit te geven, zonder daarbij zelf de controle te verliezen.*

landen die de belangen van de VS of zijn bondgenoten bedreigen.'[22] Kortom, de vijand zit overal. Alleen de Verenigde Staten zijn 'politiek correct' en geroepen om de wereld te leiden. Met geweld.

Hoofdlijn 5. De controle over Noord-Amerika en ook zoveel mogelijk over Latijns-Amerika. Het is de bedoeling dat die twee regio's het beschermd economisch jachtgebied zijn van de Verenigde Staten, exclusief voorbehouden voor hun multinationals. Die gevrijwaarde winsten kunnen de concurrentiepositie van de VS tegenover Europesa en Japan verstevigen.

Dat zijn de vijf grote strategische lijnen om de wereldhegemonie van de Verenigde Staten in stand te houden. In plaats van de tegenstellingen met de andere Westerse mogendheden op te lossen, verergert die strategie ze alleen maar. De 'partners' geraken daardoor meer en meer gefrustreerd, ook al zeggen ze dat niet altijd openlijk.

Geprivilegieerde toegang tot de strategische regio's

We willen hier twee punten speciaal onderstrepen. Een eerste punt is het belang van de militaire macht. De Verenigde Staten blijven de belangrijkste wereldmacht maar gaan, in vergelijking met hun belangrijkste concurrenten, op economisch vlak achteruit (zie hiernaast). De wereld is één groot dorp geworden waar de geautomatiseerde en gerobotiseerde ondernemingen uit Japan, de Europese Unie en de Verenigde Staten met steeds meer wagens, computers en kunststof de markt overstelpen... Maar die markt is te klein om dat allemaal te verwerken. Hoe zag de uitvoersituatie er uit in 1990? Duitsland, met slechts 25% van de Amerikaanse bevolking, voerde evenveel uit als de VS. Japan vertegenwoordigde 70% van de Amerikaanse verkoop, maar kende de sterkste groei op de markt. Op vijf jaar tijd verwezenlijkte de handelsbalans van Tokio een overschot van 425 miljard dollar, die van Bonn 353 miljard, terwijl Washington opzag tegen een schuld van 655 miljard. In die periode kon de Amerikaanse machine slechts blijven draaien dankzij de enorme kapitalen uit het buitenland (912 miljard dollar). In feite konden de Verenigde Staten slechts overeind blijven dankzij Japans en Duits kapitaal.

De Amerikaanse macht is in feite een militaire reus die steunt op economische lemen voeten. Japan is vandaag de belangrijkste financiële grootmacht en controleert dat deel van de wereld dat de grootste expansie kent, namelijk Oost-Azië. Duitsland is het belangrijkste exportland en beschikt vandaag over een aantal nieuwe, onmetelijke wingewesten in Oost-Europa en in de ex-Sovjet-Unie. De confrontatie tussen die drie grootmachten is onvermijdelijk.

Op welke manier proberen de Verenigde Staten hun neergang en de opleving van hun Duitse en Japanse concurrenten te compenseren? Daarvoor spelen ze hun politieke en militaire dominantie ten volle uit. Op bewapeningsvlak stellen zij alles in het werk om de onbetwistbare nummer één te blijven. In 1995 besteedden zij 35 miljard dollar aan militaire 'R & D': 'Research & Development'. Hun vijftien partners besteedden daar tezamen slechts 13 miljard dollar aan! Een Europese verantwoordelijke maakt zich daarover zorgen: 'Het risico bestaat dat er twee soorten legers ontstaan binnen de NAVO: een leger dat zijn bloed vergiet en een precisieleger. De Europeanen leveren de soldaten en de Amerikanen de precisiewapens. Hoe verder men zich van Europa verwijdert, hoe groter de afhankelijkheid ten opzichte van de Verenigde Staten wordt: voor transport, logistiek, commando, controle...'[23]

Een tweede punt is de Amerikaanse controle over de grondstoffen. Op het colloquium 'Joegoslavië, politiek en media'[24] legde de Amerikaanse professor Gervasi dat als volgt uit: 'De VS zijn overal ter wereld opnieuw ijverig op zoek naar grondstoffen. Hun economische toekomst hangt daarvan af. Hun grootste hinderpaal is daarbij de economische macht van hun twee concurrenten die eveneens jacht maken op grondstoffen: het eengemaakte Europa en Japan. Dat zijn bondgenoten van de Verenigde Staten, maar eveneens concurrenten

De Verenigde Staten voorbijgestoken

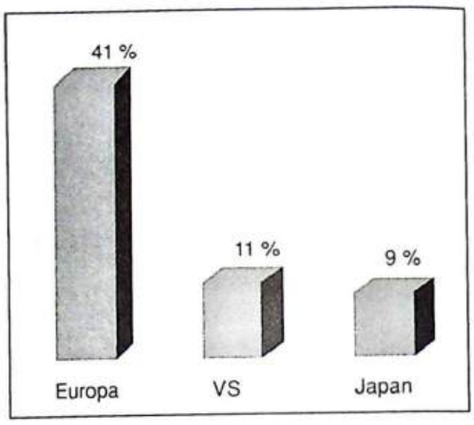

Verdeling van de werelduitvoer

Aantal multinationals

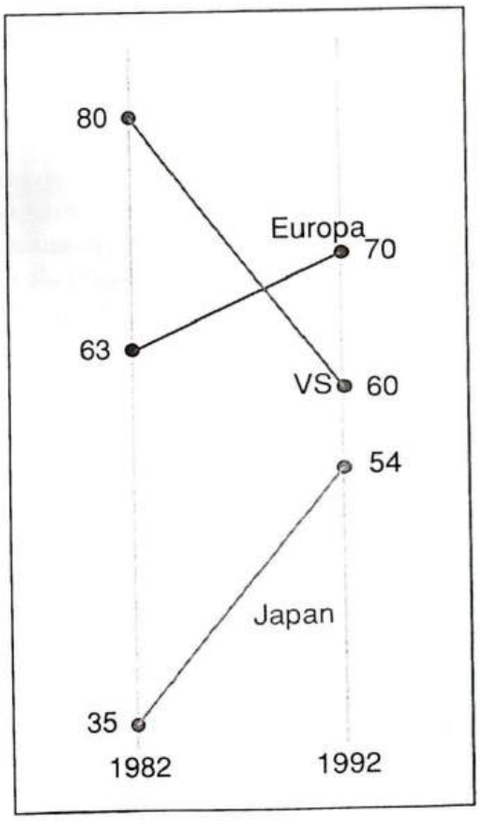

in de Top 200

(want sterker op economisch vlak). Om de concurrentiestrijd te winnen, hebben de VS dringend nood aan nieuwe allianties die hen toegang geven, of meer zelfs, een geprivilegieerde toegang, tot een aantal sleutelregio's op het vlak van grondstoffen.' Dat punt wordt in het volgende hoofdstuk verder uitgewerkt.

Een ding moet duidelijk zijn: de Verenigde Staten zijn bereid, indien zij het nodig achten voor de controle over een aantal strategische grondstoffen of regio's, oorlogen uit te lokken of te laten aanslepen. Zij hebben doelbewust de oorlog tussen Irak en Iran laten aanslepen. Kissinger verklaarde dat hij hoopte 'dat er in elk kamp zoveel mogelijk doden zouden vallen'. De Verenigde Staten hebben een valstrik gespannen voor Irak, zodat de invasie van Koeweit hen een voorwendsel verschafte om hun troepen in Saoedi-Arabië te legeren. Zij hebben eveneens alles in het werk gesteld om militaire basissen te verwerven in de Balkan (zie verder). Zij bereiden zich voor om in de ex-Sovjet-Unie net hetzelfde te doen. Voor Washington is oorlog een fundamenteel middel (zie hiernaast).

De ommekeer van 1990: wat te doen tegenover Duitsland?

1990 betekende een beslissende ommekeer, een fundamentele wijziging van de machtsverhoudingen in Europa. Washington zag een nieuwe mogendheid opduiken die de situatie grondig wijzigde. Professor Gervasi: 'Al snel werd duidelijk dat het herenigde Duitsland de belangrijkste Europese partner zou worden van de Verenigde Staten. Grote bevolking, hoogontwikkelde industriële basis, welvaart: een belangrijk land in het hart van Europa en een natuurlijk brug naar het Oosten. Amerikaanse deskundigen waren ervan overtuigd dat Duitsland West-Europa zou overheersen. De oude bondgenoten Frankrijk en Groot-Brittannië daarentegen waren economisch verzwakt en waren niet langer in staat om nog een grote rol te spelen om de politieke en sociale chaos in de ex-Sovjet-Unie te verhinderen. Duitsland was dus de enige keuze. In 1990 kondigde Bush dan ook aan dat Duitsland hun "partner in leadership in the world" zou zijn.'[25]

Partner om mee de wereld te leiden? Maar Bonn is ook en vooral de belangrijkste rivaal. De periode dat men Duitsland een 'economische reus maar een politieke dwerg' noemde, liep af in 1990. Door de toenemende economische macht, de hereniging en daarmee ook het wegvallen van de verplichtingen die door de geallieerden opgelegd waren, kon Bonn opnieuw een plaats op het wereldtoneel innemen, met vertienvoudigde ambities. Van dan af creëert Duitsland systematisch de middelen om supermacht nummer één te worden. Hoe reageren de 'partners' daarop?

Oktober 1995, Colorado. Op een openbaar debat zijn vier ex-staatshoofden bijeen: Thatcher, Gorbatsjov, Bush en Mitterrand.[26] Zij zijn niet meer aan de macht en kunnen dus vrijuit spreken. Wat zij vertellen is erg leerrijk, vooral over de Duitse hereniging...

Vooral Thatcher is duidelijk: 'Ik heb mij van in het begin tegen de Duitse eenmaking verzet, om evidente redenen. Door de hereniging wordt Duitsland de dominerende natie binnen de Europese Gemeenschap. Maar de hereniging kwam er vrijwel zonder overleg met de rest van Europa. Duitsland is opnieuw erg machtig. Het zal gebruik maken van zijn macht en van het feit dat het de grootste geldschieter in Europa is, om te zeggen: "Luister, ik geef meer geld dan wie ook. Ik moet dan ook vrij zijn in wat mij aanbelangt". Ik heb dat verschillende keren gehoord. En ik stelde vast dat kleine landen het met Duitsland op een akkoordje gooiden, in de hoop een of andere subsidie te krijgen.'

Hoe de opkomst van Duitsland verhinderen? Thatcher stelt dat sommigen (een duidelijke allusie op Mitterrand) denken dat men Duitsland moet verankeren in Europa, om zo te beletten dat oude karaktertrekken opnieuw boven komen. Welnu, jullie hebben Duitsland niet verankerd in Europa, maar Europa aan een nieuw dominant Duitsland gekluisterd. Daarom beschouw ik Europa als een Duits Europa.

Wat antwoordt Mitterrand? 'De vraag was of de hereniging onherroepelijk was of dat ze kon vermeden worden. Eeuwenlang hebben politici in Frankrijk

De oorlog als controlemiddel

De Duitse polemist Michaël Opperskalski legt uit hoever de Amerikaanse politiek methodes gaan...

'Al tijdens de oorlog tussen Irak en Iran (één miljoen slachtoffers tussen 1980 en 1988, nvda) was de Amerikaanse strategie er vooral op gericht om beide potentiële regionale grootmachten te verzwakken. De VS wilde op die manier **de volledige controle verwerven over de ganse regio en tegelijk ook over de bodemrijkdommen**, voornamelijk over de petroleum. Daarom leverde Washington strategische belangrijke militaire informatie aan beide kampen. Op die manier wilde de VS voorkomen dat een van beide partijen er in zou slagen om een strategische overwinning te behalen. (...)

Casey, de baas van de CIA en Caspar Weinberger, minister van Defensie, **waren er beiden van overtuigd dat een aanslepende oorlog in het belang van de VS was.** (...) Die strategie was erg zinvol. Uiteindelijk was het doel van Washington om de revolutionaire ontwikkeling in Iran in de jaren 1979 en 1980 te stoppen door het land intern te destabiliseren. Washington wilde vooral voorkomen dat die ontwikkeling zou overslagen naar andere landen, vooral naar de rijke olieproducerende landen in de Golf.

Washington heeft duidelijk grote economische belangen in de regio rond de Perzisch-Arabische Golf. Alles draait rond petroleum. Amerika heeft een reserve van 25,9 miljard vaten olie. Maar Koeweit alleen al heeft een reserve van meer dan 94,5 miljard vaten. De Iraakse reserve bedraagt 100 miljard vaten, die van Saoedi-Arabië meer dan 225 miljard.

Op 30 oktober 1990, nog voor het uitbreken van de Golfoorlog, vatte *Confidentional Reports*, een goed geïnformeerd tijdschrift (met CIA-banden) voor beleidsmensen en politici, de situatie als volgt samen: **"De Iraakse bedreiging is de gedroomde rechtvaardiging voor de Amerikaanse aanwezigheid in de regio op lange termijn.** (...) Het stationeren van Amerikaanse troepen in Saoedi-Arabië is de vervulling van een lang gedroomde wens. Een bestendiging van die situatie biedt de VS grote voordelen. Saoedi-Arabië heeft in feite nog slechts de status van een VS-satelliet. (...) De rijke Saoedische heersers kunnen niets anders dan binnen de dollar-invloedzone te blijven en het Amerikaanse deficit mee te financieren".'[1]

1. Michaël Opperskalski, *Marxistische Studies*, oktober 1996, p.9-10.

en in de rest van Europa gedacht dat het beter was om de verdeling van het Duitse volk in stand te houden. In 1989 en 1990 was de vraag niet zozeer of die hereniging nu goed of slecht was voor Frankrijk. Natuurlijk was een Duitsland met 60 miljoen inwoners veiliger dan een natie met 80 miljoen inwoners. Een verdeeld Duitsland was praktischer. Maar de hereniging was niet meer tegen te houden. Margaret en ik hebben dezelfde historische twijfels over een herenigd Duitsland, maar onze meningen verschillen over dat punt: volgens mij was de zaak niet meer tegen te houden.'

Die brutale en cynische taal staat in scherp contrast met de duizenden officiële liefdesverklaringen in onze media. Die stellen de Westerse grootmachten steeds voor alsof zij het allemaal eens zijn over de gemeenschappelijke idealen zoals 'democratie', 'een vrije wereld' en andere grote principes. De taal van Mitterrand en Thatcher toont duidelijk aan dat 'de vrije wereld' gebouwd is op egoïstische belangen die met alle mogelijke middelen nagestreefd worden: list, chantage of geweld.

Gorbatsjov zegt slechts het volgende: 'De kwestie van de Duitse hereniging was de meest complexe. President Bush en de Amerikaanse regering maakten zich vooral zorgen over de toekomst van de NAVO. Als men vandaag vaststelt welke nadruk men legt op de NAVO, in plaats van gemeenschappelijke Europese instellingen uit te bouwen, dan begrijpt men hun bezorgdheid.' Gorbatsjov was lange tijd de lieveling van het Westen. Maar die hebben hem als een baksteen laten vallen zodra zijn rol als 'curator' van het socialisme uitgespeeld was. Zijn getuigenis bevestigt het nogmaals: de VS waren niet uit op vrede of samenwerking maar zijn alleen op zoek naar middelen om hun overheersing te versterken. Op het punt van de NAVO komen we later nog terug.

En wat zei George Bush? 'Om eerlijk te zijn: we hebben een aantal meningsverschillen gehad met Lady Thatcher en François Mitterrand. Dat ligt waarschijnlijk aan het feit dat Amerika ver weg ligt. En afgescheiden. Maar ik had toch het gevoel dat de Duitse hereniging fundamenteel in het belang was van het Westen. Volgens mij was de tijd rijp om de Duitsers meer vertrouwen te schenken.'

Bondgenootschap of niet?

Dat debat werpt een nieuw licht op de verschillende strategieën die sinds 1990 ten overstaan van een Groot-Duitsland gevolgd werden. Thatcher contesteerde de Europese eenmaking en ging de confrontatie met Bonn aan. Maar Thatcher verloor en moest ontslag nemen. Mitterrand probeerde eerst gebruik te maken van de tegenstellingen tussen Bonn en Washington. Daarna schaarde hij zich zoals gewoonlijk aan de zijde van de sterkste. Wat betreft de ex-president van de Verenigde Staten, moeten we onderscheid maken tussen wat hij zegt en wat hij doet. Hij bevestigt hier dat hij de nieuwe macht van Duitsland erkent en dat hij van dat land zijn belangrijkste partner wil maken. Maar de werkelijke tactiek van Bush en zijn opvolger Clinton komt erop neer om discreet de noodzakelijke voorwaarden te creëren om die gevaarlijke Duitse macht de pas af te snijden. In feite is Bush de enige in de discussie die niet zegt wat hij denkt.

In de praktijk waren alle commentatoren het erover eens dat de situatie in Joegoslavië tussen 1992 en 1996 gekenmerkt werd door een ondubbelzinnig bondgenootschap tussen Washington en Bonn. Een bondgenootschap tegen de Serviërs, maar ook tegen Rusland. Zelfs tegen Londen en Parijs, die nu een ondergeschikte rol speelden.

De werkelijkheid is echter ingewikkelder. Het bondgenootschap bestaat, maar is beperkt en tijdelijk. Binnen het bondgenootschap vervolgt iedereen zijn eigen doelstellingen. Washington ziet zich geplaatst voor het voldongen feit van de uiteenspatting van Joegoslavië en wil opnieuw de beste kaarten in handen krijgen. Het komt erop aan om het regime in Zagreb en Sarajevo te controleren, maar op termijn ook Belgrado. Daarvoor is het nodig om zich onmisbaar te maken voor de militaire overwinning van de Kroaten en de moslims. Maar tegelijkertijd moeten de VS de steun bewaren van een aantal Servische krachten in Belgrado.

Londen vreest Berlijn

- Margaret Thatcher, ex-premier van Groot-Brittannië: 'Jullie, Duitsers, willen geen Europeser Duitsland. Jullie willen een Duitser Europa.'[1]
- Thatcher nogmaals: 'Fransen, blijf vastberaden, anders wordt Europa volledig Duits!'[2]
- Helmut Kohl geeft commentaar op de Britse vijandigheid ten overstaan van Europa: 'Het alternatief op de Europese integratie is oorlog.'[3]
- De Britse parlementair Richard Body geeft commentaar op de uitspraak van Kohl: 'Rekening houdend met de situatie in Rusland kan er inderdaad opnieuw een oorlog uitbreken. Maar die oorlog zou een gevolg zijn van de grootheidswaanzin van Kohl en zijn obsessie om een Europese superstaat op te richten onder leiding van Duitsland.'[4]

1. Geciteerd tijdens een voordracht van Stefan Eggerdinger in het Internationaal Centrum in Brussel, maart 1993.
2. Geciteerd in *Weltwoche* (Duitsland), nr. 29/95.
3. *De Standaard* (België), 5 februari 1996.
4. *Idem.*

Voor Berlijn komt het erop aan de anderen het werk te laten doen: Parijs, Londen en hun troepen ter plaatse, maar vooral Washington en de NAVO. Zodat zij de Duitse doelen verwezenlijken: de Servische weerstand opruimen, het unitaire Joegoslavië definitief vernietigen en de hele regio balkaniseren. Het bondgenootschap heeft dus twee motoren, die op termijn een andere richting uitgaan.

De essentie van de Duitse strategie is dus de versterking van zijn status van economische supermacht dankzij de opbouw van een Duits Europa. Het is voor Berlijn van levensbelang om de andere Europese burgerijen aan zich te onderwerpen om zo over de grote Europese markt te beschikken. Zo kunnen de Duitse multinationals voldoende groeien om hun Japanse en Amerikaanse concurrenten te verslaan.

Om dat Europa te overheersen wil Duitsland zijn heerschappij vestigen over heel het centrum van het continent, dat het 'Mitteleuropa' noemt. Daartoe, en eveneens om zich een toegang tot het Midden-Oosten en de petroleum te verzekeren, moest het unitaire Joegoslavië en vooral Servië gebroken worden.

De opkomst van de Duitse macht is het nieuwe fenomeen van de jaren '90. Tijdens de Golfoorlog bleef Duitsland in de schaduw. Maar in Joegoslavië komen de hegemonistische ambities overduidelijk naar voor. Het scoort er een groot aantal punten op zijn 'bondgenoten'. Van dan af overheerst slechts één vraag de strategie van de VS: hoe de achterstand ophalen, hoe het overwicht heroveren? Maar waarom is de Balkan zo belangrijk in de ogen van Washington?

Het Amerikaanse streefdoel in de Balkan

De VS willen de wereld overheersen. Bijgevolg hebben ze vanaf het begin een aantal zeer belangrijke doelen nagestreefd in Joegoslavië dat niet in de handen van hun rivalen mocht vallen.

1. Een netwerk van Amerikaanse militaire basissen creëren in het zuidoosten van Europa. Om zowel Europa, het Midden-Oosten als de ex-Sovjet-Unie te controleren.
2. De Europese toegang tot de petroleumvelden in het Midden-Oosten en het zuiden van de ex-Sovjet-Unie verhinderen. Zich verzekeren van de controle over die strategische grondstof.
3. De rol van de NAVO als sterke arm in dienst van de Verenigde Staten niet alleen in stand houden, maar uitbreiden.
4. De Russische invloed in de Balkan uitschakelen, Rusland van de Middellandse Zee afsnijden.
5. De terugkeer van het communisme in de ex-Sovjet-Unie beletten.

In het volgende hoofdstuk wordt duidelijk waarom de Balkan een strategisch kruispunt vormt dat van levensbelang is voor de grote mogendheden. Hoofdstuk 9 geeft een korte chronologie van de oorlog en van de verschillende fasen van de verborgen confrontatie tussen Washington en Bonn. Maar eerst willen we het overzicht van de huidige wereldmogendheden verder uittekenen. Eerst de positie van een 'tweederangs'-grootmacht' zoals Frankrijk. Vervolgens kort de situatie van de derde belangrijke pijler: Japan.

'Een prachtig precedent'

Stansfield Turner, ex-CIA-directeur, maakt eind juli 1991 in een interview op CNN de balans op van de oorlog tegen Irak:

'Wij hebben een veel ruimere ambitie. Wij moeten rekening houden met de situatie ginder op lange termijn. Een voorbeeld: de relatie tussen de Verenigde Naties en Irak, waar de Verenigde Naties **zich opzettelijk mengen in de soevereiniteit** van een soevereine natie... Welnu, dat is een **prachtig precedent om in alle landen ter wereld te gebruiken**...'[1]

De Golfoorlog is dus de eerste oorlog van de Nieuwe Wereldorde na de val van het socialisme in het Oostblok. De oorlog in Joegoslavië is de tweede. Wat zullen de volgende zijn?
Toen de Verenigde Staten inspanningen deden om de Sovjet-Unie te doen uiteenspatten, beriepen zij zich plechtig op 'het onvervreemdbaar recht op onafhankelijkheid' van de landen van Oost-Europa. Vandaag zeggen diezelfde Verenigde Staten dat zij het recht hebben om in alle landen ter wereld in te grijpen en daar de soevereiniteit met voeten te treden.

1. Interview op CNN, eind juli 1991, geciteerd door D.L. Cuddy, 'The New World Order', Milford, VS, 1991.

1. Vernet-Gonin, 'Le Rêve sacrifié', Albin Michel, Parijs, 1994, p.155.
2. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 17 februari 1994 en citaat in *Solidair* (België), 23 februari 1994.
3. Colloquium 'Yougoslavie, politiques et médias', Brussel, 23-25 maart 1995.
4. *De Standaard*, 23 juli 1996.
5. *Le Monde*, 26 november 1995.
6. Steven Metz, 'Reform, conflict and security in Zaïre', Strategic Studies Institute, Amerikaans ministerie van Defensie, 5 juni 1996.
7. Dirk Van Duppen, 'Frankrijk en de Verenigde Staten wedijveren in Centraal-Afrika', *Solidair*, 6 november 1996.
8. Steven Metz, *op.cit.*
9. *International Herald Tribune*, 21 oktober 1996.
10. *De Standaard*, 26 juli 1996 en *Solidair* 31 juli 1996.
11. *New York Times*, 15 oktober 1995 en *Nikkei Weekly*, 23 oktober 1995.
12. *Sunday Times*, 4 augustus 1996.
13. *Le Soir*, 6 augustus 1996.
14. P.-M. de La Gorce, *Le Monde Diplomatique*, april 1992, p.4.
15. Mededeling van de North Atlantic Cooperation Council, 20 december 1991, USIS, ambassade van de VS, Brussel, 23 december 1991.
16. Mededeling van 17 december 1992.
17. *Le Monde Diplomatique*, april 1992, p.14.
18. P.-M. de La Gorce, *Le Monde Diplomatique*, maart 1993, p.14.
19. *Idem.*
20. *Le Monde Diplomatique*, maart 1993, p.14.
21. *Le Monde Diplomatique*, november 1991.
22. *International Herald Tribune*, 26 februari 1993.
23. *International Herald Tribune*, 30 juli 1996.
24. Colloquium georganiseerd in maart 1995 door het Centre de Sociologie Politique van de Université Libre de Bruxelles, het Institut Supérieur des Arts du Spectacle (INSAS) in Brussel en de Werkgroep Joegoslavië.
25. *Idem.*
26. *Courrier International* (Frankrijk), 4 april 1996.

2. Frankrijk, een tweederangs grootmacht

De economische positie van Frankrijk en Duitsland evolueerde na 1945 op zeer uiteenlopende wijze. Uitleg van de Franse 'Cercle communiste Henri Barbusse': 'Aangezien Duitsland geen koloniaal imperium bezat, moest het volledig op eigen krachten steunen om opnieuw mee te kunnen doen in de strijd voor de wereldhegemonie. Het "Duitse economisch mirakel" steunde op de voorrang die gegeven werd aan de investeringen in nieuwe technologieën. Frankrijk beschikte nog wel over een koloniaal imperium. Nadat een aantal landen onafhankelijk werden, maakte Frankrijk er een semi-koloniaal imperium van. Een van de 'nationale' kenmerken van de Franse monopolieburgerij - die Lenin bestempelde als 'couponknippers' - is dat ze van haar rente leeft. Na de oorlog investeerde zij dan ook verder in industrieën met goedkope arbeidskrachten en immigranten, die willekeurig uitgebuit kunnen worden.'[1]

Resultaat: van de 37.000 multinationals die de wereldeconomie domineren, zijn meer dan 7.500 Duits. In de jaren '70-'80 werd de structurele zwakte van de Franse economie bevestigd: 'Vandaag is slechts een klein deel van de Franse industrie (glassector, cement en beton, metalen, rubber, elektriciteitsmateriaal, telecommunicatie) in staat om een overheersende rol te spelen op wereldvlak. Filialen van grote Duitse, Amerikaanse en Japanse groepen veroveren stap voor stap grote delen van de Franse binnenlandse markt. Vandaag controleren ze al 22% van de industriële tewerkstelling in Frankrijk.'

Die economische basis verklaart de huidige Franse strategie: op één lijn staan met Duitsland om zo het hoofd te kunnen bieden aan de sterkte van de VS. Dat is de kern van de 'Frans-Duitse as': plooien voor de strategie van Berlijn, in de hoop de rol van eerste luitenant te mogen spelen. Dat verklaart ook waarom Parijs zich niet openlijk durfde te verzetten tegen de politiek van Berlijn in de Balkan (zie hiernaast).

Tegen de eigen belangen

In feite is het een rare situatie. Frankrijk en Groot-Brittannië gaan economisch en politiek achteruit en zijn middelgrote mogendheden geworden, gedoemd om een tweederangsrol te spelen. Soms zijn zij zelfs gedwongen om tegen hun eigen belangen in te gaan. Tijdens de Golfoorlog werd Parijs door Bush gedwongen om mee te doen aan de oorlog tegen Irak. Dat land was nochtans een traditionele bondgenoot van Parijs, omwille van de petroleumbelangen van Elf en Total. Ook tijdens de oorlog in Joegoslavië werden Parijs en Londen min of meer gedwongen om mee campagne te voeren tegen Servië: eveneens hun traditionele bondgenoot. Mitterrand heeft weliswaar geprobeerd om een einde te maken aan de oorlog een uitweg te zoeken voor Servië. Maar hij moest capituleren voor Kohl omwille van de chantage van de Bundesbank tegen de Franse frank.

Vanuit zijn reactionair-nationalistisch gezichtspunt analyseerde Karadzic in 1994 tamelijk realistisch de verhoudingen tussen de grootmachten: 'Die Europese instabiliteit valt in de smaak van de Verenigde Staten. Zij willen niet dat het balkanprobleem snel wordt opgelost. Duitsland wil dat evenmin, want een oplossing van de nationale Servische kwestie zou stabiliteit brengen in de Balkan en zou van Servië een sterke partner maken. Duitsland wenst een klein, verdeeld Servië, een bananenrepubliek, een satellietstaat die geregeerd wordt door een slaafs regime. Amerika wil geen vrede in de Balkan, want door de instabiliteit in die regio kan Amerika zijn aanwezigheid in Albanië en Macedonië verstevigen, zijn Turkse invloedszone verbinden met de Duitse zone en op die manier de controle verwerven over Europa en Rusland.

Een bijrol

- Spicht, directeur van het Frans-Duitse instituut in Ludwisburg: 'Frankrijk heeft veel moeite om het bilateralisme te overstijgen. Maar het moet voortaan de definitieve integratie accepteren.'[1]

- Een Duits diplomaat, anoniem en dus iets minder diplomatisch: 'In de relatie tussen regeringen is het de sterkste die wint. Hoelang denken de Fransen nog tegen Duitsland op te kunnen?'[2]

- Mitterrand in mei 1990 in het vliegtuig naar Moskou: 'Gorbatsjov zal mij nogmaals vragen om mij te verzetten tegen de Duitse hereniging. Ik zou dat met genoegen doen, indien ik wist dat hij standhield. Maar waarom een ruzie met Kohl riskeren, als Gorbatsjov mij drie dagen later toch laat vallen? Dan sta ik helemaal alleen.'[3]

- September 1991, in het tijdschrift *Der Spiegel*: 'Kanselier Kohl heeft ondanks de internationale druk op een heel duidelijke manier het gevaar van een eigen Duitse weg (*Sonderweg*), namelijk de erkenning van Kroatië, uitgesloten. "Dat zou rampzalige internationale gevolgen hebben voor de Europese eenheid".'[4]
  Nochtans blijkt drie maanden later dat Kohl wel degelijk een heel eigen weg gevolgd heeft. Dat bewijst nogmaals dat Parijs niet meer in staat is om zich tegen Berlijn te verzetten.

- Een artikel uit de *Wall Street Journal*: 'In het verleden van de Frans-Duitse relatie had Frankrijk het internationaal statuut van onafhankelijke kernmacht en permanent lid van de Veiligheidsraad van de VN. Daardoor had Frankrijk de politieke en strategische leiding van het duo en kon het akkoord gaan met het overwicht van de Duitse economie. Vandaag vraagt de politieke en economische elite van Frankrijk zich af of al die inspanningen niet uitsluitend de Duitse belangen gediend hebben. Zij stellen vast dat Duitsland zijn controle over Europa wil uitbreiden.'[5]

1. *Le Soir*, 30 november 1994.
2. *Idem*.
3. Jacques Attali, geciteerd in *La Wallonie*, 8 oktober 1995.
4. *Der Spiegel*, 23 september 1991.
5. *Wall Street Journal*, 7 februari 1995.

Wij worden in dat wereldmachtsspel volledig opgeofferd. (...) Frankrijk beeft bij de gedachte dat Duitsland onafhankelijk wordt en aan de Europese controle ontsnapt. Frankrijk, dat vandaag slechts een tweederangsrol speelt, wordt dan gedegradeerd tot een derderangsstaat. Het land werkt nu al voor rekening van Duitsland.'[2]

Maar hoe meer de enen achteruitkrabbelen, des te sneller rukken de anderen op. In Joegoslavië zijn de tegenstellingen tussen de grote mogendheden (Washington, Berlijn) en de 'middenmoters' (Parijs en Londen) alleen maar verscherpt. De Franse en Britse autoriteiten hebben meermaals hun ongenoegen geuit: perslekken over het 'gebrek aan neutraliteit' van Washington en de Amerikaanse militaire hulp aan Izetbegovic en Tudjman, officieuze verklaringen van Unprofor-verantwoordelijken die de anti-Servische medialeugens van de Amerikaanse regering weerleggen, oproepen voor een Europees verdedigingsalternatief...

Kan die verscherping de door Duitsland gevreesde oude alliantie Parijs-Londen-Moskou nieuw leven inblaast? Zover zijn we nog niet, maar reeds in 1995 stelde de Franse generaal Gallois: 'De VS-politiek zit Frankrijk en Groot-Brittannië erg hoog. Die verbittering neemt alleen maar toe. De Franse blauwhelmen beschuldigen de moslims ervan sluipschutters in te zetten om hun eigen mensen te doden. Dat is nieuw. Zij wisten dat al langer, maar hielden het stil. Wij spelen dus het spel van de Verenigde Staten niet langer mee.'[3]

Mitterrand - Machiavelli

Als reactie op de macht van Bonn begon Mitterrand op een machiavellistische manier te manoeuvreren. Net als Londen probeerde hij zijn belangrijke militaire aanwezigheid op het terrein te gebruiken om zich onmisbaar te maken. Een Frans waarnemer beschrijft dat subtiele spel in juni 1992: 'Mitterrand is voorstander van een eensgezinde houding van Europa. Hij stelde alles in het werk om te voorkomen dat de Europese Gemeenschap de Serviërs zou veroordelen, zoals Duitsland gevraagd had. Als verweer tegen de Duitse inspanningen ten voordele van de directe militaire steun aan de secessionisten, ontwikkelde hij een alternatieve strategie binnen de VN. Aangezien Duitsland niet vertegenwoordigd is in de Veiligheidsraad heeft Frankrijk daar meer manoeuvreerruimte. Maar dat spel duurde slechts zolang de Amerikanen het lieten begaan.'[4]

Sinds het begin van de eeuw is Frankrijk een traditionele bondgenoot van Servië. In het Oosten is Joegoslavië de tweede handelspartner van Frankrijk, na Rusland. De meeste handel gebeurde met Servië. Daarom was Frankrijk dan ook tegen de uiteenspatting van het land. Maar Frankrijk wilde evenmin een openlijke confrontatie met Duitsland: zijn belangrijkste buitenlandse markt en vooral de dominerende grootmacht in Europa.

Om voor Frankrijk toch een deel van de koek over te houden, stelde ex-eerste minister Debré begin 1993 het volgende voor: 'Is er een andere mogelijke oplossing dan gedurende een tiental jaren een mandaat toevertrouwen aan de regering van een natie? Voor Bosnië-Herzegovina moet dat mandaat aan Frankrijk gegeven worden. Wat Kroatië betreft, na tevergeefs aan de Verenigde Staten aangeboden te zijn (ik heb daar slechts weinig twijfels over), is het aan te bevelen om het aan Groot-Brittannië voor te stellen.'[5]

Dat komt in feite neer op een onvervalste koloniale verdeling. Als men op pensioen is, kan men blijkbaar vrijer spreken... Maar onze gepensioneerde was niet meer helemaal mee. In tegenstelling tot wat hij beweerde, was er wel degelijk interesse van de Verenigde Staten. En het waren de VS die uiteindelijk de protectoraten binnenrijfden.

Door de macht van Bonn zat Parijs klem. Jovanovic, Servisch minister van Buitenlandse Zaken, was zich daar goed van bewust. Hij verklaarde in januari 1992: 'Voor Frankrijk is Joegoslavië geen prioritair dossier. Eén van de absolute Franse prioriteiten is de relatie met Duitsland, en dat wij begrijpen...'[6]

Blufpoker

Bij blufpoker mag je bedriegen en van compagnon veranderen. In de Balkan speelt men poker met het lot van de volkeren. Historicus Stéphane Yerasimos vergeleek in de herfst van '92 de houding van de grootmachten met de balkanintriges in het begin van de eeuw:

'De regeringen voelen zich thuis in een comfortabel machiavellisme dat vreemd genoeg doet terugdenken aan de grote balkancrisissen van voor 1914, toen iedereen wachtte tot de gebeurtenissen in zijn voordeel zouden uitdraaien en men enkel energie stopte in het neutraliseren van de acties van de anderen. De consensus over het afwachten komt blijkbaar van het feit dat Duitsland geen interventie wil waar het zelf niet bij betrokken is en waar het de anderen vrij spel zou moeten laten. De anderen denken dat Servië er uiteindelijk zal in slagen opnieuw een voldoende sterke kern op te bouwen om zijn vroegere functie weer op te nemen. In die context volgt Frankrijk een vrij originele weg. Frankrijk staat steeds vooraan in onverschrokken formalistische acties, maar die in feite totaal inefficiënt zijn. Een voorbeeld daarvan was het bezoek van François Mitterrand aan Sarajevo of het zenden van observatietroepen. Daardoor slaagt het erin om elke interventie op het terrein te neutraliseren.
De Verenigde Staten daarentegen kunnen ervan uitgaan dat een verdeeld Europa vroeg of laat nood heeft aan hun arbitrage.'[1]

1. Stéphane Yerasimos, in het tijdschrift *Hérodote*, nr. 67/1992, p.62-63.

Toch is Izetbegovic woedend op Mitterrand. Op de Conferentie over Europese Veiligheid in Boedapest in december 1994 protesteert hij: 'Parijs en Londen hebben van in het begin de rol van beschermheer van Servië op zich genomen.' Mitterrand antwoordt daar kort op dat hij tussen diegenen die oorlog willen tot het bittere einde en diegenen die tot een politiek vergelijk willen komen, koos voor onderhandelingen. 'Sommigen zouden beter aan hun volk denken in plaats van aan oorlog.'[7] Erg verhelderende taal want Mitterrand en Izetbegovic zijn goede bekenden van elkaar.

Eender welk bondgenootschap, vooropgesteld dat...

Net als op andere vlakken proberen de middelgrote mogendheden in Joegoslavië gebruik te maken van de tegenstellingen tussen de groten. Zo zet Parijs in 1994 een stap in de richting van Washington. De Amerikaanse en pro-Amerikaanse pers juicht die stap toe: 'Tot grote vreugde van zijn vrienden wordt Frankrijk stilaan wat het lange tijd geweigerd heeft, namelijk een betrouwbare partner bij de uitwerking van een Atlantische buitenlandse politiek. Daarvoor heeft Frankrijk zijn internationale belangen helemaal herzien, vanaf het moment dat de Duitse hereniging de Frans-Duitse balans in het nadeel van Frankrijk deed overhellen.'[8]

In feite is elk tactisch bondgenootschap goed, als het Frankrijk maar de mogelijkheid biedt om een hoofdrol te blijven spelen. Frankrijk probeert dan ook alles. In de tweede helft van 1991 doet Parijs een geheim voorstel aan Washington: een gezamenlijke militaire operatie, met enige steun van Nederland. Zonder de Britten en zonder de Duitsers.[9] In mei '93 volgt er een nieuw voorstel aan de VS. Zonder Duitsland. Maar twee maanden later stelt Frankrijk het plan Juppé-Kinkel voor.

Soms proberen ook Londen en Parijs, de twee middelgrote mogendheden, zich te verenigen tegen de Duitse dominantie. Commentaar van de Britse *Independent*: 'De Franse belangen vallen op internationaal vlak veel meer samen met die van Groot-Brittannië en veel minder met die van Duitsland.'[10] Douglas Hurd, de Britse minister van Buitenlandse Zaken, bevestigt dat: 'De Britten en de Fransen hebben nog nooit zo intens samengewerkt. Ik stel vast dat de belangen van Groot-Brittannië en Frankrijk onder de Nieuwe Wereldorde steeds meer overeenkomen.'[11] Joxe, Franse ex-minister van Defensie, verwijst naar 'de fundamentele belangenovereenstemming tussen Frankrijk en Groot-Brittannië'. Hij is voorstander van de standaardisering van de militaire uitrusting en een samenwerking op het vlak van kernwapens. Verder stelt Joxe dat 'de verhouding met Duitsland van een andere orde is'.

Dat alles ontgaat Bonn niet. Als Klaus Kinkel aangeeft dat Duitsland uiteindelijk een permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad wil, kan hij het niet laten er openlijk aan toe te voegen 'dat twee landen zich daartegen verzetten: Groot-Brittannië en Frankrijk'. Even later stelde Chirac een triumviraat Frankrijk - Groot-Brittannië - Duitsland voor, maar dat was om beter weerstand te kunnen bieden aan de alleenheerschappij van Bonn. 'Dat idee is gerijpt in het hoofd van Chirac. Nadat hij in mei 1995 aan de macht kwam, rekruteerde hij de Britten om beter weerstand te kunnen bieden aan de Duitse ambities.'[12]

De plaats van Frankrijk

De communistische analist René Lefort toont welke inspanningen Frankrijk doet om op het voorplan te blijven:

'Het imperialistische wereldsysteem wordt vandaag gedomineerd door de Verenigde Staten. Het Franse imperialisme, dat deel uitmaakt van dat systeem, doet onophoudelijke inspanningen om zijn vooraanstaande plaats onder de groten te behouden. Het neemt deel aan de algemene operaties van de grote imperialistische mogendheden, onder leiding van de VS. Maar Frankrijk doet ook grote inspanningen om een eigen politieke invloed te verwerven. Een voorbeeld daarvan is de specifieke politiek die Frankrijk in het strategisch belangrijke Nabije Oosten volgt.
Op 20 december 1995 sloot de Franse regering een aantal belangrijke akkoorden met de Verenigde Arabische Emiraten. Daarin werd onder meer overeengekomen dat Frankrijk bereid is om 70.000 manschappen en honderden vliegtuigen en helikopters te sturen, wanneer het gebied bedreigd wordt. In een aantal geheime clausules worden schikkingen getroffen voor het geval dat er zich binnenlandse onlusten zouden voordoen. Er werd ook een afdeling van de DGSE (Franse contraspionage) gestationeerd in Aboe Dhabi. In ruil nemen de Verenigde Arabische Emiraten grote hoeveelheden wapens af van de Franse wapenindustrie. In 1994 hadden zij al voor 21 miljard FF militair materieel besteld.
De afwijkende stellingen van de Franse regering in verband met de recente Israëlische agressie tegen Libanon spruiten ook voort uit die politieke opstelling. Het Franse imperialisme heeft Libanon steeds beschouwd als een steunpunt voor zijn eigen belangen in dat gebied.'[1]

1. René Lefort, 'De strategie van het Franse imperialisme', *Marxistische Studies*, oktober 1996, p.47-48.

1. 'De grondslagen van de strategie van het Franse imperialisme', *Marxistische Studies*, oktober 1996, p.56.
2. Radovan Karadzic, persconferentie in Belgrado, 19 februari 1994.
3. Persoonlijk onderhoud.
4. Pierre Hastel, tijdschrift *Alerte* (Frankrijk), juni 1992.
5. *Quotidien de Paris*, 15 februari 1993.
6. *Le Monde*, 15 januari 1992.
7. *Le Soir*, 6 december 1994.
8. *The Economist*, geciteerd in *Courrier International*, 23 maart 1994.
9. *The Guardian*, 20 mei 1996.
10. *Courrier International*, 11 maart 1993.
11. *Idem.*
12. *International Herald Tribune*, 31 juli 1996.

3. De andere tweestrijd: de vs tegen Japan

Ook de rivaliteit met Japan, de derde pijler van het wereldtriumviraat verscherpt.[1] De evolutie van Japan vertoont trouwens veel gelijkenis met die van Duitsland.

Na de Tweede Wereldoorlog stond Tokio, net zoals Bonn, volledig onder controle van Washington. Inmiddels verstevigden beide landen hun economische macht en kwamen ze geleidelijk los van de Amerikaanse overheersing. Vandaag zijn ze allebei op zoek naar de middelen om de vs van de troon te stoten.

Het document van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken dat op pagina 116 geciteerd wordt, is duidelijk genoeg: Washington wil de enige supermacht blijven en moet daarom Europa en Japan 'ontmoedigen' (sic) om zijn gelijke te willen worden. De inzet van de rivaliteit tussen Washington en Tokio is de volgende: 'wie zal de Aziatische regio rond de Stille Oceaan domineren?'

Als overwonnen natie stond Japan vanaf 1945 volledig onder de voogdij van de Verenigde Staten. De vs zuiverden het fascistische Japanse staatsapparaat slechts oppervlakkig uit. Net zoals met de nazi's recupereerden zij alle belangrijke verantwoordelijken die bereid waren hen te dienen. De keizer, talrijke politieke en militaire leiders en ook de bedrijfsleiders die tijdens de oorlog gebruik hadden gemaakt van slavenarbeid werden gespaard. Maar het economisch apparaat werd volledig gereorganiseerd en onderworpen aan de controle van een aantal verantwoordelijken die door Washington opgeleid waren. De vakbonden en de revolutionaire beweging werden daarentegen via de brutale repressie van de Amerikaanse gouverneur Mac Arthur volledig gebroken.

De internationale politiek van Japan was lange tijd volledig afgestemd op die van Washington. De garantie voor die onderwerping was een militair 'samenwerkings'-akkoord en belangrijke Amerikaanse basissen op Okinawa. Maar de groei van de Japanse economie wijzigt de krachtsverhoudingen vanaf het einde van de jaren '60. De strategie van de Japanse monopolies is erop gericht om heel Azië te domineren en aan zich te onderwerpen. De arbeidsintensieve industrie wordt systematisch overgeplaatst. De delokalisatie van de productie gebeurde eerst naar Zuid-Korea en Taiwan, later naar de Aseanlanden (Association of South-East Asia Nations), Singapore, de Filipijnen, Indonesië,... en vanaf de jaren '90 naar China en Indochina.

Delokalisatie om de concurrentieoorlog te winnen

Door hun economische terugval devalueren de vs in 1985 hun dollar en verplichten zij Tokio om de yen te revalueren. Om dat concurrentieverlies te compenseren en hun uitvoer te vergroten, versnellen de Japanse monopolies de overzeese delokalisatie van hun industrie. Heel hun economische strategie steunt op hun economische overheersing van de Aziatische regio rond de Stille Oceaan. Die zone is de basis voor Japan om sterker te staan in de concurrentiestrijd met de andere mogendheden.

Japan bouwde succesvol een internationale werkverdeling uit die veel verder gaat dan dat van de concurrenten. Neem nu de auto-industrie. Die is nauw verbonden met tal van andere economische sectoren: metaalpersen, gereedschapsmachines, elektrische machines, elektronische apparatuur, rubber, plastic, glas... Al die sectoren worden meer en meer naar de Asean-landen verplaatst.

In tegenstelling tot hun Europese tegenhangers, zijn de Japanse autoproducenten piramidaal opgebouwde allianties van maatschappijen: enkele grote assemblagebedrijven aan de top en een veelheid onderaannemers aan de basis. Zo werkt Toyota met 36.000 onderaannemers. Toyota heeft de productiekosten gedrukt en consolideerde zijn hoge internationale competitiviteit door deze onderaannemingen op te offeren: juister gezegd, de volle last werd afgewenteld op de rug van de arbeiders in die onderaannemingen. Van alle geïndustrialiseerde landen legt het Japanse patronaat de langste werktijden en de hoogste arbeidsintensiviteit op.

De Japanse auto-industrie verplaatst zich meer en meer naar het buitenland. Elk Asean-land wordt specialist in de productie van specifieke onderdelen, naargelang zijn niveau van industrialisatie. Daarom is het voor het Japanse kapitalisme van levensbelang om die landen van Azië die de basis vormen van zijn verrijking in z'n greep te houden. Maar zo denken de vs er ook over...

Washington vreest dat Tokio aan zijn controle ontsnapt

De crisis verscherpt de strijd tussen de grootmachten om de markten te overheersen, de grondstoffen te controleren en de goedkoopste arbeidskrachten te vinden. Ondanks alle vriendschapsverklaringen woedt er een scherpe concurrentiestrijd tussen de Verenigde Staten en Japan over de controle van de markten van Azië en vooral van China.

Na de val van de Sovjet-Unie en de Nieuwe Wereldorde die daaruit volgde, was de regering Clinton er vooral voor bevreesd dat de economische rivaliteit tussen de Verenigde Staten en Japan zou ontaarden in een politieke rivaliteit. Japanse eerste ministers waren altijd elementen die loyaal stonden ten opzichte van Washington. Maar in 1993 voltrok zich een kleine revolutie. De nieuwe Japanse eerste minister Hosokawa begon zijn mandaat niet zoals gewoonlijk met een bezoek aan de Verenigde Staten, maar aan Zuid-Korea. Dat was meer dan symbolisch. Om dat

gevaar af te wentelen, deed Washington alle mogelijke inspanningen om het bondgenootschap tussen Washington en Tokio te versterken.

Als eerste stap steunde Washington een aantal Japanse eisen: onder meer een zetel in de VN-Veiligheidsraad. Daarmee wil Washington niet komen tot relaties op voet van gelijkheid. Het wil alleen een beetje meer autonomie geven aan Tokio, weliswaar binnen de VS-strategie. In feite hetzelfde spel als met Bonn.

Tijdens de Golfoorlog ontvingen de Verenigde Staten 13,5 miljard dollar van Japan als bijdrage voor de oorlogsuitgaven. De Verenigde Staten zijn niet langer in staat om alleen op te treden als de sterke arm van de Nieuwe Wereldorde. Daarom stellen zij alles in het werk om de economische, financiële en militaire macht van Japan en Europa mee te laten opdraaien voor de kosten. Het doel is: de bondgenoten betrekken bij de verdediging van het kapitalistische wereldsysteem, maar hen tegelijkertijd in bedwang houden en onderwerpen.

Dat is het doel. Maar ondertussen verscherpen de economische tegenstellingen steeds meer. In 1995 raakte bekend dat de CIA gesprekken had afgeluisterd tussen Japanse ministers en bedrijfsleiders. In feite is dat soort activiteiten perfect 'legaal'. Door de voogdij die Washington over Japan voert, kunnen de Amerikaanse geheime diensten ook vandaag nog vrij optreden in Japan. Zij kunnen zomaar microfoons plaatsen en gesprekken afluisteren. Die praktijken zijn niet alleen tegen de Japanse vakbonden en revolutionaire organisaties gericht, maar indien nodig ook tegen het concurrerende patronaat.

Energie- en voedselvoorziening: volledige afhankelijkheid van Washington

Japan wil zijn eigen vleugels uitslaan om de wereld te overheersen. Maar het Japanse kapitalisme zit gevangen in het web dat het Amerikaanse imperialisme gesponnen heeft. Van in het begin controleert Washington twee cruciale sectoren van de Japanse economie: de voeding en de energietoevoer.

In 1955 voorzag Japan in 87% van de eigen voedselbehoefte. Vandaag is dat teruggelopen tot 22% (Duitsland bereikt 75%). Daardoor is Japan de grootste invoerder van landbouwproducten ter wereld. Een derde van die invoer komt uit de Verenigde Staten. Dezelfde situatie doet zich voor op het vlak van energie. De zelfvoorziening bedroeg 76% in 1955. In 1975 was dat percentage gedaald tot 10% (door het vervangen van steenkool door aardolie). Vandaag bedraagt het 0,3%... Voor zijn energievoorziening is Japan volledig afhankelijk van de grote Amerikaanse oliemaatschappijen.

Als Japan een oorlog zou ontketenen tegen de VS, moet Washington enkel het luchtruim en de zeeverbindingen tussen Japan en de rest van Azië blokkeren met zijn militair overwicht. De toelevering van voedsel en energie uit de hele wereld valt meteen stil. Dat de VS deze strategie zullen toepassen, is zonneklaar: zoals eerder bleek tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Als Japan ontwaakt...

Nochtans is de economische gigant Japan helemaal geen militaire dwerg. Onder druk van Washington heeft het land voortdurend zijn militaire uitgaven verhoogd. Maar die militaire macht blijft volledig afhankelijk aan de Verenigde Staten. Die hebben zelfs nog altijd een inzagerecht in de defensiegeheimen!

Om over de middelen te beschikken om de strijd met de VS aan te gaan, moet het Japanse imperialisme nog verschillende belangrijke vraagstukken aanpakken. 1. Een autonome voorziening opbouwen op het vlak van graan en energie. 2. De clausule over 'de vijand' in het VN-charter uitschakelen. Die clausule verbiedt Japan lid te worden van de Veiligheidsraad en over een vetorecht te beschikken. 3. De beperkingen wegwerken die hen verhinderen om een kernmacht te worden. 4. Het volksverzet (in Japan en Azië) onderdrukken tegen het zenden van troepen naar het buitenland. Japan speelt op dat vlak hetzelfde spel als Duitsland. Onder het voorwendsel mee te werken aan vredesoperaties van de VN, sleutelt de regering in Tokio aan een mechanisme om vrij zijn troepen naar het buitenland te kunnen sturen.

Volgens de invloedrijke krant *Asahi Shimbun* 'zijn zakenkringen voorstander van een diepgaand debat over een taboe, namelijk het recht op zelfverdediging'. 'Zelfverdediging?' Vreemde woordkeuze, want wat verder staat er: 'een van de factoren die daarbij een rol spelen, is de noodzaak voor de economische grootmacht die Japan vandaag is, om het enorme vermogen in het buitenland te beschermen.'[2]

Washington wil beletten dat Tokio zijn invloed in Azië en vooral in China uitbreidt. Dat is de grond van het probleem. De Verenigde Staten willen de controle over het economische blok dat gevormd wordt door Azië en de regio rond de Stille Oceaan. Daardoor zouden zij sterker staan om Europa aan te pakken.

De huidige wereld met de drie kernen Verenigde Staten-Europa-Japan kan op termijn uitmonden in een bondgenootschap van 'twee tegen één'. Dat bondgenootschap kan vrijwillig of opgelegd zijn. Maar in elk geval houden die groeiende rivaliteiten een grote bedreiging in...

1. 'De wereldstrategie van het Japans imperialisme', *Marxistische Studies*, oktober 1996, p.61-84.
2. *Asahi Shimbun*, geciteerd in *Courrier International*, 14 november 1996.

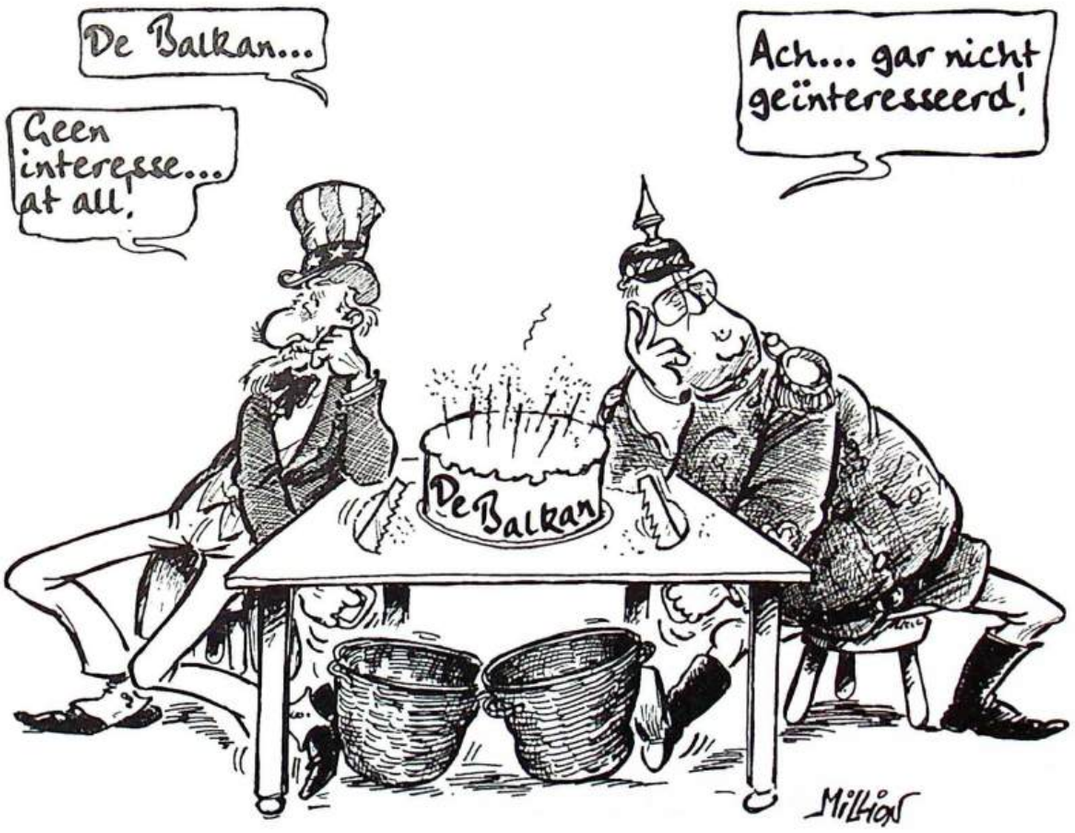

7. De Balkan: een viervoudige strategische inzet

Het strategische balkankruispunt: een viervoudige inzet voor Washington en Berlijn

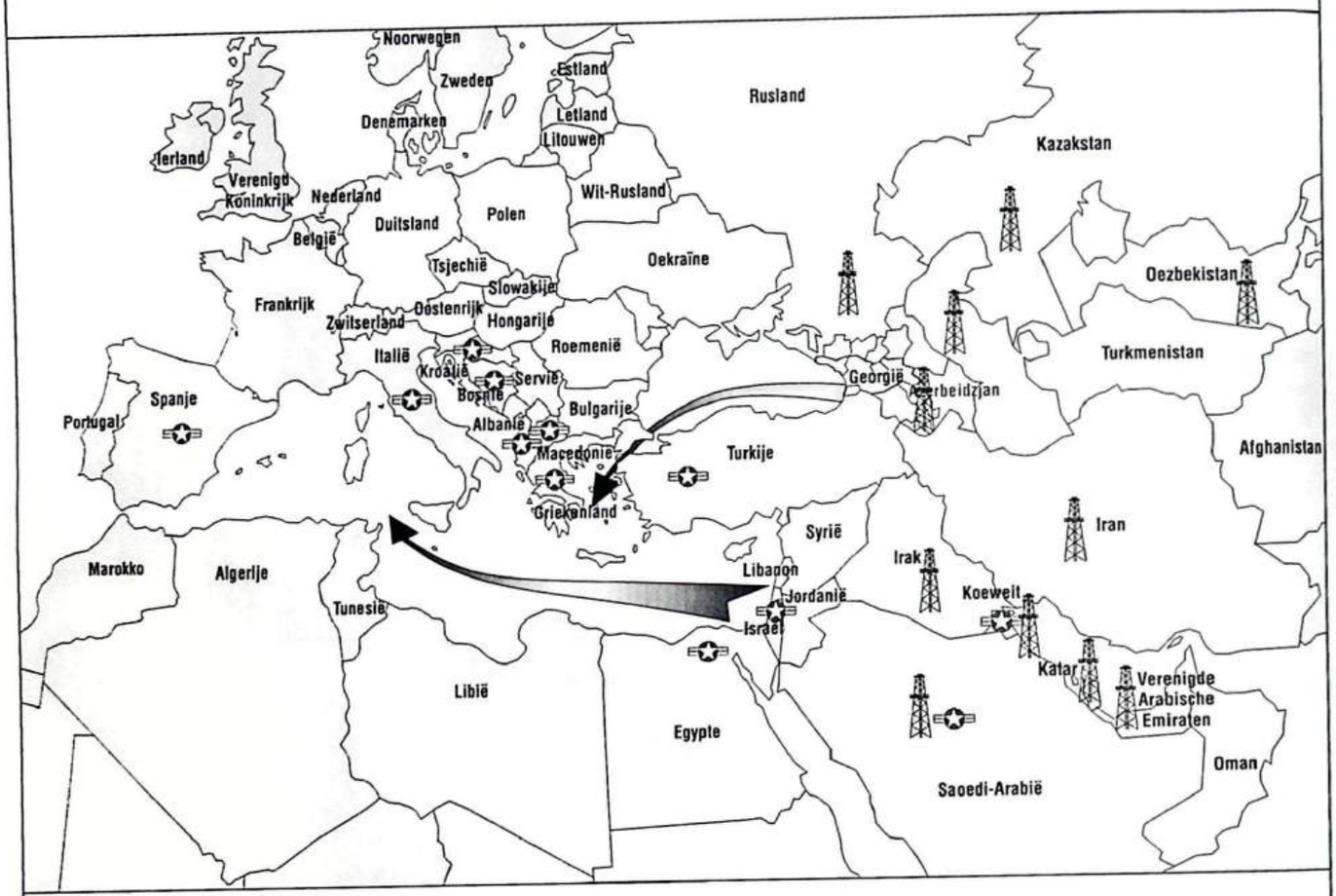

Inzet nr. 1
De olie- en gastoevoer controleren

- De Balkan en Turkije zijn twee strategische regio's voor de toegang tot de olie van het Midden-Oosten (Saoedi-Arabië, Irak, Koeweit).
- Maar ook voor de toegang tot de enorme reserves van de ex-Sovjet-Unie (Kaspische Zee en Kazakstan). In het bijzonder de begeerde pijpleiding die Europa kunnen bevoorraden (zie kaarten p.134-135).
- Wie zal die voorraden controleren? Moskou, Washington of Bonn?

Inzet nr. 2
Oost-Europa domineren

Het kapitalisme herstellen in Polen, Hongarije, de Tsjechische Republiek, Roemenië... zodat die landen opnieuw een winstgevende bron worden voor de Westerse multinationals

- voor grondstoffen,
- voor goedkope arbeidskrachten,
- voor uitvoermarkten.

Inzet nr. 3
Rusland verzwakken en in toom houden

- De Russische invloed in de Balkan uitschakelen, het land verzwakken zodat het geen imperialistische rivaal wordt.
- Welke grootmacht zal de ex-Sovjet-Unie overheersen als afzetmarkt en grondstoffenproducent?

Inzet nr. 4
Militaire basissen verwerven

- De NAVO voorbereiden om 'de orde te herstellen' in geval van een opstand in Oost-Europa of Rusland.
- De NAVO ook voorbereiden om op te treden (tegen Rusland of een andere rivaal) om de strategische rijkdommen aan olie en gas te controleren.
- Sinds 1991 verwierven de Verenigde Staten talrijke militaire basissen en andere belangrijke stellingen in Albanië, Bosnië, Macedonië, Hongarije, de Tsjechische Republiek... Op die manier trekken zij een 'ijzeren gordijn' op dat heel de zuidflank van Europa en de ex-Sovjet-Unie afschermt. Geen enkele mogendheid heeft toegang tot die regio zonder het akkoord van de VS.

Drie vitale assen in Europa

Joegoslavië heeft een strategische ligging voor alle balkanverkeer. Het ligt op het kruispunt van drie uiterst belangrijke Europese routes:

- De Donau (zie pagina 137).
- De enige grote noord-zuidverbinding die door het balkangebergte loopt,
- De enige grote oost-westverbinding die door diezelfde bergen loopt. Macedonië controleert beide. Onder druk van de Verenigde Staten scheidde die kleine republiek zich in 1992 af van Joegoslavië. De Amerikanen hebben talrijke militaire 'adviseurs' ter plaatse.

Inzet nr. 1: de olie- en gastoevoer controleren

'De olievelden van Kazakstan, de gasvoorraden van Turkmenistan en de enorme offshorereserves van Azerbeidzjan kunnen voor de komende vijftig jaar even belangrijk zijn als de Golf vandaag.'
Die Zeit[1]

Vaak klinkt het dat de oorlog in Joegoslavië zo lang aansleept omdat het land geen olie bezit en de grootmachten daarom niet echt geïnteresseerd zijn. Helemaal niet.

Men kan Joegoslavië en de Balkan niet los zien van de aangrenzende regio's. De inzet van de Golfoorlog was de controle over de olie van het Midden-Oosten. Voor de Middellandse-Zeeroute naar die petroleum zijn twee zones uiterst belangrijk. Daarom vormden de Balkan en Turkije voor de opeenvolgende grootmachten altijd al strategische gebieden voor hun *Drang nach Osten*, zoals het Duitse imperialisme het verwoordde: als toegang tot het Oosten en het Midden-Oosten.

Vandaag draait het vooral om de controle over de ex-Sovjet-Unie met zijn enorme bodemrijkdom, vooral de olie van de Kaspische Zee en Kazakstan. De productie van de ex-Sovjet-Unie bedraagt momenteel 40% van die van het Midden-Oosten. Een aantal deskundigen schatten de reserves even groot als die van Saoedi-Arabië. Volgens velen zal de Siberische ondergrond een doorslaggevende rol spelen in de 21e eeuw. Amerikaanse, Europese en Japanse bedrijven vechten nu al voor hun deel van de buit.

Le Monde Diplomatique schrijft in november 1995: 'Ten noorden van Afghanistan, in Oezbekistan, bevindt zich de grootste goudmijn ter wereld (geschatte jaarproductie: 50 ton). Ten noordoosten, in Tadzjikistan, bevinden zich de grootste zilveraders te wereld. Nog meer naar het noorden, in Kazakstan, zou zich meer dan een kwart bevinden van de gekende oliereserves wereldwijd. De grote westerse maatschappijen voeren er sinds 1990 "onverbiddelijk oorlog". Chevron investeerde tien miljard dollar in Kazakstan. Agip (Italië) en British Gas concurreren tegen een Russisch consortium voor de controle over een gigantische Kazakse gasbel. Er doen geruchten de ronde over uranium in Gorno-Badakstan (Tadzjikistan) en in Kirgizië. Om contracten binnen te rijven, heiligt het doel alle middelen.'[2]

Met inbegrip van oorlog. Zullen de Verenigde Staten of Europa (vooral Duitsland) die strategische regio's controleren? Dat is de diepere inzet van de recente crisissen en oorlogen van Sarajevo tot Tsjetsjenië via Macedonië, het uiteenspatten van Tsjecho-Slowakije, Georgië, de oorlog in Armenië en in Azerbeidzjan...

Siberië wordt het eldorado van de 21e eeuw...

De Sovjet-Unie leverde 20% van de industriële wereldproductie. Het is dan ook een gegeerde prooi voor de multinationals. De Sovjet-Unie was de grootste producent ter wereld van olie, steenkool, ijzererts, gietijzer, staal, hout, minerale meststoffen, cement, boter, suiker... En de tweede grootste goudproducent, bijna op gelijke hoogte met Zuid-Afrika.

Het uitgestrekte gebied van de Oeral tot de Stille Oceaan is haast onontgonnen terrein. De uitzonderlijke olie- en gasvoorraden en het enorm vermogen aan waterkracht zouden van Siberië het eldorado van de 21e eeuw moeten maken.

Het land bezit ook enorme reserves aan koper, lood, zink, tin, mangaan, nikkel. En een aantal zeldzame metalen: chroom, wolfraam, molybdeen, vanadium...[3]

Olie en strategie

'Mobil ontgint Kazakstan.' Onder die kop toont de International Herald Tribune *aan dat de contracten zowel economisch als strategisch zijn:*

'Mobil Oil Corp onderhandelt over de aankoop van een aandeel in de ontginning van een van de grootste olievelden ter wereld. Daardoor zou Mobil Corp een van de leiders worden in het bikkelharde gevecht over de exploitatie van sommige van de belangrijkste gekende petroleumreserves ter wereld ten bate van de westerse markt. **De Verenigde Staten zijn van oordeel dat het Tengiz-project en andere projecten in Centraal-Azië kunnen helpen de toeleveringsbronnen van de Westerse landen te diversifiëren. Die zijn momenteel erg afhankelijk van het Midden-Oosten.** Amerikaanse verantwoordelijken bevestigen dat de petroleumexport van Tengiz en andere olievelden uit de regio een belangrijke strategische plaats innemen. Zij kunnen landen zoals Kazakstan en Azerbeidzjan helpen enige onafhankelijkheid t.a.v. Rusland te behouden.'[1]

- *Veelzeggend: in een Frans militair tijdschrift* Défense Nationale *schrijft een directeur van het Franse oliebedrijf Elf:*
  'De geostrategische problemen beginnen met het tracé van de grensoverschrijdende oliepijpleidingen: moet het transport van ruwe olie van het GOS via Georgië, de Kaspische Zee, Turkije of via Afghanistan verlopen? Of zal het de Aziatische consumenten bereiken via Mongolië of Siberië? Komt er een pijpleiding van het Nabije-Oosten naar Europa? **Een evenwichtige transportpolitiek is van fundamenteel belang voor de veiligheid** van de ontwikkelde Westerse economieën. Frankrijk is voor zijn invoer van ruwe olie volledig afhankelijk van zeetransport.'[2]
- *De voorzitter van Elf Aquitaine Gas voegt daar nog aan toe:*
  'Het gas komt in West-Europa uitsluitend uit Rusland. Zo'n afhankelijkheid maakt **die landen erg kwetsbaar**.'
- *Waar zijn de Europese grootmachten bevreesd voor? Een verklaring van het Franse tijdschrift* Défense Nationale:
  'De wereldstrategie van de Amerikanen steunt op de controle over de wereldwijde oliestroom. Voor de VS vormt Noord-Afrika slechts een schakel in de immense moslimwereld van één miljard mensen, gaande van Mauretanië aan de Atlantische Oceaan tot Indonesië in de Stille Oceaan, via Centraal-Azië. Daar bevinden zich de grootste gekende olievoorraden. **De Amerikanen zijn niet echt verontrust over een islamistische machtsgreep in Algerije.** Zij zijn voorstander van een dialoog tussen Zeroual en de extremisten. Parijs denkt daar natuurlijk anders over.'[3]

1. Michael Thumann, 'Germany's Balkan Policy, 1991-1994', in het tijdschrift *Eurobalkans* (Griekenland), herfst 1994, p.40.
2. Zametica, 'The Yugoslav Conflict', *Adelphi paper*, Londen, 1992, p.19.
3. *Le Soir*, 14 december 1992.

Vier recent onafhankelijke republieken van Centraal-Azië bundelen de grootste olie- en gasreserve: Azerbeidzjan, Turkmenistan, Oezbekistan en Kazakstan (Astrakan in Rusland maakt het lijstje volledig). Kazakstan produceert 435.000 vaten olie per dag en beschikt over belangrijke openluchtkoolmijnen: goedkoop en vitaal voor een aantal grootverbruikers (zoals de aluminium- en chemiesector). Azerbeidzjan is een van de langstdraaiende olieproducenten. De grootmachten lonken al meer dan honderd jaar naar het oliecentrum van Bakoe. Vandaag verplaatst de industrie zich meer naar het offshoregebied in de Kaspische Zee zelf.

De plaatselijke burgerijen in de verschillende republieken die ontstonden na de val van de Sovjet-Unie worden steeds meer geconfronteerd met een rampzalige economische situatie: daling van de productie, werkloosheid, begrotingstekort, sociale onvrede... Dat drijft hen steeds meer tot een uitverkoop van hun nationale rijkdommen aan de Westerse multinationals. Toen Azerbeidzjan onafhankelijk werd, stelde het dadelijk zijn deuren open (zomer '91) zodat de multinational Amoco de offshorereserves van de Kaspische Zee kon uitbaten.

Maar een land dat volledig afhankelijk is van één exportproduct wordt daardoor volledig afhankelijk van de 'markt', met andere woorden van de speculatie van de multinationals. De nieuwe olieproducerende landen komen op een erg ongunstig tijdstip op de wereldmarkt want het Westen is erin geslaagd om het front van de olieproducerende derdewereldlanden te breken. Onder leiding van de Verenigde Staten werd de Organisatie van olieproducerende landen (OPEC) systematisch gesaboteerd en verzwakt. Onder meer door de Golfoorlog die als doel had de oliequota en -prijzen onder Westerse controle te plaatsen.[4]

De Westerse multinationals maken gebruik van de verdeeldheid tussen die kleine staten en wakkeren de onderlinge concurrentie aan. Toen de Sovjet-Unie nog bestond, onderhandelde dat land meer dan vier jaar met de firma Chevron. Chevron eiste een *return* van 30% op zijn investeringen. Overdreven, oordeelde de USSR. Het 'onafhankelijke' Kazakstan tekende al na enkele maanden.[5] Chevron beloofde om tien miljard dollar te investeren en de productie op te drijven tot 600.000 à 700.000 vaten per dag tegen het einde van de eeuw. Dat zou hen vijf miljard dollar per jaar opbrengen!

Macht over de olie is macht over de wereld

In Centraal-Azië zit de olie echter dieper onder de grond dan in het Midden-Oosten. De exploitatiekosten zijn dan ook veel hoger. Is die olie economisch nog wel interessant? Hebben de Westerse multinationals vandaag geen keuze genoeg uit een massa zwakke landen die wanhopig concurreren om buitenlandse investeerders aan te trekken?

Op korte termijn is dat misschien wel zo. Maar de petroleumkwestie moet gezien worden op lange termijn. Ten eerste heeft het Westen er alle belang bij om zijn bevoorrading te diversifiëren en minder afhankelijk te worden van het Midden-Oosten. De 'stabiliteit' aldaar, dit wil zeggen het respect voor de Westerse overheersing, staat niet voor eeuwig vast. Ten tweede is er geen sprake van dat derdewereldlanden zich onafhankelijk zouden gaan ontwikkelen. Neen, hun rijkdommen moeten worden ingepalmd om zo het geheel van de wereldmarkt te controleren.

Ten derde bakkeleien de grootmachten onderling over de toegang tot de strategische grondstoffen (zie hiernaast). De olie-industrie verdient twee miljard dollar per dag: dat is meer dan de meeste *landen*. De grootmacht die vandaag de olietoevoer controleert en tegen de andere kan zeggen 'jullie kunnen olie krijgen, maar op mijn voorwaarden', die grootmacht overheerst de wereld.

In het vooruitzicht van een ernstig conflict tussen de grootmachten, wil elk van hen over een industrie beschikken en over de nodige natuurlijke grondstoffen om aan de noden van infrastructuur en bewapening te voldoen. De

'De sterkte van de Verenigde Staten, de zwakte van Europa'

De Belgische hoogleraar Jean-Pierre Pauwels, auteur van een referentiewerk over de energievoorziening van Europa, onderstreept het strategische belang van olie en gas:

'In feite is er nog weinig naar gas gezocht. Daardoor is het heel waarschijnlijk dat de gasreserves groter zijn dan die aan olie. **Gas heeft een grote toekomst** omdat de olie ooit uitgeput zal raken. Rusland is het Saoedi-Arabië van het gas.

De prijs van ruwe olie daalde spectaculair. Alle oliemaatschappijen moeten hun kosten drukken. Maatschappijen die ondanks de lage petroleumprijzen de beste resultaten behalen, zijn diegene **die toegang hebben tot eigen oliebronnen.** Maatschappijen die de ruwe olie moeten aankopen, hebben kleinere winstmarges.

De Verenigde Staten hebben een uitgewerkte geostrategie voor hun olie- en gasbevoorrading. Zij domineren de markt, ontwikkelen de grootste firma's en hebben de uitrustingsindustrie in handen. De situatie op het vlak van energie is een van de vele voorbeelden van de Europese onmacht om een gezamenlijke buitenlandse en handelspolitiek te voeren.

De OPEC (organisatie van olie-exporterende landen) bestaat bijna niet meer. **Wanneer de export zou worden geconcentreerd bij vijf of zes staten,** zou dat de macht van de OPEC opnieuw toenemen.'[1]

1. *Le Soir*, 8 september 1997.

twee wereldoorlogen zijn daarvan een duidelijke illustratie: de machtsstrijd om strategische grondstoffen (en de anderen daarvan te beroven) kent geen grenzen.

De Verenigde Staten zijn economisch minder performant dan Duitsland of Japan. Zij compenseren dat door het feit dat zij de enige militaire supermacht blijven. Zo kunnen zij beslissen wie er olie krijgt en wie niet. Dat was duidelijk tijdens de Golfoorlog. De vs hebben hun greep op het Midden-Oosten nog verstevigd. De Franse firma's Elf en Total die goed ingeplant waren in Irak, werden door de politiek van Washington doelbewust gestraft. Reeds eerder zagen we dat Japan volledig van de vs afhankelijk is voor zijn bevoorrading. Duitsland wil aan dat lot ontsnappen. F.W. Christians, voorzitter van de raad van bestuur van de Deutsche Bank, is duidelijk over de Duitse belangen: 'Bakoe is een belangrijk oliecentrum voor Duitsland. Op het vlak van grondstoffen moeten we stevig op eigen benen staan!'[6]

Ondanks de officiële 'allianties' verscherpt de rivaliteit tussen de supermachten over de oliekraan met de dag. Een voorbeeld daarvan is de 'Wet D'Amato' die in augustus '96 door Clinton ondertekend werd. De wet bestraft niet-Amerikaanse bedrijven die investeren in de gas- of olie-industrie van drie landen: Iran, Irak en Libië. Volgens Washington, dat een embargo uitvaardigde, zijn het drie 'terroristische' landen.

Maar wie betrekt zijn ruwe olie voornamelijk uit Iran en Libië? Als bij toeval zijn dat de twee grootste rivalen: Europa en Japan. De Franse maatschappij Total sloot als eerste een oliecontract af met Iran na de revolutie van 1979. De Amerikaanse senator D'Amato sprak dreigende taal: 'Elk contract waardoor Iran zijn energiesector kan ontwikkelen, wordt beschouwd als een rechtstreekse bedreiging voor de nationale veiligheid van de Verenigde Staten. Maar de Europese regeringen hebben op hun beurt de Verenigde Staten verwittigd dat ze represailles zullen treffen tegen Amerikaanse bedrijven indien de Wet D'Amato wordt toegepast. De reactie van Japan was zelfs nog sterker.'[7] Zijn het nu 'bondgenoten' of vijanden? (zie hiernaast)

Nationalistische conflicten, als bij toeval...

Alle nieuwe kleine olieproducerende landen (Kazakstan, Azerbeidzjan, Turkmenistan en Oezbekistan), voeren een hevige concurrentiestrijd om een plaats op de internationale markt. Volgens deskundigen 'betwist Kazakstan de Azeri heerschappij over de Kaspische Zee en het industriële potentieel. Kazakstan wil een handelshaven en een petrochemisch complex bouwen op de noordelijke oever van de Kaspische Zee, in de stad Aktau. Die nieuwe haven en die van Krasnovodsk in Turkmenistan moeten Bakoe beconcurreren.'[8]

Zijn alle middelen toegelaten in die ongebreidelde kapitalistische concurrentie? 'Azerbeidzjan leek (volgens dezelfde deskundige) een lengte voor te hebben op zijn buren. Maar dan werd het land klemgereden in een rampzalig gewapend conflict met Armenië.'[9] Toeval?

De nationalistische spanningen die het Westen systematisch aanmoedigde om de Sovjet-Unie te ondermijnen, steken opnieuw in alle hevigheid de kop op in die republieken die gebukt gaan onder een economisch crisis. Vooral omdat zij van buitenaf aangewakkerd worden. De olierijkdom trekt allerlei geïnteresseerde beschermheren aan... Eerst rivaliseren talrijke buurstaten om het peterschap over de regio: Rusland, Turkije, Arabië, Iran en zelfs Pakistan. Daarnaast zijn ook alle westerse grootmachten belust op het zwarte goud, ook al blijven ze vandaag nog wat op de achtergrond...

Iedereen heeft zo zijn eigen 'beschermeling': Rusland probeert Kazakstan aan zich te binden, terwijl Turkije meer op Azerbeidzjan mikt. Maar er is geen

De strijd om Iran

De Amerikaanse president organiseerde van '93 tot '95 een wapentrafiek van Iran naar Bosnië. Maar vandaag beschuldigt Amerika Europa ervan handelsrelaties te onderhouden met Iran...

- De *International Herald Tribune* betreurt dat: 'De Verenigde Staten beamen de vijandige houding van Israël ten opzichte van Iran en pogen dat land politiek en economisch te isoleren. Maar verschillende Europese landen en Canada blijven zaken doen met Iran.'[1]
- Volgens Warren Christopher, de toenmalige Amerikaanse buitenlandminister, spoort Iran allerlei militante groepen aan om doelwitten in Israël aan te vallen. Maar een aantal Europese landen houden vast aan wat zij 'een kritische dialoog' noemen en blijven normale handelsbetrekkingen met Iran onderhouden.[2]
- Klaus Kinkel, Duits buitenlandminister, bevestigde duidelijk dat Duitsland niet bereid is om de dialoog (met Iran) te verbreken, ook al verwerpt dat land de vraag (om het terrorisme te veroordelen).[2]
- Hervé de Charette, Frans buitenlandminister, verklaarde dat Europa nog steeds gelooft in de noodzaak om politieke contacten te onderhouden met harde regimes.[2]
- Malcom Rifkind, Engels buitenlandminister, stelde dat Groot-Brittannië, net zoals Duitsland en Frankrijk, **uitstekende vooruitzichten heeft voor de handel met het olierijke Iran** en geen enkele economische sanctie zal steunen.[2]

1. *International Herald Tribune* (vs), 14 maart 1996.
2. *NRC Handelsblad* (Nederland), 22 mei 1996.

tekort aan potentiële brandhaarden om vervelende concurrenten te destabiliseren. Er is Nagorno-Karabach, die Armeense enclave in Azerbeidzjan. Maar ook Oezbekistan met zijn hoge werkloosheid, kampt met nationalistische spanningen: tussen de Oezbeekse meerderheid en de Russen (17%), maar ook met de Turkse minderheid. Het kwam herhaaldelijk tot ernstige botsingen. In heel Turkmenistan vertegenwoordigt de Russische minderheid 10% van de bevolking, maar in de steden loopt dat cijfer op tot 40%.

Kazakstan heeft nochtans de bevolking die het meest openstaat voor explosieve manipulaties: 42% Kazakken, 39% Russen en 20% 'diversen'. Een situatie die veel gelijkenis vertoont met Bosnië... De Russen, die op het einde van de 19e eeuw toekwamen, zijn het mikpunt van het Kazakse nationalisme. Maar dat nationalisme richt zich eveneens tegen de Oeïghourische en joodse minderheden. Daarnaast bevinden er zich in die regio ook nog eens een miljoen verre Duitse afstammelingen zodat men zo al kan aanvoelen wie er ten gepaste tijde een voorwendsel zal vinden voor inmenging!

Turkije, Saoedi-Arabië, Iran: islamitische rivaliteit

Drie islamitische mogendheden willen de regio domineren. Iran gebruikt de islam om alle Aziatische moslims te 'verenigen'. Saoedi-Arabië heeft vooral invloed op marginale moslimgroepen. Turkije speelt meer de 'culturele' kaart. De Turkse universiteiten hebben speciale afdelingen opgericht voor studenten uit de moslimlanden van de ex-Sovjet-Unie. Ankara stuurde duizenden nieuwe schrijfmachines in een poging het Latijnse alfabet in te voeren. Saoedi-Arabië reageerde daarop door tonnen exemplaren van de koran op te sturen. Ankara mikt op de verspreiding van de Turkse taal. Daarom stelde Turkije een gemeenschappelijke markt voor van alle Turkssprekende landen van de ex-Sovjet-Unie. De Kazakse dichter Suleimanov veroordeelde dat project: 'Een politieke unie van Turkssprekende volkeren betekent het herstel van het Ottomaanse rijk.'[10]

Iran richtte een gezamenlijke vervoermaatschappij op met Kazakstan. Maar vooral Turkije behoudt een dominante invloed in heel de regio. Azerbeidzjan tekende reeds in 1991 een samenwerkingsakkoord met Turkije. De president van Kirgizië vergelijkt Turkije met 'de poolster die de weg wijst'.[11] De president van Oezbekistan verklaarde: 'Er is geen andere weg dan Turkije te volgen'.[12]

Het is duidelijk dat Ankara een sleutelrol speelt. Maar door de beperkte economische mogelijkheden kan het land niet op eigen houtje handelen. In feite is Turkije eerder een 'agent'. Duitsland gebruikt het land bijvoorbeeld als tussenpersoon om nieuwe markten in Centraal-Azië en in Kaukasus te veroveren.

Twee pijpleidingen: één te veel

Wie zal de zes miljard ton olie uit de Kaspische Zee naar het Westen exporteren? Voor dat astronomische contract zijn er vanaf de jaren '90 twee pijpleidingen in de running. De kortste loopt door Rusland via Tsjetsjenië. De andere gaat langs Turkije (via Georgië) en eindigt in Ceyhan.

Het gevolg is een hevige confrontatie tussen Moskou en Ankara. Rusland bedreigt Azerbeidzjan met een boycot. Uiteindelijk beslist de westerse maatschappij die de petroleum van Azerbeidzjan ontgint in de herfst van '95 om... de twee pijpleidingen te gebruiken! Dat is in feite een voorstel van Clinton, die op dat moment Turkije noch de groep rond Jeltsin voor het hoofd wou stoten.[13] Langsheen beide trajecten (zie volgende pagina) woeden alsmaar meer burgeroorlogen. Toeval?

Afghanistan: het gevecht om de zuidelijke route

Controle over de olieroutes! De ontluikende oorlogen in Klein-Azië en in de ex-Sovjet-Unie worden in de tekst hiernaast en op de twee volgende pagina's geanalyseerd. Maar ook de 'zuidelijke route' (via Afghanistan en Pakistan) loopt door een gebied van bloedige en smerige confrontaties...

'Pakistan is een terroristische staat en een draaischijf voor de drughandel',[1] zegden de Verenigde Staten in 1993. Twee jaar later spreekt Clinton daarentegen van "een moderne en democratische staat, weliswaar islamistisch, maar die de strijd aanbindt tegen drugs en terrorisme".[2] Vanwaar die bocht van 180°?
In september 1994 startten de talibanfundamentalisten hun veroveringstocht in Afghanistan. Het brein achter die oorlog is de Pakistaanse minister van Binnenlandse Zaken, generaal Nasr Ullah Babar. De taliban zijn goed opgeleid en zwaar bewapend. Zij maken de olieroute vrij voor de Amerikaanse multinationals.[3]
Afghanistan heeft drie ex-Sovjetlanden als buur. Oezbekistan beschikt over de grootste goudmijnen ter wereld. In Tadzjikistan bevinden zich de grootste zilvermijnen ter wereld. De ondergrond van Kazakstan bevat 25% van de wereldwijde olievoorraad.[4] Daarom vecht men in Afghanistan. Het kan de Verenigde Staten en hun Pakistaanse bondgenoten weinig schelen of de taliban een feodale dictatuur aan het Afghaanse volk opleggen. Het maakt hen evenmin iets uit dat die ayatollahs zich verrijken via drughandel, onder het motto "het gebruik van drugs is verboden, maar de productie en de handel niet". Generaal Rachid Dostom, hoofd van de Oezbeken van Noord-Afghanistan, die verslagen werd door de taliban, zegt daarover het volgende: "U moet beseffen dat in Afghanistan, net zoals in Azerbeidzjan en elders in Centraal-Azië, er allerlei machinaties gebeuren voor de heerschappij over het aardgas en de olie. Er bestaan twee projecten voor het transport van die energievoorraden. Het eerste transport verloopt via Iran en Turkije richting Europa. Het tweede via Afghanistan en Pakistan naar de Indische Oceaan. De Saoedische maatschappij Delta en het Amerikaanse Unocoil zijn bereid om 2,5 miljard dollar te investeren voor het tweede project. De Verenigde Staten willen niet weten van een pijpleiding die door Iran loopt. Vandaar de steun van Saoedi-Arabië en Pakistan aan de taliban. Wij zijn de slachtoffers van dat schaakspel".'[5]

1. *Le Monde Diplomatique*, juli 1993, p.23.
2. *Idem*, april 1996, p.4.
3. *Idem*, november 1995, p.22.
4. *Ibidem*.
5. *Courrier International*, 5 juni 1997.

'Nationalistische' oorlogen langsheen alle olietrajecten...

Wie zal de zes miljard ton olie uit de Kaspische Zee naar het Westen exporteren? Een gigantisch oliecontract! De heropening van de pijpleiding tussen Irak en Turkije bijvoorbeeld, zou dat laatste land dagelijks 20 miljoen dollar aan doorvoerrechten opleveren. Rond dat enorme contract wordt er strijd gevoerd tussen twee en zelfs drie concurrerende pijpleidingen...

1. *De eerste pijpleiding is Russisch. Die bestaat reeds en loopt onder meer via Tsjetsjenië. Eerste oorlog. De Tsjetsjeense nationalisten en Moskou rivaliseren om die route te controleren. Zelfde scenario in Dagestan.*
2. *Een tweede traject loop via Nagorno-Karabach en Georgië. Daar woedt eveneens een oorlog...*
3. *Turkije wil de Russische route vervangen door een Turkse pijpleiding via Iran. Dat traject loopt via Koerdistan (het oosten van Turkije, ten noorden van Irak en in Iran). Nieuw conflict.*

Moskou en Ankara voeren een bittere strijd om die enorme markt binnen te rijven. Maar achter hen staan de grootmachten die dat nieuwe olie- en gaseldorado willen controleren. En als bij toeval breken er overal langs die tracés 'nationalistische' oorlogen los...

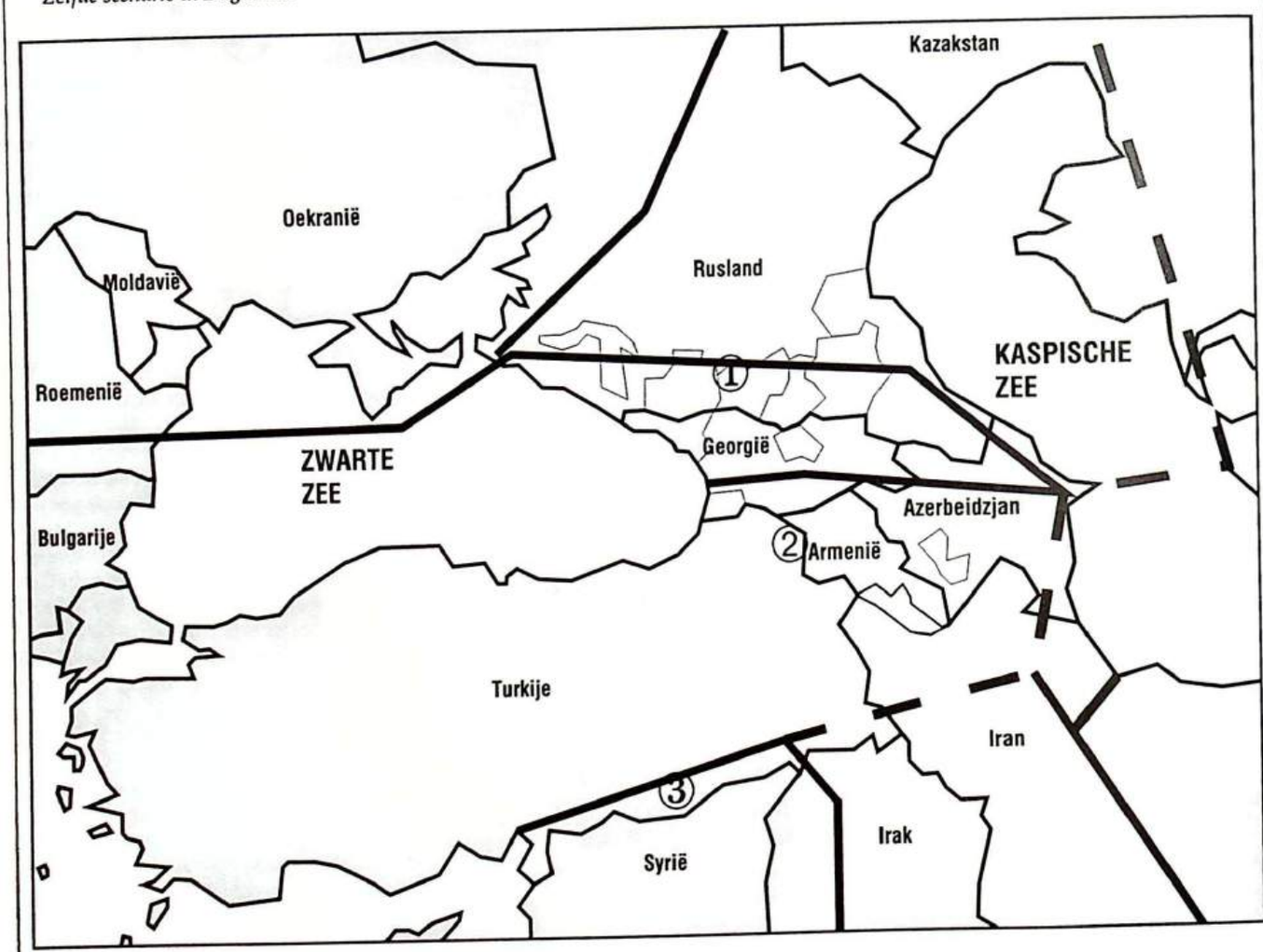

KOERDISTAN
Olie: wie tegen wie?

- 'Binnenkort wordt de nieuwe pijpleiding tussen Bakoe en Amsterdam opengesteld. Die koninklijke weg vervoert de olierijkdom van de Kaspische Zee via Turkije (door de Koerdische zone) en loopt langs de Iraakse pijpleidingen. Dat biedt allerlei grootste economische mogelijkheden. Maar die pijpleiding vormt eveneens een concurrentie voor de Angelsaksische pijpleidingen.

Voor het eerst in de geschiedenis heeft Parijs een vertegenwoordiger met de rang van ambassadeur in Bakoe geïnstalleerd. De Verenigde Staten maken zich zogezegd zorgen om het lot van de Koerden (welke Koerden?), in naam van een zogeheten morele orde, maar in feite zijn zij enkel geïnteresseerd in Centraal-Azië. Als de Amerikanen hun plannen doorzetten, dan zal Koerdistan (we zullen het voorlopig zo maar noemen) een bruggenhoofd zijn voor een Atlantische doorbraak.'[1]

- Moraal van het verhaal: als het moeilijk is om de redenen van een conflict te achterhalen, moet men maar eens kijken waar er olie te vinden is.

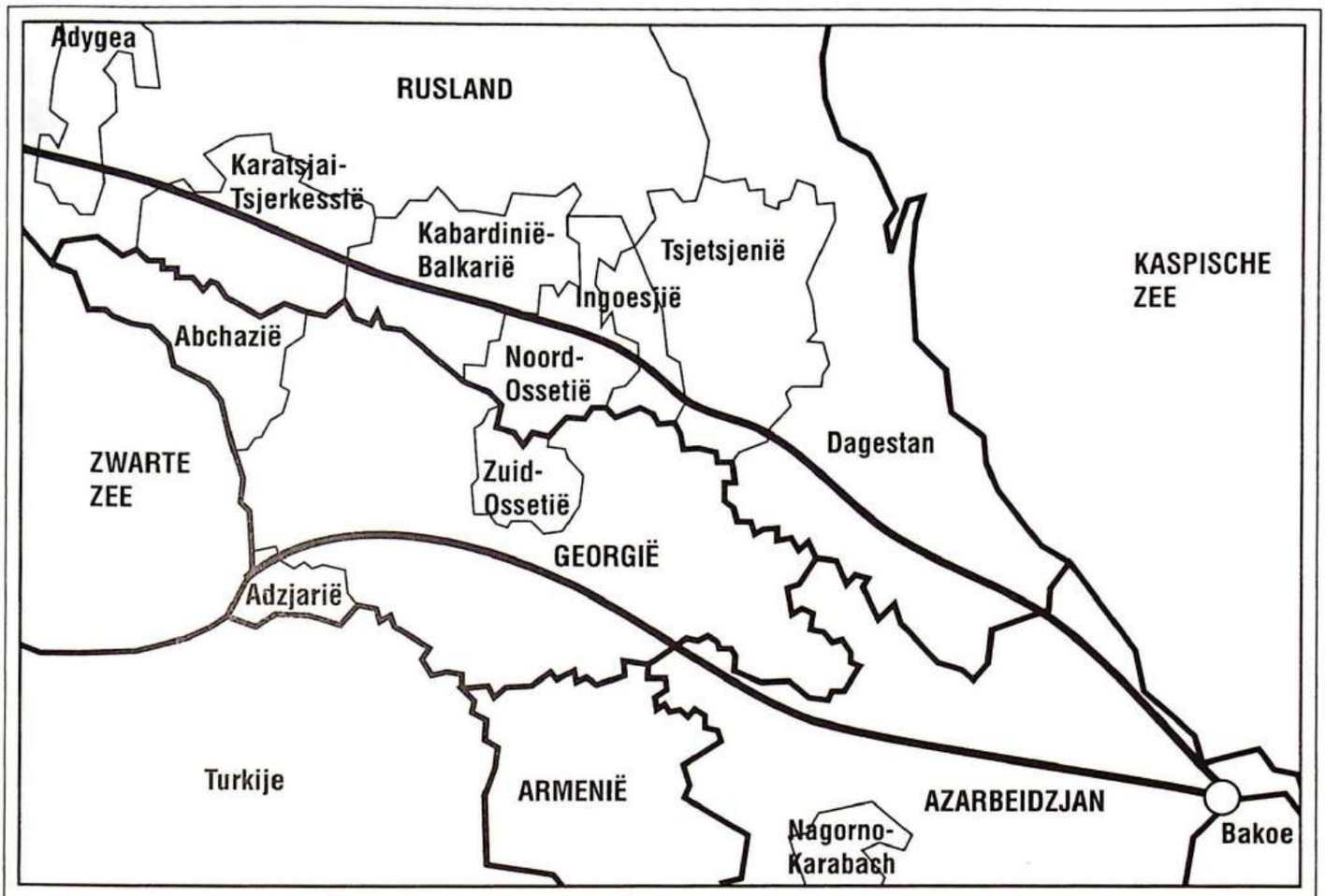

NAGORNO-KARABACH
Manoeuvrerende grootmachten

• Dit gebied maakt deel uit van Azerbeidzjan, maar de bevolking is Armeens. Het werd door het Armeense leger veroverd. 18.000 slachtoffers, een miljoen vluchtelingen.

• Het Westen (vooral Groot-Brittannië) steunt Azerbeidzjan. Rusland daarentegen steunt de Armeense bezetting.

INGOESJIË
Moskou stuurt zijn leger

• Die ex-Sovjetrepubliek eist van zijn buurland Noord-Ossetië het gebied rond Prigorodny op. In 1992 werden duizenden burgers er verjaagd.

• Moskou stuurde troepen om te 'bemiddelen'.

NOORD-OSSETIË EN ZUID-OSSETIË
Russische troepen op de demarcatielijn

• De Osseten zijn verdeeld tussen Noord-Ossetië (632.000 inwoners) dat deel uitmaakt van de Russische federatie, en Zuid-Ossetië (89.000 inwoners), een gebied in Georgië.

• Sinds de opstand van Zuid-Ossetië tegen Georgië (in 1992) bewaken Russische en Georgische troepen de demarcatielijn.

ABCHAZIË (GEORGIË)
Door Moskou en Ankara begeerd

• In dit rijke gebied in het noorden van Georgië wonen talrijke Russen. Abchazische extremisten hebben in 1993 met steun van Moskou de macht gegrepen en de onafhankelijkheid uitgeroepen. 250.000 christelijke Georgiërs zijn gevlucht.

• De Abchazische moslimminderheid werd gesteund door 800 Tsjetsjeense soldaten. Alleen een Russische militaire interventie kon de definitieve afscheiding van Abchazië voorkomen. Dat is ook de reden waarom de Georgische president Sjevarnadze tenvolle de oorlog tegen de Tsjetsjeense nationalisten steunt.

• Moskou en Ankara zijn beide uit op de landbouwrijkdom van Abchazië. Daarnaast heeft het gebied ook een strategische positie voor de controle van de pijpleiding en de toegang tot de Zwarte-Zeevloot.

Andere conflicten in de ex-Sovjet-Unie

• Tadzjikistan: na de val van de USSR barstte er een burgeroorlog uit in deze republiek in de nabijheid van China en Afghanistan. Moskou houdt het regime via zijn militaire tussenkomst tegen de moslimoppositie in het zadel. Meer dan 200.000 slachtoffers en 500.000 vluchtelingen. Moskou bekritiseert de regering van Tadzjikistan 'omdat ze hun goud- en uraniummijnen aan westerse bedrijven verkopen, terwijl de Russische belastingbetaler de grenswachters betaalt'.

• Dnjestrië: de Russisch sprekende bevolking in het noorden van de republiek Moldavië (tussen de Oekraïne en Roemenië) verklaarde zich onafhankelijk. De Russische troepen weigeren om het gebied te verlaten.

1. Tijdschrift *Arabies* (Frankrijk), december 1996.

Een nieuwe oorlog om het zwarte goud

De economische strijd om de olie van de ex-Sovjet-Unie veroorzaakte al talrijke conflicten in Centraal-Azië. Ook al hebben die conflicten al meer slachtoffers gemaakt dan in Joegoslavië, toch spreken de Westerse media er weinig over. Wanneer zij het er al over hebben, worden die conflicten meestal afgedaan als 'eeuwenoude twisten' tussen min of meer barbaarse volkeren. Soms verwijzen zij naar de rivaliteit tussen Rusland en de islamitische landen. Maar zij vertellen er haast nooit bij dat die middelgrote mogendheden (Turkije, Saoedi-Arabië, Iran) vooral dienen als tussenpersoon voor de ware grootmachten. Zij vertellen er niet bij dat Washington en ook Berlijn een nieuwe petroleumoorlog voorbereiden...

Robert Dole heeft reeds in bedekte termen toegegeven dat de Kaukasus of Kazakstan het strijdtoneel van een nieuwe Golfoorlog zouden kunnen worden (zie hiernaast). De Duitse pers schreef eveneens dat de beslissende inzet voor Berlijn ook in die regio ligt. Net zoals in Joegoslavië bieden de plaatselijke conflicten die wij beschreven talloze voorwendsels waardoor de grootmachten zich kunnen inmengen. Wanneer het hen uitkomt, vinden zij wel moeiteloos ergens 'een bedreigd volk' of een 'schending van het internationaal recht' of een 'Russisch gevaar'...

De Verenigde Staten en Duitsland zijn ieder voor zich vastbesloten om op termijn de olie aan hun Russische 'bondgenoot' te ontfutselen. Zij weten alleen nog niet hoe ze het zullen aanpakken: met de hulp van volgzame Russische leiders of met geweld. Die tweede oplossing wordt in ieder geval actief voorbereid. (zie de volgende pagina's over inzet nummer 3: Rusland)

'In Rusland krijgen we een Joegoslavië tot de tiende macht'

Ondertussen zitten Washington en Berlijn met een tactisch dilemma: wanneer zij de confrontatie met Moskou te fel opdrijven, lopen zij het risico de groep rond Jeltsin te destabiliseren en de volksopstand nog te versterken, wat het herstel van het kapitalisme in gevaar kan brengen. Clinton en Kohl lopen dus op eieren. De tendens op lange termijn staat echter vast: de imperialistische grootmachten kunnen een zo strategische grondstof niet aan anderen laten. Die hebzucht is de voorbode van een veralgemeende internationale confrontatie. De stafchef van de Belgische luchtmacht verklaarde: 'Als het in Rusland uit de hand loopt, krijgen we een Joegoslavië tot de tiende macht. Ik denk aan een probleem met Boris Jeltsin, een terugkeer van de militaire nomenklatoera of etnische oorlogen.' Kortom, voortaan is eender welk voorwendsel goed om een aanval te rechtvaardigen. De officier besluit: 'Het is mogelijk dat West-Europa op middellange termijn zal moeten tussenkomen met politieke maar ook met militaire middelen, in ons eigen belang (sic).'[14]

Twee uiterst intense oorlogen (in Koerdistan en Tsjetsjenië) hadden reeds de Kaspische olie als inzet, of beter het tracé waarlangs die olie zal worden getransporteerd. Moskou en Ankara willen allebei die oorlogen verstikken om zo de handen vrij te hebben voor de olietoevoer naar Europa. De Verenigde Staten en Duitsland steunen Turkije tegen de Koerden. Tegelijkertijd proberen zij een goede relatie met de Tsjetsjeense rebellen te bewaren. De minister van Buitenlandse Zaken van de 'zelfuitgeroepen' Tsjetsjeense republiek werd toch persoonlijk door zijn Duitse ambtgenoot ontvangen. Zo ziet men dat de criteria verschillen naargelang het gaat om Bosnische Serviërs of Tsjetsjeense rebellen, Turkse Koerden of Iraakse Koerden... Kortom: er zijn geen criteria. Enkel belangen. En oorlogen die die belangen dienen.

'Dààr moeten wij naartoe gaan!'

- *Die Zeit*, een rechtse Duitse krant: 'De olievelden van Kazakstan, de gasvelden van Turkmenistan en de enorme offshorereserves van Azerbeidzjan bepalen een ruimte **die de volgende vijftig jaar even belangrijk kan worden als de Golfregio vandaag.**'[1]

- *Der Spiegel*, een der belangrijkste Duitse weekbladen: 'De NAVO wil eindelijk Duitse blauwhelmen naar de Balkan sturen. **Maar de Duitsers verkiezen een vredesmissie in de Kaukasus. Dààr moeten wij naartoe gaan.**'[2]

- Robert Dole, Amerikaans republikeins leider: '(De Golfoorlog stond) symbool voor **de bezorgdheid van de Amerikanen over de veiligheid van de olie- en gasvoorraden.** De grenzen van die bezorgdheid verschuiven meer noordwaarts richting Kaukasus, Siberië en Kazakstan.'[3]

- *Le Figaro*, een rechtse Franse krant: 'De Kaukasus wankelt onder allerlei oorlogen met het zwarte goud als vrijwel enige raakpunt.'[4]

- Het Franse tijdschrift *Défense nationale*: 'De Amerikanen zijn reeds meester over de olie van het Nabije-Oosten. Vandaag pogen zij ook de olie uit de Kaspische Zee te controleren **desnoods tegen Europa in.** Zij verzetten zich tegen de aanleg van een oliepijpleiding tussen Burgas (Bulgarije) en Alexandropouli (Griekenland) - die de Bosporus vermijdt - die over zee van Novorossiisk komt (waar reeds een pijpleiding van de Kaspische Zee uitmondt). Dat project zou het hunne schaden, namelijk een rechtstreekse pijpleiding tussen de Kaspische Zee en de zuidkust van Turkije, via Azerbeidzjan, Georgië en de Oost-Turkse (Koerdische) provincies.'[5]

- Caspar Weinberger, gewezen Defensieminister van de VS en auteur van een boek waarin hij uitlegt waarom de Verenigde Staten zich moeten voorbereiden op meerdere oorlogen: 'Indien Moskou er in slaagt om het gebied rond de Kaspische Zee te overheersen, dan zou die overwinning wel eens belangrijker kunnen zijn dan de uitbreiding van het Westen voor de westerse landen.'[6]

1. Geciteerd in *Intelligence Digest*, 25 maart 1994.
2. Bericht *AIM*, 22 september 1993.
3. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 15 juni 1992.
4. *Le Figaro*, 31 oktober 1995.
5. *L'Humanité*, 6 augustus 1992.
6. Geciteerd in *AK* (Duitsland), 23 september 1992.

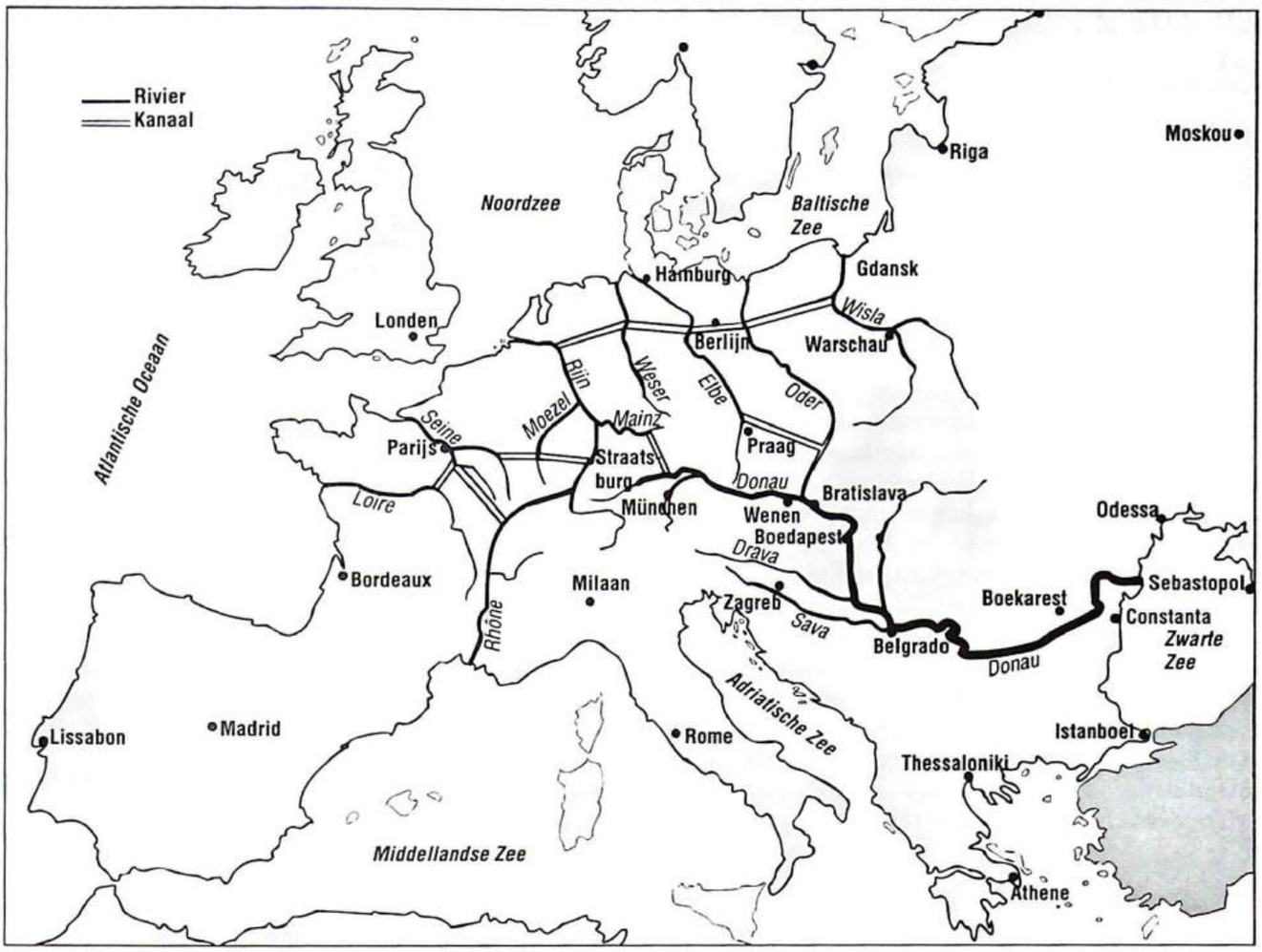

De Donau: een strategische waterloop

- Dankzij het nieuwe kanaal tussen de Rijn en de Donau beschikt Duitsland over een waterweg waardoor boten van 3.000 ton vanuit de Noordzee en de Baltische Zee de Middellandse en de Zwarte Zee kunnen bereiken.
- De Donau is de belangrijkste waterloop van niet-Russisch Europa: door zijn lengte (2.850 km), de uitgestrektheid van zijn bekken (800.000 km^2) en het volume van zijn debiet. Het is dus een verkeersader met een grote toekomst. Door de milieuvervuiling en het dichtslibbende wegvervoer zal het belang van het watertransport enorm toenemen.
- Duitsland verwierf zo een directe en goedkope weg naar de olie van het Midden-Oosten, de Kaspische Zee en Kazakstan. Door de controle over die strategische Centraal-Europese verbindingsas zou Bonn ook de oliebevoorrading van zijn buren in de hand hebben.
  Maar daarvoor moet Duitsland de hele Donau controleren. Die loopt voor een groot stuk door Servië. Dat is een bijkomende reden voor Duitsland om zijn macht aan Belgrado op te leggen.
- Het Pentagon is er via een embargo en zijn militaire macht in geslaagd om de scheepvaart op de Donau te controleren. Het embargo trof niet alleen Servië maar ook Hongarije, Bulgarije, Roemenië en Slowakije. De Bulgaarse eerste minister waarschuwde Clinton 'dat het eenvoudig was om raad te geven, maar dat hij niet diegene wilde zijn die de Derde Wereldoorlog zou ontketenen van op de Donau. Bulgarije en Roemenië verzetten zich heftig tegen de intentie van Washington om de Donau af te sluiten'.

Net als toen...

'De Donau is een belangrijke verkeersader voor de scheepvaart in Centraal-Europa. Die belangt alle volkeren van *Mitteleuropa* aan. **Zal Duitsland die waterloop over z'n gehele lengte controleren?** De binnenvaart houdt niet alleen sinds lang de volkeren aan de oevers van de Donau bezig, maar ook een aantal andere landen zoals Engeland en Frankrijk die op die waterloop grote belangen en belangrijke scheepvaartlijnen hebben.

De crisis van het Donauregime begon met de Duitse verklaring die de rivierclausules van het Verdrag van Versailles verwierp. In 1938 heeft het Reich aan de oeverstaten een samenwerkingsakkoord voorgesteld, met uitsluiting van staten die niet aan de Donau liggen.

Zal Duitsland rechtstreeks of via andere staten de middenloop controleren? De uitsluiting van Frankrijk uit de Donaumaterie zou de principes die het land altijd verdedigd heeft en zijn materiële belangen grondig in het gedrang brengen.'

Dit is een tekst uit 1939, aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog, uit het vermaarde Franse tijdschrift L'Illustration.

Inzet nr. 2: Oost-Europa domineren

'Als er niets gebeurt voor Bosnië, hoe kunnen de Tsjechen, Polen, Hongaren en Slowaken dan geloven dat wij hen ter hulp zouden komen? Hoe kunnen de Oekraïners ook maar enig geloof hechten aan de Amerikaanse veiligheidsgaranties?'[15]

De Amerikaanse vice-admiraal Poullet
die het ultimatum tegen de Serviërs rechtvaardigt

Bereidt deze vice-admiraal zich voor om alle burgers in die landen 'ter hulp te komen'? Of slechts een aantal onder hen... en vooral de belangen van de Amerikaanse multinationals? Het volstaat daarvoor even te kijken naar de gevolgen van het herstel van het kapitalisme in Oost-Europa en in de ex-Sovjet-Unie...

Wie vaart er wel bij dat kapitalistische herstel? Volgens een studie in de beurskrant *Wall Street Journal* 'kan 65% van de Poolse bevolking beschouwd worden als "verliezers" bij de post-communistische veranderingen, vooral de arbeiders en de boeren. Het percentage dat voordeel heeft bij de nieuwe economische orde wordt geschat op 20% van de totale bevolking.'[16]

Volgens Westerse deskundigen is Polen dan nog een van de meest 'succesvolle' landen. Elders viel de koopkracht nog sterker terug. Zelfs in Centraal-Europa (met uitzondering van de Tsjechische republiek) steeg de werkloosheid, die praktisch onbestaande was, tot 12 à 15%.

Wie wint, wie verliest?

Maar de groeipijnen van het nieuwe kapitalisme zijn het gewelddadigst en het meest dramatisch in Rusland. Maar dat land met 150 miljoen inwoners heeft een even grote bevolking als alle andere ex-socialistische landen samen. En het strategische belang van Rusland is evident... Bij de winnaars vinden we de maffia op de eerste rij, zoals Ludo Martens onderstreept in *De Sovjet-Unie van 1991 tot 1996*.[17] Dankzij haar fabelachtige verrijking was de maffia dikwijls de enige die in staat was om de nieuwe geprivatiseerde bedrijven op te kopen (zie hiernaast).

Het is bij die nieuwe burgerij dat Jeltsin de enorme financiële middelen vond om in het zadel te blijven in 1996, dankzij een peperdure verkiezingscampagne op zijn Amerikaans. De pers in de Verenigde Staten schreef daarover: 'Een aantal belangrijke factoren maakten de terugkeer van Jeltsin mogelijk. Zo was er vooreerst de massale kapitaalinjectie in de presidentiële campagne. Zo'n 100 à 500 miljoen dollar of meer schat men, gedeeltelijk afkomstig van de nieuwe rijke kapitalisten die de banken en andere grote privé-ondernemingen controleren.'[17]

Op de volgende pagina's wordt duidelijk dat de verarming toeneemt naargelang de regio: 1. De landen van Centraal-Europa waar Duitsland meer investeert. 2. Rusland, waar de situatie dramatisch is. 3. De republieken aan de rand van de ex-USSR, waar de situatie rechtuit apocalyptisch wordt: vooral in de Kaukasus waar verschillende oorlogen woed(d)en.

De Sovjet-Unie was erin geslaagd om de ontwikkelingskloof tussen Rusland en de buurrepublieken aanzienlijk te verkleinen. Vandaag groeit die kloof opnieuw rampzalig. Die ongelijkheid tussen de verschillende regio's vormt eveneens een bedreiging. Nationalistische bourgeoisieën en grootmachten die uit zijn op meer macht kunnen de rivaliteit en de rassenhaat aanwakkeren. Zoals in Joegoslavië.

Het nieuwe Russische kapitaal

De collectieve eigendom van de productiemiddelen werd vrijwel gratis overgemaakt aan nieuwe rijken en corrupte nomenklatoeraleden. *Le Monde* schrijft: 'Twee van de grootste banken van het land, gekend om hun banden met het bewind, hebben de mooiste juwelen van de Russische industrie ingepikt: de petroleumreuzen Sidanjo en Ioukos evenals de producent van zeldzame metalen Norilsk Nickel. Tegen wat heet "belachelijk lage" prijzen.'[1]
Ondertussen ontvingen de 155.000 arbeiders van Norilsk twee maand lang geen loon. Via de lokale pers vernamen ze dat de beheerraad van Norilsk plaatsvond op het eiland Barbados...[2]
Vanaf 1995 berust de economische macht bij negen grote groepen: de holding Olbi, de bank Menatep, de bank Onexim, de bank Alfa, de spaarkas Stolitchni, het autocomplex Logovaz, de holding Mircrodin, de bank Imperial en het energiecomplex Gazprom.

Het Russische kapitaal is nauw verbonden met de maffia. Het Amerikaanse weekblad *Newsweek* schrijft: 'Sint-Petersburg wordt bestuurd door de georganiseerde misdaad. Hier en in alle grote steden van Rusland maken gangsters zich meester van de zakenwereld, het bestuur en het dagelijkse leven van een volk... Agenten tellen ongeveer 3.000 maffiabendes in het land. Zij beschikken over "zware jongens" die tot de tanden bewapend zijn, persen miljoenen dollars af en leiden misdaadorganisaties in de prostitutie en de drugs- en wapenhandel.'[3]
De invloed van die maffia reikt tot het staatsapparaat. *Le Monde Diplomatique* citeert een verhelderend onderzoek: 'In het Rusland van Boris Jeltsin versmelten het staatsapparaat en de maffia zich op allerlei manieren in een grijze zone. Er lopen onderzoeken tegen 30.000 politieagenten, soldaten en ambtenaren... De maffiacriminaliteit kent een uitzonderlijke groei.'[4]
Volgens de minister van Binnenlandse Zaken 'staan ongeveer 40.000 Russische ondernemingen, waaronder een aantal staatsbedrijven, onder toezicht van de maffia die een zakencijfer haalt van duizend miljard roebel.'

1. Geciteerd in 'Der Balkan Krieg', München, september 1995, p.5-6.
2. Zametica, 'The Yugoslav conflict', *Adelphi Paper* 270, Londen, 1992, p.64.
3. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6 augustus 1991.
4. *Frankfurter Rundschau*, 18 november 1995.

Unicef: '75 miljoen nieuwe armen in het Oosten'

Er werd altijd gezegd dat het socialisme moest geliquideerd worden omdat het economisch niet efficiënt was. Hoe is de toestand na het herstel van het kapitalisme?

Eind '95 publiceerde Unicef een zeer indrukwekkend rapport over de ex-socialistische landen (Centraal-Europa, Oost-Europa en de ex-Sovjet-Unie). De opstellers van het rapport zijn helemaal niet van linkse signatuur. Zij vinden de overgang naar het nieuwe kapitalisme 'uiterst wenselijk' en willen integendeel waarschuwen voor een situatie die de terugkeer van het communisme zou bevorderen...

Opheffing van de sociale bescherming

'**Een ernstige crisis van de levensstandaard**, vooral van kinderen en jongeren, een verhoging van het sterftecijfer, een schokkende daling van het geboortecijfer en een verhoging van de armoede. Tegelijkertijd stellen we vast dat **de inkomensverschillen toenemen.** (...)

Ons uitgebreid onderzoek in Oost-Europa toont aan dat het sterftecijfer overal stijgt, dat er steeds minder inschrijvingen zijn in kindertuinen en scholen en dat het systeem van sociale jeugdbescherming overal afgebouwd wordt. (...)

Tussen 1989 en 1994 is de levensverwachting in Rusland gedaald tot op het niveau van Pakistan. In de Kaukasus zijn de levensverwachtingen en de ontwikkeling van kinderen drastisch verslechterd.

In Centraal-Europa daalt het aantal huwelijken aanzienlijk en het aantal geboorten neemt nog sterker af. Dat weerspiegelt de wijdverspreide angst van de bevolking voor de toekomst.

Eén op twee personen getroffen

Sinds 1989 nam de armoede in de Balkan, de Kaukasus, Rusland en de andere leden van de vroegere Sovjet-Unie **spectaculair toe.** Vooral Bulgarije, Roemenië, Moldavië, Litouwen, Azerbeidzjan en Estland en Letland zijn zwaar getroffen. Die landen telden in 1994 tussen de 27 en 35% armen, tegen 1,5% in 1989. Daarnaast worstelen nog eens 25 à 30% van de mensen met een inkomensverlaging, wat ook zeer demoraliserend werkt.

Volgens het onderzoek **doken er tussen 1989 en 1994 75 miljoen nieuwe armen op** in Centraal- en Oost-Europa. In Centraal-Europa was in 1993-1994 gemiddeld 8% van de bevolking arm, in de andere regio's was dat 35%. Daarnaast lijden 110 miljoen mensen onder een laag inkomen.'[1]

1. Unicef, 'Poverty, Children and Policy, Central and Eastern Europe in Transition', Regional Monitoring Report, nr. 3, 1995, p.V,VI,5,7.

Gezondheidscrisis zonder voorgaande

Dokter Staf Henderickx (Geneeskunde voor het Volk – België) geeft commentaar op een ander rapport van Unicef in verband met de gezondheidssituatie in Rusland...

'De verarming van de bevolking heeft als gevolg dat het aantal zenuwzieken, alcoholisten en drugsverslaafden ontzaglijk snel toeneemt. Het aantal doden ten gevolge van alcoholisme steeg van 51.000 in 1972 tot nu 400.000 per jaar.

Er bestaat uiteraard een rechtstreeks verband tussen de snelle achteruitgang van de volksgezondheid en de even snelle toename van de werkloosheid. (...)

De catastrofe wordt nog groter als je bedenkt dat door deze zwarte ellende ook de toekomst van de volgende generatie wordt gehypothekeerd. **De Russische artsen schatten dat 70 procent van de zwangere vrouwen met ernstige gezondheidsproblemen kampt.** Bij meer dan de helft van de pasgeboren baby's zijn er gezondheidsproblemen.

Uit steekproeven blijkt dat zestig procent van de moeders gedwongen is te besparen op voeding voor hun gezin. Voor veel Russen zijn aardappelen en brood nog het enige wat ze kunnen betalen. De dokters hebben bij kinderen een veralgemeend tekort aan eiwitten vastgesteld. Eiwitten zijn onontbeerlijk voor de groei.

Het verbruik van vlees, kaas en suiker daalde de laatste zeven jaar met de helft en dat van vis met twee derde.

Tegenover deze zwellende rivier van ellende staat niet een sterkere, maar een afkalvende gezondheidszorg. De leegloop van dokters naar andere sectoren en naar het buitenland vernietigde op korte termijn een prachtig uitgebouwd systeem van eerstelijnsgezondheidszorg. De eigen productie van geneesmiddelen slonk jaarlijks met een zesde, wat dus een halvering betekent op drie jaar tijd. Wel werd er voor 40 miljard medicamenten ingevoerd uit het Westen. Die zijn enkel betaalbaar voor de nieuwe rijken.'[1]

1. *Solidair*, 10 april 1996. (Unicef, Crisis in Mortality, Health and Nutrition, Regional Monitoring Report, nr. 2, 1994.)

De armoede zal tot opstand, repressie en oorlog leiden...

Wat de kapitalistische restauratie Rusland opleverde

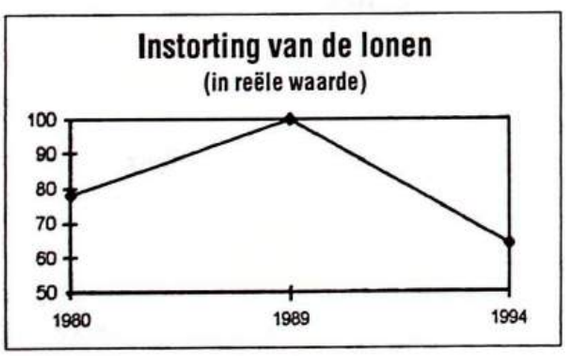

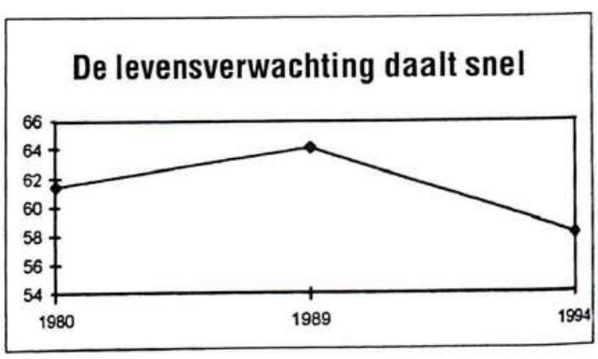

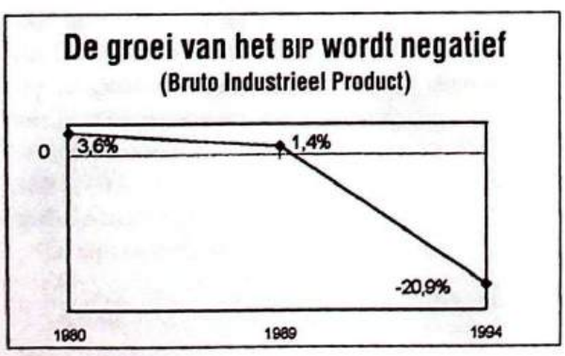

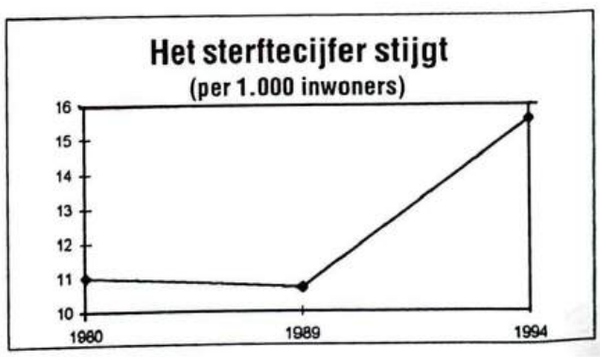

RUSLAND
Tweemaal minder graangewassen

- Sinds het herstel van het kapitalisme daalde de graanproductie met 45%.
- De werkloosheid treft een kwart van de jongeren.
- Studentenforum van Rusland (62 delegaties), in mei '95: 'Studenten vallen flauw van de honger tijdens de lessen. Ratten lopen door de leslokalen. Proffen laten zich door hun studenten omkopen. Dat is niet verwonderlijk: van hun salaris kunnen zij niet leven, daarom verkopen zij openlijk de examenvragen.'[1]
- In 1985 volgden 98% van de jongeren secundair onderwijs. Dat percentage daalde tot 71%.[2] Het gemiddelde loon van een leerkracht daalde onder het levensminimum.[3]

ROEMENIË
Eén persoon op twee is arm

- In 1989 telde het land 1,5% armen. Vijf jaar later: 27%.
- Het gemiddelde maandloon daalde tot 75 dollar. De helft van de bevolking leeft onder het levensminimum. 2.500 kinderen leven in de straten van Boekarest. 'In een bioscoop in de hoofdstad komen er elke dag tweehonderd mensen bloed geven in ruil voor een maaltijdbon of wat aankopen bij de kruidenier.'[4]
- Brief van drie landarbeiders aan de rechtse krant *Vremea*: 'Terwijl de mensen bijna van honger omkomen en zich nog nauwelijks kunnen kleden, verrijkt een kleine minderheid zich. Het zijn de eigenaars van de geprivatiseerde bedrijven, houttrafikanten, middenstanders, dokters en priesters. Alle prijzen zijn enorm gestegen en de handelaars persen ons uit. Wij zijn nooit communist geweest, maar in die tijd konden wij in mei tomaten en komkommers kopen tegen 10 à 15 lei per kilo. Vandaag kosten die groenten 3.000 lei.'[5]
- Het IMF verleende in 1996 geen enkel krediet.

ALBANIË
Bijna één op zeven inwoners zoekt werk in het buitenland

- Het gemiddelde maandloon daalde tot 40 à 50 dollar. Een gepensioneerde ontvangt 30 dollar per maand. Maar een kilo vlees kost 3 tot 6 dollar.[6]
- De reële werkloosheid bedraagt 20%. De levensstandaard is lager dan in 1990, ook al heeft een deel van de bevolking (in Tirana) kunnen profiteren van de privatiseringen en de bloeiende handel en trafiek (drugs, prostitutie, mensenhandel).
- Bijna één Albanees op zeven is naar het buitenland gevlucht om werk te vinden.[7]

HONGARIJE
Werkloosheid en inflatie

- Als gevolg van de maatregelen die het IMF oplegde, steeg de werkloosheid tot 12%. In de budgetten voor sociale zekerheid, volksgezondheid en onderwijs werd fors gesnoeid. De inflatie bedraagt 29%.

BULGARIJE
'Kiezen tussen eten of verwarming'

- Een rechtse Belgische krant schrijft: 'Eind 1996 was de koopkracht van de lev zes maal lager dan in het begin van het jaar. De Bulgaren consumeren 25% minder dan het vorige jaar. Aan dit tempo zullen zij binnenkort moeten kiezen tussen aardappelen om te eten of elektriciteit om zich te verwarmen.'[8]
- 'Meer dan de helft van de 8 miljoen Bulgaren leeft in extreme armoede', volgens een financiële krant.[9]
- 'De facturen voor verwarming en elektriciteit verslinden meer dan de helft van een gemiddeld loon', aldus *Le Monde*.[10]

POLEN
'Het leven was vroeger veel eenvoudiger'

- Er ontpopte zich een nieuwe burgerij (8 à 10% van de bevolking) uit de kleine patroons van het vorige bewind en sommige ex-kaders van de CP. Die maakten zich goedkoop meester van de meeste socialistische ondernemingen.
- Officieel bedraagt de werkloosheid 15%. In werkelijkheid ligt dat cijfer veel hoger, als men er de talrijke bruggepensioneerden en de verborgen plattelandswerkloosheid bijtelt. De helft van de bevolking heeft minder dan het levensminimum.
- Een scheikundige die nochtans voorstander is van het nieuwe bewind: 'Onder het socialisme was het leven veel eenvoudiger. De lonen waren veel lager, maar het eten, een appartement en de dienstverlening waren veel goedkoper. Onder het socialisme ging slechts 5% van het gezinsinkomen naar de huur. Vandaag kan dat oplopen tot een derde.'[11]

TSJECHISCHE REPUBLIEK
'Onze industrie wordt verstikt door buitenlandse bedrijven'

- Een economiste: 'Voorstanders van de hervormingen zegden in 1989: "Als we de weg van de markteconomie kiezen, zullen de Westerse markten zich openen en zullen we beter leven". Maar vandaag wordt onze industrie verstikt en we zien overal grootwarenhuizen opduiken voor buitenlandse producten.'
- Een bediende: 'De huur van mijn appartement is vervijfvoudigd, een metroticket en elektriciteit werden zesmaal duurder, maar onze lonen zijn slechts verdubbeld. Een kaartje voor het toneel kost vandaag tienmaal meer dan onder het socialisme. Gewone mensen blijven er dan ook weg.'
- De lonen van een kleine elite jonge managers, opgeleid door Westerse investeerders, stegen daarentegen met 30 à 50%.[12] De Tsjechische bedrijven kunnen die elite van kaders dus niet meer betalen. Daardoor versterken de Westerse multinationals hun heerschappij nog meer.
- Een vroegere opposante: 'In mijn familie heeft bijna iedereen in de gevangenis gezeten onder het socialistische regime. Welnu, toch moet ik zeggen dat het vroeger beter was. Leraars worden slecht betaald en er zijn geen handboeken meer.'[13]
- Tijdens zijn verkiezingscampagne van 1996 beloofde Vaclav Klaus dat de lonen tegen het jaar 2000 zouden verdubbelen. Nog maar net verkozen tot eerste minister eiste hij een onmiddellijke loonstop.

1. *Obchai Gazeta*, 31 mei 1995.
2. Unicef report nr. 3, 1995, p.19.
3. *Izvestia*, 29 augustus 1995.
4. *Solidair*, 20 maart 1996 en *Le Soir*, 13 februari 1996.
5. *Solidair*, 15 juni 1994.
6. *Solidair*, 29 mei 1996.
7. *Wall Street Journal*, 7 juni 1996.
8. *La Libre Belgique*, 5 december 1996.
9. *L'Echo* (België), 14 januari 1997.
10. *Le Monde*, 19 januari 1997.
11. *Wall Street Journal*, 7 juni 1996.
12. *Trends* (België), 3 juni 1995.
13. *Solidair*, 16 augustus 1995.

Met de herinvoering van het kapitalisme in de USSR beloofde het Westen meer welvaart. Maar vijf jaar later daalde de productie volgens statistieken van Unicef met 61%. Alsof men zes fabrieken op tien had gesloten. Waarom?

Het socialisme omverwerpen volstond niet om de honger van Washington en Bonn te stillen. Ook een kapitalistische USSR die het Westen op economisch en politiek vlak zou kunnen beconcurreren, moest in de kiem worden gesmoord. Die potentiële rivaal moest eraan. Daarom noemde het Westen Gorbatsjov eerst 'de belangrijkste politicus van de jaren '80', waarna ze hem als een baksteen lieten vallen. Jeltsin kon zijn staatsgreep plegen, Gorbatsjov opzij schuiven, de Sovjet-Unie ontbinden, het verkozen Russische parlement beschieten en daarbij duizend personen afmaken. Al die tijd bleef het Westen hem 'een grote democraat' noemen. Vanwaar die verbijsterende inschikkelijkheid? Door de Sovjet-Unie te liquideren, voerde Jeltsin het programma van de Verenigde Staten en Duitsland uit.

Zelfs een kapitalistische Sovjet-Unie in de kiem smoren

De belofte om de welvaart in het Oosten te bevorderen, was boerenbedrog. Waarom zouden de kapitalistische grootmachten het ontstaan van een nieuwe rivaal bevorderen? Er gebeurde net het omgekeerde. Het land werd ontwapend en daarna leeggeplunderd. Het Westen gaf aan het IMF, zijn economische 'sterke arm', de opdracht om de weerstand van de Oostbloklanden te breken via een reeks maatregelen.[18] Doel: de hele regio omvormen tot een immens wingewest voor de multinationals.

Eerste operatie. Het Internationaal Muntfonds beveelt de opheffing van alle beperkingen op de invoer van Westerse producten. Gevolg: miljoenen Oost-Europeanen kopen tweedehands auto's en kleurentelevisies uit de Verenigde Staten en de Europese Unie. Dat veroorzaakt een enorm tekort op de handelsbalans dat slechts kan worden gecompenseerd door miljardenleningen. Bij wie? Bij de westerse banken.

Tweede operatie. Vroeger bestond er een levendige handel tussen de landen van Oost-Europa. Het IMF verbiedt die handel. Vanaf nu moeten zij vooral handel drijven met de Verenigde Staten en de Europese Unie. Waarom? Omdat ze, aldus het IMF, zo sterke deviezen binnen krijgen... om hun schulden te betalen.

Maar gelijktijdig sluiten de Verenigde Staten en de Europese Unie zoveel mogelijk hun grenzen voor producten uit het oosten. Allerlei juridische spitstechnologie houden het Russische staal, het Poolse graan en het Tsjechische bier buiten. Gevolg: het oosten heeft geen afzetmarkt meer. Om de handelsbalans opnieuw in evenwicht te brengen, moeten die landen opnieuw... lenen.

Derde operatie. De Europese Unie doet net het tegenovergestelde van wat ze aan anderen aanbeveelt... De EU subsidieert de eigen landbouwproducten om de uitvoer naar de landen van Oost-Europa te bevorderen. Die landen verliezen zo nog een groter deel van hun afzetmarkt.

Vierde operatie. Door al die maatregelen zijn de inkomsten van die landen sterk gedaald. Maar het IMF heeft ook daarvoor een oplossing. Het legt een financiële 'sanering' op. Resultaat: ontmanteling van de gezondheidszorg en het onderwijs, pijlsnelle stijging van de werkloosheid, de armoede en de criminaliteit. Het Westen brengt zo het omgekeerde van wat het beloofde. Maar aangezien het Westen de spelregels bepaalt... 'Het Westen staat toch ruime leningen toe om die landen te helpen?' Wat is het echte doel van die leningen? Vooreerst helpen bij de consolidatie van de nieuwe pro-kapitalistische macht. Maar aldus beschikt het Westen ook over een chantagemiddel indien een minder volgzame regering aan de macht zou komen. De Russische schuld is op tien jaar vervijfvoudigd en bedraagt vandaag 144 miljard dollar! Moskou is zo aan handen en voeten gebonden.

Maar dat is nog niet alles. In 1992 eist het IMF dat de landen van Oost-Europa hun munten devalueren. Op enkele maanden tijd daalt de (officiële, welteverstaan) pariteit in Rusland van 1 dollar = 1,7 roebel naar 1 dollar = 1.772 roebel. De Poolse zloty ondergaat hetzelfde lot.

Waarom men de Sovjet-Unie moèst opblazen

Al op 9 juli 1991 dicteerde een ongeduldige Wall Street Journal *het Amerikaanse programma om de Sovjeteconomie op te ruimen:*

'Het Sovjetparlement heeft een liberale investeringswet aangenomen **die Westerse bedrijven toelaat 100% eigen filialen op te zetten in de USSR**. Miljarden roebels aan staatseigendommen kunnen zo verkocht worden aan het publiek. Maar het strakke centrale plan blijft intact. De oliemaatschappij Chevron onderhandelt al drie jaar over de olievelden van Tengiz in Kazakstan. Maar het regeringscomité voor het Staatsplan dreigt het akkoord op te blazen omdat Chevron teveel winst zou boeken. Elke nieuwe wet loopt vast. Minister Pavlov heeft voor 1992 richtlijnen opgesteld die erg lijken op het oude centrale plan.'

De weerstand tegen de openlijke uitverkoop aan de Amerikaanse multinationals moest worden gebroken. De *Wall Street Journal* eist het einde van de Sovjet-Unie:

'De republieken, vooral Rusland, Oekraïne en Kazakstan zijn razend over zulke praktijken en vaardigen wetten uit om de eigen markt te beschermen. Zonder een nieuwe federale structuur die duidelijk de macht van de republieken bepaalt, zal geen enkele nationale wet daadwerkelijk effect sorteren.'

Nauwelijks zes weken later, op 21 augustus, voert Jeltsin dat programma uit. Vanop een tank voor het parlementsgebouw ontbindt hij de USSR. Hij schakelt zijn rivaal Gorbatsjov uit en pleegt een verkapte staatsgreep. Minister Pavlov wordt aangehouden. In San Francisco noemde een zegsman van Chevron op de dag van de staatsgreep de gebeurtenissen 'bemoedigend'.[1] Een half jaar later verkreeg zijn maatschappij de oliebronnen van Kazakstan.

1. *Le Soir*, 13 oktober 1995.

Gevolg? Het Westerse financierskapitaal kan de strategische ondernemingen voor een peulschil binnenrijven. Met eenzelfde dollar kan een multinational in Rusland tien keer meer grond, gebouwen of grondstoffen kopen dan in de Verenigde Staten. De regeringen van Roemenië, Albanië en Slowakije probeerden zich tegen die devaluaties te verzetten maar het IMF tikte hen op de vingers. En de weerstand van het Russische parlement werd in een bloedbad gesmoord.

In januari '94 kraait de *Wall Street Journal* al victorie: 'De privatisering van Jeltsin verschaft de Anglo-Amerikaanse investeerders een stevige greep op de politiek.'[19] De belangrijkste Amerikaanse beurskrant verheugt zich terecht. De multinationals hebben de hand gelegd op de sappigste stukken van de Russische economie. Marlboro en Philip Morris palmden reeds de tabakssector in. Lockheed, Boeing en Rockwell lonken naar de lucht- en ruimtevaartindustrie. British Petroleum is betrokken bij de Siberische olienijverheid. De Beers is een vennootschap aangegaan met het staatsbedrijf Russalmaz voor de controle over de ontginning van industriediamant. Het Siberische goud laat de Alaska Mining Corporation niet onberoerd.[20]

In Rusland hebben de Amerikaanse multinationals voorsprong. Maar Duitsland loopt voorop in de andere landen van Oost-Europa. Vooral in de Tsjechische Republiek, Hongarije en Polen. 429 buitenlandse bedrijven investeerden in dat land meer dan tien miljard dollar. 95 daarvan zijn Duits, 72 Amerikaans en 34 Frans. In 1994 ging 10% van de Hongaarse industriële ondernemingen over in buitenlandse handen. In 1996 bedroeg dat percentage al 25%.[21]

In een eerste fase heeft Bonn zijn financiële middelen vooral geconcentreerd op de aanhechting van de DDR. Maar het Duitse kapitaal droomt van een eigen Latijns-Amerika in Oost-Europa. En zelfs nog beter: hooggeschoolde arbeidskrachten (dankzij een degelijk onderwijssysteem) aan lage lonen, grondstoffen of basisproducten aan spotprijzen. Daardoor kunnen de *Konzern*, de Duitse industriegroepen, zich versterken om de concurrentie aan te gaan met Amerikaanse en Japanse bedrijven.

Een stuk Derde Wereld erbij

Noam Chomsky, een van de meest heldere analisten van de politiek van Uncle Sam, toont aan dat het Westen Oost-Europa helemaal niet wil omvormen tot een welvarende regio:

'De vooruitzichten voor Oost-Europa zijn tamelijk beperkt. Het Westen heeft er nochtans duidelijke plannen mee: het wil grote gebieden omvormen tot een nieuwe derdewereldzone binnen handbereik.

Vroeger bestond er **een soort koloniale relatie tussen Oost- en West-Europa**. De bevriezing van die relatie door de Russen is een van de oorzaken van de Koude Oorlog. Vandaag dreigt een herstel van die relatie. **Er woedt een belangrijke wedren om die landen te plunderen en uit te buiten**. Zal West-Europa het halen onder leiding van Duitsland (momenteel aan de winnende hand) of zal het Japan zijn (dat achter de schermen afwacht of de winsten interessant zijn) of de Verenigde Staten die ook een podiumplaats beogen?

De talrijke grondstoffen liggen er voor het grijpen en enorme massa's goedkope arbeidskrachten voor de assemblagefabrieken. Maar eerst moeten we hen het kapitalistische model opleggen.'[1]

1. Noam Chomsky, 'La Politique de l'Oncle Sam', EPO, Brussel 1996, p.79.

'Een Poolse werknemer kost ons tien keer minder'

Om zich te versterken, wordt er gedelokaliseerd. In West-Europa worden tienduizenden jobs opgeofferd voor grotere winstmarges in het Oosten. De vicepresident van de multinational ABB ziet het ongeveer zo: onze werknemers in Oost-Europa werken 400 uur meer per jaar dan hun collega's in het Westen. Een Poolse arbeider kost 2,5 dollar per uur, zijn Duitse collega tien keer meer. De productiviteit is veel hoger in het Westen, maar Oost-Europa is aan een inhaalbeweging bezig. Maar de belangrijkste reden is dat er meer kapitaal geïnvesteerd wordt in het Westen.[22]

Vanaf 1993 legt het Duitse weekblad *Der Spiegel* uit dat 'de textielindustrie zich steeds sneller naar Oost-Europa verplaatst. Vorig jaar alleen al gingen 18.000 jobs verloren in die industrietak, of 10%. De baas van VW wil in Hongarije een grote motorenfabriek bouwen voor zijn Audi's. Opel bereidt zich voor om de Astra in Hongarije te assembleren. ABB kocht PBS op, de grootste Tsjechische fabrikant van gereedschapsmachines. Siemens is van plan om samen met Skoda onderdelen voor de supersnelle ICE-trein te produceren.'[23]

Maar er is niet alleen de industriële machtsovername. Op financieel vlak is er een reus die iedereen verplettert. De Duitse banken leenden ruim 40 miljard dollar aan de landen van Oost-Europa (ex-Sovjet-Unie inbegrepen). Duitsland is in z'n eentje hun grootste schuldeiser (50% van de schulden). Dat percentage loopt zelfs op tot 80% voor de regio's waar Bonn speciaal op uit is: Oekraïne, Wit-Rusland en Kazakstan.

Dat is natuurlijk een geweldig middel om die economieën te controleren. Wat opvalt is dat de andere schuldeisers ver achterop komen: Italië 9%, Oostenrijk (in feite gelijk te stellen met Duitsland) 8%, Japan 7%, Frankrijk 6%,

Bij wie steekt Oost-Europa zich in de schuld?

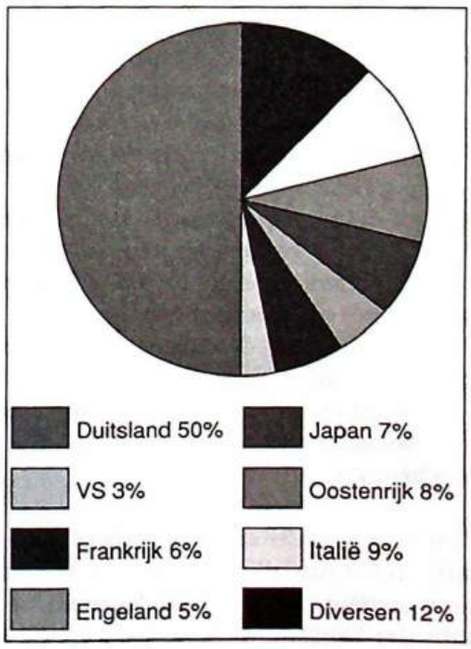

Groot-Brittannië 5%, vs 3%...[24] De Fransman de La Gorce onderstreept die dominantie van het Duitse financierskapitaal: 'De hulpstroom aan investeringen en andere bijstandsvormen is vandaag een hoofdgegeven in de relaties tussen de landen van Oost-Europa en die van West-Europa. Geen enkel ander land speelt daarbij zo'n belangrijke rol als Duitsland, dat hierbij dikwijls samenwerkt met Oostenrijk, Zwitserland en zelfs Italië. Vier vijfden van de steun van de Europese Gemeenschap en meer dan de helft van de totale Westerse hulp komt van Duitsland.' Natuurlijk moet de term 'steun' correct worden geïnterpreteerd. Al die kredieten en investeringen zijn in de eerste plaats middelen om de 'gesteunde' partij te controleren.[25]

Zullen die Deutsche Marken welvaart brengen? Veel Polen bijvoorbeeld hopen dat hun levensstandaard zal stijgen door de toetreding tot de Europese Unie. Maar dat is niet de bedoeling van Duitsland. Duitsland wil beetje bij beetje de westerse, meer ontwikkelde gebieden van Polen aanhechten. Het oosten zal niet ontwikkeld worden.

Het Westen heeft geen oplossing voor Oost-Europa

Kan het Westen welvaart brengen in Oost-Europa? Dat beweerde het alleszins in 1989 bij de val van de Berlijnse Muur. Maar...

Wat schrijft de *Wall Street Journal*? 'De Westerse economische leiders en hulporganisaties waarschuwen Oost-Europa. Hoe meer het zich van de vrije markt afsluit om een sociale voorzieningsstaat op te bouwen, hoe groter het risico op dezelfde hoge belastingen, openbare schuld en dure arbeidskrachten die nu al in West-Europa elke economische groei en nieuwe werkgelegenheid beletten.'[26]

Zo geeft men de landen in Oost-Europa met klem de raad 'het maatschappelijk welzijn' aan de kant te schuiven. Is dat niet de oplichting van de eeuw? Zes jaar eerder zegde het Westen tegen de volkeren van Oost-Europa: 'Volg ons kapitalistisch model en jullie zullen ook welvaart kennen!' Maar vandaag geeft het Westen toe dat het slechts om propaganda ging. Indien die verarmde bevolking niet extra de buikriem aanhaalt, 'mag Oost-Europa achter onze investeringen fluiten!'.

Niet alleen het westerse kapitalisme *heeft* geen oplossing voor het probleem van de armoede in Oost-Europa: het *wil* ook geen oplossing. Want de armoede en de werkloosheid van een groot deel van de werkende bevolking is de beste waarborg voor lage lonen. En dus hoge winsten. Nochtans blijven de media herhalen dat het slechts om een 'overgangsperiode' gaat (die weliswaar pijnlijk is) maar dat alles daarna veel beter zal worden! De eerste reportages over Oost-Europa toonden ons optimistische beelden van de nieuwe rijken. Maar het wordt hoe langer hoe moeilijker om de groeiende ellende te verzwijgen. Vandaag toont men ons de twee facetten: nieuwe rijken en nieuwe armen. En men voegt eraan toe dat die laatsten weldra de eersten zullen bijhalen. Dat is opnieuw intellectueel bedrog. De nieuwe rijken hebben hun fortuin opgebouwd door de nieuwe armen te bestelen, door hen in de armoede te storten. Maar morgen zouden zij hen de hand reiken en hen mee laten delen in de weelde? Terwijl de kloof tussen arm en rijk in het Westen alsmaar breder wordt! Men houdt ons klinkbare onzin voor.

Dan maar liever de ernstige *Wall Street Journal*. Wonderlijk genoeg maakt die beurskrant zich zorgen over de rechtse bocht van de 'vroegere communistische' partijen (herdoopt tot socialistische): 'Onder druk van het IMF voeren talrijke socialistische politici helemaal niet uit wat zij in hun verkiezingscampagnes beloofden.

Sommige socialisten eisen zelfs radicalere hervormingen dan de rechter vleugel van het Amerikaanse Congres.'[27] Nadat die 'linksen' in Hongarije en Litouwen opnieuw aan de macht kwamen, verloren zij alle geloofwaardigheid bij de arbeidersklasse.

'Een terugkeer van het communisme zou een ernstig probleem zijn'

- Derycke, de Belgische minister van Buitenlandse Zaken (socialist) over de Russische verkiezingen van 1996:
  'Het Westen steunt Jeltsin omdat het de politiek van de laatste kans is. **Een terugkeer van het communisme zou een ernstig probleem zijn.**'[1]
- Steven Handelman, auteur van het boek *Kameraad misdadiger, de diefstal van de tweede Russische revolutie*:
  'In de vier jaren sinds de ineenstorting van het communisme is de **georganiseerde misdaad** de enige tak van de economie die een indrukwekkende groei kent.'[2]
- Een westers medisch tijdschrift:
  '**Difterie**, een besmettelijke ziekte die vooral dodelijk is bij kinderen (door verstikking) was in de USSR bijna uitgeroeid door vaccinatiecampagnes. **De ziekte is opnieuw opgedoken** omdat de vaccinatiecampagnes nu veel te duur zijn.'[3]
- Een Belgische krant:
  'De Belgische groep Tractebel (filiaal van de Generale Maatschappij van België, dus van de groep Suez, nvda) dreigt ermee de Hongaarse regering voor de rechtbank te dagen indien ze haar belofte intrekt **om de elektriciteitstarieven te verhogen**. Door die verhoging zou de elektrische centrale van Dunamlenti Eromu, waarin Tractebel een aandeel van 48,8% heeft, meer winst kunnen maken.'
- De Amerikaanse krant *International Herald Tribune*:
  'Vandaag is Albanië vrij en democratisch. Voor wie van aanpakken weet, liggen de uitdagingen om rijk te worden voor het grijpen. Hier kan men nog als een koning leven in het armste land van Europa, waar het gemiddelde maandloon 35 dollar bedraagt (1.300 fr). **Het is een van de zeldzame landen waar men er nog een feodale levensstijl kan op na houden, omringd door gedienstig huispersoneel.**'[4]

Voor wie zou de terugkeer van het communisme eigenlijk 'een ernstig probleem' zijn?

1. *Le Soir*, 14 december 1991.
2. Geciteerd door Sean Gervasi, in *Covert Action* (VS), winter '92-'93.
3. *Solidair* (België), nr. 37/'95.
4. *Der Spiegel*, 23 december 1991.

Dat verontrust de krant voor lucide Westerse zakenmensen. Zij beseffen heel goed dat Zioeganov, de leider van de reformistische communistische partij, en de andere nieuwe socialistische partijen voor het gerestaureerde kapitalisme gewonnen zijn. Maar zij vrezen twee dingen. Ofwel wordt die 'linkerzijde' te openlijk rechts en speelt ze op die manier niet meer haar rol, namelijk de opstandige bevolkingslagen kalmeren. Ofwel houdt ze vast aan een aantal progressieve eisen. Maar op die manier riskeren zij om de radicale volksbasis die hen aan de macht bracht, niet meer in de hand te houden.

Als Zioeganov niet volstaat, dan zal het de NAVO zijn

Als Zioeganov niet volstaat dan is het de beurt aan de NAVO. Javier Solana, secretaris-generaal van die krijgsmachine, stelde reeds dat 'de ervaring die we in Bosnië opgedaan hebben, als model kan dienen voor toekomstige operaties van de NAVO'.[28] Aan welke landen denkt hij?

Hij denkt aan de landen van Oost-Europa die in opstand komen tegen de ellende die het kapitalisme hen brengt. In Rusland en Albanië kwamen reeds de eerste woede-uitbarstingen tot stand. Solana denkt aan een interventie om er het kapitalistische systeem aan de macht te houden. De NAVO waarschuwde reeds in 1991: 'Wij zullen de hervormingen in de landen van Centraal- en Oost-Europa blijven steunen met alle middelen waarover wij beschikken. (...) Wij steunen ook tenvolle alle inspanningen van die landen om een moderne en competitieve markteconomie op te bouwen.'[29]

'Met alle middelen waarover wij beschikken!' Wanneer die woorden afkomstig zijn van een militaire organisatie moeten ze volstaan als dreigement. Maar zou de NAVO alleen tussenkomen om een sociale revolte te onderdrukken? Neen, dat is niet het enige risico. Die interventie kan ook gericht zijn tegen een Russische bourgeoisie die te onafhankelijk wordt... Als die burgerij zou trachten de heerschappij van het westerse kapitaal omver te werpen, zullen Bonn en Washington niet laten betijen. Het gaat niet alleen om de controle over Moskou, maar vooral om de macht over de olie en het aardgas van de Kaukasus en Siberië, zoals we al eerder zagen. Dat is een tweede oorlogsrisico.

Die nieuwe Russische bourgeoisie kan men in drie sectoren verdelen: 1. De ondernemingen die volledig vastzitten aan westerse multinationals. 2. Groepen die voortkomen uit het geprivatiseerde industriële apparaat en de politieke nomenklatoera. 3. Een maffia die zich verrijkt met criminaliteit. Wie van de drie zal het halen? Het is nog te vroeg om daar een uitspraak over te doen. Het nieuwe Russische kapitaal is nog niet gestabiliseerd. Dat was heel duidelijk te merken aan de aanzienlijke versnippering van de pro-kapitalistische kandidaten bij de verkiezingen in 1996.

De verschillende segmenten beïnvloeden mekaar ongetwijfeld, maar zij voeren ook onderling strijd. De maffia vermoordt regelmatig bedrijfsleiders. Naargelang de evolutie van de krachtsverhoudingen kan het dat één of meerdere fracties hun toevlucht nemen tot plaatselijke oorlogen als middel om zich van de macht te verzekeren. Het zou kunnen dat verschillende Westerse grootmachten tegengestelde fracties steunen. Dat is een derde oorlogsrisico.

'Als zij Polen inpalmen, dan is het oorlog!'

De grootmachten zijn het eens over twee doelstellingen: het kapitalisme in Oost-Europa verdedigen en Rusland in een zwakke positie houden. Maar de buit is aantrekkelijk genoeg om voor te vechten.

Berlijn en Washington zijn paraat om de confrontatie aan te gaan over wie het grootste deel van de buit binnenhaalt. Generaal Livingstone, een naaste medewerker van Clinton, ziet het zo:

'Met de val van het communisme hebben we alles verloren'

Eind 1995 keert een Belgische dokter terug naar Georgië. Hij ontmoet er opnieuw Nino, een collega die hij zes jaar eerder leerde kennen...

- Ik herinner mij dat je me zes jaar geleden vol overtuiging zei dat een onafhankelijk en kapitalistisch Georgië snel het westerse niveau zou halen. Hoe zie je die zaken vandaag?
- De toestand is rampzalig. Talrijke fabrieken zijn geheel of gedeeltelijk gesloten. Hun vroegere klanten, de andere Sovjetrepublieken, hebben geen geld meer of ze beschermen hun eigen markt. De liberalisering heeft hele sectoren gewoon van de kaart geveegd. Wat toch nog op de markt komt, wordt gecontroleerd door de nieuwe rijken, een echte maffiabende.
- Hoe overleven de Georgiërs?
- Tijdens het weekend zie je mensen hun bezittingen op de markt verkopen in ruil voor voedsel of broodbonnen. Veel mensen leven alleen nog op brood en thee. Met het gemiddelde maandloon van 4 dollar kom je niet ver. En zeggen dat Georgië vroeger de rijkste republiek was van de USSR!
- Hoeveel verdien jij per maand?
- 7 dollar. Veel dokters zijn verplicht om een andere job te doen: taxichauffeur, kleine zelfstandige... Diegenen die de kans krijgen, emigreren, vooral naar Rusland. Soms moeten wij bij kaarslicht opereren. Door het benzinetekort rijden de ambulances niet meer uit...
- Is de staat zo arm geworden?
- De economie is ineengestort en een groot deel van de begroting gaat naar de oorlog. Wij moeten onze olie duur betalen aan de Turkmenen of aan de Russen. De hospitalen hebben geen geld meer voor eten of verwarming. In de winter dragen de zieken dikke mantels. Hun familie moet hen eten brengen, anders creperen ze. Met de val van het communisme hebben we alles verloren.

- Wat is Washington van plan als Duitsland zich verder uitbreidt naar het Oosten?

- Tsjecho-Slowakije mogen zij hebben. Maar als ze Polen inpalmen, is het oorlog!

- Waarom?

- Ten eerste, als zij Polen controleren, dan controleren zij heel Europa. Ten tweede, omdat er in de VS heel wat Polen wonen.'

Volgens de Duitse journalist Eggerdinger die ons het verhaal deed, is Livingstone nochtans een vriend van de Duitsers. Livingstone maakt deel uit van de Amerikaanse fractie die voorstander is van een 'partnerschap' met Duitsland. Wat moeten we dan van de andere fractie denken![30]

Hoe de BND zich in Oost-Europa inplant

De rivaliteit tussen de grootmachten wordt ook uitgevochten met clandestiene methoden. Berlijn maakt bijvoorbeeld niet alleen gebruik van de sterkte van de Duitse mark om Oost-Europa te controleren. Een ander middel is de geheime dienst BND (Bundesnachrichtendienst, nvdv). Wij hebben reeds eerder aangetoond hoe die Duitse CIA actief was om Joegoslavië te doen uiteenspatten en om de Duitse dominantie over de Balkan te installeren. Zal de BND die tactiek nog herhalen in Oost-Europa? Michaël Opperskalski, een deskundige op het vlak van geheime diensten, antwoordt daar volmondig 'ja' op: 'Volgens verschillende bronnen van de westerse inlichtingendiensten is de BND erg actief in de ex-Oostbloklanden. Vooral in die landen met een Duitse minderheid. Als dekmantel gebruikt de BND de "Duitse culturele centra" die na 1989 in die landen opdoken. Hun doel? De omstandigheden creren voor een eventuele destabilisering als Berlijn zou beslissen om met de grote middelen in te grijpen.'

Destabilisering? Bijvoorbeeld door de ene nationaliteit tegen de andere op te zetten. Zoals in Joegoslavië. Of door de Duitse minderheden aan te grijpen als vertrekpunt voor een nieuwe expansie.

Samengevat komt het hier op neer. De huidige situatie van de landen van Oost-Europa houdt drie mogelijke oorlogsrisico's in...

Scenario nr. 1. Door sociale onlusten voelt het Westen zich geroepen om het kapitalisme te redden via een militaire tussenkomst, onder eender welk voorwendsel. Net zoals in 1920, toen verschillende westerse legers (Frankrijk, Engeland, Verenigde Staten...) de USSR binnenrukten in een poging de jonge Sovjetmacht omver te werpen.

Scenario nr. 2. Net zoals in Joegoslavië nemen een aantal min of meer maffioze bourgeoisieën hun toevlucht tot nationalistische oorlogen als middel om fortuin te maken of om hun machtshonger te stillen.

Scenario nr. 3. De nationale Russische burgerij (of een deel ervan) is niet langer bereid om de westerse heerschappij slaafs te aanvaarden. Onder een of ander voorwendsel beginnen de grootmachten een oorlog om de controle over de afzetmarkt en de bodemrijkdommen te behouden.

Wie zei alweer dat het kapitalisme vrede zou brengen?

De Verenigde Staten en Duitsland wedijveren om Oost-Europa

Onder die titel beschrijft de invloedrijke International Herald Tribune *de vurige tegenstellingen tussen de grootmachten:*

'Er woedt hevig strijd om meer invloed over de nieuwe markteconomieën van Oost-Europa. De Verenigde Staten en Duitsland wedijveren met elkaar in verband met de wetten op de vennootschappen, managementsprincipes en de rechten van de aandeelhouders. De tradities van het Napoleontische 'Code Civil' van het continent komen in botsing met het Angelsaksische precedentenrecht. De Duitse banken moeten het hoofd bieden aan de grote Anglo-Amerikaanse investeringsfirma's. Het pleit is nog niet beslecht maar meestal halen de Duitsers het.

In Georgië heeft een ploeg deskundigen, gefinancierd door de Duitse regering, maandenlang geholpen om een wetgeving op te stellen, vergelijkbaar met de Duitse.

De achterliggende idee is dat diegene die mee de wetten opstelt, het best geplaatst is om contracten binnen te rijven. Polen, Hongarije, de Tsjechische Republiek, Slowakije, Slovenië, Kroatië en Litouwen ontwikkelen allemaal een systeem van ondernemingen en banken dat nauw aanleunt bij de Duitse traditie, met multifunctionele banken.

De Amerikaanse methodes slaan het best aan in Rusland. **Door een massale privatiseringscampagne zijn er 45 miljoen nieuwe Russische aandeelhouders bijgekomen. Dat geeft de Anglo-Amerikaanse investeerders enorme pressiemiddelen en politieke invloed.**

De inzet is erg belangrijk. Van 1990 tot 1995 hebben de Verenigde Staten meer dan 4 miljoen dollar uitgegeven om hun stempel te drukken op de wetten en regelgeving in Oost-Europa. Duitsland besteedde bijna 8 miljoen mark met hetzelfde doel voor ogen.

In Europa vrezen sommigen dat het Duitse enthousiasme er vooral op gericht is om de oude invloedssferen te herstellen.

Maar op monetair vlak overheerst Duitsland op dit moment volledig, dankzij zijn centrale bank en zijn sterke munt. De Tsjechische Republiek, Litouwen, Hongarije, Slowakije, Slovenië en Kroatië koppelden hun munt reeds aan de Duitse mark.'[1]

Naar welke wapens zal de verliezer grijpen eens de juridische en economische middelen in deze tweestrijd uitgeput zijn?

1. *International Herald Tribune*, 13 november 1992.

Inzet nr. 3: Rusland controleren

Wat betekent Rusland voor de Westerse grootmachten? Een rivaal, een instrument of een doelwit? Sommigen beweerden dat ook Moskou bij de grootmachten hoort die rivaliseren om Joegoslavië. Maar door zijn huidige economische en politieke zwakte is Rusland eerder een instrument van de echte grootmachten. De Verenigde Staten verkregen de steun van de groep rond Jeltsin om de Servische leiders over te halen om zich definitief in te passen in de 'pax americana' van Dayton.

Kozyrev, de Russische minister van Buitenlandse Zaken, overtuigde de Bosnische Serviërs in februari '95 om een aantal doorslaggevende toegevingen te doen. In ruil beloofde hij dat de Russen de luchthaven van Tuzla zouden bewaken. Die belofte werd niet gehouden. De Russische waarnemers zijn nooit op de luchthaven aangekomen. Integendeel: de Amerikanen gebruiken die luchthaven om massaal wapens te leveren aan de moslimmilities.[31] De Westerse gezant Lord Owen stelde trouwens met voldoening vast: 'Rusland speelde een zeer constructieve rol in het diplomatieke proces. Het zag af van zijn vetorecht.'[32]

Zullen zij het land van hun goede vriend Boris verslinden?

Omdat de groep rond Jeltsin de beste waarborg leek om het kapitalisme te herstellen, heeft het Westen hem uitzonderlijk ondersteund schrijft *Le Soir*: 'Alleen al in 1996 meer dan tien miljard dollar van het IMF (het grootste krediet dat ooit toegekend werd, buiten de Mexicaanse crisis), kredieten van de Wereldbank en van Bonn, Parijs en Washington (met 50 miljard dollar is Duitsland de grootste geldschieter).'[33]

Na de val van de Berlijnse Muur beloofde het Westen welvaart aan Rusland (zoals aan alle landen van Oost-Europa). Dat was een bedrieglijke belofte. In een kapitalistisch systeem dat in een economische crisis verkeert, waar dus een verscherpte concurrentie heerst, hebben de grootmachten er geen enkel belang bij om een nieuw lid tot hun clubje toe te laten. Integendeel, zij storten zich op Rusland als op een oorlogsbuit. De ex-Sovjet-Unie werd nog meer teruggeslagen: in een neokoloniale situatie waarin de imperialistische landen geen nieuwe productie-eenheden oprichten maar de grondstoffen exporteren om die buiten Rusland in winst om te zetten. De Westerse kapitalisten kopen geregeld fabrieken op, schaffen de plaatselijke producten af en verkopen hun eigen merken onder licentie. Philip Morris liquideerde zo de Russische tabaksindustrie en monopoliseert vandaag de markt. De ware bedoeling van het Westen is niet om van Rusland een 'partner' te maken, maar wel een semi-kolonie.

De prooi is heel aanlokkelijk. Rusland bezit vandaag voor meer dan 28.000 miljard dollar aan geleende grondstoffen en voor meer dan 140.000 miljard dollar aan bodempotentieel. Rond die fabelachtige schat woedt een verdoken oorlog... (zie p.130-136).

Rusland is dus tegelijkertijd een instrument en een buit. Maar het land zou ook wel eens een vijand kunnen worden. Jeltsin heeft Rusland steeds geleid volgens de wensen van Washington en Berlijn. Maar het Russische kapitaal zou wel eens kunnen weigeren om nog langer de Westerse overheersing te aanvaarden. Wanneer de plundering door de grootmachten het land nog meer zal hebben verzwakt, wanneer de economische en sociale ontgoocheling de arbeiders tot de opstand drijft, dan zal de Russische burgerij waarschijnlijk het voorbeeld volgen van de collega's in ex-Joegoslavië. De Russische bourgeoisie zal meer en meer haar toevlucht zoeken in meer expansie, in chauvinistisch en reactionair nationalisme en het volk ophitsen tegen het buitenland (Zjirinovski is daar al

Moskou verzwakken

- Volgens de Economische Academie van Moskou en de Academie voor Management en Marketing 'bestaat het risico op een bijna volledige desindustrialisatie van Rusland dat op die manier een voorraadschuur voor de G-7 zou worden. Het IMF eist een aanpassing van de binnenlandse prijzen aan de prijzen op de wereldmarkt. Rusland exporteert dus meer en meer energie en strategische grondstoffen ten nadele van de binnenlandse consumptie. De regering vermindert de sociale uitgaven en de investeringen en bedelt om leningen in het buitenland. Dat is een helse cirkel.'[1]

- Volgens Nikolaï Stoliarov, vice-parlementsvoorzitter en verantwoordelijk voor internationale betrekkingen 'is het werkelijke doel van de uitbreiding van de NAVO naar het oosten nauw verbonden met het economisch doel van de Verdragsorganisatie. Het gaat erom Rusland van de Oost-Europese markten te verjagen. Die landen vormen samen een gigantische voorraad aan goedkope grondstoffen en dito arbeidskrachten. De oostelijke uitbreiding van de NAVO moet Rusland uit die geopolitieke regio verdrijven.'[2]

1. A. Sabov, geciteerd in *Archipel* (Frankrijk), november 1995.
2. *UZ* (Duitsland), 24 januari 1997.

mee begonnen, maar hij is niet de enige). Rusland zou wel eens voor een nationalistische en imperialistische politiek kunnen kiezen.

Die dubbelzinnigheid verklaart ook waarom de houding van het Westen ten overstaan van Rusland tegenstrijdig is. Aan de ene kant wil het Westen Rusland steunen om zo het herstel van het kapitalisme te verzekeren. Aan de ander kant wil het Westen het land verzwakken voor het geval 'het slecht zou aflopen', dit wil zeggen als Rusland zich zou verzetten.

De Amerikaanse minister van Defensie verwoordt de Westerse vrees als volgt: 'Rusland kan best uit die turbulente periode naar voor komen als een autoritaire, militaristische, imperialistische natie die het Westen vijandig gezind is.'[34] Dat was in maart 1994, toen de Westerse steun beperkt werd. Volgens *Le Soir* 'is er geen sprake meer van de rijkelijke Westerse hulp waar Clinton in januari nog voor pleitte, maar alleen van steun die direct gekoppeld is aan de Westerse veiligheidsbelangen. De NAVO is bereid om het speciale belang van Rusland te erkennen, maar men denkt er niet aan het land een speciaal statuut te verlenen. De bereidheid van de Russen om samen te werken met het Westen wordt vooral afgemeten aan de mate waarin de Russen bereid zijn druk uit te oefenen op de in ex-Joegoslavië Serviërs.'[35]

Moskou wil regionaal de plak zwaaien, maar...

Is het Westen bereid om Rusland de rol van sterke arm te verlenen in de republieken van de ex-Sovjet-Unie? Ook op dat vlak is de houding van het Westen tegenstrijdig. Aan de ene kant wil men de toekomstige Russische vijand nu al verzwakken. Aan de andere kant aanvaardt men dat Rusland 'een bepaalde rol' speelt zolang tenminste Jeltsin aan de macht blijft.

Waarom eist Moskou die rol van sterke arm op? Omdat de ontbinding van de Sovjet-Unie de Russische economie enorm verzwakt heeft. Het Bruto Industrieel Product is op vijf jaar met 50% gedaald, 'vooral door de economische breuk met de vroegere partners', aldus een beurskrant.[36] Maar in feite was het net de bedoeling van het Westen (vooral van de VS en Duitsland) om Rusland te verzwakken.

Hoe schijnheilig toch! Aan de ene kant zingt het grootkapitaal de lof van het ontstaan van grote economische ruimtes (Europese Unie, gemeenschappelijke markt VS-Canada-Mexico). Maar anderzijds liet men niets onverlet om de Sovjet-Unie te versnipperen en daardoor talrijke vaak absurde economische problemen in het leven te roepen. Maar is dat in feite geen herhaling van de uiteenspatting van Joegoslavië? Heeft men de balkanisering van de Sovjet-Unie niet georganiseerd om dat land te versnipperen in een aantal zwakkere naties die makkelijker kunnen worden onderworpen? En in hoeverre kan dit alles uitlopen op een tweede 'Joegoslavië-oorlog'?

De nieuwe Russische burgerij wil in elk geval haar economische problemen verzachten door de controle te verwerven over de rijkdommen van een aantal ex-Sovjetrepublieken. Alleen lonkt het Westen naar dezelfde buit. Dat is pas een dilemma voor het Westen.

...'het is niet makkelijk om de ogen te sluiten'

Moskou wil dus de sterke arm spelen in de ex-Sovjet-Unie of althans in de interessantste delen ervan. 'De nieuwe militaire doctrine die Rusland aannam in oktober '93 bevestigt dat het strategisch terrein van Rusland zich uitstrekt tot Centraal-Azië en dat Rusland moet beschikken over een snelle interventiemacht die in staat is om een einde te maken aan regionale conflicten.'[37] Tienduizenden Russische soldaten werden ontplooid in Moldavië, Tadzjikistan en in de drie Kaukasische republieken (Georgië, Armenië en Azerbeidzjan). Rus-

Eindeloos getouwtrek

'Op bezoek in Washington, verklaarde president Sjevarnadze dat hij de aanwezigheid van Russische troepen zou aanvaarden om te beletten dat Georgië zou uiteenspatten, aldus *The Washington Post*. Die Russische troepen zijn nu al aanwezig. Zij verzekeren het wankele staakt-het-vuren tussen de Abchazische separatisten (die zelf door een aantal Russische elementen gesteund worden) en het Georgische leger. De Georgische president was verplicht hen ter hulp te roepen om een einde te maken aan de oorlog die het land teisterde en de hoofdstad bedreigde.
In de *Wall Street Journal* legt de Britse historicus Mark Almond uit dat Rusland er alle belang bij heeft om **Georgië** te controleren, **omdat het natuurlijk eindpunt van de oliepijpleidingen** vanuit Azerbeidzjan en Kazakstan naar de Zwarte Zee **in dat land ligt**. Mark Almond schrijft dat het regime van Sjevarnadze in Tbilissi gesteund wordt door "**een vreemde alliantie van plaatselijke maffiosi** en leden van de ouderwetse KGB". Hij voegt daar nog aan toe dat het Foreign Office in Londen op één lijn zit met het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken om Rusland de rol te laten van sterke arm in zijn traditionele belangensfeer.'[1]

Een beknopte balans van de weldaden die het nieuwe kapitalisme in die regio bracht... Jeltsin, de grote democraat en lieveling van het Westen, hitst aan de ene kant separatisten op om Georgië te destabiliseren en maakt daar aan de andere kant gebruik van om er zijn troepen te stationeren. Sjevarnadze, een ander troetelkind van het Westen, 'wordt gesteund door plaatselijke maffiosi'. Zij hebben allemaal de zegen van Londen en Washington. Dat is het reële kapitalisme.

1. Geciteerd in *Courrier International*, 17 maart 1994.

land heeft zelfs gevraagd dat die 'vredesmissies' door de VN zouden worden erkend (en gefinancierd).

'In 1994 schrijft een Amerikaanse krant "dat het Westen in grote lijnen instemt met de dominante rol van Rusland".[38] Maar een aantal tekenen wijzen erop dat de Amerikaanse overheid een actievere houding overweegt: "De Russische aanpak... roept het spookbeeld op van een oplossing die volledig door de Russen wordt gedomineerd, aldus een Amerikaans verantwoordelijke. Natuurlijk hebben zij talrijke levens gered, maar het is niet makkelijk om de ogen te sluiten (sic) voor die interventie, vooral omdat het mogelijk is een oplossing voor te stellen waarbij de vrede volledig gehandhaafd wordt door de VN." Zo zijn we weer vertrokken voor een Joegoslavië-scenario... Eerst zou men de VN ten tonele voeren via de theorie van "humanitaire tussenkomst"; daarna stelt men vast dat de VN "ontoereikend" zijn en komen de Verenigde Staten tussenbeide, op het moment dat zij het nodig achten om zelf op het terrein in te grijpen.'

In elk geval, bij een machtswisseling in Moskou of een toenemende strijd om de kostbare bodemschatten, zou men wel eens plotsklaps het recht op zelfbeschikking van een of andere onderdrukte minderheid kunnen ontdekken, die men naar behoren ophitst. En de tweede oorlog naar Joegoslavisch model zal nog bloediger zijn dan de eerste!

Nu reeds ziet men de bijbedoelingen van het Westen: op lange termijn Rusland verzwakken. Met een aantal maatregelen worden de strategische toegangen vergrendeld. 'Klaus Kinkel dringt aan opdat Rusland de vastgestelde termijn voor de terugtrekking van zijn troepen uit Estland en Letland zou naleven.'[39] Natuurlijk hebben de Westerse landen dadelijk en vrijgevig militair materieel gestuurd voor de legers van die Baltische ministaatjes.[40] Maar waarom is het zo belangrijk om die te controleren? Uitleg van de Franse generaal Gallois: 'Op die manier kan het Europa van Maastricht zich uitstrekken tot in Finland. Vandaag economisch, morgen diplomatiek en overmorgen staan we militair op 15 km van Sint-Petersburg. Als Noorwegen toetreedt tot de Europese Unie bevinden de drie zeeën die vitaal zijn voor Rusland (de Barentzzee, de Noordzee en de Baltische Zee) zich zo onder Europese (dus Duitse) controle. Het is ook mogelijk om Rusland in het zuiden, via Turkije, in de greep te houden.'[41]

De Franse deskundige de La Gorce bevestigt dat: 'De Amerikaanse politiek ten opzichte van Rusland wil voorkomen dat het land opnieuw een grootmacht wordt die in staat is om een beslissende rol te spelen op internationaal vlak. Daarom moet vermeden worden dat Rusland zich op eigen kracht omringt (en een blok vormt) met een aantal republieken uit de ex-Sovjet-Unie.'[42] Yelena Guskova, een Russische deskundige, bevestigt dat: 'Moskou was zich in het begin niet bewust van de strategische bedoelingen van het Westen: Joegoslavië en Rusland politiek, militair en economisch verzwakken; Rusland beroven van zijn echte bondgenoten en partners, de belangensfeer van de Verenigde Staten en Duitsland uitbreiden tot Oost-Europa, de Balkan en de vroegere Sovjetrepublieken.'[43]

Men laat niets onverlet om Moskou te verzwakken! Zbigniew Brzezinski, verantwoordelijk voor de Amerikaanse buitenlandpolitiek onder Carter en een van de belangrijkste strategen van de VS is erg duidelijk: 'Zonder Oekraïne is Rusland geen imperium meer. Met Oekraïne, eerst omgekocht, daarna onderworpen, ontstaat er automatisch een nieuw Russisch rijk.'[44] De strategie is er dan ook op gericht om Oekraïne onder voogdij te stellen. Een Amerikaanse beurskrant juicht: 'Oekraïne steunt de geleidelijke expansie van de NAVO in Centraal-Europa waartegen Rusland zich verzet. Daarom bevorderde Washington Oekraïne vorig jaar tot de derde grootste begunstigde van de Amerikaanse buitenlandse hulp, na Israël en Egypte.'[45] De Rand Corporation, een onderzoeksinstituut dat werkt voor het Amerikaanse ministerie van Defensie, schrijft: 'Die regio is ook militair uiterst cruciaal voor de westerse belangen. De

De wapens blijven op de ex-Sovjet-Unie gericht

'Een geheim document van het Amerikaanse ministerie van Defensie stelt in 1992: "Wij sluiten niet de risico's uit voor de stabiliteit in Europa van een nationalistische heropleving in Rusland of van een poging om de recent onafhankelijk geworden republieken Oekraïne, Wit-Rusland of andere opnieuw bij Rusland in te lijven."
Ook al zijn de nucleaire doelwitten van de Verenigde Staten veranderd, toch bevestigt het document dat de strategische Amerikaanse kernwapens gericht blijven op een aantal sleutelelementen van het vroegere militaire apparaat van de Sovjet-Unie. "Omdat Rusland de enige grootmacht in de wereld blijft die in staat is om de Verenigde Staten te vernietigen." Verder stelt het document: "Tot het Russische nucleaire arsenaal uitgeschakeld is, moeten wij er rekening mee houden dat er een stevig kernarsenaal in handen is van mensen die willen terugkeren naar besloten, autoritaire en vijandige regimes."
Het document roept expliciet op om de landen van het vroegere Warschaupact tegen Rusland te organiseren. Het stelt voor dat de Verenigde Staten soortgelijke nationale veiligheidsmaatregelen ten aanzien van Centraal- en Oost-Europa zouden overwegen, vergelijkbaar met de maatregelen die getroffen werden om Saoedi-Arabië, Koeweit en andere Golfstaten te verdedigen. En hulp te bieden bij de stabilisering van de nieuwe kapitalistische economieën in Oost-Europa.'[1]

1. Michaël Opperskalski, 'Some aspects of the so-called New World Order', tussenkomst op het jaarlijk internationaal seminarie van de PVDA in Brussel, 2-4 mei 1996.

westerse politiek moet de militaire integratie van Oekraïne in het GOS (samen met Moskou, nvda) verhinderen.'[46]

Het Westen poogde al lang met alle mogelijke middelen (economische oorlog, politieke oorlog, ideologische oorlog, wapenwedloop) het Sovjetsocialisme omver te werpen (dat inderdaad ook van binnenuit verzwakt was door de erfenis van Chroesjtsjov). Het Westen heeft in de zuidelijke republieken het moslimfundamentalisme sterk aangemoedigd om de Sovjet-Unie langs die flank op te blazen.

Vandaag blijft het 'bevriende' Rusland met die dreigingen opgezadeld. Dat deel van de wereld stevent meer en meer af op een confrontatie tussen het groot-Russische chauvinisme en de islamisische nationalismen.

In Joegoslavië leefden 2,3 miljoen Serviërs buiten Servië. De negering van dat feit in de verdelingsplannen zette Joegoslavië in vuur en vlam. Vandaag leven 25 miljoen Russen buiten Rusland. En ook daar is er geen tekort aan 'geïnteresseerde' pyromanen. Vandaag houdt Washington de twee ijzers gloeiend: het Russische en het moslimwapen. Washington kijkt rustig de kat uit de boom. Maar niets belet *andere* grootmachten om een aantal van die vuurhaarden op te stoken, *tegen* de belangen van Washington in. Zo smeult er nog maar eens een nieuw potentieel aan burgeroorlogen!

De rol van Moskou in Joegoslavië

Het volgende hoofdstuk toont aan dat de Westerse grootmachten in de Joegoslavische kwestie weigerden om Moskou als hun gelijke te behandelen. Ze schoven dat land zelfs zorgvuldig aan de kant. Alle grootmachten?

Vooral Washington was niet wild over een actieve rol voor Moskou. En dat is nog een eufemisme. De vs wilden gewoon Rusland weg uit de Balkan, het land afsnijden van de Middellandse Zee, het elke rol als balkanmogendheid ontnemen. Parijs en Londen konden het meermaals beter vinden met Moskou dan met Washington of Berlijn.

Alle officiële eensgezindheid ten spijt, woedt er ook een hevige rivaliteit tussen de grootmachten over de Russische inzet en over een eventuele uitbreiding van Rusland. P.-M. de La Gorce schrijft: 'Van alle Europese staten houdt Duitsland het meest vast aan het territoriale statuut dat ontstond na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie.' Parijs en Londen zijn er minder op uit om Rusland te verzwakken. Om de toenemende dominantie van Duitsland in Europa te verzwakken, gaat men nog niet zover om de oude alliantie Parijs-Londen-Moskou van het begin van deze eeuw (voor en tijdens de Eerste Wereldoorlog) nieuw leven in te blazen... Maar een niet al te zwak Rusland zou een steun zijn om de krachtsverhoudingen in Europa opnieuw in evenwicht te brengen, tegen een steeds dominanter Duitsland.

Rusland is tegelijk instrument, buit en rivaal. Het wordt geschopt of gelikt door alle grootmachten, naargelang het hen uitkomt om een betere positie te bereiken... Zo stelt Kinkel welwillend: 'Wij Duitsers helpen Rusland bij zijn inspanningen om lid te worden van de Europese Raad, de top van de G-7, het Internationaal Muntfonds, wij helpen hen bij hun samenwerking met de Europese Unie.'[47] Maar als Clinton in een persoonlijke brief aan Jeltsin schrijft 'dat hij niet uitsluit dat Rusland in een tweede fase lid wordt van de NAVO', reageert Kinkel woedend: 'Geen sprake van, dat zou de Verdragsorganisatie vernietigen.'[48]

In de handel met Oost-Europa heeft Duitsland zich al het grootste deel van de buit toegeëigend: 47% van de westerse uitvoer naar Oost-Europa. Waar we de 10% van Oostenrijk kunnen aan toevoegen.[49] Het ligt ver achterop: Verenigde Staten, Frankrijk en Nederland. In Rusland investeert Duitsland niet bij de Russische overheid in het algemeen, maar rechtstreeks in 'speciale zones'. De journalist Jürgen Elsässer schrijft: 'Duitsland bevoorrecht systematisch de speciale zones met een zogenaamde bevolking 'van Duitsen bloede'.

De 'Russische veldtocht' van Helmut

In de patronale pers ontdekt men sneller de brutale en harde waarheid dan in de media voor het volk. De Wall Street Journal *verduidelijkt de rivaliteit tussen Bonn en Washington in verband met Rusland...*

'De steun van Kohl hielp vorige donderdag bij de beslissing van het IMF om meer dan tien miljard dollar te lenen aan Rusland. Kohl nam tevens het risico om zijn westerse bondgenoten en zijn Oost-Europese buren tegen zich in het harnas te jagen, door zijn voorstel het debat over de uitbreiding van de NAVO uit te stellen (tot na de herverkiezing van Jeltsin, nvda). De driedaagse reis van Kohl onderstreept een belangrijke wijziging van de internationale rol van Duitsland na de Koude Oorlog. **Kohl neemt er niet langer genoegen mee dat de Verenigde Staten de toon aangeven in de Duitse relaties met Rusland.** Integendeel, hij is een eigen Ruslandcampagne begonnen. Zijn uitgesproken steun aan Jeltsin ergert een aantal bondgenoten van Duitsland. **Maar het werd vandaag overduidelijk dat de bondgenoten van Duitsland de relaties tussen Duitsland en zijn grote buur niet langer in de hand hebben.**

Duitsland is ook de grootste schuldeiser van Rusland en zijn belangrijkste handelspartner. Duitsland verleende Rusland al voor 109 miljard mark steun aan kredieten en financiële hulp. Duitsland neemt ook een groot deel van de nieuwe kredieten van het IMF voor zijn rekening.

Duitse zakenmensen beschouwen Rusland als een potentiële groeimarkt. Medewerkers van Kohl zeggen dat hij natuurlijk op de hoogte is van het feit dat Jeltsin reformistisch en ondemocratisch is en dat hij weinig respect heeft voor de mensenrechten, vooral in het Tsjetsjeense conflict. Maar hem in het openbaar bekritiseren, zou contraproductief werken.'[1]

1. *Wall Street Journal*, 23 februari 1996.

Berlijn wil Kaliningrad aan de Baltische kust omvormen tot een "speciale zone", zodat Rusland van Duitsland afhankelijk wordt, maar Moskou weigert dat nog steeds.'

Een bondgenootschap tussen Berlijn en Moskou verhinderen

Net als in 1991, toen het erom ging om een houding te bepalen in de Joegoslavische kwestie, zijn de leidende kringen in Washington vandaag verdeeld over de te volgen tactiek. Sommigen stellen voor om Rusland nog meer in de watten te leggen om het zo aan de VS te binden. Anderen zijn voorstander van een harde aanpak omdat zij ervan uit gaan dat de VS vroeg of laat de confrontatie met Moskou zullen moeten aangaan. Maar de mogelijkheid dat Berlijn de lakens uitdeelt in Rusland bevreest beide fracties.

Het zeer officiële *US Information Agency* publiceert een artikel van Eugene Rostow, een Amerikaans hoogleraar, die zich expliciet beroept op de internationale politiek van president Truman. Die ontketende de Koude Oorlog in 1945 en de oorlog in Korea in 1950. Wat wil Rostow: een maximale Amerikaanse interventie op de Balkan. Tegen welke 'dreiging' dan wel?

'Er is nog een ander, zeer belangrijk facet aan de Amerikaanse belangen in de Balkan: verhinderen dat het systeem van zwakke, onstabiele staten in dat deel van de wereld niet de weg opent voor een nieuw vijandig bondgenootschap dat heel Europa wil overheersen. Talrijke mogelijke scenario's voor de komende vijftig jaar trekken aan de alarmbel. Het meest voor de hand liggend is een alliantie tussen Rusland en Duitsland om samen het hart van Europa te domineren.'[50]

Henry Kissinger is al even bezorgd: 'Als onze inspanningen mislukken om de NAVO naar het oosten uit te breiden, dan zou dat wel eens kunnen leiden tot een aantal botsingen of zelfs tot een geheim akkoord tussen Rusland en Duitsland. Hoe dan ook, als Amerika zijn leidende rol opgeeft, ontstaat er een heuse politieke aardbeving.'[51]

Vandaag bestaat er een akkoord tussen de drie grote blokken (Verenigde Staten, Duitsland, Japan) om Rusland in een onderworpen positie te houden, via de NAVO. Maar daartegenover staat een grote economische rivaliteit. Welke Westerse multinationals zullen de buit binnenhalen?

De driehoek Washington-Berlijn-Moskou is een mijnenveld. Het uiteindelijke draaiboek doet er niet toe...

De kampioen van de democratie

Om Rusland onder de knoet te houden, zijn de Westerse grootmachten bereid de meest dictatoriale methoden te steunen. Ook ten koste van hun eigen 'lessen in de democratie'...

'In de vroege morgen van 4 oktober 1993 beschoten tientallen tanks het Russische parlement. Een historische première! Tot dan was er nergens een gewapend incident geweest...
De westerse pers houdt het bij het officiële cijfer van 144 doden. De pro-Jeltsin krant *Komsomolskaja Pravda* spreekt over 1.000 slachtoffers en bevestigt dat tal van lijken verkoold waren. De *New York Times* gaf uiteindelijk toe dat "veel Russen" geloofden dat 1.052 personen gedood werden...'
De Amerikaanse cineast Ellen Ray schrijft: "Een groot gedeelte van de 1.000 tot 1.500 doden waarover de Russische en Amerikaanse pers nu omzichtig spreken, vielen niet als slachtoffer van de strijd voor het Witte Huis maar werden koudweg vermoord nadat de parlementairen zich hadden overgegeven. Honderden aanhangers van het parlement die het Witte Huis hadden omsingeld, werden door de speciale politie naar een stadion gebracht, tegen de muur gezet en gefusilleerd. Ik heb de muur gezien, doorzeefd met kogels ter hoogte van de borst. Ik heb met buren gesproken die vanuit de aanpalende appartementen de slachting hebben gezien en de nasleep, de aarde verzopen in het bloed. Ik heb met mensen gesproken tegen wie een bewaker bevestigd heeft dat hij honderden lijken naar de rivier de Moskva heeft zien slepen waar ze werden opeengestapeld op een rivieraak."
De Amerikaanse schrijver Michael Parenti heeft een aantal pertinente opmerkingen gemaakt over de tweede staatsgreep van Jeltsin en de CIA: "We hebben hier een staatshoofd dat de grondwet aan snippers scheurt, het parlement ontbindt, het Grondwettelijk Hof afschaft, een gewapende aanval opzet tegen het parlementsgebouw, honderden personen doodt die weerstand bieden of betogen, leiders van de oppositie zonder proces in de gevangenis gooit, onderzoeken opent naar de honderden verkozen of benoemde verantwoordelijken, duizenden niet-Russen uit Moskou jaagt, de vakbonden verbiedt politieke acties te ontwikkelen, een monopolistische controle instelt over alle radio's, tientallen publicaties en televisie-uitzendingen onmogelijk maakt, definitief 15 politiek partijen verbiedt - en hiervoor door de Amerikaanse leiders en de pers begroet wordt als een kampioen van de democratie".'[1]

1. *Marxistische Studies*, september 1996, p.42-43.

Inzet nr. 4:
Washington installeert overal militaire basissen

In de Balkan streeft Washington twee doelstellingen na:

1. *De olie- en gasroutes controleren. Het gaat vooral om de controle over de Europese toegang tot de strategische rijkdommen van het Midden-Oosten maar eveneens van de Kaspische Zee en Kazakstan.*
2. *Rusland verzwakken om te beletten dat het een concurrent wordt (zelfs een kapitalistische).*

Om die doelstellingen te realiseren, bouwden de Verenigde Staten in heel Zuid-Europa een systeem van basissen uit. In luttele jaren boekten ze een ontzettende vooruitgang. Zij verwierven permanente basissen of belangrijke militaire faciliteiten in Macedonië, Bosnië, Kroatië Albanië, Hongarije... Gelijkaardige projecten staan op stapel in de Tsjechische Republiek, Bulgarije, Syrië, enz.

De Verenigde Staten zijn zo bezig om de hele zuidelijke flank van Europa en van de ex-Sovjet-Unie te vergrendelen. Slechts enkele landen ontbreken nog in die keten: Irak, Iran en... Servië. Niemand heeft toegang tot het Midden-Oosten noch tot de ex-Sovjet-Unie zonder vrijgeleide van Washington. Maar de andere grootmachten, en dan vooral Duitsland, verzetten zich hardnekkig tegen de Amerikaanse heerschappij in die landen...

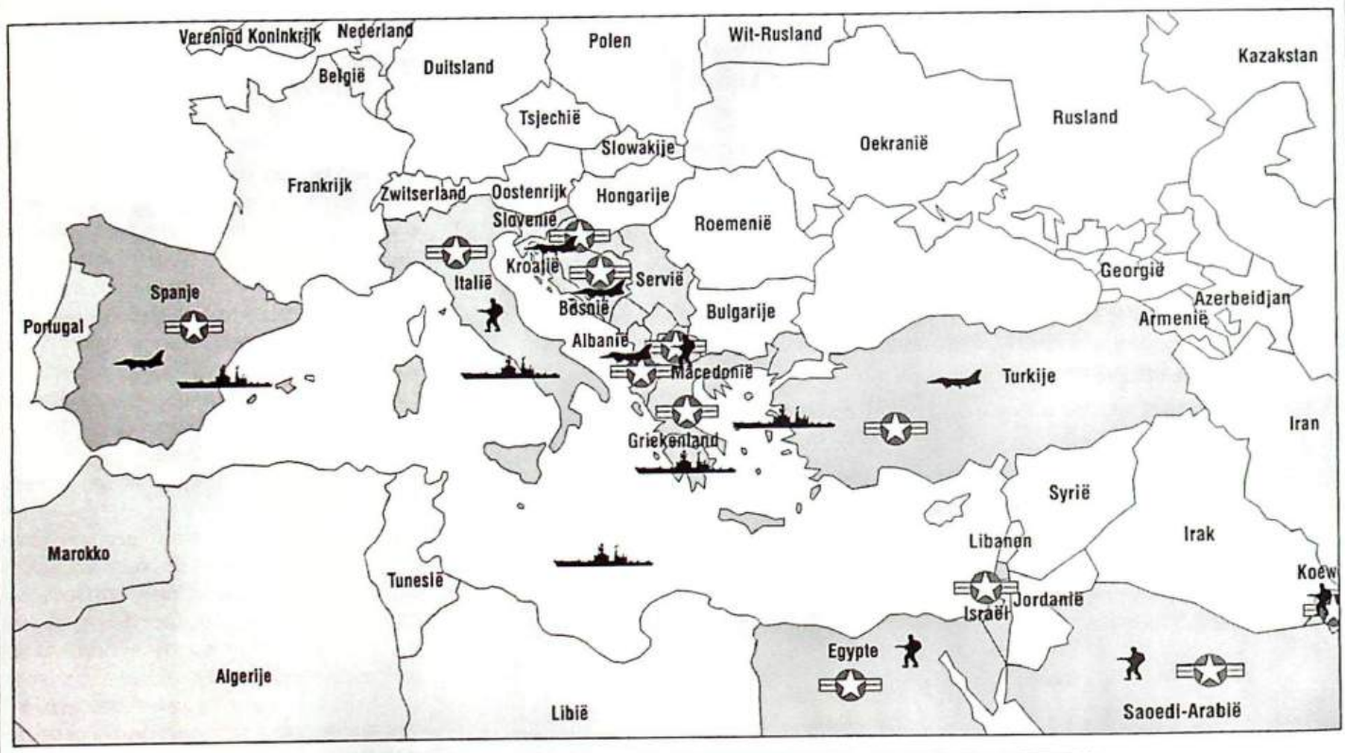

ALBANIË

Nadat zij de 'Democratische Partij' van Sali Berisha financierden en aan de macht hielpen, kregen de Verenigde Staten twee militaire basissen in Vlora en Shengjin. Geplande investeringen: twee miljoen dollar. Tijdens de oorlog in Bosnië stegen de Amerikaanse spionagevliegtuigen op vanaf de Albanese militaire luchthaven Gjadri.

SAOEDI-ARABIË

Verschillende eenheden lossen elkaar af. Volgens een aantal deskundigen was het verwerven van basissen in dat land geen gevolg maar wel degelijk het fundamentele doel van Washington bij het ontketenen van de Golfoorlog.

BOSNIË

Tuzla: mijnstreek en strategisch belangrijk (luchthaven). De Verenigde Staten eigenden zich de stad toe tijdens de bezetting die beslist werd in Dayton.

KROATIË

Het Amerikaanse leger leverde instructeurs en adviseurs aan het Kroatische leger. In ruil schonk Tudjman een aantal standplaatsen langs de Adriatische kust voor Amerikaanse luchtmachteenheden.

EGYPTE

1.000 VN-soldaten op zending. Washington verleende in 1996 voor 2,1 miljard dollar militaire hulp.

SPANJE

Zeemachtbasis (4.900 manschappen) in Rota. Luchtmachtbasis. De bommenwerpers die Irak aanvielen, vertrokken vanop die basis.

GRIEKENLAND

Marinebasis in Souddha Bay (meer dan 500 man).

GOLF

Sterke aanwezigheid van de Amerikaanse Navy.

HONGARIJË

Taszar werd in december 1995 de eerste operationele Amerikaanse basis (2.000 man) op het grondgebied van een ex-Warschaupactland. Belangrijkste logistiek centrum om Amerikaanse troepen en materieel naar Bosnië te zenden.

ISRAËL

Washington steunt het Israelische leger voor een bedrag van meer dan drie miljard dollar.

ITALIË

Hoofdkwartier van de landmacht in Vicenza (2.850 man). Hoofdkwartier van de zeemacht in Gaeta (7.140 man). Marinebasissen in Napels en Maddalena.

KOEWEIT

Er werd materieel opgeslagen om een gewapende brigade mee uit te rusten.

MACEDONIË

Sinds 1992 is er een Amerikaans infanteriebataljon gestationeerd, onder het mom van 'waarnemingsmissie' voor de VN.

MIDDELLANDZE ZEE

Sterke aanwezigheid van de 6e vloot.

QATAR

Washington wil er opslagplaatsen installeren voor een gewapende brigade, evenals in een nog nader te bepalen Golfstaat.

SYRIË

Er bestaan plannen om de Israëlische troepen die de Golan bezetten te vervangen door Amerikaanse troepen.

TSJECHISCHE REPUBLIEK

Ook al heeft 54% van de Tsjechen zich uitgesproken tegen toetreding tot de NAVO, toch bereidt de regering een wijziging voor van de wet die de installatie van kernwapens op Tsjechisch grondgebied verbiedt.

TURKIJË

Marinebasis in Izmir. Luchtmachtbasis in Incirlik (2.670 man). 3.000 soldaten met een VN-missie.

De wapenindustrie

Hopelijk doorprikt dit hoofdstuk de mythe van: 'de Balkan heeft geen belang, daarom hebben de grote mogendheden geen belangstelling voor het lot van die afgeslachte volkeren.' Wij hebben het omgekeerde aangetoond. De oorlog in Joegoslavië ging om de hooglopende rivaliteit rond een viervoudige inzet: 1. De olietoevoer. 2. De heerschappij over Oost-Europa met zijn rijkdommen, arbeidskrachten en afzetmarkten. 3. De controle over Rusland en de olie van de ex-Sovjet-Unie. 4. De inplanting van militaire basissen om die regio's te controleren.

Een vijfde factor heeft veel bijgedragen tot de uitbarsting van deze balkanoorlog: de wapenindustrie. Oorlog is niet alleen een middel om te overheersen, maar voor sommigen is het ook een bron van inkomsten. De wapenhandelaars hebben oorlogen nodig.

Zitten we dan niet in het tijdperk van de 'detente'? Zijn de militaire uitgaven van de grootmachten niet gedaald? Is de vrede vanaf nu dan niet gewaarborgd? De legerbudgetten zijn inderdaad verminderd. De Verenigde Staten zakken bijvoorbeeld van 80 miljard dollar in 1991 tot 56 miljard in 1995. In de wapenindustrie gingen ontzettend veel jobs verloren: 1,1 miljoen op tien jaar tijd in de Verenigde Staten, een miljoen in de rest van de wereld.[52] Maar...

Men ontwapent niet, men evolueert

Die daling moet gerelativeerd worden. Om twee redenen. Ten eerste. Washington heeft in het verleden zijn militaire uitgaven tot het uiterste opgeblazen om zo de Sovjet-Unie mee te slepen in een bewapeningswedloop die het land uiteindelijk geruïneerd heeft. Ten tweede. De Westerse landen zijn gestopt met het aanmoedigen van overheidsinvesteringen als middel om de economie aan te zwengelen. Vandaag geniet de vermindering van de openbare schuld de voorrang.

De Franse deskundige Laurent Carroué schrijft in *Le Monde Diplomatique* dat er geen reden tot gerustheid is: 'Om te beginnen betreft de inkrimping van de budgetten vooral over de werkingskosten (soldij, sociale lasten, uitgaven voor onderhoud en opleiding). De uitgaven voor materieel (ontwikkeling en aankoop van wapensystemen) zijn meestal op hetzelfde niveau gebleven.' Het gaat eerder om een evolutie van het militaire apparaat: 'Uitgaande van de lessen uit de Golfoorlog, heeft men meer vertrouwen in een beroepsleger dan in dienstplichtigen. Men opteert ook voor de vorming van een interventiemacht voor het buitenland die in de landen van het zuiden kan ingezet worden.'

De Westerse legers bereiden zich dus voor om oorlog te voeren tegen de landen van de oude Derde Wereld en tegen de nieuwe derdewereldlanden van Oost-Europa. Carroué voegt er nog aan toe: 'Dat belet niet dat de kernbewapening centraal blijft in de plannen van de grootmachten, ondanks het verdwijnen van het Oostblok.'[53]

Een sleutelsector van de economie

Ook al verminderen de militaire uitgaven, toch blijft de wapenindustrie van strategisch belang voor de economie van de kapitalistische grootmachten. Waarom? Die sector ontwikkelt het grootste deel van de spitstechnologie die later ook elders toegepast kan worden. De lucht- en ruimtevaartindustrie en de elektronica zijn vandaag de sleutelsectoren. Sinds de opkomst van de 'intelligente wapens' vertegenwoordigt het aandeel van de militaire elektronica meer dan de helft van de uitrustingsbegroting van de Verenigde Staten. Dat aandeel stijgt alleen maar. Zo begrijpt men ook waarom er zoveel jobs in de traditionele industrie teloor gingen.

Snelheidskoers

Een Belgische financiële krant noteert de klachten van de Europese wapenindustrie over haar grote concurrent. Om die markten te veroveren, zijn de grote monopolies gedwongen tot een steeds snellere concentratie:

'Nog voor de (Europese) goedkeuring van de fusie tussen Boeing en McDonnell Douglas kocht het reeds gigantische Lockheed-Martin de andere grote van de Amerikaanse defensie, Northrop-Grumman. Voeg daar nog de fusie aan toe tussen Raygeon-Hughes-Texas Instrument. Dat zijn drie hergroeperingen op zes maanden tijd. Dat is het sluitstuk van de grote golf van Amerikaanse fusies, die op twee jaar tijd meer dan honderd miljard dollar aan activa met de helft zag verminderen. De tewerkstelling daalde eveneens met 50%.
Ondertussen is in Europa de defensie-industrie versnipperd en krimpt ze elk jaar in. **De Europese defensie-industrieën konden (slechts) 20% van de wereldmarkt voor militaire export behouden** (tegen 28% in het begin van de jaren '90). Wat betreft de conventionele wapens is Europa gedwongen zich tot de Verenigde Staten te richten voor 75% leveren van z'n bevoorrading.'[1]

1. *L'Echo* (België), 19 augustus 1997.

Als tegenzet richtte de Europese Unie eind 1996 een Europees Bewapeningsagentschap op. Charles Millon, Frans minister van Defensie, onderstreepte bij die gelegenheid dat de Europese industrie de concurrentie niet aankan zonder massale investeringen 'in sectoren en technologieën die een strategisch belang hebben voor Europa'.[54] De Europese Unie besteedde in 1990 elf miljard ecu aan militair onderzoek. De Verenigde Staten 28 miljard.

11,5% van alle investeringen voor 'R & D' (onderzoek en ontwikkeling) gaan trouwens naar de bewapeningssector. Talrijke wetenschappelijke onderzoekers klagen erover dat militaire projecten de meeste researchkredieten opslorpen.

De traditionele politieke partijen hebben ook alle belang bij een stijging van de wapenverkoop, omwille van de hoge steekpenningen die ermee gepaard gaan en die voor hen een belangrijke bron van inkomsten vormen. De wapenhandelaars financieren trouwens alle grote partijen. Met inbegrip van de socialistische partijen die in theorie voor vrede zouden moeten ijveren en tegen militarisme.

Export, concentraties en bedrijfsfusies

Vroeger waren de nationale wapenmarkten meer gesloten. De westerse wapenmonopolies rekenden op de budgetten van de eigen overheid om hun winsten veilig te stellen. Maar die budgetten gaan plots naar beneden. Wat is de oplossing? Export.

De Amerikaanse wapenindustrie wist de daling van de verkoop aan het Pentagon gedeeltelijk op te vangen. Van 1987 tot 1994 steeg de export van 13 naar 20 miljard dollar. Dat is de helft van de wereldexport.[55] In Frankrijk steeg de export op drie jaar tijd met 50% en bereikte daarmee bijna de helft van de Verenigde Staten. Groot-Brittannië houdt ongeveer gelijke tred.

Die twee factoren verklaren waarom de wapenindustrie de laatste jaren razendsnel fuseert. Om buitenlandse markten te veroveren, moeten de kosten dalen en moet de productie dus omhoog. Maar daarnaast eist de alsmaar grotere technologische perfectionering steeds duurder onderzoek dat de middelen van een nationale industrie overstijgt.

In dat concentratieproces hebben de Amerikaanse bedrijven een forse voorsprong. Drie van de vijf grootste groepen ter wereld (Lockheed-Martin-Loral, Northrop-Grumman-Westinghouse en Raytheon-E Systems) ontstonden uit een fusiebeleid dat in 1994 de kop opstak. Uit de hergroepering tussen Lockheed en Martin Marietta, respectievelijk nummer 1 en nummer 4 op wereldvlak, ontstond een gigantische groep: 25 miljard dollar omzet, 170.000 werknemers.

In Europa gebeurden er nationale hergroeperingen tussen British Aerospace en GEC, in Italië rond Finmeccanica. Maar vooral de vorming van de groep DASA die de Duitse lucht- en ruimtevaartindustrie en de wapenindustrie samenbrengt. Door de overname van het Nederlandse Fokker werd DASA de grootste Europese groep en de nummer 4 op de wereldranglijst.

Maar de Europese bedrijven beperkten zich tot nu toe tot samenwerking zonder fusie. Daimler-Benz Aerospace (DASA) en het Franse Aérospatiale bundelden hun helikopteractiviteit. Daarnaast hebben zij twee gemeenschappelijke bedrijven opgericht, een voor satellieten en een ander voor raketten.[56] British Aerospace voert overleg met DASA en ook met Aérospatiale.

De Duitse monopolies willen veel verder gaan: regelrechte fusies. Zij stellen dat Frankrijk bijvoorbeeld slechts 12% van de omzet van de honderd grootste groepen op wereldvlak vertegenwoordigt. Zij weten dat zij dit militaire Europa kunnen overheersen en steviger zouden staan in de concurrentie met de VS.

De Verenigde Staten daarentegen willen de eenmaking van hun Europese concurrenten beletten. Zij proberen een aantal Europese bedrijven over te halen om aan een aantal Amerikaanse projecten mee te werken.

'De Amerikanen willen ons versmachten'

Parijs wil ontsnappen aan de greep van de Verenigde Staten op de bewapeningssector. Maar zonder daarom afhankelijk te worden van Duitsland. Daarom zoekt Parijs een 'derde weg', via een bondgenootschap met Groot-Brittannië. Jean Picq, secretaris-generaal bij Landsverdediging, verklaarde op een colloquium in 1996:

'De Amerikaanse ijver om de wereldmarkt te domineren door elke poging tot Europese industriële onafhankelijkheid te verstikken, geeft een mogelijk antwoord op de vraag die uw colloquium stelt. Als een nationale wapenindustrie niet meer echt "zinvol" is dan heeft ze geen andere keuze dan de Europese kaart te trekken al was het maar alleen om te overleven.'[1]

1. *Défense Nationale*, juli 1996, p.5.

Een Duits Europa opbouwen, is de fundamentele rode draad in de strategie van Berlijn om zijn status van economische supermacht te versterken. Dat zagen we reeds eerder. De cruciale wapenindustrie bevestigt dat. De Duitsers spellen er steeds meer de wet. Zij eisen concentraties op Europees niveau om zo groot genoeg te worden om de concurrentie aan te kunnen met de Amerikaanse producenten (zie hiernaast).

De Europese Unie denkt in dezelfde richting: 'Sommigen, zoals Jacques Delors, voorspellen dat bij gebrek aan samenwerking, Europa binnen tien jaar definitief in de onmogelijkheid zal verkeren zijn eigen wapens te aan te maken.'[57] Volgens Europees commissaris Hans van den Broek zal het niet eens zo lang duren. Als de Europese wapenindustrie niet gaat samenwerken en zich niet herstructureert, is ze binnen de vijf jaar ten dode opgeschreven.[58]

Bonn wil de Europese wapenindustrie samenbrengen

De bewapeningssector is dus de inzet van een verbeten strijd tussen Amerikaanse en Europese monopolies. Die sector speelt tevens een belangrijke rol in de economie. In Duitsland is die sector in handen van dochterondernemingen van de machtigste monopolies: Daimler, AEG, Siemens, Krupp, Thyssen... De Duitse staat kijkt nauwlettend toe. Het is trouwens hij die de fusie tussen Daimler Benz en Messerschmitt-Boelkow-Blohm oplegde, ondanks het verzet van het kartelbureau.

Het militaire tijdschrift *Europäische Sicherheit* steunt die vastberaden tussenkomst van de Duitse overheid: 'Het strategische belang van die sector is cruciaal. Men kan hem onmogelijk overleveren aan het spel van de vrije markt waar hij geconfronteerd wordt met een machtige Amerikaanse industrie die constant regeringssteun geniet. De Amerikaanse overheid reserveert de binnenlandse markt voor de Amerikaanse wapenindustrie waardoor die industrie de buitenlandse markten, die vandaag versnipperd zijn, kan overheersen.'[59] Merk terloops hoe die grote kampioenen van de 'vrije markt' dat rampzalige dogma opleggen aan de landen van de Derde Wereld, maar het zelf aan hun (militaire) laars lappen.

De Duitse industrie eist een Europese concentratie en dus een uniformisering van het materieel van de verschillende legers. Bonn sloot samenwerkingsakkoorden met alle belangrijke wapenproducenten in Europa. Alle grote projecten van de BWB (de federale Dienst voor militaire techniek en uitrusting) zijn multinationaal opgevat: een militair transportmiddel van grote capaciteit, een licht pantservoertuig voor verkenningen, ballistische raketafweer, communicatiesatellieten... De Duitse industrie moet over een markt van Europese omvang kunnen beschikken om zo de concurrentie met de Verenigde Staten aan te kunnen. Maar het is natuurlijk ook een extra middel om de Europese legers te controleren.

Naast de eerder beschreven rivaliteit tussen de grootmachten heerst er ook rivaliteit tussen hun kanonnenboeren. De wapenindustrie bekleedt een belangrijke plaats in de werking van de kapitalistische economie. Die industrie is erg discreet ten aanzien van de publieke opinie. Maar waar het om potentiële kopers betreft, zoekt zij de best mogelijke reclame. Er is geen betere reclame denkbaar dan een goede oorlog, zo'n echte, die aantoont hoe efficiënt die prachtige wapens wel doden! Een oorlog is daarnaast ook erg nuttig omdat hij een maximum aan wapens vernietigt die daarna moeten vervangen worden. Tekenend voor de wapenindustrie is dat de één zijn dood...

Voor sommigen zijn oorlogen prima publiciteit

Het zijn niet de wapenboeren die oorlogen veroorzaken. Maar ze helpen er wel aan mee. In een economisch systeem waarin alles te koop is, kan doodslag grof

'Wij aanvaarden geen tweederangsrol'

- Werner Heinzmann, een van de belangrijkste Duitse industriëlen uit de wapensector is ongeduldig: 'De herstructurering die momenteel in Frankrijk aan de gang is, mag het Europese integratieproces geen jaren vertragen. **Europa heeft geen minuut meer te verliezen** nu het geconfronteerd wordt met de gigantische fusies in de Verenigde Staten. Zowel op industrieel als op politiek vlak **aanvaarden wij niet langer dat de Duitse lucht- en ruimtevaart- en defensieindustrie in een tweederangsrol geduwd wordt** of in de schaduw moet blijven staan van de Franse defensie.'

- *In de Europese wapenindustrie zijn de hergroeperingen gestart. British Aerospace en Matra hebben hun rakettenafdeling samengesmolten. De Britse* Financial Times *wil dat het proces sneller verloopt:*
'Door gezamenlijke bestellingen - vooral als Duitsland zich mee engageert - kunnen de ontwikkelingskosten halveren. De productie kan langer lopen en **de eenheidskost van de geproduceerde wapens gaan zo naar omlaag**. Goedkoper gemeenschappelijk materieel zorgt ook voor een grotere competitiviteit van de Europese defensieindustrie op de buitenlandse markten, waar de nieuwe gigantische Amerikaanse groepen een beslissende voorsprong beginnen te boeken. Gezien de groeiende industriële en technische voorsprong van de Verenigde Staten dringt de tijd.'

geld betekenen. In 1994 stelt de Franse deskundige Carroué: 'Men zoekt onophoudelijk naar steeds agressievere wapensystemen met een groter bereik. De Golfoorlog was een gedroomde testbank op ware grootte.'[60]

Joegoslavië volgde de tweede test. Terwijl de Verenigde Staten de oorlog moedwillig lieten aanslepen, hadden zij de gelegenheid om hun 'Stealth' (steels) vliegtuig uit te testen. Door de spionagevluchten van dat 'onzichtbaar' toestel konden de NAVO-bombardementen de Servische stellingen vernietigen.

Na de Golfoorlog verklaarde George Bush dat de Nieuwe Wereldorde een nieuwe periode van vrede inluidde. Dat de politiek en ook de wapenverkoop eindelijk ethisch werden. Sindsdien hebben de Verenigde Staten hun verkoop van wapensystemen aan de meest reactionaire dictaturen in de Arabische wereld en elders fors opgedreven. Laurent Carroué schrijft daarover in *Le Monde Diplomatique*: 'Aangezien uitvoer (sindsdien) van levensbelang is voor de nationale begrotingen stellen we vast dat er allerlei verschrikkelijke handelsoorlogen woeden, waarbij wapentuig een handelswaar als een andere is.'

De militaire uitgaven van de Verenigde Staten overstijgen die van alle andere landen samen. Om zich voor te bereiden op oorlog spenderen de VS jaarlijks 250 miljard dollar. Dat is zoveel als het gezamenlijk Bruto Nationaal Product van Ierland, Griekenland, Portugal, de Tsjechische Republiek en Hongarije.

Hoe immoreel toch! Vandaag boekt men de grootste wetenschappelijke en technische vooruitgang in en voor de bewapeningsindustrie, de industrie van de dood. Tegelijk zijn miljarden levens bedreigd, terwijl honger en ellende eenvoudig uitgeroeid kunnen worden met de middelen waarover de wereld vandaag beschikt. In wat voor een maatschappij leven wij?

De verkoop doet het goed

Terwijl het vroegere Joegoslavië verscheurd wordt door oorlog en het embargo, koopt het land nog steeds dure wapensystemen. Vooral bij Amerikaanse bedrijven. Een bloemlezing uit de perscommuniqués van slechts twee dagen...

'De Kroatische vice-minister van Defensie en de directeur van Bell Helicopter Textron Ltd hebben op 24 oktober '96 een contract ondertekend. De Kroatische strijdkrachten kopen nieuwe gevechtshelikopters voor een bedrag van 15 miljard dollar. Dezelfde dag verklaarde de Kroatische minister van Defensie Susak, op bezoek in Washington, dat het leger van zijn land tegen het jaar 2005 zal uitgerust zijn met wapens die volledig in het Westen geproduceerd zijn.'[1]

Op diezelfde 24e oktober arriveert de eerste lading Amerikaanse wapens bestemd voor de Bosnische Federatie in de Kroatische havenstad Ploce. Die wapens zijn een eerste levering in het kader van het programma 'Train and Equip'. Dat programma voorziet in een levering voor honderd miljoen dollar: wapens, machinegeweren, antitankwapens en ander nieuw militair materieel.[2]

De dag voordien 'keurde de minister van Defensie van Macedonië een plan goed dat voorziet in de aankoop van wapens voor de komende vijf jaar: geavanceerde lanceerinstallaties voor raketten en nieuwe gevechtshelikopters (voor een bedrag van 200 miljoen dollar) om zich aan de NAVO-normen aan te passen.'[3]

1 OMRI, Internet, 24 oktober 1996.
2. *AFP*, 25 oktober 1996.
3. Tijdschrift *Guerra e Pace* (Italië), december 1996, p.6 en *Dnevnik* (Skopje), 23 oktober 1996.

1. *Die Zeit* (Duitsland), maart 1996.
2. *Le Monde Diplomatique*, november 1995, p.22.
3. Rudi Borremans, 'La richesse économique de l'ex-URSS' (onuitgegeven), Brussel, 1995.
4. Zie daarover ook 'Attention, médias!' (hoofdstuk 4) en ook 'La Guerre du pétrole', beide uitgeverij EPO, Brussel.
5. Pinar, in *Politiques Economiques* (Frankrijk), december 1994.
6. Geciteerd door Stefan Eggerdinger, Antikriegstag, 1995, München (onuitgegeven).
7. *International Herald Tribune* (VS), 7 augustus 1996.
8. Pinar, *op.cit.*
9. *Idem.*
10. *Idem*
11. *BBC*, Summary of World Broadcasts, 25 februari 1992.
12. *Turkish press*, januari 1992.
13. *NRC Handelsblad* (Nederland), 10 oktober 1995 en *International Herald Tribune* (VS), 9 maart 1996.
14. *De Standaard* (België), 14 februari 1994.
15. Studie van professor Bywalec, *Wall Street Journal*, 7 juni 1996.
16. *Marxistische Studies*, september 1996.
17. *International Herald Tribune*, 9 juli 1996.
18. *Solidair*, 1 november 1995.
19. *Wall Street Journal*, 13 januari 1994.
20. *Le Monde Diplomatique*, januari 1993, p.12-13 en november 1992, p.21.
21. Communiqué van de Hongaarse arbeiderspartij, december 1996.
22. Naar: *NRC Handelsblad*, 29 maart 1996.
23. *Der Spiegel*, nr. 19/1993.
24. *Central European Economic Review*, oktober 1995.
25. *Wall Street Journal*, 7 juni 1996.
26. *Idem.*
27. *Idem.*
28. *Revue de l'Otan*, maart 1996, p.4.
29. *Revue de l'Otan*, juni 1991, p.28-29.
30. Persoonlijk onderhoud.
31. *Eurobalkans* (Griekenland), zomer 1995, p.44.
32. *Idem.*
33. *Le Soir*, 14 juni 1996.
34. *Le Soir*, 18 maart 1994.
35. *Idem.*
36. *Financieel Ekonomische Tijd* (België), 9 april 1996.
37. *Far Eastern Economic Review* (Hongkong), geciteerd in *Courrier International*, 17 maart 1994.
38. *Christian Science Monitor*, maart 1994.
39. *The Economist*, geciteerd in *Courrier International*, 17 maart 1994.
40. *Idem.*
41. *Avancées* (België), juli 1995, p.19.
42. *Le Monde Diplomatique*, maart 1994.
43. *Eurobalkans* (Griekenland), zomer 1995, p.37.
44. *Courrier International*, 17 maart 1994.
45. *Wall Street Journal*, 21 maart 1996.
46. *Solidair*, 22 mei 1996.
47. *Der Spiegel*, nr. 15/1995.
48. *Der Spiegel*, nr. 17/1995.
49. *De Standaard*, 20 november 1995.
50. *Commentary* (VS), april 1995, p.31.
51. *Welt am Sonntag*, 12 januari 1997.
52. *Wall Street Journal*, 15 maart 1995.
53. *Le Monde Diplomatique*, november 1992.
54. *Le Figaro*, 13 november 1996.
55. *Le Monde*, 20 februari 1996.
56. *Idem.*
57. *Le Soir*, 13 oktober 1995.
58. *Financieel Ekonomische Tijd*, 19 oktober 1996.
59. *Europäische Sicherheit*, nr. 11/1995.
60. *Le Monde Diplomatique*, mei 1994.
61. *Idem.*

8. De NAVO: oorlog of vrede?

De NAVO: oorlog of vrede?

'Wij hebben er alle belang bij om te laten zien dat de NAVO, het grootste militaire bondgenootschap ter wereld, geloofwaardig blijft.'[1]

Bill Clinton die de anti-Servische raids verdedigt (1995)

'De ervaring die we in Bosnië opdeden, kan als model dienen voor onze toekomstige NAVO-operaties.'[2]

Javier Solana, secretaris-generaal van de NAVO

Was de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie na 1990 rijp voor de werkloosheid? Zo leek het er toch op want men had ons steeds verteld dat het een zuiver defensief bondgenootschap was dat zich ertoe beperkte het Westerse grondgebied tegen het 'Sovjetgevaar' te beschermen. Wat men ons nooit vertelde, is dat de NAVO vijf jaar *voor* het Warschaupact opgericht werd. Het Warschaupact diende enkel als antwoord op de Duitse toetreding tot de NAVO. Maar vijf jaar na het verdwijnen van het Warschaupact is die NAVO wel actiever dan ooit.

De NAVO afschaffen? In september 1993 schreven drie onderzoekers die nauw verbonden waren met het Amerikaanse ministerie van Defensie: 'NATO must go out of its area or it will go out of business' (De NAVO moet buiten haar grenzen treden om te overleven).[3] Bosnië was een geschenk uit de hemel. Maar was dat toeval of timing?

Politieke partijen en media stelden ons de NAVO-interventie in Bosnië voor als de enige mogelijkheid om 'hele bevolkingsgroepen te redden'. Was dat het werkelijke doel? Ging het hier werkelijk om een uitzonderlijke, hoogdringende interventie? Of bereidt de NAVO zich integendeel al geruime tijd voor op militaire operaties in Oost-Europa en elders in de wereld? En zijn Washington, Bonn en Parijs inderdaad zo eensgezind als de officiële communiqués laten uitschijnen? Allemaal vragen die het ontleden waard zijn. Javier Solana, secretaris-generaal van de NAVO, verklaarde immers dat die interventie 'als model kan dienen voor toekomstige operaties. De ervaring van Bosnië wijzigt fundamenteel de veiligheidsrol in Europa en vooral de rol van de NAVO'.[4]

Voor het eerst in 47 jaar heeft de NAVO eindelijk grondtroepen kunnen inzetten buiten 'haar grondgebied' en heeft ze zelfs militaire aanvallen uitgevoerd. Daarom verheugt Solana er zich over - als hij de balans opmaakt van de interventie in Bosnië - dat hij een project kon verwezenlijken dat al jaren in de steigers stond (zie pagina hiernaast).

Vredeshandhaving of herkolonisatie?

Gaat de NAVO zijn zuiver militaire boekje nu niet te buiten? Solana zelf antwoordt daar volmondig 'ja' op in maart '96: 'Ook al is de rol van de IFOR (NAVO-troepen in Bosnië, nvda) vooral gericht op militaire taken, toch werkt zij nauw samen met de verschillende civiele organisaties.'[5] Drie maanden later, tijdens een bijeenkomst van de NAVO-raad in Berlijn wordt dat standpunt nog eens bevestigd: 'De IFOR verleent steeds meer steun aan de uitvoering van de civiele aspecten van het Akkoord.' De NAVO wil dus de 'civiele aspecten' controleren. Wat moeten wij ons daarbij voorstellen? Vredeshandhaving of herkolonisatie?

Wanneer ook de Duitse minister van Buitenlandse zaken aandringt op 'de gecoördineerde uitvoering van het militaire en het civiele luik'[6], dan mogen we vooral niet uit het oog verliezen dat 'het geld voor de wederopbouw' van Duitse bankiers komt. En dat zijn geen filantropische instellingen. In werkelijkheid is Bosnië een protectoraat geworden, een neokolonie...

Bewijzen daarvoor? De Europese bemiddelaar Bildt, die Bosnië bestuurt in toepassing van de Dayton-akkoorden, staat boven alle bestaande regeringen.

Natuurlijk worden wij 'bedreigd'

Eerst hebben de media uit de Koude Oorlog ons een apocalyptisch beeld opgehangen van het 'Sovjetgevaar'. Dat gevaar werd systematisch overdreven (zoals blijkt uit een aantal recente Amerikaanse onderzoeken) om de enorme ontwikkeling van het Amerikaanse leger te rechtvaardigen. Daarna kwam het 'gele gevaar'. Later Irak en zijn 'vierde grootste leger ter wereld'. Vandaag zou de hele Derde Wereld het Westen bedreigen...

De Britse Oorlogsminister Michael Portillo: 'Ook al komt de bedreiging niet meer uit de Oostbloklanden, toch kan er helemaal geen sprake van zijn dat de NAVO zich omvormt tot een organisatie die voornamelijk geschikt is voor vredesmissies. Buiten het Bondgenootschap beschikken er 35 landen over de allernieuwste gevechtsartillerie, 40 landen beschikken over een offensieve luchtmacht en 20 staten bezitten ballistische raketten. En dan houden we nog geen rekening met de ontwikkeling van chemische en biologische wapens. Een deel van het grondgebied van de Zestien wordt bedreigd door het Midden-Oosten. Wanneer Noord-Korea zijn geavanceerde bewapeningssystemen exporteert, dan zullen er nog meer naties bedreigd worden.
Wij moeten in ons beleid **rekening houden met potentiële crisissen**. Volgens de laatste schatting zijn dat er **drieënvijftig, met inbegrip van de Balkan, de Kaukasus, Algerije, Libië en Irak.**'[1]

1. *La Libre Belgique*, 24 oktober 1997.

Javier Solana, secretaris-generaal van de NAVO

Bosnië, oefenterrein voor nieuwe oorlogen

In maart 1996 maakt Javier Solana, secretaris-generaal van de NAVO, de balans op van de ervaringen in Bosnië, onder de titel: 'Een nieuwe koers tekent zich af voor de Alliantie'

'De succesvolle ontplooiing van de IFOR (die moet toezien op de uitvoering van de akkoorden over Bosnië) berust niet op het toeval. Ze is de vrucht van een zeer grondige voorbereiding, zij het zonder veel omhaal.

Datgene wat we al zolang in theorie overwogen, konden we dankzij de IFOR in de praktijk omzetten: een efficiënte coalitie vormen die het hoofd kan bieden aan een vredesbedreiging. Meer nog: de praktijk haalt het op de theorie. De ervaring die we opdeden bij de samenstelling van een uniforme multinationale strijdmacht van 60.000 manschappen uit meer dan dertig landen kan als model dienen voor toekomstige operaties. De Alliantie heeft bovendien een aantal nieuwe mechanismen uitgewerkt (...) waardoor wij dergelijke operaties in de toekomst sneller en efficiënter kunnen opzetten.

Met de lancering van het Partneriaat voor de Vrede (met de landen van Oost-Europa, maar zonder Rusland, nvda) hebben we geprobeerd om een concrete samenwerking te ontwikkelen tussen de Geallieerden en de Partners, met het oog op dergelijke operaties. We moeten nu zoveel mogelijk gebruik maken van de ervaring die we in Bosnië opdeden. Enerzijds om de krachten van de Alliantie en van de Partners voor te bereiden op eventuele operaties in de toekomst, anderzijds om het integratieproces te versnellen. Talrijke partners zullen in de praktijk onder NAVO-bevel geplaatst worden. Dat zal hen aanmoedigen om zich aan de NAVO-normen aan te passen.[1]

Uit de situatie in Bosnië blijkt duidelijk dat de Verenigde Staten net zo belangrijk blijven voor de Europese veiligheid als voordien en dat het transatlantische partneriaat dat belichaamd wordt door de NAVO, meer dan ooit noodzakelijk is.

Dat partneriaat, dat de mooiste twee successen van de democratie en de vrijemarkteconomie verenigt (Europa en Noord-Amerika), zou een uitzonderlijke stempel kunnen drukken op het verloop van de geschiedenis.'

1. *Revue de l'OTAN*, maart 1996, p.3.

De NAVO was dus voorbedacht op dit soort interventie. Het was helemaal geen 'antwoord op Servische aanvallen op Sarajevo', zoals men ons voorhield.

Om waar tussen te komen? Is de NAVO geen defensieve organisatie die opgericht werd om 'Europa te beschermen tegen het Rode Gevaar', zeg maar de Sovjet-Unie? Neen, wat de NAVO voorbereidt, is een nieuwe doorbraak buiten haar territorium. Natuurlijk zullen die offensieve operaties tot 'vredesmissies' herdoopt worden.

Het gaat er vooral om de landen van Oost-Europa definitief van Rusland los te maken, met het oog op een grote oorlog tegen dat laatste land.

Dat is het doel van de NAVO: de landen van Oost-Europa afhankelijk maken van het Westen.

Solana maakt deel uit van de pro-Amerikaanse strekking binnen de socialistische beweging.

De NAVO is zonder meer de gewapende arm van het kapitalisme.

Een van de belangrijkste socialistische leiders van het continent beschouwt de Verenigde Staten als 'het mooiste succes', dat het verdient z'n uitzonderlijke stempel te drukken op de geschiedenis! Een land dat de hele wereld plundert en desondanks op het thuisfront nog 40 miljoen behoeftigen telt!

Hij werkt rechtstreeks samen met het opperbevel van de NAVO en heeft de vrije beschikking over 'het geld voor de wederopbouw'. De centrale Bosnische bank wordt gecontroleerd door het IMF. De EBWO (Europese bank voor de wederopbouw van Oost-Europa) controleert een aantal bedrijven zoals de post, het water, de energie en het openbaar vervoer. 1.500 buitenlandse politieagenten staan onder leiding van een Ierse officier. Op die manier zijn alle voorwaarden aanwezig voor een systematische controle en uitbuiting door de buitenlandse multinationals. In feite is Bosnië een echt 'protectoraat', net zoals de Balkan in het begin van deze eeuw door de grootmachten 'beschermd' werd.

Dat leidt ons tot de vraag: komt de NAVO de vrede beschermen of het kapitalisme?

1991: de NAVO stelt zich drie nieuwe taken...

Rome, november '91. De Europese staatshoofden en regeringsleiders zijn in plechtig conclaaf. Op de dagorde: wat moet er van de NAVO geworden nu de vijand verdwenen is? Maar wie is eigenlijk de vijand van dat bondgenootschap en is hij werkelijk verdwenen? Na twee dagen van lang voorbereide besprekingen legt de Verklaring van Rome drie hoofdlijnen vast voor toekomstige militaire interventies. De NAVO blijkt actiever dan ooit...

De NAVO pretendeert zelfs niet meer dat ze een defensieve rol speelt: 'De risico's waaraan de veiligheid van de Geallieerden blootstaat, zijn waarschijnlijk minder afkomstig van een berekende agressie tegen het grondgebied van de Geallieerden, dan van de negatieve gevolgen van de instabiliteit die de ernstige economische, sociale en politieke moeilijkheden van landen van Oost- en Centraal-Europa teweeg zou kunnen brengen.'[7]

Nu de oude vijand uitgeschakeld is, stelt de NAVO zich een nieuwe taak. Volgens haar strategen is de situatie nu veel complexer en vormen meerdere strategische regio's een 'risicofactor': 1. Oost-Europa en vooral de voormalige Sovjet-Unie. 2. Zuid-Europa (Middellandse Zee en Midden-Oosten). 3. De Derde Wereld in het algemeen. Onze kaart op pagina 164 toont de zones waar de NAVO tussenkomsten plant...

Eerste taak: het kapitalisme in Oost-Europa verdedigen

Onmiddellijk na de val de socialistische regimes werpt de Verklaring van Rome de 'noodzaak' op om tussen te komen in Oost-Europa. Waarom? Omwille van 'de instabiliteit als gevolg van ernstige economische, sociale en politieke moeilijkheden'.[8]

Maar zoals we in het voorgaande hoofdstuk gezien hebben, komt die instabiliteit juist door het herstel van het kapitalisme en de ondraaglijke ongelijkheid die daardoor ontstaat. Om de officiële taal van de NAVO te ontcijferen, moet men weten dat 'stabiliteit' een codewoord is voor: 'Het kapitalisme wordt niet in vraag gesteld'. 'Instabiliteit' daarentegen duidt op een situatie waarin men de Westerse multinationals niet ongestraft tewerk laat gaan.

Een andere passage van de verklaring is duidelijker: 'Met alle mogelijke middelen blijven wij de hervormingen van de staten van Oost- en Centraal-Europa steunen (...) evenals de inspanningen die een moderne en competitieve marktekonomie beogen.'[8] De belangrijkste taak is dus het kapitalisme te beschermen tegen een mogelijke volksopstand. Vier jaar later bevestigt generaal Joulwan, opperbevelhebber van de geallieerde troepen in Europa, dat nogmaals: 'De NAVO moet zich toeleggen op de verwezenlijking van politieke doelen in het postcommunistische Europa.'[9] Inderdaad, de NAVO is wel degelijk de gewapende arm van de multinationals.

In hetzelfde jaar 1991 verduidelijkt secretaris-generaal Manfred Wörner de 'opdracht' van de NAVO in verband met de landen van Oost-Europa: 'De veiligheid van die landen is voor ons van uitzonderlijk belang. Elke poging om de

Nuttige oorlogen

Strobbe Talbott, Amerikaans vice-minister van Buitenlandse Zaken, bevestigt in nauwelijks bedekte termen dat de Golfoorlog en de oorlog in Joegoslavië in gang werden gezet om de interventiezone van de NAVO uit te breiden:

'De Golfoorlog heeft de Alliantie overtuigd van de noodzaak om de militaire interventiecapaciteit buiten het NAVO-gebied te ontwikkelen. De recente gebeurtenissen in ex-Joegoslavië hebben die noodzaak bevestigd.'[1]

1. *Die Zeit*, 6 oktober 1995.

'De NAVO moet buiten haar gebied treden. Zoniet verliest ze haar job.'

In september '93 omschrijven drie deskundigen van de Rand Corporation (instelling die in Amerika voor Defensie werkt) het nieuwe takenpakket van de NAVO *voor:*

'Door het einde van de Koude Oorlog is het strategische onderscheid tussen het centrum van Europa en de randgebieden weggevallen. Vroeger situeerden de potentiële conflictzones zich vooral langs de oude binnengrens van Duitsland. De nieuwe Europese strategische uitdagingen situeren zich vandaag bijna volledig langsheen twee "crisisstroken".
De eerste is de Ooststrook: een zone van instabiliteit tussen Duitsland en Rusland die zich uitstrekt van Noord-Europa via Turkije tot in de Kaukasus en Centraal-Azië. De tweede is de Zuidstrook: die loopt via Noord-Afrika en de Middellandse Zee tot in het Midden-Oosten en Zuidoost-Azië.

De val van de Sovjet-Unie heeft in de Ooststrook heel wat strijders en wapens achtergelaten waar niets tegenover staat. Die bevinden zich te midden van naties die erg instabiel zijn en overspoeld worden door conflicten, veroorzaakt door fanatiek nationalisme.

Centraal- en Oost-Europa wemelen van potentiële Weimarrepublieken (een verwijzing naar het verslagen en in crisis verkerende Duitsland van na 1918, nvda). Elk van hen is in staat tot enorm geweld tegenover de anderen. En hoe tegenstrijdig ook: die landen zijn zwaar bewapend maar kunnen zich helemaal niet eigenhandig tegen een belangrijke buitenlandse agressor verdedigen.

Die factoren lijken geruststellend beperkt tot de buitenrand van Europa. Toch staan de conflicten langs die twee stroken, om verschillende redenen, centraal in de Europese veiligheid.

Ten eerste. Die conflicten worden meer en meer veroorzaakt door antidemocratische en anti-Westerse ideologieën die een bedreiging vormen voor de liberale democratische fundamenten van West-Europa en de jonge democratieën in het ex-Sovjetblok.
Ten tweede. Het is weinig waarschijnlijk dat de conflicten en de onveiligheid tot die twee stroken geïsoleerd of beperkt kunnen worden. Het gevaar dat die politieke en economische instabiliteit en de vluchtelingenstroom die ermee gepaard gaat, overslaan naar andere landen is erg reëel.
Ten derde. De regionale conflicten kunnen escaleren in regionale oorlogen. Maar de instabiliteit van zones die geopolitiek zo gevoelig liggen, kan er eveneens toe leiden dat een of meer grootmachten er in meegesleept worden, omdat ze hun eigen belangen bedreigd voelen.
En, *last but not least*, kan de instabiliteit langs die twee stroken de oude rivaliteit tussen Duitsland en Rusland langs de Oostflank of een conflict tussen het Westen en de islam langs de Zuidflank opnieuw aanwakkeren.'[1]

1. *Foreign Affairs* (VS), september-oktober 1993.

Nu het Westen niet meer geremd wordt door de macht van de Sovjet-Unie, voelt het zich veel vrijer om in talrijke landen tussen te komen: Irak, Somalië, Haïti, Ruanda, Joegoslavië, Albanië...

Er kan geen sprake van zijn te erkennen dat die instabiliteit veroorzaakt wordt door de extreme kapitalistische wildgroei!

Geen woord over het feit dat die nationalistische krachten veertig jaar lang door het Westen aangemoedigd en opgestookt werden teneinde het socialisme te ontwrichten.

Dat is alvast de rechtvaardiging voor een volgende NAVO-interventie tegen Rusland.

Het gaat dus duidelijk om de verdediging van het kapitalisme tegen 'ideologieën' die dat kapitalisme weigeren.

Vatten we dat 'tijdperk van vrede' - dat begon met de grote overwinning van het kapitalisme - even samen zoals de tekst het beschrijft. Het Westen dreigt met een militaire interventie:
- Om een terugkeer van het socialisme te beletten.
- Om de vluchtelingen terug te jagen naar hun land dat door de multinationals werd leeggeroofd.
- In een conflict tussen Duitsland en Rusland.
- Tegen Arabische volkeren. Voorwendsel: fundamentalisme. Werkelijke inzet: olie.
- Plus de dreiging van een olieconflict tussen grootmachten. De welopgevoede deskundigen van de Rand omschrijven dat omzichtig.
  Wat een vrede!

Waar bereidt de NAVO tussenkomsten voor? Drie hoofdlijnen.

Nu de oude vijand uitgeschakeld is, stelt de NAVO *zich nieuwe taken volgens de drie hoofdlijnen van haar Verklaring van Rome (november 1991):*

'De risico's nemen voortaan complexe vormen aan en komen uit verschillende richtingen. De NAVO *moet daaraan het hoofd kunnen bieden.'*

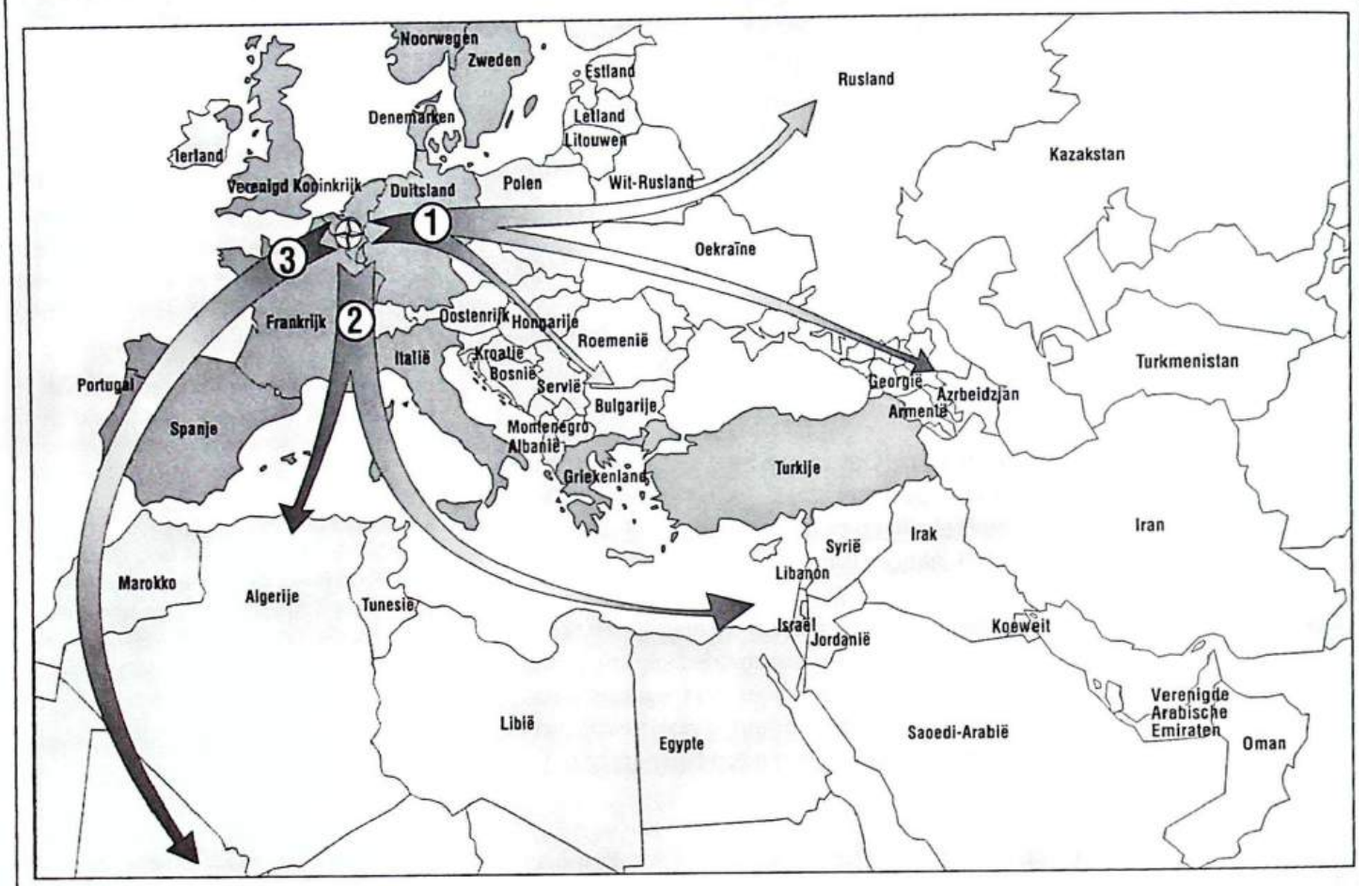

Hoofdlijn nummer 1: Oost-Europa en ex-USSR

De NAVO: 'Een eerste risico vloeit voort uit de negatieve gevolgen van de instabiliteit die ontstaat door de ernstige economische, sociale en politieke problemen van heel wat landen van Oost- en Centraal-Europa.'[1]

- 'Risico' is een schijnheilige term. Niemand acht Rusland nog in staat om de Verenigde Staten of Europa te bedreigen. Het Westen (Verenigde Staten en Duitsland op kop) zijn enkel uit op de olie- en gasrijkdom van de Kaukasus en van Centraal-Azië. Het 'risico' bestaat erin dat de exploitatie van die rijkdommen hen zou ontglippen omwille van weerbarstige regimes.
- Drie deskundigen van de NAVO schrijven trouwens: 'De Europese Unie en de NAVO hebben zich voorgenomen om die landen stevig aan het Westen te koppelen om de verworvenheden van de Koude Oorlog te consolideren (sic).'[2]
- 'Risico' betekent vooral dat de invoering van de markteconomie werkloosheid en verarming van het gros van de bevolking veroorzaakte. De NAVO bereidt zich voor op interventies om de pro-Westerse regeringen aan de macht te houden.
- De grootmachten gebruiken het nationalisme om het verzet van de volksklasse(n) te breken. Zij verwikkelen het volk in nationalistische oorlogen om zo een voorwendsel te hebben voor hun militaire interventies in die regio's. Of ze gebruiken het volk als kanonnenvlees in verdoken confrontaties tussen grootmachten.

Hoofdlijn nummer 2: Middellandse Zee en Midden-Oosten

De NAVO: 'Het Middellandse-Zeebekken, van Gibraltar tot de Zwarte Zee, is een crisiszone, zowel potentieel als openlijk. Bovenop het conflict in ex-Joegoslavië en de spanningen in de Balkan zouden de Verenigde Staten en hun Europese bondgenoten wel eens geconfronteerd kunnen worden met de instabiliteit in Noord-Afrika. Algerije - of Egypte - kan wel eens de volgende kandidaat zijn voor een crisis die een gecoördineerde Westerse repliek vereist.'[3]

- Volgens Willy Claes, de vorige secretaris-generaal van de NAVO, 'is het moslimfundamentalisme even bedreigend voor de NAVO als eertijds het communisme'.[4]
- Het fundamentalisme dient enkel als alibi. De olie van het Midden-Oosten en de aanvoerroutes die via de Middellandse Zee lopen, zijn van immens strategisch belang voor de westerse landen. Maar het neokolonialisme heeft de Arabische volkeren in armoede gestort. De ontevredenheid neemt toe. Tot nu toe werd dat gekanaliseerd in het moslimfundamentalisme: een gedroomd alibi voor militaire interventies.
- De NAVO bereidt een militair pact voor met zijn bondgenoten: Israël, Tunesië, Marokko, Mauretanië en Egypte.

Hoofdlijn nummer 3: de Derde Wereld in het algemeen

De NAVO: 'De veiligheid van de Alliantie moet ook rekening houden met de globale context. De veiligheidsbelangen van de Alliantie kunnen bedreigd worden door andere risico's van meer algemene aard, zoals de wildgroei van massavernietigingswapens, de verstoring van de vitale grondstoffentoevoer of door daden van terrorisme of sabotage.'[5]

- Om die verklaring te begrijpen, moet men het NAVO-jargon vertalen... 'Vitale grondstoffen?' Dat was al de reden waarom de Verenigde Staten de Golfoorlog ontketenden: 'Irak bedreigt de bevoorrading van vitale grondstoffen voor het Westen.'[6] Dezelfde termen dus.
- 'Terrorisme, sabotage?' Die beschuldigingen worden systematisch gebruikt tegen landen die zich verzetten. Dat zou, na een aangepaste mediacampagne, een 'rechtvaardiging' kunnen zijn voor agressies tegen Cuba, Noord-Korea, enz.
- De NAVO verklaarde in juni 1994 in Istanboel dat 'de organisatie zich zal moeten buigen over de nodige militaire middelen om de verspreiding en het gebruik van massavernietigingswapens te verhinderen'.[7] Aangezien die bedreigingen voor de NAVO in heel de Derde Wereld liggen, eist zij in feite een onbeperkt actieterrein.

1. Verklaring van Rome, punt 10.
2. *Revue de l'Otan*, mei 1996, p.25.
3. *Idem.*
4. *De Morgen*, 9 februari 1995.
5. Verklaring van Rome, punt 13.
6. Zie 'Attention, médias!', p.85 en 88.
7. Verklaring van Istanboel, juni 1994.

positieve vooruitgang van de jongste drie jaar in Europa op het vlak van democratie en vrijheid teniet te doen, zou meer dan duidelijke gevolgen hebben.'[10]

'Democratie?' 'Vrijheid?' Men kan zich moeilijk voorstellen dat dat plots het doel van de NAVO is gworden, terwijl dezelfde NAVO talrijke fascistische regimes steunt (en gesteund heeft): gisteren Griekse kolonels, vandaag Turkse generaals. Waar is het dan wel om te doen? Elk verzet tegen het kapitalistische herstel te beletten.

Die opdracht is actueler dan ooit. In mei '96 schreef de *Revue de l'Otan*: 'De Europese Unie en de NAVO hebben zich voorgenomen om die landen stevig aan het Westen te koppelen (...) om de verworvenheden van de Koude Oorlog te consolideren.'[11] Die verwijzing naar de Koude Oorlog laat er geen twijfel over bestaan: als vanouds gaat het om de vrijwaring van de kapitalistische zege over het socialisme.

Tweede taak: de olie en de scheepvaartroutes controleren

De Verklaring van Rome bepaalt een tweede strategisch controlegebied: 'De zuidelijke Middellandse-Zeelanden en het Midden-Oosten: de stabiliteit en de vrede in dat Europese randgebied zijn belangrijk voor de veiligheid van de Alliantie, zoals de Golfoorlog heeft aangetoond.' Dat is niet mis te verstaan: het Westen is bereid tot een nieuwe Golfoorlog om zijn dominantie over het Midden-Oosten en de Middellandse Zee te vrijwaren.

Deskundigen van de NAVO zien het ook vandaag zo: 'Het Middellandse-Zeebekken, van Gibraltar tot de Zwarte Zee, is een crisiszone, zowel potentieel als openlijk. Bovenop het conflict in ex-Joegoslavië en de spanningen in de Balkan zouden de Verenigde Staten en hun Europese bondgenoten wel eens geconfronteerd kunnen worden met de instabiliteit in Noord-Afrika. Algerije - of Egypte - kan wel eens de volgende kandidaat zijn voor een crisis die een gecoördineerde Westerse repliek vereist.'[12]

Het Franse magazine *Défense nationale* legt eveneens de nadruk op dat zogeheten 'gevaar': 'Talrijke Europese staten - waaronder Frankrijk - gaan ervan uit dat de belangrijkste instabiliteitszone zich in de komende jaren rond de Middellandse Zee situeert. Deze inschatting wordt onder meer gerechtvaardigd door de ineenstorting van de Sovjet-Unie en zijn satellietstaten, de Golfoorlog, de opkomst van het moslimfundamentalisme in Egypte en in Algerije en de Westerse energieafhankelijkheid.'[13]

Laat u niets wijsmaken. De olievoorziening mag dan wel het laatste in het rijtje zijn, in werkelijkheid is het de belangrijkste drijfveer van de grootmachten: hoe beletten dat er onafhankelijke regimes aan de macht komen die de olie beheren in hun eigen belangen en niet in dat van het Westen?

Derde taak: het militaire monopolie van het Westen vrijwaren

De Verklaring van Rome vermeldt nog een derde reden voor eventuele militaire interventies: 'De veiligheidsbelangen van de Alliantie kunnen bedreigd worden door de wildgroei van massavernietigingswapens.' Drie jaar later gaat men in Istanboel nog een stap verder: 'De NAVO moet zich buigen over de noodzakelijk militaire verweermiddelen om de wildgroei en het gebruik van massavernietigingswapens af te weren.'

Schandalig! De Verenigde Staten, die de NAVO overheersen, zijn het enige land dat ooit de atoombom gebruikt heeft. Met als enig doel: de Sovjet-Unie te intimideren, zoals heel duidelijk wordt aangetoond in het boek *Van Hiroshima tot Sarajevo*.[14] De Verenigde Staten weigeren vandaag nog altijd om zich ertoe te verbinden dat zij de bom niet als eerste zullen gebruiken. Zij eigenen zich het recht toe om onophoudelijk hun eigen massavernietigingswapens verder te ontwikkelen en te perfectioneren. En als kroon op het werk willen zij erover beslissen wie op onze planeet dergelijke wapens mag bezitten en wie niet.

De volgende Golfoorlog?

In december 1991 kondigt generaal Galvin, opperbevelhebber van de geallieerde troepen in Europa, aan dat de NAVO zich voorbereidt om de Golfoorlog op meerdere strijdtonelen over te doen:

'De gevaren die ons bedreigen, komen vandaag uit de meest uiteenlopende hoeken. Onder meer het ultranationalisme, de etnische verschillen, het terrorisme en de wildgroei van massavernietigingswapens. Onze wereld staat op vele plaatsen **onder druk en dat kan aanleiding geven tot een crisis zoals die in de Golf**.

Het volledig nieuw strategisch concept is erop gericht om een beperkte maar efficiënte collectieve militaire organisatie in stand te houden die **ten dienste staat van de politieke belangen van de** NAVO. Daarvoor moet de Alliantie fundamenteel veranderen. Onze legers zullen uiteenlopende opdrachten aankunnen, **met inbegrip van ontrading en steun bij crisisbeheer**, vredeshandhaving, humanitaire hulp, en zoals voorheen, de verdediging van de territoriale integriteit van de Alliantie.'

De term 'ontrading' duidt de zogenaamde 'preventieve' aanvallen aan. Niet voor niets wordt ook hier weer de verdediging van de territoriale integriteit van het Westen als laatste genoemd.

De NAVO vecht tegen 'de wildgroei van massavernietigingswapens', maar alleen bij de buren. Maar veel gevaarlijker nog is het feit dat de NAVO die 'bedreigingen' vrijwel overal ter wereld situeert. Zo eigent de Alliantie zich het recht toe overal tussenbeide te komen. Dat sluit natuurlijk mooi aan bij het standpunt van de strategische deskundigen die stellen dat de organisatie 'buiten haar territorium moet treden wil ze haar job niet verliezen'. In feite eist de NAVO steeds openlijker een onbeperkte actieradius.

In de kleine Belgische gemeente Kleine Brogel bevinden zich al jaren kernbommen, daar geplaatst door de NAVO. In 1997 werd aangekondigd dat ze ze verving door een 'verbeterde' versie, de B 61-11 kernbom. Dat is een tactisch wapen met een penetratie- en explosievermogen dat 25 maal de bom op Hiroshima overtreft. De B 61-11 bom is ontworpen om in de Derde Wereld ingezet te worden op een 'offensieve en anticipatieve' manier, dit wil zeggen vooraleer de vijand de kans gekregen heeft om aan te vallen. Met dergelijk hoogtechnologisch wapen kunnen de grootmachten uit het noordelijk halfrond overal aanvallen waar zij hun wetten willen opleggen.

Waar mag de NAVO militair tussenkomen? Oorspronkelijk heette het: alleen om het grondgebied van de lidstaten te verdedigen. Maar vanaf 1990 stellen de Verenigde Staten en Duitsland openlijk dat dat veel te beperkt is. In 1992 verklaart secretaris-generaal Wörner dan ook dat de discussie over 'binnen de zone of buiten de zone' geen zin heeft. Volgens hem heeft de NAVO het recht om overal tussen te komen waar de veiligheid van de Alliantie of van een van de leden bedreigd wordt. Dat is natuurlijk een erg vage omschrijving. In datzelfde jaar roept de NAVO zich uit tot de 'gewapende arm' van de Verenigde Naties en van de OVSE (Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa).

Dankzij Bosnië gaat men een stap verder. De kersverse secretaris-generaal, de Belgische socialist Claes, stelt de NAVO eerst voor als een hulpkracht die de VN bijstaat om de vrede te bewaren. Maar het echte doel van Claes (en van zijn bazen in Washington en Bonn) is om gebruik te maken van de crisis in Bosnië om de rollen om te draaien: de NAVO is niet meer ondergeschikt aan de VN, maar precies andersom. Alles wordt in het werk gesteld om te bewijzen dat de Verenigde Naties 'machteloos' zijn en dat alleen de NAVO in staat is om efficiënt op te treden. Wanneer Claes de eindbalans van de oorlog opmaakt, eist hij de vrijheid om autonoom acties te ondernemen gezien de niet zo gelukkige ervaring van de NAVO met het huidige VN-mandaat in ex-Joegoslavië. Er kunnen zich immers omstandigheden voordoen waarin bij gebrek aan een VN-mandaat de NAVO zelf moet beslissen om in actie te komen.[15]

Wat betekent dat nu allemaal? Dat de VN waar mogelijk als dekmantel dienen voor het optreden van de grootmachten. En waar dat niet kan, moet het maar zonder dekmantel. In het volgende hoofdstuk bekijken we hoe de Verenigde Naties steeds meer onder voogdij komen van de NAVO...

'Partneriaat voor de Vrede' of voor de oorlog?

In 1991 kondigt de NAVO het voornemen aan om met de landen van Oost-Europa 'meer institutioneel overleg te plegen over vraagstukken in verband met politiek en veiligheid'.[16] Men gebruikt nog voorzichtige termen. Maar vijf jaar later verheugt de secretaris-generaal van de NAVO er zich over dat 'onze Oost-Europese partners eerlang onder NAVO-bevel staan'.[17] Van het 'overlegmodel' is men overgestapt naar regelrechte voogdij.

Waarom is het zo belangrijk om de NAVO uit te breiden? Waar zijn de NAVO-leiders op uit? In 1994 verklaarde Manfred Wörner al dat een interventie in Oost-Europa mogelijk was 'indien die landen geconfronteerd worden met een rechtstreekse bedreiging van hun territoriale integriteit, hun politieke onafhankelijkheid of hun veiligheid.'[18] Dat begrip 'veiligheid' is natuurlijk erg vaag...

Wie zal Europa besturen?

- De Franse auteurs Vernet en Gonin schrijven: 'Voor de Russen en voor het Westen is de oorlog in ex-Joegoslavië **een testcase voor de toekomstige inrichting van Europa.** In 1991 wilden de Britten (en de Amerikanen) niet dat het de West-Europese Unie (WEU) zou worden. De Russen wilden niet weten van de NAVO en de Fransen verkozen de WEU en/of de VN, maar geenszins de NAVO. De Amerikanen wantrouwen de VN en zijn van oordeel dat de NAVO de beste garantie is voor hun aanwezigheid in Europa. Voor Duitsland mag het de VN, de OVSE, de NAVO, de WEU... of eender welke andere multinationale organisatie zijn die bereid is zich bij hen aan te sluiten, zonder dat Bonn daarom moet kiezen tussen strijdige belangen en oude liefdes.'[1]

- Jonathan Eyal, directeur van het Royal United Services Institute van Londen schrijft: 'Alle bestaande Europese instellingen beseften zeer goed dat **wie zou slagen in Joegoslavië, de Europese veiligheidsstructuren zou overkoepelen.** De winnaar in Joegoslavië zou de sluitsteen zijn van het bewuste continentale Huis, waar alle Europese deskundigen al sinds 1989 aan sleutelen.'[2]

1. Vernet en Gonin, 'Le Rêve sacrifié', Albin Michel, Parijs, 1994, p.215.
2. Jonathan Eyal, 'Europe and Yugoslavia, Lessons from a Failure', Royal United Services Institute, Londen, 1993.

In werkelijkheid gaat het helemaal niet over de verdediging van de landen van Oost-Europa. Het doel is Rusland te verzwakken en een eventuele aanval tegen dat land voor te bereiden. Washington en Bonn willen dat de ex-USSR verdeeld blijft en zwak.

Om zeker te zijn van die ontwrichting heeft de NAVO een 'Partneriaat' gelanceerd waardoor de organisatie zich tot aan de Oekraïne kan uitbreiden. Rusland laat men wel zorgvuldig buiten die verruimde Alliantie.

Het 'Partneriaat voor de Vrede' werd in 1994 in Brussel ondertekend. Het organiseert de uitbreiding van de NAVO naar de landen van Oost-Europa. Die landen verbinden er zich toe 'gemeenschappelijke plannen, trainingen en oefeningen te realiseren met het oog op de versterking van hun capaciteit om humanitaire missies en vredesopdrachten uit te voeren.'[19]

Nog maar eens 'humanitair', terwijl er nog van geen enkele bedreigde bevolkingsgroep sprake is. De NAVO-generaals kennen duidelijk gaan ander woord meer. Als ze weer eens een olieveldslag ontketenen, zullen ze ongetwijfeld eerst het televisiejournaal laten doorspekken met zielige prentjes en melige commentaar.

In werkelijkheid bestaat die 'humanitaire' bezorgdheid er eerder in de lokale populatie op te leggen wat wij goed voor hen achten. Onder druk van het Westen weigerde het parlement in Hongarije eerst om een referendum te houden over de toetreding tot de NAVO. Daarna werd de referendumvraag vervalst.[20] Ook term 'partneriaat' is eerder schijnheilig. De deelname van een Tsjechische of een Hongaarse eenheid naast de Westerse grootmachten gebeurt niet tussen gelijkwaardige partners: het is louter een alibi. Een alibi dat dient om een militaire interventie van de Verenigde Staten en/of Duitsland in een minder kolonialistisch daglicht te stellen.

Het militaire apparaat van de landen van Oost-Europa moet gewoon onder Westerse controle komen. 'Het Partneriaat stimuleert de transparantie van de nationale defensieplannen en de budgettaire operaties.' Natuurlijk werkt die 'transparantie' slechts in één richting. Beeld je vooral niet in dat de Verenigde Staten voortaan hun geheimen gaan delen met hun nieuwe Oost-Europese vrienden... In feite beleven we een regelrecht openbaar overnamebod op een reeks Oost-Europese legers. Elk laatste spoor van soevereiniteit of onafhankelijkheid wordt uitgewist.

Die grote verbroedering bevordert de vrede helemaal niet. Integendeel, de uitbreiding van de Westerse Alliantie naar Oost-Europa houdt nieuwe gevaren in. Ook nucleaire. In 1991 stelde generaal Galvin, opperbevelhebber van de geallieerde troepen in Europa: 'De kernmacht van de NAVO blijft een vitale rol spelen bij de bescherming van de stabiliteit en de veiligheid.'[21]

Door de uitbreiding kunnen de Westerse legers aanwezig zijn op het grondgebied van de nieuwe leden. Het is dan ook erg waarschijnlijk dat zij op hun grondgebied kernwapens zullen moeten tolereren. Indien er ooit een conflict uitbreekt met Rusland kan een dergelijke strategie zeer ernstige gevolgen hebben.

Reorganisatie van de strijdkrachten: voor nieuwe Golfoorlogen

Onmiddellijk na de Golfoorlog zet generaal Galvin, de militaire chef van de NAVO, duidelijk de toon: 'Onze strijdkrachten moeten voldoende polyvalent zijn. Wij moeten onze troepen van de ene regio naar de andere verplaatsen. Dat vereist een identieke mobiliteit als diegene die we tijdens de Golfoorlog konden vaststellen.'[22]

De NAVO wil bij machte zijn om snel en krachtig te kunnen optreden in zeer uiteenlopende en ver verwijderde strategische zones. Om de mogelijkheden te hebben om overal nieuwe Golfoorlogen te kunnen voeren, hebben de leiders van de NAVO hun structuren en de samenstelling van hun troepen gereorganiseerd. Wat zijn de kenmerken van de nieuwe interventiemacht?

De internationale sterke arm trekt oostwaarts

- *Ludo Martens legt uit dat het de NAVO er niet om te doen is 'de landen van Oost-Europa te verdedigen' maar een aanval tegen Rusland voor te bereiden:*
  'Het doel van het imperialisme was niet enkel het vernietigen van wat er nog van het socialisme restte in de Sovjet-Unie. Het imperialisme dat van de zogezegd "onafhankelijke" republieken neokolonies gemaakt heeft, wilde Rusland ook terugbrengen tot een afhankelijke kapitalistische staat onder directe controle van het Westen.
  Het imperialisme viel niet alleen frontaal de diepe socialistische verzuchtingen van het volk van de Sovjet-Unie aan, maar ook het sovjet-patriottisme, de fierheid tot een groot onafhankelijk en soeverein socialistisch land te behoren. De ontbinding van de Sovjet-Unie (...) heeft Rusland en de andere "onafhankelijke" republieken verzwakt en al die landen zijn onder Amerikaanse en Duitse controle gevallen. Zelfs een groot deel van de nieuwe burgerij van Wit-Rusland, Oekraïne, Georgië, Kazakstan, Oezbekistan heeft belang bij een hereniging met Rusland. De ontbinding van de oude Sovjet-Unie betekent absoluut niet het "einde van de geschiedenis".'[1]

- *Die analyse uit 1993 wordt meer en meer bevestigd. In augustus 1997 organiseert de NAVO manoeuvres in de Oekraïne waaraan Amerikaanse 'mariniers' deelnemen. Het 'draaiboek' van die manoeuvres is heel leerrijk:*
  Het gaat erom 'separatistische krachten uit te schakelen' in het zuiden van een jonge federale democratie, het zogenaamde 'Groene land'.
  'Een buurland (lees: Rusland) maakt territoriale aanspraken op die staat en verleent allerlei steun aan de separatisten. De leiding van de separatistische beweging roept de onafhankelijkheid van hun regio uit (lees: de Krim). De regering van het "Groene land" vraagt steun aan de internationale gemeenschap. De VN stuurt een konvooi naar een havenstad met ordetroepen en een humanitaire lading. De gemeenschappelijke geallieerde troepen ontschepen met veel machtsvertoon op de stranden van het land.'[2]

1. *Solidair*, 22 mei 1996, p.9.
2. *Molnia* (Rusland), 9 mei 1997.

1. Snelheid. 2. Mobiliteit. 3. Groot aanpassingsvermogen. De 'sterke arm' van de wereld wil over alle mogelijke middelen beschikken om in zeer uiteenlopende situaties de wet te spellen.

Het leger van de toekomst vertoont nog een ander belangrijk kenmerk: het is alsmaar multinationaler. Daar zijn twee redenen voor: 1. Door de economische crisis moet elk land besparen op de militaire begroting. Door gezamenlijke strijdkrachten op te richten, kunnen Berlijn en Washington een deel van de kosten op hun bondgenoten afwentelen. 2. Door de integratie van de troepen van andere landen kunnen Berlijn en Washington de kleinere legers tevens aan zich onderwerpen. Generaal Vigleik Eide, voorzitter van het militair comité van de NAVO, ziet het zo: 'Op langere termijn zou de multinationaliteit ook een grotere militaire specialisering van de verschillende landen bevorderen.'[23] 'Specialisering' betekent dat de kleine en middelgrote landen steeds meer worden onderworpen aan de strategie van Berlijn en Washington en dat ze hun autonome defensiemogelijkheden verliezen (zie hiernaast).

De nieuwe interventielegers combineren niet alleen lucht-, land- en zeemacht maar eveneens troepen uit verschillende lidstaten. Dat stelt natuurlijk een aantal problemen van praktische integratie. Daarvoor zijn nu net die échte oorlogen erg 'nuttig'. Een echte militaire interventie is honderd manoeuvres waard om de zwakheden van het nieuwe leger te ontdekken en bij te sturen. Reeds in augustus 1992 stelt generaal Vigleik Eide tevreden vast: 'Door de snelle samenstelling van een troepenmacht om op het zeevaart-embargo van de VN tegen Servië en Montenegro toe te zien, deed de NAVO waardevolle ervaring op. Onder meer over een efficiënte operationele coördinatie met de troepen van de WEU die dezelfde opdracht hadden.' Na de bombardementen tegen de Serviërs in 1995 is de balans nog positiever.

Rivaliteit Berlijn-Washington

De Europese legers worden meer en meer geïntegreerd. Maar wie zal de leiding nemen? Dat is een heel concrete vraag. De documenten van de NAVO-strategen staan bol van het woord 'interoperabiliteit'. Dat betekent, de noodzakelijke harmonisering van de verschillende legers die samen multinationale eenheden vormen. Die harmonisering moet op verschillende terreinen gebeuren: militaire doctrine, de uitwerking van gemeenschappelijke strijdplannen, standaardisering van de bewapening en de uitrusting.

De harmonisering van de bewapening drijft de strijd tussen de grootste wapenproducenten op de spits, zoals we reeds eerder zagen. Als men anderzijds 'de inlichtingendiensten, de langeafstandsdetectie, het toezicht, de telecommunicatie, de bevelstructuren en de controle' wil verbeteren zoals gepland, dan begeeft men zich op een terrein waarop de Verenigde Staten een grote voorsprong hebben die door hun rivalen betwist worden.

De 'Alliantie' is veel minder eensgezind dan men laat uitschijnen. Er heerst een groeiende rivaliteit tussen de Westerse grootmachten. Vooral dan de rivaliteit tussen de twee Groten: Berlijn en Washington...

Enerzijds is Berlijn niet van plan om de eeuwige nummer twee te blijven. De vroegere minister van Defensie Volker Rühe stelt: 'Op langere termijn moet het NAVO-verdrag vervangen worden door een nieuw verdrag tussen de Europese Unie en de VS. Op wereldvlak moeten Europa en de VS beschouwd worden als gelijken en Europa moet als wereldmacht strategisch kunnen optreden naast de VS.'[24]

De Duitse journalist Jürgen Elsässer bevestigt dat. 'Vooral de Duitsers koken hun eigen soepje. Langs de ene kant houden zij grote manoeuvres in samenwerking met Frankrijk als voorbereiding op het toekomstige Europese leger, langs de andere kant houden zij manoeuvres met de Oost-Europese landen.

Wat is een CJTF?

- *Antwoord van de Belgische minister van Defensie:*

  De Combined Joint Task Forces (CJTF) zijn multinationale strijdkrachten samengesteld uit personeel van verschillende strijdmachten om ingezet te worden voor operaties die beperkt zijn in ruimte en in tijd.
  'De CJTF's beantwoorden aan een vijfvoudige behoeften:
  - De NAVO beter in staat stellen "gelegenheidsoperaties" uit te voeren (...);
  - Het praktisch bestaan van een Europese identiteit van veiligheid en defensie. Dat wil zeggen, in casu, de WEU toelaten operaties uit te voeren met middelen die door de NAVO worden ter beschikking gesteld, onder meer hoofdkwartieren en communicatiemiddelen;
  - De NAVO in staat stellen om deze "gelegenheidsoperaties" uit te voeren met eenheden van landen die geen deel uitmaken van deze organisatie (meer bepaald met landen die lid zijn van het Partneriaat voor de Vrede, landen van Oost-Europa, nvda);
  - **De NAVO in staat stellen om operaties buiten de zone uit te voeren;**
  - **De herstructurering van de NAVO voorbereiden,** alsook zijn potentiële uitbreiding.'[1]

- *Verduidelijkingen van Anthony Cragg, adjunct-secretaris-generaal voor de NAVO-plannen:*

  'Ook als is de IFOR (internationale interventiemacht die in Bosnië in 1995 ontplooid werd) strikt genomen geen CJTF, toch heeft ze er een aantal kenmerken van. De lessen die we uit dat optreden kunnen trekken, zijn erg waardevol voor de verdere ontwikkeling van de CJTF's. Een CJTF moet **een hele waaier aan nieuwe uitdagingen aankunnen.**'[2]

- *Het gaat er wel degelijk om de legers van Oost-Europa onder Duits commando te brengen, zoals Klaus Naumann, chef van het Duitse leger en voorzitter van het militaire comité van de NAVO, bevestigt:*

  'De oprichting op langere termijn door de partnerlanden **van strijdkrachten die beter in staat zijn om samen te werken met die van de NAVO-landen,** is een van de belangrijkste doelstellingen. Wij moeten marineschepen, luchtescadrons en grondeenheden van de Geallieerden en de Partners nu de kans bieden om samen te werken in het kader van realistische scenario's.'[3]

1. Vragen en antwoorden, Belgische Senaat, 2 juli 1996.
2. *Revue de l'Otan*, juli 1996, p.8.
3. *Idem*, p.18.

Deze laatste oefeningen worden voorgesteld als onderdeel van het NAVO-programma "partnership for peace", maar "eigenlijk klopt dat helemaal niet", verklaart een woordvoerder van de Bundeswehr.'[25] Een Spaans generaal deelt diezelfde mening in een interview met een Zwitserse krant: "Men moet er op termijn niet meer op rekenen dat de NAVO als eengemaakt militair blok zal optreden. Men kan zich eerder verwachten aan punctuele acties in bepaalde crisissituaties".'[26]

Berlijn is inderdaad aangestoken door de koorts van 'gemeenschappelijke manoeuvres'. Het richt een gemeenschappelijk Duits-Deens-Pools legerkorps op,[27] leidt de vorming van een gemeenschappelijke marine-eenheid van de drie Baltische staten,[28] verzorgt in Hamburg en München de opleiding op lange termijn van het Oezbeekse leger dat Duitse 'raadgevers' meekrijgt,[29] integreert twee Albanese pelotons in zijn troepen in Bosnië,[30] en verheugt er zich over dat 'de samenstelling van het Sloveense leger gebeurt op basis van Duitse militaire reglementen',[31] en dat is nog niet alles...

Moskou wantrouwt die evolutie. De Russische defensieminister Rodionov ziet in die uitbreiding 'een potentiële bron van militair gevaar'.[32]

Maar Washington blijft niet onverschillig tegenover die Duitse drang naar onafhankelijkheid. Paul-Marie de La Gorce, directeur van het Franse tijdschrift *Défense nationale* verklaart daarover: 'De aanpassing van de huidige strategische keuzes impliceert een aanpassing van de bewapeningsprogramma's en het aantal effectieven. Maar president Clinton was helemaal niet van plan om het internationale overwicht van de Verenigde Staten op te geven. Clinton is evenmin van plan om het statuut van enige supermacht dat zij voortaan hebben, door wie of wat dan ook in vraag te laten stellen. Hij is er enerzijds om bekommerd dat zijn kamp tegen Oost-Europa uiteenvalt en dat het Amerikaanse leiderschap in vraag gesteld wordt en anderzijds dat het machtsoverwicht van de Koude Oorlog ontwricht worden.'[33]

Nummer één blijven, het Westerse kamp blijven leiden en voorsprong houden. Om de controle over hun bondgenoten te behouden, moeten de Verenigde Staten hun sterke troeven punten tenvolle uitspelen: hun nucleair overwicht, hun grote voorsprong op het vlak van logistiek, transport, spionage en communicatie. Naast hun overwicht binnen de NAVO-commandostructuur.

Wie neemt de leiding?

Washington wil zo beletten dat Duitsland opnieuw een imperium in Oost-Europa opbouwt. Maar Berlijn verzet zich steeds meer tegen het Amerikaanse overwicht binnen de NAVO (zie hiernaast). Achter de officiële vriendschap woedt een heftige rivaliteit. Wie voert het commando over de toekomstige militaire interventies? Washington of de tandem Bonn-Parijs? Wie bepaalt de doelstellingen? De chef van het Duitse leger, Klaus Naumann, stelt: 'Aangezien de *Bundeswehr* het enige Europese leger is dat op grote schaal kan mobiliseren, blijft ze de ruggengraat van de NAVO in Europa.'[34]

Duitsland wil de NAVO gebruiken om zijn heerschappij in Oost-Europa en in de landen van de vroegere Sovjet-Unie te versterken. Duitsland slaagde er reeds in om de NAVO tegen zijn erfvijand Servië in te zetten. In de toekomst hoopt het dat ook te doen tegen zijn enige traditionele rivaal in Oost-Europa: Rusland. Maar zoals gewoonlijk wedt Duitsland op twee paarden. Het steunt zowel het Atlantische bondgenootschap als de Europese eenheid. Het land gebruikt beide afwisselend om er zelf zoveel mogelijk voordeel uit te halen.

De rivaliteit tussen de grootmachten beperkt zich niet enkel tot de confrontatie Bonn-Washington. Frankrijk heeft ook een aantal pijnpunten: met de Verenigde Staten (zie hiernaast) en ook met Duitsland...

Het Britse tijdschrift *Searchlight* ontleedt het subtiele schaakspel tussen wereldhoofdsteden: 'De Franse regering hoopt Duitsland op korte termijn te kunnen inperken via het Eurokorps en het leger van de West-Europese Unie.

Laat ze dan maar naar buiten plassen!

Duitsland wil zijn macht versterken en Washington zoekt naar middelen om dat tegen te houden. Een analyse van een aantal Duitse auteurs in het progressieve Britse magazine Searchlight *in 1994:*

'De Duitse strategie werd uiteengezet door admiraal Ulrich Weissing, chef-planning op het Duitse ministerie van Defensie: "Onze Europese partners hebben geen alternatief: ofwel volgen ze de weg van de Europese integratie, ofwel werpen zij allerlei hindernissen op met als resultaat dat Duitsland zijn eigen weg gaat."

Verklaringen van bepaalde Amerikaanse verantwoordelijken gaan in dezelfde richting. Zij vrezen dat Europa in de Duitse militaire structuur zal geïntegreerd worden, en niet omgekeerd. Zij vrezen op militair vlak buiten spel gezet te worden zoals dat reeds op politiek vlak in Joegoslavië gebeurde. **Maar zij weten niet hoe te reageren en hoe zij de controle over Duitsland kunnen terugwinnen.**

Dat verklaart gedeeltelijk de opening die president Clinton in de zomer van '94 maakte. Hij stelde voor "dat Bonn een belangrijker aandeel zou hebben" in de vredesoperaties van de NAVO/VN. En dat Bonn meer bereid zou zijn om zich bij zijn NAVO-partners te voegen in situaties zoals de Golfoorlog.

Wat willen de "Geallieerden" met al dat gevlei van Bonn bekomen? De voormalige Amerikaanse president Lyndon Johnson had daar een kleurrijk beeld voor: "Het is beter dat ze in onze tent zitten en naar buiten plassen, dan dat zij van buiten naar binnen plassen".'[1]

1. *Searchlight* (Groot-Brittannië), 'Reunited Germany: The New Danger', 1994, p.29.

Ludo Martens

NAVO verscheurd tussen Duitsland en de Verenigde Staten

De twee grote pijlers van de NAVO komen steeds meer met elkaar in aanvaring, zoals Ludo Martens, voorzitter van de Partij van de Arbeid van België al aantoonde in 1993. Die rivaliteit is heel bedreigend...[1]

'Toen Duitsland het vuur aan de lont stak in de Balkan door het Kroatische en het Sloveense separatisme te organiseren, lieten de Verenigde Staten de Europese Unie aanmodderen. Maar achter de schermen waren ze zeer actief bezig met de mini-Balkanstaten onder hun controle te brengen. De Amerikanen besloten tenslotte de VN-troepen te vervangen door NAVO-troepen. Zo vestigt het leger van de Verenigde Staten zich duurzaam in de Balkan. De basissen die de Verenigde Staten in de Balkan willen neerpoten, dienen om te interveniëren in het Midden-Oosten of in Rusland en om Europa onder Amerikaanse heerschappij te houden.

Een deel van de Europese sociaal-democratie blijft sterk verbonden met het Amerikaanse imperialisme. Zo verklaart de sociaal-democraat Solana: "Uit de situatie in Bosnië blijkt zeer duidelijk dat de Verenigde Staten net zo belangrijk blijven voor de veiligheid in Europa als voorheen."[2]

'De Verenigde Staten in Europa verankeren'

De Amerikaanse verantwoordelijken spreken nog duidelijker uit wat hun doelstelling is met het uitbreiden van de NAVO. Een adviseur van het Pentagon zegt dat het erom gaat de Verenigde Staten in Europa "te verankeren": "Om de Verenigde Staten in de Europese veiligheid te verankeren, moet de Alliantie het erover eens zijn dat het onze plicht is het Oosten te stabiliseren."[3]

De befaamde Brezinski zegt onomwonden: Oost-Europa moet, via de NAVO, onder Amerikaanse controle komen, anders zal Duitsland de plaats alleen innemen en een onafhankelijke militaire supermacht worden... Hij zegt letterlijk: "De uitbreiding van de Europese Unie, die bevorderd wordt door een machtig Duitsland, betekent dat de kwestie van de uitbreiding van de NAVO nu meteen aan de orde is. Deze kwestie niet aankaarten, houdt het gevaar in dat het Atlantische bondgenootschap uit elkaar valt."[4]

Het Europese imperialisme dat bestuurd wordt door de Frans-Duitse tandem, wil de NAVO behouden om de steun van Amerika te hebben tegenover Rusland. Maar binnen de NAVO wil het Europese blok een zo groot mogelijke onafhankelijkheid.

De Duitse defensieminister Volker Rühe verklaarde: "We willen een ander soort bondgenootschap. Deze moet een weerspiegeling zijn van de huidige politieke en strategische verhoudingen en een duidelijke Europese identiteit hebben op het vlak van veiligheid en verdediging."[5] De Franse minister van Buitenlandse Zaken Hervé de Charette legt uit dat Frankrijk zijn herintrede gedaan heeft in de militaire structuren van de NAVO om er de Amerikaanse overheersing tegen te gaan: 'We willen dat de Europese identiteit op het vlak van de verdediging, zowel politiek als militair, zichtbaar wordt binnen de Alliantie."[6]

Een herverdeling van de wereld

Zo wil de Europese burgerij, nu ze politiek, economische en militair versterkt is, een herverdeling van de wereld. Ze betwist de Amerikaanse overheersing. Sinds de annexatie van de DDR, durft het Duitse imperialisme opnieuw wereldwijd verkondigen dat het Duitse leger zich voorbereidt op nieuwe oorlogen buiten haar grenzen. Volker Rühe zei dat de oorlog "een come-back heeft gemaakt als politiek middel". En Naumann, opperbevelhebber van het Duitse leger, zegt dat zijn troepen kunnen ingezet worden "voor de verdediging van de vrije wereldhandel en om de onbelemmerde toegang tot markten en grondstoffen in heel de wereld te garanderen".[7] Zo belooft een Duitse generaal zijn leger de hele wereld in te sturen met de argumenten die sinds het begin van het imperialistische tijdperk gebruikt worden: vrijheid van handel, vrije toegang tot de grondstoffen en de markten.

De Amerikaanse krant *Herald Tribune* schrijft in een analyse van het militaire beleid van Duitsland: "Duitsland is de draaischijf van de Europese militaire samenwerking geworden. Het is de overheersende macht op alle gebieden van het Europese veiligheidsbeleid, inclusief de verdedigingsindustrie. Zo ziet men Europese militaire bedrijven verschijnen, onder leiding van Duitsland, die kunnen concurreren met hun Amerikaanse rivalen. En tegelijk beschikt Duitsland over alle mogelijkheden om zijn leger uit te rusten voor toekomstige interventies om de Europese belangen te verdedigen."[8]

Om de vrede in Europa te verdedigen, moeten we niet alleen de ontbinding eisen van het agressieve NAVO-pact, maar ook beletten dat een Europees leger onder Duitse overheersing tot stand komt.'

1. *Solidair*, 26 februari 1997, p.10.
2. *Revue de l'Otan*, februari 1996, p.4-5.
3. *International Herald Tribune*, 30 december 1994.
4. *Idem.*
5. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 13 december 1995.
6. *Revue de l'Otan*, januari 1996, p.16.
7. *Der Spiegel*, nr. 5/1995.
8. *International Herald Tribune*, 7 december 1995.

De Verenigde Staten en Groot-Brittannië zien het anders. Zij willen Duitsland in een ondergeschikte positie houden via de blijvende aanwezigheid van de NAVO in Europa en een grotere deelname van Bonn in de NAVO. Ondertussen maakt Bonn handig gebruik van die tegenstelling door te beweren dat het voorstander is van de twee.'[35]

Hoe zullen de verhoudingen liggen binnen de tandem Bonn-Parijs? Zijn het gelijke partners of meester en knecht?

In de lente van 1996 kondigt Chirac een hervorming van het Franse leger aan. Frankrijk ziet af van de dienstplicht en vormt een louter beroepsleger. Bonn wordt zenuwachtig. De media maken daar melding van, maar geven weinig elementen om de situatie te kunnen begrijpen. *Le Monde* schrijft bijvoorbeeld: 'De Duitse overheid was verrast door de omvang van de Franse defensiehervorming. Zij zijn misnoegd over de gebrekkige informatie. Minister van Defensie Rühe verwijt Parijs dat het zijn eigen gang gaat. Frankrijk wil volgens hem zijn effectieven verminderen door zich te verschuilen achter Duitsland waarvan men verwacht dat het "de centrale factor van de Europese continentale defensie" wordt.'[36]

De tandem Bonn-Parijs

Dat toont duidelijk aan dat Bonn in alles de leiding wil hebben, zelfs in de herstructurering van het Franse leger. Maar waarom windt Bonn zich op over de overgang naar een beroepsleger? Het antwoord moeten we zoeken in een vaktijdschrift. Want de echte doelstellingen van de verschillende legers vindt men niet in de media die voor het plebs bestemd zijn. In het tijdschrift *Défense nationale* wordt later duidelijk hoe de vork aan de steel zit... 'De hervorming van onze defensie bracht aan de andere kant van de Rijn hevige reacties teweeg. De Duitse minister van Defensie Volker Rühe zag de Atlantische alliantie, de Europese defensie en het Frans-Duits partneriaat verscheurd tussen Frankrijk en Groot-Brittannië die zich specialiseren in interventieopdrachten, terwijl Duitsland zich toelegt op de verdediging van het grondgebied. Die vrees van Bonn wordt nog versterkt door het feit dat Jacques Chirac (...) er geen doekjes om windt dat Frankrijk wereldambities heeft...'[37]

Daar wringt het schoentje. 'Een beroepsleger zet aan tot operaties in het buitenland"' stelt de voorzitter van de Defensiecommissie van het Duitse parlement.[38] Bonn verdenkt Parijs er van de mogelijkheden op imperialistische militaire interventies overal ter wereld voor zichzelf te reserveren, terwijl de Duitse troepen zich zouden moeten beperken tot binnenlandse opdrachten. Die Duitse vrees is wel degelijk gegrond. Frankrijk bewees zijn 'wereldambities', onder meer in Ruanda en in Kongo. Ook al kondigt het land 'aanpassingen' aan, toch probeert het militair een belangrijke rol te blijven spelen, om zo zijn economische zwakte tegenover het almachtige Duitsland te compenseren.

De Verenigde Staten zijn niet langer alleen de baas

Zelfs na de overwinning van Washington in Bosnië, duurt de strijd om de controle over de NAVO voort tussen de Verenigde Staten en Europa. Op de top van Berlijn in juni '96 moesten de Verenigde Staten een stap achteruit zetten onder druk van het Europese blok dat aangevoerd werd door de tandem Bonn-Parijs. Er wordt beslist dat Europa het recht heeft om, los van Washington, militaire operaties op te zetten.

Zes maanden eerder was Frankrijk opnieuw tot de militaire NAVO-structuur toegetreden. Parijs eiste echter wel dat 'de Europese identiteit zichtbaar wordt binnen de Alliantie, zowel politiek als militair'.[39] Op de vooravond van de top in Berlijn eiste de Franse minister van Buitenlandse Zaken de Charette dat de Europese identiteit 'een duurzaam, zichtbaar en operationeel karakter heeft.

'De Amerikanen vrezen Duitsland'

Na elke top worden de tegenstellingen steeds duidelijker. Commentaar, tijdens de NAVO*-top in Madrid op 7 en 8 juli 1997:*

- President Chirac verklaarde dat op het moment dat de redenen voor de oprichting van de Alliantie grotendeels verdwenen zijn, de NAVO niet langer kan overleven met de onevenwichtige Euro-Amerikaanse relaties, zowel op het niveau van de machtsdeling in de militaire structuren, als op het niveau van de politieke beslissingen.[1]

- De Duitse *Frankfurter Allgemeine Zeitung* stelde de vraag onomwonden: 'Zijn de gemeenschappelijke belangen na de verdwijning van de Sovjetdreiging nog voldoende zwaarwichtig om de Alliantie te hervormen? De top heeft alleszins aangetoond dat de belangenconflicten binnen de Alliantie van die aard zijn dat eensgezindheid moeilijk wordt.'[2]

- Een Duits woordvoerder verklaarde: 'Veel Europeanen zijn ervan overtuigd dat de uitbreiding van de NAVO en de Amerikaanse aanwezigheid worden ingegeven door een vrees voor Duitsland.'[3]

De Verenigde Staten zijn er ook bang voor dat Duitsland een autonome kernmacht wordt:
'Vorige donderdag laaide de confrontatie in het prestigieuze hotel Bayern nabij het Tegernmeer weer in alle hevigheid op. Vertegenwoordigers van de Amerikaanse regering wilden er onderhandelen met hun Duitse collega's.
Ondanks de hardnekkige oppositie van de Verenigde Staten bleven de regering van Beieren en de ontwerpers van de reactor in München bij hun voornemen om sterk verrijkt uranium voor atoomwapens te importeren. De Amerikaanse regering protesteerde hevig en kondigde de stopzetting aan van de technische nucleaire samenwerking. Duitsland wil zijn uranium uit Rusland betrekken inplaats van uit de Verenigde Staten. Dat zet meteen een punt achter de Amerikaanse inspanningen om de wereldhandel van bestanddelen voor kernwapens te blokkeren.'[4]

1. *NRC-Handelsblad*, 9 juli 1997.
2. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 10 juli 1997.
3. *International Herald Tribune*, 10 juli 1997.
4. *Neues Deutschland*, 20 november 1995.

(Europa moet) over eigen plannings- en opleidingsmodaliteiten (beschikken) en een eigen commandostructuur. De politieke besluitvorming en de strategische controle over de operaties moet gebaseerd zijn op de West-Europese Unie.'[40]

De Charette wordt door zijn Duitse collega Kinkel gesteund: 'We moeten de Europese slagkracht versterken. Daarvoor moeten de militaire structuren van de NAVO ook beschikbaar zijn voor missies onder Europees commando.'[41] Frankrijk en Duitsland eisen dus dat de bevelstructuren, de communicatie en de logistieke middelen van de NAVO in Europese handen komen in geval van autonome militaire operaties.

Noord-Amerikaanse militaire leiders zijn hevig gekant tegen die eis. Joulwan, opperbevelhebber van de NAVO, dreigde met ontslag omdat 'een Europees leger op termijn zal leiden tot een scheuring binnen de NAVO'.[42]

De Verenigde Staten eisen de controle over elke fase van de militaire operaties.[43] De tegenstelling is voorlopig gladgestreken. Er werd beslist dat de NAVO politiek moet instemmen met elke autonome Europese interventie. Maar de strijd woedt verbeten voort. De Europese landen willen dat de beslissing van Berlijn operationeel wordt.

Voor Kinkel is het doel duidelijk: 'Op lange termijn is het noch in het Europese belang, noch in dat van de VS, onze Amerikaanse vrienden telkens ter hulp te roepen wanneer er ergens iets mis gaat.'[44] Vertaling van die beleefde (maar schijnheilige) stelling: onze Amerikaanse concurrenten moeten zich niet met Europa bemoeien.

De 'Amerikaanse vrienden' hebben de boodschap duidelijk begrepen. Na de bijeenkomst in Berlijn verklaarde een Amerikaans diplomaat: 'Ik kan mij geen situatie voorstellen waarin de Amerikanen zich niet betrokken voelen. Als er een echte bedreiging opduikt, waar ook ter wereld, dan zullen wij er zijn.'[45] Vertaling van dat al even beleefde en schijnheilige standpunt: onze Duitse concurrenten moeten de Amerikaanse wereldheerschappij niet betwisten.

Verontrustende dreigementen. Maar is die rivaliteit tussen de grootmachten ook niet positief voor de vrede? Wordt op die manier niet het evenwicht hersteld en de almacht van het Amerikaanse imperialisme geneutraliseerd? Wij geloven integendeel dat die rivaliteit tussen de grootmachten het oorlogsrisico verhoogt. Waarom?

Waartoe leidt de rivaliteit tussen grootmachten?

De grootmachten hebben de wereld steeds onder zich verdeeld op basis van hun respectieve economische, politieke en militaire macht. Maar de ontwikkeling van de verschillende grootmachten verloopt evenwichtig maar ongelijk. Als de krachtsverhoudingen wijzigen, eist de groeiende imperialistische grootmacht een herverdeling van de invloedsferen.

Wat leert ons de geschiedenis van de jongste eeuwen? Allerlei grootmachten hebben om beurt de wereld overheerst vooraleer ze hun plaats moesten afstaan aan een rivaal: Spanje, Nederland, Engeland, Frankrijk... Telkens ging die omverwerping gepaard met grote oorlogen. De periode tussen twee heerschappijen wordt gekenmerkt door een maximum aan instabiliteit en oorlogsrisico's.

Achter de twee wereldbranden die de 20e eeuw brandmerkten, moet men geen andere oorzaak zoeken. In '14-'18 eiste het Duitse imperialisme, de groeiende grootmacht, een herverdeling van de wereld. Frankrijk en Groot-Brittannië weigerden. In '40-'45 probeerden de Duitse en Japanse imperialisten de bestaande orde opnieuw omver te werpen.

En vandaag? Vandaag zijn de VS nog altijd de grootmacht die de wereld overheerst. Maar zij verzwakken en kunnen slechts standhouden door hun politiek en militair overwicht. Duitsland is economisch sterker (op voorwaarde dat het Europa aan zich kan onderwerpen) en doet hard zijn best om zijn politieke en

Herinneringen van een oud-premier

In zijn boek 'Duitsland en zijn buren' beschrijft de voormalige Duitse eerste minister Helmut Schmidt (SPD), die steeds erg invloedrijk was, de evolutie van zijn houding ten opzichte van de Geallieerden. Het toont duidelijk aan dat Bonn weet wat hij wil...

'De Verenigde Staten voelen instinctief aan dat een versterking van de Europese eenheid het gewicht van de Amerikanen binnen de Alliantie zal doen afnemen. De laatste vijftien jaar uit die bezorgdheid zich heel duidelijk in de herhaalde Amerikaanse pogingen om de Europese NAVO-partners Amerikaanse bewapeningssystemen te doen kopen, waarbij zij niet terugschrokken voor chantage. Dat was niet alleen uit bezorgdheid voor de industriële belangen of om de kosten te drukken, maar vooral om op militair vlak invloed te hebben.

Anderzijds heb ik mij steeds ingezet, sinds ik minister van Defensie was in 1969-1970, voor gemeenschappelijk Duits-Franse projecten in verband met gemeenschappelijke bewapening en wapenproductie. Van Franse kant speelden er misschien overwegingen mee die verband hielden met industriële belangen of de wil om de productiekosten te drukken. Want alleen voor de Franse markt produceren, betekent relatief kleine reeksen en dus hogere kosten. Het enige wat voor mij telde, was om de militaire opvattingen en de militaire bureaucratie van Duitsland en Frankrijk op elkaar af te stemmen. **Ik heb de militaire en technische samenwerking met Frankrijk steeds gezien als een instrument om een evolutie van het strategisch-militair denken van het Franse leger te bevorderen en hun psychologisch isolement te doorbreken.'**[1]

1. Helmut Schmidt, 'Mensen en Mogendheden', uitg. G.A. Van Oorschot.

militaire achterstand in te halen. Japan volgt dezelfde tendens. Die groeiende rivaliteit om het leiderschap hebben we deze eeuw al twee keer meegemaakt. Als we willen verhinderen dat de 21e eeuw gekenmerkt wordt door een nog grotere ramp, dan mogen we onszelf niet langer sussen met dromerijen zoals: 'Dat durven ze toch niet!' Na de weerzinwekkende slachting van '14-'18 zei iedereen: 'Dat nooit meer!' Maar was dat voldoende? Neen. Als we de vrede willen verdedigen, moeten de progressieve krachten wakker worden en het kapitalistische systeem zien zoals het werkelijk is. Een systeem dat niet zonder oorlog kan.

De dieperliggende oorzaken van oorlogen tussen de imperialistische grootmachten bestaan nog steeds. De strijd begint met politieke en economische confrontaties. Maar zij wordt uiteindelijk militair beslecht.

De grootmachten waren het gedurende veertig jaar min of meer eens om hun gemeenschappelijke heerschappij over de volkeren van de Derde Wereld te vrijwaren. Zij werken nog altijd samen om de evolutie van de landen van Oost-Europa te beheersen. Maar iedereen wil de kastanjes uit het vuur halen. Die evolutie verergert nog door de aanslepende economische crisis. Men vecht niet alleen om de zwakste landen uit te buiten, maar ook voor de controle over de ontwikkelde industriële regio's in de middelgrote landen van Europa. Dat die landen 'bondgenoten' zijn, verandert niets aan de zaak.

Het imperialisme is geen 'mankement' dat eigen is aan de aard van een bepaald land, een partij of een leider. Het is de fundamentele tendens van het kapitalisme zelf. De economische wetten van dat systeem zetten aan tot de controle over steeds meer landen. En wat de ene mogendheid nalaat, zal de rivaal wel waarmaken. Overheersen of overheerst worden, dat is de wet van het kapitalisme. En vroeg of laat mondt dat partijtje monopoly uit op oorlog.

De NAVO heeft de grootste macht ter wereld onder haar vleugels. Een armada die in staat is om eender welke regio ter wereld te verstoren en te vernietigen. En die armada is niet in goede handen...

Het gevaar op een wereldoorlog neemt toe

In de herfst van 1995 toonden onze 'Stellingen over Joegoslavië' aan dat het gevaar op een ruimere oorlog helemaal niet afgenomen is...

'De toenemende economische crisis verscherpt de rivaliteit tussen de Verenigde Staten, Europa (dat door Duitsland wordt gedomineerd) en Japan. In dit meedogenloze systeem waar de zwakste automatisch wordt uitgeschakeld, leidt de spelregel van maximale winst niet alleen tot de overheersing van de volkeren in de Derde Wereld, maar ook van de bondgenoten, die vooral economisch concurrenten zijn. De drie grote economische blokken zijn verschrikkelijke rivalen als het erop aan komt markten, grondstoffen en strategische regio's te controleren. Meer bepaald ook de vroegere socialistische landen van Oost-Europa.

De val van de Muur en van het socialisme in Oost-Europa luidde niet het einde van de geschiedenis in, maar het begin van een nieuwe, openlijker strijd voor de herverdeling van de wereld. Dat heeft in het verleden al twee keer tot een wereldoorlog geleid.

In 1989 heeft men ons verzekerd dat het triomferende kapitalisme naar ontwapening en vrede leidde. We stellen echter vast dat de rol van het "militair-industrieel-complex" geenszins vermindert, dat de rivaliteit tussen de grootmachten voor de militaire suprematie meer dan ooit tevoren toeneemt.

Voor het kapitalisme is oorlog geen verschrikking, zoals voor elk met rede begiftigd wezen, maar wel degelijk een bron van winst voor de wapenindustrie, dus een manier om een zieltogende economie weer leven in te blazen en vooral een manier om de overheersing van de wereld te garanderen. Een economie gebaseerd op winst ten koste van alles, op uitbuiting en onrechtvaardigheid, zal niet terugdeinzen voor oorlog, als dat haar kan redden. Daarom wordt onze wereld opnieuw zo gevaarlijk.'[1]

1. Michel Collon, 'Stellingen over Joegoslavië', *Marxistische Studies*, december 1995, p.46-47.

1. *Workers World* (VS), 3 maart 1993.
2. *Revue de l'Otan*, maart 1996, p.4.
3. Asmus, Kugler & Larrabee, *Foreign Affairs* (VS), vol.72, nr.4.
4. *Revue de l'Otan*, maart 1996, p.4.
5. *Idem*, p.3.
6. *Solidair*, 6 december 1995.
7. Verklaring van Rome, punt 10.
8. Verklaring van Rome, *Revue de l'Otan*, december 1991.
9. Geciteerd in het tijdschrift *Serbie*, nr. 49/1995.
10. *Revue de l'Otan*, december 1991, p.4.
11. *Revue de l'Otan*, mei 1996, p.25.
12. *Idem*.
13. *Défense nationale* (Frankrijk), februari 1996, p.93.
14. Pierre Piérart en Wies Jespers, 'Van Hiroshima tot Sarajevo', EPO, Antwerpen, 1995.
15. *De Morgen*, 6 februari 1995.
16. Verklaring van Rome, *Revue de l'Otan*, december 1991.
17. *Revue de l'Otan*, maart 1996, p.3.
18. *Idem*, februari 1994, p.3-6.
19. *Ibidem*.
20. Communiqué van de Hongaarse Arbeiderspartij, december 1996.
21. *Revue de l'Otan*, december 1991, p.14-18.
22. *Ibidem*.
23. *Revue de l'Otan*, augustus 1992, p.23.
24. Geciteerd door Jürgen Elsässer, *Solidair*, 13 december 1995.
25. *Solidair*, 13 december 1995.
26. *Neue Zürcher Zeitung*, geciteerd in *Solidair*, 13 december 1995.
27. *Junge Welt*, 21 februari 1997.
28. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 17 maart 1997.
29. *UZ*, 2 mei 1997.
30. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 15 maart 1997.
31. *Idem*.
32. *Junge Welt*, 13 december 1996.
33. *Le Monde Diplomatique*, december 1993.
34. *Neues Deutschland*, 20 november 1995.
35. *Searchlight* (Groot-Brittannië), 'Reunited Germany', 1994, p.31.
36. *Le Monde*, 11 mei 1996.
37. *Défense nationale* (Frankrijk), juli 1996, p.41.
38. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 30 juli 1996.
39. *Revue de l'Otan*, januari 1996, p.16.
40. *Le Monde*, 2 juni 1996.
41. *Courrier de l'Otan*, mei 1996, p.10.
42. *Le Monde*, 1 juni 1996.
43. *Idem*, 4 juni 1996.
44. *International Herald Tribune*, 4 juni 1996.
45. *Idem*.

9. 1991-1995: vijf jaar verborgen tweestrijd tussen Bonn en Washington

1991-1995: vijf jaar verborgen tweestrijd tussen Bonn en Washington

Waarom heeft de oorlog in Joegoslavië zo lang geduurd? Vaak werd de verklaring gezocht in de desinteresse van de grote mogendheden. De verklaring ligt echter veeleer in de rivaliteit tussen de grote mogendheden. Wij denken daarbij vooral aan de strijd die Bonn en Washington achter de schermen voerden om de voogdij over de Balkanlanden.

1991. Wat willen de Verenigde Staten?

Bij het begin van het conflict lijkt de houding van de Verenigde Staten erg tegenstrijdig... In april 1991, tijdens een toespraak voor alles wat naam heeft in Ljubljana, waarschuwt de toenmalige vs-ambassadeur in Joegoslavië, Warren Zimmerman, de Slovenen voor de gevaren van de onafhankelijkheid.[1] Maar op 5 mei schorten de vs hun hulp aan het verenigde Joegoslavië op. Vijf dagen later bestempelt het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken het Joegoslavische leger dan weer als een 'factor van vrede en stabiliteit'.

Maar daar houden de tegenstrijdigheden niet op. Op 24 mei kondigt James Baker, vs-minister van Buitenlandse Zaken, de hervatting aan van de Amerikaanse hulp voor Joegoslavië... met uitzondering van Servië. Op 21 en 22 juni gaat hij naar Belgrado waar hij de leiders van de separatistische republieken, de Sloveen Kucan en de Kroaat Tudjman, waarschuwt dat de vs hun onafhankelijkheid niet zullen erkennen.[2] Als Zagreb en Ljubljana hun onafhankelijkheid drie dagen later effectief uitroepen, drukt Washington daar inderdaad 'zijn spijt (over) uit' en bevestigt het dat het de onafhankelijkheid niet erkent.

Amper twee dagen later beginnen de gevechten in Slovenië. Zoals de grondwet het voorschrijft, treedt het federale Joegoslavische leger (YNA, nvdv) in actie om de grenzen van het land te vrijwaren. Het bezoek van Baker zette bovendien het licht op groen voor deze tussenkomst. De Amerikaanse zakenman George Soros, die bijzonder actief is in ex-Joegoslavië, bevestigt dat. 'Een week voor het begin van de vijandelijkheden hebben Amerikaanse ambtenaren mij gezegd dat de vs er weinig graten in zouden zien als het leger tussenkwam, de noodtoestand uitriep en federale verkiezingen organiseerde. Een duidelijk signaal waarop het Joegoslavische leger reageerde door Slovenië binnen te vallen.'[3]

Het is dus wel degelijk de rivaliteit tussen grootmachten die deze oorlog mogelijk maakte. Zoals we in hoofdstuk 2 zagen, is Bonn met de oorlog begonnen door de separatisten aan te moedigen. Washington deed er een schep bovenop door de interventie van Belgrado te steunen.

Hoe die evidente tegenstrijdigheden in de houding van de vs verklaren? Franse bronnen[4] melden dat James Baker bij zijn bezoek aan Belgrado bevestigde dat de vs voorstander waren van eenheid en democratie in Joegoslavië maar dat, als ze gedwongen werden om te kiezen tussen het een of het ander, zij de voorkeur gaven aan de democratie. Wat gaat er schuil achter beide termen?

Het is nuttig om weten dat de Verenigde Staten en het door hen gedomineerde Internationaal Muntfonds (IMF) naar het einde van de jaren tachtig toe geëist hadden dat Joegoslavië het tempo van zijn pro-kapitalistische hervormingen zou opvoeren (zie hoofdstuk 12). Maar Joegoslavië was al veel eerder dan zijn oosterburen met dergelijke hervormingen begonnen. De Joegoslavische arbeiders hadden dat ondertussen al aan den lijve ondervonden en proteststakingen waren niet uitgebleven. Daarnaast had Bush in 1989 Joegoslavië een plan opgedrongen waarin hij onder meer een devaluatie van de dinar, een loonstop, sluiting van staatsondernemingen en een vermindering van de

Wij konden deze oorlog vermijden

In september '95 stelt de voormalige stafchef van het Amerikaanse leger, Colin Powell, vast dat de oorlog perfect vermijdbaar was geweest en dat hij te wijten is aan de vs-tussenkomst aan de zijde van Izetbegovic:

'De grootste fout was: al die kleine landen erkennen. De Bosnische Serviërs hadden alle redenen om zich ongerust te maken over hun toekomst in een staat die door moslims zou worden gedomineerd. De huidige basisvoorwaarden voor de vrede hadden reeds drie jaar vroeger kunnen worden toegestaan.'

Commentaar van de Amerikaanse *New York Times* in 1995: 'met Powell als president in 1991, was er misschien geen oorlog geweest. De oorlog had alleszins niet dezelfde escalatie gekend omdat de generaal geweigerd zou hebben de ene of de andere partij daadwerkelijk te steunen.'[1]

Commentaren in de Amerikaanse *International Herald Tribune*: '1. West-Europa, onder Duitse leiding en met Washington buiten spel, heeft een nieuw Bosnië erkend onder moslimleiding, goed wetende dat de Serviërs er om ter snelste zouden weg willen. 2. De Bosnische Serviërs eisten dezelfde rechten op als de Bosnische Moslims en Kroaten. 3. Van bij de aanvang heeft het Westen al zijn gewicht in de schaal geworpen tegen de Bosnische Serviërs.'[2]

1. *New York Times*, 19 september 1995.
2. *International Herald Tribune*, 20 september 1995.

openbare uitgaven eiste. Servië had dit plan afgewezen omdat het vreesde voor niet te controleren sociale beroering.

Een en ander verklaart de Amerikaanse houding. Als Baker het over 'democratie' in Joegoslavië heeft, bedoelt hij daarmee de versnelling van de hervormingen naar westers, kapitalistisch model. Als hij van 'eenheid' spreekt, bedoelt hij dat de belangen van de VS beter gediend zijn in het kader van een unitaristisch Joegoslavië. Als hij zegt dat hij de democratie verkiest boven de eenheid betekent dat: als Joegoslavië de dictaten van de VS niet accepteert, zullen wij het laten uiteenspatten.

Sedert enkele jaren hebben de drukkingsmiddelen en de chantage van de VS slechts één doel: het unitaristische Joegoslavië dwingen om de laatste schijn en de laatste sporen van het socialisme te laten varen. Joegoslavië moet zijn arbeiders een systeem van wild liberalisme opleggen en zich volledig openstellen voor buitenlands kapitaal. Daarvoor moet het verzet van de arbeiders, hoofdzakelijk in Servië, worden gebroken. Maar, paradoxaal genoeg, zal deze Amerikaanse chantage de Duitsers in de kaart spelen en zich tegen de VS keren.

1992: een 'E.T.' in Belgrado

Als de eerste fase van het conflict ten einde loopt, beseffen de VS dat het te laat is om de eenheid van Joegoslavië nog te herstellen. Wat dat betreft heeft Bonn de strijd gewonnen. Hoe de achterstand ingehaald? De kaart van Belgrado trekken door er de macht te controleren? Of misschien de moslims van Sarajevo steunen? Bij de Amerikaanse leiders tekenen zich twee strekkingen af...

De eerste wil Servië, of een soort opgelapt Joegoslavië, gebruiken om de Duitse expansie te counteren. Daartoe moet Washington een betere controle krijgen over Servië en de weerstand van de Servische arbeiders tegen het wilde kapitalisme overwinnen.

In juli 1992 zijn we getuige van een historische primeur: de Servische regering komt onder leiding van... een buitenlander. Milan Panic, een Amerikaans staatsburger en zakenman, verschijnt plots als een 'E.T.' in Belgrado en bezet er de post van eerste minister. Deze ontwikkeling is bijzonder verrassend omdat het land nog steeds de VN-sancties moet ondergaan. Maar nog verrassender is dat de sterke man van Belgrado, Slobodan Milosevic, met dit alles akkoord gaat!

Deze 'parachutage' kadert in de fundamentele optie van Washington sedert 1948: een unitair Joegoslavië gebruiken als bruggenhoofd om de rest van Oost-Europa in te palmen. Welke opdracht heeft Panic meegekregen? Hij moet de oude fractie van Titogetrouwen elimineren omdat zij te verzoenend staan tegenover de arbeiderseisen en omdat zij bovendien al te dicht aanleunen bij Moskou. Panic kondigt aan dat hij: 'een politiek van snelle privatiseringen zal voeren, geïnspireerd op het zeer geslaagde model van Galenika (het belangrijkste farmaceutische bedrijf van Joegoslavië, nvda) dat een filiaal werd van ICN-Pharmaceuticals.' Verrassend kan je dit standpunt niet noemen: de eigenaar van het Amerikaanse ICN-farmaceutica is namelijk... Milan Panic himself![5] De zakenman die plots uit de lucht komt vallen, heeft dus grote persoonlijke belangen bij zijn opdracht als de Redder van het liberalisme.

Maar hij is niet de enige. Welke Amerikaanse politici hebben zijn 'dropping' voorbereid? Politici uit de entourage van Henry Kissinger. Naast Brent Scowcroft, op dat ogenblik raadgever inzake nationale veiligheid, maar voordien (van 1982 tot 1989) medewerker van het erg belangrijke privé-kabinet 'Henry Kissinger Associates' (consulenten in internationale politiek) is er vooral Lawrence Eagleburger die aanvankelijk vice-minister van Buitenlandse Zaken was en, in 1992 minister van Buitenlandse Zaken werd.

Eagleburger heeft een Joegoslavisch verleden, zowel openbaar als privé: als medewerker van Kissinger was hij van 1977 tot 1980, tijdens het president-

'Van ons mag je meer verwachten'

Op het Balkansymposium in Chicago, in september '95, zegt de Amerikaan T.W. Carr:

'Op de bijeenkomst van Lissabon in februari 1992 stelde de Europese Gemeenschap voor om Bosnië-Herzegovina op te delen in kantons naar Zwitsers model. (...) **Duitsland en de VS moedigden president Izetbegovic aan om de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina uit te roepen met de belofte dat zij de nieuwe staat zouden erkennen en financieel steunen.**

Deze stelling leidde tot een aantal geanimeerde confrontaties, maar men mocht aannemen dat er einde maart 1992 een doorbraak was omdat - afgezien van enkele detailkritieken - de drie parijen het, althans in woorden, eens waren over de kantonale formule van de Europese Gemeenschap.

Toch verwierpen de Bosnische moslims twee dagen later het plan gesterkt door de Amerikaanse en Duitse verzekering dat zij Bosnië-Herzegovina zouden erkennen en dat de nieuwe staat een zitje kreeg in de Verenigde Naties en op meer steun zou kunnen rekenen dan wat zij van de gezanten van de Europese Gemeenschap en de VN mochten verwachten.'[1]

1. Tussenkomst van T.W. Carr op het balkansymposium van Chicago, september 1995.

schap van Nixon en Ford, ambassadeur in Belgrado. Van 1986 tot 1990 leidde hij de LBS-bank, het Amerikaanse filiaal van de Yugoslav Ljubljanska Banka en de firma Global Motors, een maatschappij die het automerk Yugo in de VS commercialiseert. Die functies zouden hem meer dan 900.000 dollar per jaar hebben opgebracht. Dit is dus liberaal kapitalisme van het zuiverste water waarin politieke mandatarissen afwisselend uit twee ruiven eten: de publieke en de privé-sector.

Maar ook anderen slagen erin politieke activiteiten met persoonlijk gewin te combineren. Peter Galbraith, VS-ambassadeur in Kroatië en Charles Redman, VS-ambassadeur in Duitsland, nestelen zich vanaf 1993 in de spits van het anti-Servische peloton. Beide heren ontmoetten mekaar vaak in Zagreb, maar niet alleen om over politiek te praten. Zij zetten de zogenaamde 'Irangate' op poten: Iranese wapens werden verkocht aan de Kroaten en aan de Moslims onder het goedkeurend oog van Washington. Redman en Galbraith aarzelen niet om zich bij dat handeltje zelf te verrijken. De zaak lekt pas in 1995 uit.[6]

Terug naar 1992. In het begin klikt het goed tussen Milosevic en Panic. Maar als de President vaststelt dat de eerste minister niet gekomen is om hem te helpen maar om hem te verdringen, reageert hij prompt. Panic verliest de presidentsverkiezingen van december 1992. De Amerikanen nemen hun toevlucht tot erg grove chantage: 'als Panic de verkiezingen niet wint, wacht Servië de oorlog.' Deze dreiging keert zich echter tegen hen. Hun speciale gezant en eerste minister moet naar de VS terugkeren omdat in Washington een andere tendens ondertussen de bovenhand heeft gehaald...

Washington schuift Izetbegovic naar voor

De meerderheid van de politieke verantwoordelijken in de VS gokken niet langer op Servië en willen de islamitische kaart uitspelen. Sedert oktober 1991 eisen de Bosnische moslimnationalisten erkenning en onafhankelijkheid. Het is nochtans duidelijk dat het losweken van Bosnië uit Joegoslavië de hele regio in vuur en vlam zal zetten. De drie programma's van de Bosnische nationalistische partijen spreken mekaar immers fundamenteel tegen.

Via de onafhankelijkheid wil de moslimnationalist Izetbegovic zijn oude droom van een Islamstaat realiseren, ondanks het feit dat Bosnië slechts 44% Moslims telt die bovendien niet erg praktiserend zijn. Voor de Kroatische nationalisten is de onafhankelijkheid van Bosnië daarentegen een stap naar de latere aansluiting bij Kroatië, al beperkt het aantal Kroaten in Bosnië zich tot 17%.

De Serviërs willen beide scenario's ten allen prijze vermijden. Zij herinneren zich dat een vergelijkbaar Bosnië, toen het geïntegreerd was in de fascistische Kroatische staat tijdens de Tweede Wereldoorlog, verschrikkelijke slachtingen aanrichtte bij de Servische bevolking. Maar de Bosnische Serviërs staan op dat moment sterk onder invloed van de nationalistische partij van Karadzic die, in plaats van alle arbeiders en democraten (ongeacht hun nationaliteit) te verenigen om Joegoslavië te redden, een Groot-Servische ideologie verspreidt die even racistisch is als de opvattingen van Tudjman en Izetbegovic (over deze drie partijen: zie hoofdstukken 14, 15 en 16).

Op 15 oktober 1991 heeft Izetbegovic een soevereiniteitsverklaring laten stemmen door het Bosnische parlement en dat ondanks fel Servisch protest. Deze stemming druiste overigens in tegen de Grondwet die stelde dat de drie gemeenschappen het eens moesten zijn over elke beslissing. Deze illegale beslissing dreef Bosnië regelrecht naar de oorlog.

In de lente van 1992 eiste Washington nochtans plots dat de Europeanen de onafhankelijkheid van Bosnië onverwijld zouden erkennen. Een op het eerste gezicht verrassende wending... enkele maanden eerder hadden de VS nog geweigerd Europa te volgen toen het de Kroatische en de Sloveense onafhankelijkheid erkende.

Serviër of Kroaat... dat scheelt een stuk!

De Amerikaanse commentator, T.W. Carr, toont aan dat de VN een systeem van twee maten en twee gewichten toepasten:

'In april '92, vier dagen na de vorming van het Bosnische moslimleger gaf president Izetbegovic zijn troepen de opdracht om alle kazernes van het federale Joegoslavische Volksleger (YNA) in Bosnië aan te vallen. Twee weken later kondigde de Joegoslavische regering aan dat ze de integriteit van Bosnië-Herzegovina zou eerbiedigen, dat het YNA zich vanaf 19 mei zou terugtrekken en dat de aftocht op 6 juni '92 beëindigd zou zijn.
Ondanks het feit dat het YNA duidelijk toonde dat het aan het terugtrekken was, betitelden de VN Joegoslavië als de agressor en dit onder druk van de Amerikanen en de Duitsers. Op 30 mei stemde de Veiligheidsraad resolutie 757 die Joegoslavië (Servië en Montenegro) economische sancties oplegde.
Op 2 juli riepen de Bosnische Kroaten (17% van de bevolking) binnen Bosnië-Herzegovina een eigen onafhankelijke staat uit die zij het Kroatische Herceg-Bosna doopten. Dit stukje Bosnië werd al snel een onderdeel van Groot-Kroatië met dezelfde vlag, hetzelfde geld, dezelfde nummerplaten enz. als Kroatië. Toch ondernamen de VN geen enkele actie tegen Kroatië. Een schril contrast met de sancties die de Veiligheidsraad Joegoslavië oplegde alhoewel er zich geen enkele Joegoslavische soldaat in Bosnië-Herzegovina bevond.'[1]

1. Tussenkomst van T.W. Carr op het balkansymposium in Chicago, september 1995.

Nu zijn het de Amerikaanse leiders die de zaak willen forceren. Paul-Marie de La Gorce wijst op die volgende paradox: 'Men had kunnen veronderstellen dat ze hun steun zo lang mogelijk zouden uitstellen omdat ze zich bewust waren van de verschrikkelijke gevolgen die de ontwrichting van de Joegoslavische Federatie met zich zou brengen (...) Maar dit keer verandert alles. Op 10 maart 1992 gaat James Baker naar Brussel waar hij de Europese ministers van Buitenlandse Zaken officieel vraagt om Bosnië-Herzegovina onmiddellijk te erkennen omdat de VS anders nooit de Sloveense en Kroatische onafhankelijkheid zou erkennen. Op 7 april haalt hij de buit binnen: Bosnië-Herzegovina wordt erkend door alle westerse landen en het land zetelt al spoedig in de VN... veel sneller dan welk ander land ook in de hele geschiedenis van de organisatie.'[7]

Waarom Washington de eenheid van Joegoslavië opoffert

Waarom kiezen de Amerikanen in dit stadium voor de totale versplintering van Joegoslavië en daardoor voor oorlog? Sommigen halen de Kroatische lobby aan die in de VS bijzonder sterk staat. Anderen vermelden de invloed van het Vaticaan dat staat te springen om twee nieuwe katholieke staten te erkennen. Deze veronderstellingen zijn niet onterecht. Het Vaticaan is al altijd een belangrijke bondgenoot geweest van de VS als het er op aan kwam om het socialisme omver te werpen in Polen en in het Oosten, zoals aangetoond wordt in een artikel van Carl Bernstein over het geheime onderhoud tussen Reagan en Johannes-Paulus II in 1982.[8] Maar Washingtons belangrijkste motief is ongetwijfeld het indijken van het Duitse overwicht in het gebied. Vermits ze Joegoslavië niet meer aan mekaar kunnen lijmen, kiezen de Amerikanen voor de vlucht voorwaarts: de oorlog verlengen en verergeren om zichzelf politiek en militair onmisbaar te maken.

Het is dus om de gunstige positie van Duitsland te ondergraven dat Washington Izetbegovic ophitst. Voor een tweede keer stort de rivaliteit tussen grootmachten de bevolking in de ellende.

Ongefundeerde hypothese? Helemaal niet. Bekijken we even de belangrijkste gebeurtenissen in die periode. In maart '92 zetten de VS Alia Izetbegovic er toe aan om het akkoord van Lissabon (zie hiernaast) te verwerpen. Dit akkoord verdeelde Bosnië volgens zogenaamde 'etnische' grenzen en schonk de Bosnische moslims 44% van het grondgebied. Het akkoord was in Lissabon ondertekend door de Serviër Karadzic, de Kroaat Boban en de Moslim Izetbegovic. Laatstgenoemde is nog maar net terug in Sarajevo als hij zijn handtekening al herroept. 'De Amerikaanse diplomatie heeft Izetbegovic diskreet een harde houding aangeraden', schrijven de Franse auteurs Vernet en Gonin.[9]

Washington trekt bovendien alsmaar meer de moslimkaart. Op 27 maart eist een bomexplosie voor een bakkerij in Sarajevo zestien doden. De bevelhebber van de blauwhelmen, de Engelse en Franse inlichtingendiensten en de Nederlandse diplomaat Wynaendts, die Europa vertegenwoordigt (zie hoofdstuk 1)[10], leggen de verantwoordelijkheid voor de aanslag bij de moslims. Toch slagen de VS erin om de VN-Veiligheidsraad sancties tegen Servië te laten afkondigen.

Op 27 oktober stellen de VN-bemiddelaars Owen en Vance voor om Bosnië in zeven tot tien regio's op te splitsen binnen een federale staat met beperkte bevoegdheden (diplomatie, landsverdediging, munt). Clinton verwerpt het plan omdat het de eenheid van Bosnië bedreigt.[11] Later, in september '93, stelt het plan Owen-Stoltenberg voor om Bosnië in drie autonome gebieden te verdelen. De Bosnische Serviërs verwerpen dit plan nipt, maar het wordt wel goedgekeurd door Milosevic. Washington stelt de Europeanen onmiddellijk voor om het wapenembargo tegen Bosnië op te heffen en de Servische posities te bestoken zelfs in Servië. Europa distantieert zich van deze Amerikaanse hardnekkigheid en vindt het eigenaardig Servië te bombarderen nu dit land net het plan Vance-Owen heeft goedgekeurd! De absurditeit van het Amerikaanse voorstel bewijst Washingtons verborgen agenda.

'Wij hebben dat niet op papier gezet...'

Analyse van Michael Barutciski in het Franse tijdschrift Dialogues *in maart '95:*

'In tegenstelling tot de meest courante opvattingen hebben de VS, nog voor het uitbreken van de vijandelijkheden in Bosnië-Herzegovina, een beslissende rol gespeeld. De toenmalige Amerikaanse ambassadeur in Belgrado heeft sindsdien zelfs in een interview toegegeven dat hij **president Izetbegovic had aangemoedigd om het akkoord van Lissabon, kort na zijn ondertekening, af te vallen.**'[1]
'De Bush-administratie volharde in haar plan voor erkenning. Izetbegovic werd aangemoedigd om elk opdelingsplan te verwerpen', verklaarde een hoge verantwoordelijke van Buitenlandse Zaken, die anoniem wenste te blijven. 'Wij hebben dat niet op papier gezet. Wij hebben hem gezegd dat wij zijn regering zouden steunen bij de VN als hij problemen kreeg. Maar spijkerharde garanties gaven wij niet omdat Baker geen moeilijkheden verwachtte.'[2]

1. Michael Barutciski, *Dialogues* (Frankrijk), maart 1995, p.28.
2. David Binder, *The New York Times*, 29 augustus 1993.

schap van Nixon en Ford, ambassadeur in Belgrado. Van 1986 tot 1990 leidde hij de LBS-bank, het Amerikaanse filiaal van de Yugoslav Ljubljanska Banka en de firma Global Motors, een maatschappij die het automerk Yugo in de VS commercialiseert. Die functies zouden hem meer dan 900.000 dollar per jaar hebben opgebracht. Dit is dus liberaal kapitalisme van het zuiverste water waarin politieke mandatarissen afwisselend uit twee ruiven eten: de publieke en de privé-sector.

Maar ook anderen slagen erin politieke activiteiten met persoonlijk gewin te combineren. Peter Galbraith, VS-ambassadeur in Kroatië en Charles Redman, VS-ambassadeur in Duitsland, nestelen zich vanaf 1993 in de spits van het anti-Servische peloton. Beide heren ontmoetten mekaar vaak in Zagreb, maar niet alleen om over politiek te praten. Zij zetten de zogenaamde 'Irangate' op poten: Iranese wapens werden verkocht aan de Kroaten en aan de Moslims onder het goedkeurend oog van Washington. Redman en Galbraith aarzelen niet om zich bij dat handeltje zelf te verrijken. De zaak lekt pas in 1995 uit.[6]

Terug naar 1992. In het begin klikt het goed tussen Milosevic en Panic. Maar als de President vaststelt dat de eerste minister niet gekomen is om hem te helpen maar om hem te verdringen, reageert hij prompt. Panic verliest de presidentsverkiezingen van december 1992. De Amerikanen nemen hun toevlucht tot erg grove chantage: 'als Panic de verkiezingen niet wint, wacht Servië de oorlog.' Deze dreiging keert zich echter tegen hen. Hun speciale gezant en eerste minister moet naar de VS terugkeren omdat in Washington een andere tendens ondertussen de bovenhand heeft gehaald...

Washington schuift Izetbegovic naar voor

De meerderheid van de politieke verantwoordelijken in de VS gokken niet langer op Servië en willen de islamitische kaart uitspelen. Sedert oktober 1991 eisen de Bosnische moslimnationalisten erkenning en onafhankelijkheid. Het is nochtans duidelijk dat het losweken van Bosnië uit Joegoslavië de hele regio in vuur en vlam zal zetten. De drie programma's van de Bosnische nationalistische partijen spreken mekaar immers fundamenteel tegen.

Via de onafhankelijkheid wil de moslimnationalist Izetbegovic zijn oude droom van een Islamstaat realiseren, ondanks het feit dat Bosnië slechts 44% Moslims telt die bovendien niet erg praktiserend zijn. Voor de Kroatische nationalisten is de onafhankelijkheid van Bosnië daarentegen een stap naar de latere aansluiting bij Kroatië, al beperkt het aantal Kroaten in Bosnië zich tot 17%.

De Serviërs willen beide scenario's ten allen prijze vermijden. Zij herinneren zich dat een vergelijkbaar Bosnië, toen het geïntegreerd was in de fascistische Kroatische staat tijdens de Tweede Wereldoorlog, verschrikkelijke slachtingen aanrichtte bij de Servische bevolking. Maar de Bosnische Serviërs staan op dat moment sterk onder invloed van de nationalistische partij van Karadzic die, in plaats van alle arbeiders en democraten (ongeacht hun nationaliteit) te verenigen om Joegoslavië te redden, een Groot-Servische ideologie verspreidt die even racistisch is als de opvattingen van Tudjman en Izetbegovic (over deze drie partijen: zie hoofdstukken 14, 15 en 16).

Op 15 oktober 1991 heeft Izetbegovic een soevereiniteitsverklaring laten stemmen door het Bosnische parlement en dat ondanks fel Servisch protest. Deze stemming druiste overigens in tegen de Grondwet die stelde dat de drie gemeenschappen het eens moesten zijn over elke beslissing. Deze illegale beslissing dreef Bosnië regelrecht naar de oorlog.

In de lente van 1992 eiste Washington nochtans plots dat de Europeanen de onafhankelijkheid van Bosnië onverwijld zouden erkennen. Een op het eerste gezicht verrassende wending... enkele maanden eerder hadden de VS nog geweigerd Europa te volgen toen het de Kroatische en de Sloveense onafhankelijkheid erkende.

Serviër of Kroaat... dat scheelt een stuk!

De Amerikaanse commentator, T.W. Carr, toont aan dat de VN een systeem van twee maten en twee gewichten toepasten:

'In april '92, vier dagen na de vorming van het Bosnische moslimleger gaf president Izetbegovic zijn troepen de opdracht om alle kazernes van het federale Joegoslavische Volksleger (YNA) in Bosnië aan te vallen. Twee weken later kondigde de Joegoslavische regering aan dat ze de integriteit van Bosnië-Herzegovina zou eerbiedigen, dat het YNA zich vanaf 19 mei zou terugtrekken en dat de aftocht op 6 juni '92 beëindigd zou zijn.
Ondanks het feit dat het YNA duidelijk toonde dat het aan het terugtrekken was, betitelden de VN Joegoslavië als de agressor en dit onder druk van de Amerikanen en de Duitsers. Op 30 mei stemde de Veiligheidsraad resolutie 757 die Joegoslavië (Servië en Montenegro) economische sancties oplegde.
Op 2 juli riepen de Bosnische Kroaten (17% van de bevolking) binnen Bosnië-Herzegovina een eigen onafhankelijke staat uit die zij het Kroatische Herceg-Bosna doopten. Dit stukje Bosnië werd al snel een onderdeel van Groot-Kroatië met dezelfde vlag, hetzelfde geld, dezelfde nummerplaten enz. als Kroatië. Toch ondernamen de VN geen enkele actie tegen Kroatië. Een schril contrast met de sancties die de Veiligheidsraad Joegoslavië oplegde alhoewel er zich geen enkele Joegoslavische soldaat in Bosnië-Herzegovina bevond.'[1]

1. Tussenkomst van T.W. Carr op het balkansymposium in Chicago, september 1995.

Nu zijn het de Amerikaanse leiders die de zaak willen forceren. Paul-Marie de La Gorce wijst op die volgende paradox: 'Men had kunnen veronderstellen dat ze hun steun zo lang mogelijk zouden uitstellen omdat ze zich bewust waren van de verschrikkelijke gevolgen die de ontwrichting van de Joegoslavische Federatie met zich zou brengen (...) Maar dit keer verandert alles. Op 10 maart 1992 gaat James Baker naar Brussel waar hij de Europese ministers van Buitenlandse Zaken officieel vraagt om Bosnië-Herzegovina onmiddellijk te erkennen omdat de VS anders nooit de Sloveense en Kroatische onafhankelijkheid zou erkennen. Op 7 april haalt hij de buit binnen: Bosnië-Herzegovina wordt erkend door alle westerse landen en het land zetelt al spoedig in de VN... veel sneller dan welk ander land ook in de hele geschiedenis van de organisatie.'[7]

Waarom Washington de eenheid van Joegoslavië opoffert

Waarom kiezen de Amerikanen in dit stadium voor de totale versplintering van Joegoslavië en daardoor voor oorlog? Sommigen halen de Kroatische lobby aan die in de VS bijzonder sterk staat. Anderen vermelden de invloed van het Vaticaan dat staat te springen om twee nieuwe katholieke staten te erkennen. Deze veronderstellingen zijn niet onterecht. Het Vaticaan is al altijd een belangrijke bondgenoot geweest van de VS als het er op aan kwam om het socialisme omver te werpen in Polen en in het Oosten, zoals aangetoond wordt in een artikel van Carl Bernstein over het geheime onderhoud tussen Reagan en Johannes-Paulus II in 1982.[8] Maar Washingtons belangrijkste motief is ongetwijfeld het indijken van het Duitse overwicht in het gebied. Vermits ze Joegoslavië niet meer aan mekaar kunnen lijmen, kiezen de Amerikanen voor de vlucht voorwaarts: de oorlog verlengen en verergeren om zichzelf politiek en militair onmisbaar te maken.

Het is dus om de gunstige positie van Duitsland te ondergraven dat Washington Izetbegovic ophitst. Voor een tweede keer stort de rivaliteit tussen grootmachten de bevolking in de ellende.

Ongefundeerde hypothese? Helemaal niet. Bekijken we even de belangrijkste gebeurtenissen in die periode. In maart '92 zetten de VS Alia Izetbegovic er toe aan om het akkoord van Lissabon (zie hiernaast) te verwerpen. Dit akkoord verdeelde Bosnië volgens zogenaamde 'etnische' grenzen en schonk de Bosnische moslims 44% van het grondgebied. Het akkoord was in Lissabon ondertekend door de Serviër Karadzic, de Kroaat Boban en de Moslim Izetbegovic. Laatstgenoemde is nog maar net terug in Sarajevo als hij zijn handtekening al herroept. 'De Amerikaanse diplomatie heeft Izetbegovic diskreet een harde houding aangeraden', schrijven de Franse auteurs Vernet en Gonin.[9]

Washington trekt bovendien alsmaar meer de moslimkaart. Op 27 maart eist een bomexplosie voor een bakkerij in Sarajevo zestien doden. De bevelhebber van de blauwhelmen, de Engelse en Franse inlichtingendiensten en de Nederlandse diplomaat Wynaendts, die Europa vertegenwoordigt (zie hoofdstuk 1)[10], leggen de verantwoordelijkheid voor de aanslag bij de moslims. Toch slagen de VS erin om de VN-Veiligheidsraad sancties tegen Servië te laten afkondigen.

Op 27 oktober stellen de VN-bemiddelaars Owen en Vance voor om Bosnië in zeven tot tien regio's op te splitsen binnen een federale staat met beperkte bevoegdheden (diplomatie, landsverdediging, munt). Clinton verwerpt het plan omdat het de eenheid van Bosnië bedreigt.[11] Later, in september '93, stelt het plan Owen-Stoltenberg voor om Bosnië in drie autonome gebieden te verdelen. De Bosnische Serviërs verwerpen dit plan nipt, maar het wordt wel goedgekeurd door Milosevic. Washington stelt de Europeanen onmiddellijk voor om het wapenembargo tegen Bosnië op te heffen en de Servische posities te bestoken zelfs in Servië. Europa distantieert zich van deze Amerikaanse hardnekkigheid en vindt het eigenaardig Servië te bombarderen nu dit land net het plan Vance-Owen heeft goedgekeurd! De absurditeit van het Amerikaanse voorstel bewijst Washingtons verborgen agenda.

'Wij hebben dat niet op papier gezet...'

Analyse van Michael Barutciski in het Franse tijdschrift Dialogues *in maart '95:*

'In tegenstelling tot de meest courante opvattingen hebben de VS, nog voor het uitbreken van de vijandelijkheden in Bosnië-Herzegovina, een beslissende rol gespeeld. De toenmalige Amerikaanse ambassadeur in Belgrado heeft sindsdien zelfs in een interview toegegeven dat hij **president Izetbegovic had aangemoedigd om het akkoord van Lissabon, kort na zijn ondertekening, af te vallen.**'[1]
'De Bush-administratie volharde in haar plan voor erkenning. Izetbegovic werd aangemoedigd om elk opdelingsplan te verwerpen', verklaarde een hoge verantwoordelijke van Buitenlandse Zaken, die anoniem wenste te blijven. 'Wij hebben dat niet op papier gezet. Wij hebben hem gezegd dat wij zijn regering zouden steunen bij de VN als hij problemen kreeg. Maar spijkerharde garanties gaven wij niet omdat Baker geen moeilijkheden verwachtte.'[2]

1. Michael Barutciski, *Dialogues* (Frankrijk), maart 1995, p.28.
2. David Binder, *The New York Times*, 29 augustus 1993.

Op een NAVO-vergadering van 17 december '92 stelt de Amerikaanse delegatie dan maar voor 'het embargo op de wapenverkoop aan Izetbegovic op te heffen'. Voorstel verworpen. De meeste Europese landen zijn ervan overtuigd dat met het opheffen van het embargo de vonk in het kruitvat zal slaan. Washington lapt de collectieve beslissing van zijn 'bondgenoten' aan zijn laars en besluit om Izetbegovic in het geheim te bevoorraden.

Washington trekt de islamkaart

Wat heeft de VS te winnen als ze de islamkaart van Izetbegovic trekken? Zij willen de oorlog rekken door er voor te zorgen dat voorlopig niemand wint, door een mediahetze op te zetten over de slachtingen op moslims in en om Sarajevo, door de gruwelen waarvan andere 'nationaliteiten' het slachtoffer zijn te verdoezelen en door te verzwijgen dat de regering in Sarajevo orders gaf om op de eigen bevolking te schieten. Met al die medialeugens bereidt Washington de internationale opinie voor op het accepteren, of beter nog het eisen van een Amerikaanse militaire interventie via de NAVO.

De islamkaart biedt de Amerikaanse strategie nog een voordeel: de steun aan Israël en de Golfoorlog hebben bij de Arabische bevolking heel wat anti-Amerikaanse gevoelens opgewekt, ook in de landen met Washingtongetrouwe regimes. Bush en zijn opvolger beseffen dit maar al te goed. De moslim Izetbegovic steunen, is een vrij goedkope manier om die impopulariteit weg te werken. De VS werpen zich dus op als de verdedigers van de Islam. Een vrij surrealistisch beeld vermits de moslimregering van Sarajevo ook gesteund wordt door... Israël. Dit soort tegenstrijdigheden wordt echter niet ontleed door de experten van de heersende media.

Maar belangrijker nog dan het creëren van een positief imago is het gebruik van het islamintegrisme als middel om de spanning op te drijven. Een tactiek die ze al hadden toegepast om de Sovjet-Unie uiteen te doen spatten en die ze ook hier willen aanwenden. Het belangrijkste doel van de Amerikanen blijft immers de controle te verwerven over de volledige zuidflank van de voormalige Sovjet-Unie: van Mongolië tot Albanië. Het islamnationalisme is het beste middel om de spanningen en de tegenstellingen in de zuidelijke gebieden van de voormalige USSR te voeden en elke mogelijke heropleving van de Sovjetstaat te verhinderen.

'Wij moeten ons slechts tegen het integrisme verzetten in de mate van ons eigen belang'

Om al die redenen spelen verschillende landen uit de Arabische en moslimwereld een sleutelrol in de VS-strategie van de jaren '90. Zo leverde Saoedi-Arabië, een islamitische en reactionaire staat, met de zegen van Washington, aanzienlijke financiële steun aan Izetbegovic die in het Westen werd afgeschilderd als een antiracistische democraat en een voorstander van het multi-etnisme. Saoedi-Arabië engageert er zich toe zolang als nodig te helpen. Koeweit, een ander toonbeeld van moderne tolerantie, eist een gewapende internationale interventie vanaf begin '93.

Maar het is vooral Turkije dat de Bosnische kwestie opklopt. Voor het eerst sinds de val van het Ottomaanse rijk gaat Turkije zich opnieuw bemoeien met de Balkan. In november '92 stelt de Turkse ambassadeur bij de NAVO tijdens en besloten vergadering voor dat zijn land het Bosnische moslimleger zou opleiden. Zijn collega's moedigen hem stilzwijgend aan.[12] Twee maand later bevinden er zich Turkse verantwoordelijken in Sarajevo om militaire vraagstukken te bespreken. Hoe omschrijft het Turkse regime de balkanoorlog? Tansu Çiller, toenmalig eerste minister kondigt aan dat ze 'de internationale gemeenschap vanuit Sarajevo zal oproepen om het opkomend christelijk fundamentalisme in Europa te fnuiken.'[13]

Waardevolle fanatici

In mei 1992 onthult de Amerikaanse International Herald Tribune *dat de VS fanatieke integristen hebben gesteund om operaties tegen de Sovjet-Unie op te zetten. Nu dient men nog enkel het soortgelijke gemanoeuvreer bloot te leggen dat zich vandaag afspeelt...*

'In oktober 1984 stelde de heer Casey (directeur van de CIA) voor aan zijn Pakistaanse genodigden om de oorlog te verleggen naar het grondgebeid van de vijand: de Sovjet-Unie zelf. Hij wilde via Afghanistan subversieve propaganda in de zuidelijke Sovjet-Unie verspreiden, een regio met een moslimmeerderheid. De Pakistani stemden in en de CIA stelde duizenden korans ter beschikking en boeken over de gruweldaden van de Sovjets in Oezbekistan. Via de CIA zou Washington wapens leveren en de algemene leiding over de rebellen waarnemen, maar op het terrein zouden de Pakistaanse geheime diensten de contacten onderhouden met de moedjahedien. Saoedi-Arabië zou zich gelasten met de financiële overdrachten van de Amerikanen voor de rebellen. Volgens VS-verantwoordelijken bezorgde Washington in de jaren tachtig voor ruim twee miljard dollar wapens en contanten aan de moedjahedien.'

Dit alles met de steun van de grote mogendheden zoals de Franse generaal Gallois onderstreept: 'om de Turken nauwer bij hun politiek te betrekken steunen Washington en Bonn de moslims in Bosnië, zij sluiten de ogen voor de repressie van de Koerden door Ankara en zien oogluikend toe hoe de Turken Albanese milities opvangen die de verovering van Kosovo voorbereiden - en zelfs die van Sandjak - om op die manier de huidige federale republiek van Joegoslavië te ontmantelen.'[14]

In de ogen van Washington is alles goed om het regime van Sarajevo te ondersteunen. Zelfs de moedjahedien die door het baarlijke Iran worden gestuurd. In afwachting van een Amerikaanse beslissing om zelf militair tussen te komen, zal deze arabisch-islamitische hulp de nederlaag van het huidige regime in Sarajevo verhinderen. Tot de lente van '96, als de Amerikaanse tactiek weer eens verandert. Dan onthult de Amerikaanse pers wat de hele wereld al weet, namelijk dat er islamitische moedjahedien in Bosnië vechten. Pas dan wordt Izetbegovic verzocht deze troepen terug te sturen nu ze toch niet langer nuttig zijn.

Met de zegen van Washington spelen Saoedi-Arabië, Egypte en vooral Turkije een belangrijke rol in het oosten van de Middellandse Zee. In hun strijd om de controle over de Balkan en het Midden-Oosten voeren de VS zowel als Duitsland een offensief naar de sleutelstaten van de regio toe. James Baker, minister van Buitenlandse Zaken van de VS stelt het erg cynisch: 'wij moeten ons slechts tegen het integrisme verzetten in zoverre het ons eigen belang schaadt.'[14] Die tactiek is niet typisch voor deze of gene VS-regering. Vier jaar later verklaart een woordvoerder van Buitenlandse Zaken dat hij 'geen enkel bezwaar had' tegen de verschrikkelijke maatregelen van de Taliban-extremisten om in Kaboel de islamwet op te leggen. Dat standpunt is de logica zelf, de Taliban zijn pro-Washington.[15]

Waarom slooft het VS-imperialisme zich uit om het integrisme te manipuleren? Enerzijds om de woede van de Arabische en islamitische massa's over de economische plundering en de onderdrukking te temperen. Anderzijds om die macht te gebruiken om de andere imperialistische krachten een hak te zetten. Die andere imperialistische krachten doen overigens net hetzelfde als zij daar de kans toe krijgen. Frankrijk manipuleert het Soedanese integrisme tegen de VS en het flirt met de Iraanse ayatollahs, net als Bonn overigens, en in Algerije zijn het dan weer de VS die om duistere strategische redenen het integrisme bevorderen.

Een voorbeeld uit vele: in maart '96 ontstaat er een discrete polemiek inzake de houding tegenover Iran. Clinton roept op voor een economische en politieke boycot van dat land omdat het groepen steunt die Israël bevechten. De Franse president Chirac weigert en zegt dat de vijftien leden van de Europese Unie een 'kritische dialoog' wensen te behouden met het regime in Teheran. Franse vooraanstaanden leggen er de nadruk op dat Hamas financiële steun heeft gekregen van... Saoedi-Arabië en van de VS. Israël zelf heeft Hamas geholpen toen het die beweging kon gebruiken om de invloed van de PLO te verzwakken.[16] Iedereen bedient zich dus van de integristen voor eigen gebruik.

De VS: door de media wakker geschud?

In '92-'93, verontwaardigd door de aanslepende slachtingen denken vele mensen dat het conflict aansleept omdat Europa en de VS werkeloos toekijken. Wij hebben daarentegen aangetoond dat Europa en vooral Duitsland erg actief waren bij het ontketenen van die oorlog. Maar mogen we de VS als onverschillig bestempelen?

De Franse auteur, de La Gorce schrijft: 'Staatssecretaris Warren Christopher heeft alle dubbelzinnigheid laten varen door publiek te verklaren dat het oude Joegoslavië tenslotte geen enkel prioritair belang had voor de VS (...) Op een

'No fly zone'? Niet voor iedereen!

Op 9 oktober '92 verklaren de VN met resolutie 816 het Bosnische luchtruim tot 'no fly zone'. Volgens Washington beoogt het vliegverbod dat geen van de drie partijen nog wapenleveringen zou ontvangen. In werkelijkheid worden alleen de Serviërs geviseerd: zij beschikken over veruit de belangrijkste luchtmacht. Door de resolutie zullen dus de Bosnische Moslims en Kroaten hun eigen vliegtuigen en helikopters zonder gevaar kunnen inzetten. VN-waarnemers zullen een duizendtal schendingen van het vliegverbod rapporteren. Moslims en Kroaten nemen het overgrote deel ervan voor hun rekening. De NAVO valt nochtans uitsluitend Servische basissen en toestellen aan.

Op een NAVO-vergadering van 17 december '92 stelt de Amerikaanse delegatie dan maar voor 'het embargo op de wapenverkoop aan Izetbegovic op te heffen'. Voorstel verworpen. De meeste Europese landen zijn ervan overtuigd dat met het opheffen van het embargo de vonk in het kruitvat zal slaan. Washington lapt de collectieve beslissing van zijn 'bondgenoten' aan zijn laars en besluit om Izetbegovic in het geheim te bevoorraden.

Washington trekt de islamkaart

Wat heeft de VS te winnen als ze de islamkaart van Izetbegovic trekken? Zij willen de oorlog rekken door er voor te zorgen dat voorlopig niemand wint, door een mediahetze op te zetten over de slachtingen op moslims in en om Sarajevo, door de gruwelen waarvan andere 'nationaliteiten' het slachtoffer zijn te verdoezelen en door te verzwijgen dat de regering in Sarajevo orders gaf om op de eigen bevolking te schieten. Met al die medialeugens bereidt Washington de internationale opinie voor op het accepteren, of beter nog het eisen van een Amerikaanse militaire interventie via de NAVO.

De islamkaart biedt de Amerikaanse strategie nog een voordeel: de steun aan Israël en de Golfoorlog hebben bij de Arabische bevolking heel wat anti-Amerikaanse gevoelens opgewekt, ook in de landen met Washingtongetrouwe regimes. Bush en zijn opvolger beseffen dit maar al te goed. De moslim Izetbegovic steunen, is een vrij goedkope manier om die impopulariteit weg te werken. De VS werpen zich dus op als de verdedigers van de Islam. Een vrij surrealistisch beeld vermits de moslimregering van Sarajevo ook gesteund wordt door... Israël. Dit soort tegenstrijdigheden wordt echter niet ontleed door de experten van de heersende media.

Maar belangrijker nog dan het creëren van een positief imago is het gebruik van het islamintegrisme als middel om de spanning op te drijven. Een tactiek die ze al hadden toegepast om de Sovjet-Unie uiteen te doen spatten en die ze ook hier willen aanwenden. Het belangrijkste doel van de Amerikanen blijft immers de controle te verwerven over de volledige zuidflank van de voormalige Sovjet-Unie: van Mongolië tot Albanië. Het islamnationalisme is het beste middel om de spanningen en de tegenstellingen in de zuidelijke gebieden van de voormalige USSR te voeden en elke mogelijke heropleving van de Sovjetstaat te verhinderen.

'Wij moeten ons slechts tegen het integrisme verzetten in de mate van ons eigen belang'

Om al die redenen spelen verschillende landen uit de Arabische en moslimwereld een sleutelrol in de VS-strategie van de jaren '90. Zo leverde Saoedi-Arabië, een islamitische en reactionaire staat, met de zegen van Washington, aanzienlijke financiële steun aan Izetbegovic die in het Westen werd afgeschilderd als een antiracistische democraat en een voorstander van het multi-etnisme. Saoedi-Arabië engageert er zich toe zolang als nodig te helpen. Koeweit, een ander toonbeeld van moderne tolerantie, eist een gewapende internationale interventie vanaf begin '93.

Maar het is vooral Turkije dat de Bosnische kwestie opklopt. Voor het eerst sinds de val van het Ottomaanse rijk gaat Turkije zich opnieuw bemoeien met de Balkan. In november '92 stelt de Turkse ambassadeur bij de NAVO tijdens en besloten vergadering voor dat zijn land het Bosnische moslimleger zou opleiden. Zijn collega's moedigen hem stilzwijgend aan.[12] Twee maand later bevinden er zich Turkse verantwoordelijken in Sarajevo om militaire vraagstukken te bespreken. Hoe omschrijft het Turkse regime de balkanoorlog? Tansu Çiller, toenmalig eerste minister kondigt aan dat ze 'de internationale gemeenschap vanuit Sarajevo zal oproepen om het opkomend christelijk fundamentalisme in Europa te fnuiken.'[13]

Waardevolle fanatici

In mei 1992 onthult de Amerikaanse International Herald Tribune *dat de VS fanatieke integristen hebben gesteund om operaties tegen de Sovjet-Unie op te zetten. Nu dient men nog enkel het soortgelijke gemanoeuvreer bloot te leggen dat zich vandaag afspeelt...*

'In oktober 1984 stelde de heer Casey (directeur van de CIA) voor aan zijn Pakistaanse genodigden om de oorlog te verleggen naar het grondgebeid van de vijand: de Sovjet-Unie zelf. Hij wilde via Afghanistan subversieve propaganda in de zuidelijke Sovjet-Unie verspreiden, een regio met een moslimmeerderheid. De Pakistani stemden in en de CIA stelde duizenden korans ter beschikking en boeken over de gruweldaden van de Sovjets in Oezbekistan. Via de CIA zou Washington wapens leveren en de algemene leiding over de rebellen waarnemen, maar op het terrein zouden de Pakistaanse geheime diensten de contacten onderhouden met de moedjahedien. Saoedi-Arabië zou zich gelasten met de financiële overdrachten van de Amerikanen voor de rebellen. Volgens VS-verantwoordelijken bezorgde Washington in de jaren tachtig voor ruim twee miljard dollar wapens en contanten aan de moedjahedien.'

Dit alles met de steun van de grote mogendheden zoals de Franse generaal Gallois onderstreept: 'om de Turken nauwer bij hun politiek te betrekken steunen Washington en Bonn de moslims in Bosnië, zij sluiten de ogen voor de repressie van de Koerden door Ankara en zien oogluikend toe hoe de Turken Albanese milities opvangen die de verovering van Kosovo voorbereiden - en zelfs die van Sandjak - om op die manier de huidige federale republiek van Joegoslavië te ontmantelen.'[14]

In de ogen van Washington is alles goed om het regime van Sarajevo te ondersteunen. Zelfs de moedjahedien die door het baarlijke Iran worden gestuurd. In afwachting van een Amerikaanse beslissing om zelf militair tussen te komen, zal deze arabisch-islamitische hulp de nederlaag van het huidige regime in Sarajevo verhinderen. Tot de lente van '96, als de Amerikaanse tactiek weer eens verandert. Dan onthult de Amerikaanse pers wat de hele wereld al weet, namelijk dat er islamitische moedjahedien in Bosnië vechten. Pas dan wordt Izetbegovic verzocht deze troepen terug te sturen nu ze toch niet langer nuttig zijn.

Met de zegen van Washington spelen Saoedi-Arabië, Egypte en vooral Turkije een belangrijke rol in het oosten van de Middellandse Zee. In hun strijd om de controle over de Balkan en het Midden-Oosten voeren de VS zowel als Duitsland een offensief naar de sleutelstaten van de regio toe. James Baker, minister van Buitenlandse Zaken van de VS stelt het erg cynisch: 'wij moeten ons slechts tegen het integrisme verzetten in zoverre het ons eigen belang schaadt.'[14] Die tactiek is niet typisch voor deze of gene VS-regering. Vier jaar later verklaart een woordvoerder van Buitenlandse Zaken dat hij 'geen enkel bezwaar had' tegen de verschrikkelijke maatregelen van de Taliban-extremisten om in Kaboel de islamwet op te leggen. Dat standpunt is de logica zelf, de Taliban zijn pro-Washington.[15]

Waarom slooft het VS-imperialisme zich uit om het integrisme te manipuleren? Enerzijds om de woede van de Arabische en islamitische massa's over de economische plundering en de onderdrukking te temperen. Anderzijds om die macht te gebruiken om de andere imperialistische krachten een hak te zetten. Die andere imperialistische krachten doen overigens net hetzelfde als zij daar de kans toe krijgen. Frankrijk manipuleert het Soedanese integrisme tegen de VS en het flirt met de Iraanse ayatollahs, net als Bonn overigens, en in Algerije zijn het dan weer de VS die om duistere strategische redenen het integrisme bevorderen.

Een voorbeeld uit vele: in maart '96 ontstaat er een discrete polemiek inzake de houding tegenover Iran. Clinton roept op voor een economische en politieke boycot van dat land omdat het groepen steunt die Israël bevechten. De Franse president Chirac weigert en zegt dat de vijftien leden van de Europese Unie een 'kritische dialoog' wensen te behouden met het regime in Teheran. Franse vooraanstaanden leggen er de nadruk op dat Hamas financiële steun heeft gekregen van... Saoedi-Arabië en van de VS. Israël zelf heeft Hamas geholpen toen het die beweging kon gebruiken om de invloed van de PLO te verzwakken.[16] Iedereen bedient zich dus van de integristen voor eigen gebruik.

De VS: door de media wakker geschud?

In '92-'93, verontwaardigd door de aanslepende slachtingen denken vele mensen dat het conflict aansleept omdat Europa en de VS werkeloos toekijken. Wij hebben daarentegen aangetoond dat Europa en vooral Duitsland erg actief waren bij het ontketenen van die oorlog. Maar mogen we de VS als onverschillig bestempelen?

De Franse auteur, de La Gorce schrijft: 'Staatssecretaris Warren Christopher heeft alle dubbelzinnigheid laten varen door publiek te verklaren dat het oude Joegoslavië tenslotte geen enkel prioritair belang had voor de VS (...) Op een

'No fly zone'? Niet voor iedereen!

Op 9 oktober '92 verklaren de VN met resolutie 816 het Bosnische luchtruim tot 'no fly zone'. Volgens Washington beoogt het vliegverbod dat geen van de drie partijen nog wapenleveringen zou ontvangen. In werkelijkheid worden alleen de Serviërs geviseerd: zij beschikken over veruit de belangrijkste luchtmacht. Door de resolutie zullen dus de Bosnische Moslims en Kroaten hun eigen vliegtuigen en helikopters zonder gevaar kunnen inzetten. VN-waarnemers zullen een duizendtal schendingen van het vliegverbod rapporteren. Moslims en Kroaten nemen het overgrote deel ervan voor hun rekening. De NAVO valt nochtans uitsluitend Servische basissen en toestellen aan.

ogenblik dat de Amerikaanse desinteresse haar hoogtepunt had bereikt, zorgde de tragische slachting van 5 februari '94 voor een ommekeer. (...) De omstandigheden verplichtten de VS ertoe zich meer te gaan inzetten dan hun buitenlandse politiek hen tot dan toe had voorgeschreven.'[17]

Wij zijn het niet eens met dit standpunt. De VS-autoriteiten wisten heel goed wie de aanslag had gepleegd (zie p.30 e.v.) en als ze niet hadden willen tussenkomen zouden de Amerikaanse media heel anders hebben gereageerd en geen 'druk hebben uitgeoefend' op het Witte Huis. In ons boek 'Attention, médias!' hebben we aangetoond dat zij niet de rol spelen van een onafhankelijke vierde macht maar dat zij deel uitmaken van het kapitalistische radarwerk. De media zijn er niet om de machthebbers onder druk van het volk te zetten, maar net omgekeerd.

Zo moffelen de VS-media essentiële en verhelderende informatie weg over allerhande gruweldaden die zich in de wereld afspelen: de doodseskaders in Peru, de fascistische folteringen in Turkije, de slachtingen die UNITA aanricht in Angola, de repressie in Marokko, de moord op progressieven in Colombia... En als zij het publiek opzwepen met de melding van echte of vermeende slachtpartijen, is dat altijd met het belang van de heersende klasse in de VS voor ogen en om het volk te mobiliseren voor de politiek die de dominerende klasse heeft uitgestippeld.

Trouwens, de La Gorce zelf eindigt zijn artikel met volgende terechte bedenking: 'Deze omstandigheden mogen ons niet doen vergeten dat er zich achter het gedwongen pragmatisme van de diplomatie een strategie schuilgaat en dat er achter de aarzelingen en de voorzichtigheid die een indruk van onverschilligheid wekken, altijd gestreefd wordt naar machtsbehoud.'[18] Dat was inderdaad, al die jaren, de enige beweegreden van de VS-leiding.

Of eerder een sluwe valstrik?

Het is voor de VS inderdaad van het allerhoogste belang om de heerschappij over haar geliefde bondgenoten niet alleen te vrijwaren, maar ze ook nog te versterken. Op het ogenblik dat de oorlog in Bosnië losbarst, woedt er ook een hevige economische oorlog: de GATT-onderhandelingen moeten nieuwe regels vastleggen voor de wereldhandel. Ook de NAVO-statuten moeten opnieuw worden onderhandeld. De oorspronkelijke hypothese van een aantal commentatoren lijkt ons dan ook bijzonder plausibel...

Op een debat in het Internationaal Centrum in Brussel in maart '92 stelde bijvoorbeeld Kratis Kyriazis, een communistische volksvertegenwoordiger uit Griekenland, dat Washington zou besloten hebben zich een tijdje afzijdig te houden om de spanningen tussen de bondgenoten op te drijven, en in het bijzonder de Frans-Duitse tegenstellingen die de top van Maastricht hadden overheerst. Washington hoopte dat zij in het Joegoslavische moeras zouden vastlopen. Een langdurige oorlog op het oude continent, in de Europese onderbuik, zou de zwakte van de Europese Unie duidelijk maken en de noodzaak van het Amerikaanse leiderschap bevestigen.

In juni '92 schrijft de Franse auteur Pierre Hastel zowat hetzelfde: 'wil James Baker tot de actie overgaan door Servië, zoals voorheen Irak, aan te wijzen als publieke vijand nummer één van de beschaafde wereld? Absoluut niet, integendeel. De Amerikanen hebben talloze keren herhaald dat zij militair niet zouden tussenkomen in Joegoslavië; zelfs niet onder VN-vlag. De verklaringen van Baker dienen dan ook alleen maar als stimulans voor een mogelijke Duitse en/of Franse rechtstreekse interventie. Het gaat hier duidelijk om een valstrik van de Amerikanen voor de Europese tandem. Zij weten immers dat een dergelijke tussenkomst bijzonder hachelijk zou zijn voor beide landen en dat ze hun onderlinge relaties zou vergiftigen omdat beide landen het onderling oneens zijn over welke kant zij moeten kiezen. De Amerikanen gebruiken Joegoslavië dus als twistappel tussen Duitsland en Frankrijk omdat de rivaliteit tussen beide landen de oorzaak is van de beruchte "Europese onmacht".'[19]

Lord Owen beschuldigt de VS...

David Owen was de belangrijkste Europese bemiddelaar op het terrein. Twee jaar na de mislukking van zijn plan voor Bosnië windt hij er in een interview geen doekjes om...

'Ik heb alle respect voor de VS. Maar in recente jaren **draagt hun diplomatie de verantwoordelijkheid voor het nodeloze rekken van de oorlog** in Bosnië. De eenzijdige veroordeling van Europa lijkt me onterecht. (...) Door het plan Vance-Owen in februari 1993 te steunen, had Washington vele doden kunnen vermijden. Het gaat hier niet om een persoonlijke mening maar om aantoonbare feiten: vandaar mijn boek.'[1]

1. *El Pais* (Spanje), 12 november 1995.

De Amerikanen wensten zich enkel 'voorlopig' op de achtergrond te houden. Net voldoende lang om Europa's 'onmacht' aan te tonen. Die eerste fase moest de tweede fase voorbereiden, een fase waarin de noodzaak van een Amerikaanse interventie voor eenieder overduidelijk zou worden. Christopher gaf zelf toe dat: 'Amerika belangrijke strategische en humanitaire belangen heeft in de regio.'[20] Die uitspraak dateert dan wel van april '94, maar het is weinig waarschijnlijk dat hij niet eerder tot dat besef kwam. Het paste gewoon niet binnen de Amerikaanse strategie om er vroeger mee uit te pakken...

1993: 'Zij willen een militaire aanwezigheid opbouwen'

Begin '93, tijdens een ander debat in het Internationaal Centrum in Brussel, zegt Stefan Eggerdinger, een Duitse waarnemer: 'De enige staat die er spijt van heeft dat ze geen enkel schot kunnen lossen in de Balkan (Duitsland had geen troepen ter plaatse) is degene die bij de situatie het meeste garen spint. Hij laat zijn plannen door anderen uitvoeren. Hij is aan een nieuw piekmoment begonnen van de herverdeling van de wereld. Hij is het beste geplaatst door zijn geografische ligging en zijn agressiviteit. Duitsland is er in geslaagd om twee vazalstaten te creëren in de Balkan. Het is maar zeer de vraag of de andere grootmachten dit klakkeloos zullen aanvaarden.' Het antwoord liet niet lang op zich wachten...

Op 10 februari '93 lanceert Warren Christopher, minister van Buitenlandse Zaken van de kersverse regering Clinton, het nieuwe Amerikaanse zespuntenplan. De VS verwerpen het plan van de Europese bemiddelaars niet openlijk. Christopher zelf heeft daar zeer sterk op aangedrongen om Jeltsin niet in moeilijkheden te brengen nu hij overhoop ligt met een sterke oppositie die zich met de Servische zaak identificeert. Maar door het sturen van een speciale gezant (Reginald Bartholomew) maken de VS toch duidelijk dat het plan niet echt aanvaardbaar is en zij steunen de weigering die de Moslims al enkele dagen eerder hadden aangekondigd.

Op 19 februari wordt er beslist om luchtaanvallen uit te voeren op Servische stellingen. Ter verantwoording zegt Clinton: 'Wij hebben er alle belang bij om aan te tonen dat de NAVO, het grootste militaire bondgenootschap ter wereld, een geloofwaardige vredesmacht blijft in dit postkoude-oorlog tijdperk.'[21] Doelstelling is immers... 1. De VS (en niet Duitsland) tot zwaartepunt verheffen in de Joegoslavische kwestie. 2. Aan te tonen dat de NAVO de nieuwe politiemacht is die haar wet kan opleggen in heel Oost-Europa. Diezelfde 19e februari verklaart een VN-verantwoordelijke overigens aan de Amerikaanse auteur Mischa Glenny dat het NAVO-ultimatum 'evenveel te zien heeft met de noodzaak om de Russen een lesje te leren als met de situatie in Bosnië'.[22]

En de dag voordien werd een hooggeplaatste officier van het Bosnische Moslimleger geciteerd in de *New York Times*: 'Wij maken ons geen illusies over de intenties van de Amerikanen in deze regio. De VS willen een militaire aanwezigheid in de Balkan.' Tot slot installeren de Amerikanen op hetzelfde ogenblik driehonderd soldaten in Macedonië. Een belangrijk Macedonisch politiek commentator signaleert: 'Er gaat geen week voorbij zonder dat een Amerikaanse viersterrengeneraal ons een bezoekje brengt.'[23]

'Dat plan zal tot een uitbarsting leiden'

Op 28 februari droppen de Amerikanen 21 ton levensmiddelen boven Oost-Bosnië. Het gaat om de eerste unilaterale actie van de Verenigde staten sedert het begin van het conflict. Maar de humanitaire redenen die zij inroepen zijn slechts een voorwendsel. Het is het Amerikaanse voorspel tot de overname van de militaire situatie.

Op dat ogenblik waarschuwt men van alle kanten: de VS-tussenkomst zal de oorlog rekken. De Franse generaal Morillon, de plaatselijke VN-bevelhebber, kondigt aan dat het Amerikaanse plan tot 'de uitbarsting zal leiden'. De *New*

Iets dat alles deed omslaan...

Het Belgische weekblad Télémoustique *publiceert een interview met de Belgische generaal Briquemont die het bevel voerde over de VN-troepen van juli '93 tot januari '94.*

- Hebt u ooit gedacht dat de gevechten voorbij waren?
- **Generaal Briquemont:** In augustus '93 waren we er in geslaagd de fronten te kalmeren. In september lag het succes zomaar voor het grijpen. Er werd ons zelfs gevraagd om een zaal klaar te maken waarin de akkoorden konden worden ondertekend. Het toenmalige plan Stoltenberg-Owen voorzag in de opsplitsing van Bosnië in drie provincies binnen één staat.
Zo leed niemand gezichtsverlies. Ik herinner mij de toespraak van president Izetbegovic die zei: 'Laten we de gevechten beëindigen, zo kunnen we de onderhandelingen makkelijker afronden.' Maar iets deed de hele situatie omslaan. **Vermoedelijk heeft men de een of andere partij voorgehouden dat zij op het terrein de overwinning kon behalen.** Maar om de overwinning te behalen in dit Bosnische terrein moet je bereid zijn om tien jaar oorlog te voeren.

York Times van 24 februari geeft toe dat de analyse van de generaal 'in brede kringen van militairen wordt gedeeld'. Hij voegt er nog aan toe dat de VS-actie 'het machtsevenwicht tussen de vechtende partijen zal doen omslaan in het voordeel van de Bosniërs' (waarmee men, in het westers jargon, de Moslims bedoelt).

Een derde maal verergert een VS-tussenkomst dus de oorlog. Dit keer bevestigen talloze Westerse verantwoordelijke dit feit. Washington stoort zich echter niet aan deze kritiek. Welke drijfveer hebben de Amerikanen toch? Ik herinner er aan dat het Pentagon zich tot doel heeft gesteld 'de wereld te overheersen'. In maart '93 lezen we volgende analyse in een invloedrijk Belgisch zakenblad: 'We zijn dus in het stadium aanbeland waarin Amerika zich actief gaat mengen in deJoegoslavische oorlog en dat terwijl president Bush altijd heeft beweerd dat het om een exclusief Europees probleem ging en dat het aan de Europeanen was om initiatieven te nemen. De Amerikaanse beslissing gooit de zaken om. Amerika wil het voortouw nemen en de Europeanen mogen helpen, als ze dat willen. We zien hier hetzelfde gebeuren als bij de Golfoorlog of bij de operaties in Somalië: de Amerikaanse regering komt slechts tussen als zij de leiding in handen kan nemen.'[24]

De reden waarom de VS tussenkomen overstijgt ruim de Bosnische grenzen. Dezelfde patronale krant legt uit: 'Het is niet uitgesloten dat de Russische buitenlandse politiek een duidelijk anti-Amerikaans karakter krijgt en dat de VS daarom besloten hebben zich intenser met de oorlog in Joegoslavië te gaan bezig houden. (...) Er werd al gepraat over het installeren van een nieuw IJzeren Gordijn tussen West- en Oost-Europa; Oost-Europa zou dan bestaan uit Rusland en de voormalige Sovjetrepublieken. (...) Dit beantwoordt overigens aan de economische recessie die West-Europa ondermijnt via goedkope import uit het Oosten, vooral dan in de ijzer- en staalindustrie.' Da's klare taal: de VS-tussenkomst in Bosnië is vooral een waarschuwing voor al diegenen in het Oosten die zich tegen de Nieuwe Wereldorde zouden willen verzetten.

Aanvankelijk blijft de tussenkomst van de VS-militairen beperkt. De overgrote meerderheid van het VS-establishment acht het ondenkbaar om soldaten naar Joegoslavië te sturen omdat het vreest voor een veralgemeende guerrillaoorlog zoals destijds in Vietnam. De toestand moet nog rijpen. Op meerdere vlakken: Servië is nog te sterk, de weerstand van de bevolking moet verlagen (daar dient het embargo voor) maar er moet vooral een einde komen aan de gewapende confrontaties tussen de Kroatische en de Moslimtroepen. Washington maakt er werk van... en begint achter de schermen.

Nu eens tegen Londen en Parijs, dan weer tegen Bonn

In mei maakt Warren Christopher een rondreis in Europa. Hij stelt er de optie 'lift and strike' voor. Enerzijds het embargo op wapenleveringen voor de Moslims opheffen; anderzijds de Servische stellingen bombarderen. In ruil daarvoor is hij bereid het plan Vance-Owen te aanvaarden. Frankrijk en Groot-Brittannië weigeren. Zij vrezen ervoor dat hun eigen troepen tussen twee vuren zouden terecht komen. Alain Juppé (toenmalig Frans premier, nvdv) merkt ironisch op dat 'sommigen in vliegtuigen zitten en bommen droppen terwijl anderen, de Europeanen en meer bepaald de Fransen, zich op het terrein bevinden.' Christopher wordt maar koel onthaald in de Europese hoofdsteden.[25]

Duitsland had het plan Christopher moeiteloos aanvaard aangezien het geen soldaten ter plaatse had. Op 22 mei duikt er echter een nieuw 'gemeenschappelijk actieplan' op dat onder meer voorziet in het oprichten van veiligheidszones. Dat verenigt Frankrijk, Rusland, Groot-Brittannië, de VS en... Spanje. De Duitsers zijn pisnijdig omdat zij naar de bank worden verwezen, temeer omdat de Spanjaarden (die de Veiligheidsraad voorzitten) wél meespelen.[26]

Nu eens tegen Londen en Parijs, dan weer tegen Bonn? De VS blazen inderdaad warm en koud om de meningsverschillen tussen hun Europese bondgenoten aan te wakkeren.

Europa verdelen

Nicolas Bardos-Feltoronyi, hoogleraar aan de Katholieke Universiteit van Louvain-la-Neuve, specialist inzake Centraal- en Oost-Europa, toont aan dat de politiek van Washington erop gericht is de Europese Unie te verzwakken:

'Zo wordt de balkanflank van Europa meegesleurd in een carrousel van burgeroorlogen die de Europese Unie verzwakken (...) In de traditioneel weinig stabiele zuidoostelijke flank van Europa zijn eerst **de regering Bush en daarna de regering Clinton erin geslaagd**, dankzij een opmerkelijk diplomatiek korps, **een kwetsbare plek te creëren voor de Europese Unie**. Daar was het hen om te doen. De EU is immers in geopolitieke termen een sterkere economische, sociale en culturele macht geworden dan de VS die structureel een relatieve terugval kennen en waarvan het nucleaire wapen niet langer even gerechtvaardigd is als weleer.

De VS passen op Europa de klassieke verdeel-en-heerspolitiek toe. De VS zetten eveneens de VN voor schut door uitvluchten in de Veiligheidsraad te gebruiken en door de organisatie financieel te ondermijnen - de VS weigeren hun enorme schulden aan de VN te delgen. En dat doen ze ook met de grondig uitgewerkte plannen die de VN en de Europese Unie samen hebben opgesteld.'[1]

1. *Revue nouvelle* (België), oktober 1996, p.53.

Nu Washington zich meer openlijk begint te moeien, springen de tegenstellingen alsmaar beter in het oog. Op 29 juni stemmen de VS een ontwerpresolutie om het embargo op de wapenleveringen aan de Moslims op te heffen. Zij staan alleen. Rusland, Frankrijk, Groot-Brittannië, China, Spanje, Hongarije, Japan en Nieuw-Zeeland onthouden zich. Het is de eerste keer dat de VS anders stemmen dan de Europeanen over een resolutie inzake Joegoslavië.

Tussen juli en september '93 herhaalt dit scenario zich meermaals: na harde onderhandelingen lijkt een akkoord tussen alle betrokken partijen in zicht... maar dan duikt er uit het niets plots de dreiging op van NAVO-bombardementen op de Serviërs of is er sprake van het opheffen van het wapenembargo tegen de Moslims. Izetbegovic reageert telkens prompt met de mededeling dat hij het akkoord niet kan ondertekenen.

Op 29 september, tijdens een hoorzitting van de Commissie voor Buitenlandse Zaken van het Huis van Afgevaardigden van de VS, verklaart Christopher H. Smith, afgevaardigde voor New Jersey: 'Ik herinner me heel goed dat alle staten, hun minister van Buitenlandse Zaken, hun president, iedereen - met uitzondering van Duitsland - de VS bezwoeren zich buiten het conflict te houden. Lord Carrington belde voortdurend onder meer generaal Scowcroft om hem diets te maken dat het een Europees probleem was.'[27]

1994. Washington neemt de touwtjes opnieuw in handen

Begin januari '94 stelt Frankrijk het plan Juppé voor: enerzijds militaire druk op de Serviërs die zich moeten terugtrekken rond de Moslimsteden die ze omsingelen, anderzijds politieke druk uitoefenen op de Moslims om een verdeelplan te aanvaarden dat nauw aanleunt bij het plan Owen-Stoltenberg. Washington verwerpt in eerste instantie het plan maar sluit zich in februari aan bij een ultimatum van de EU en van de NAVO dat de Serviërs bedreigt met luchtaanvallen als ze zich niet terugtrekken tot twintig kilometer van Sarajevo.

Maar het wordt al gauw duidelijk dat dit Frans-Amerikaanse akkoord een andere parallelle actie van de Amerikanen verbergt, een actie die mijlenver staat van de Franse bekommernissen. De VS hebben een onderhandelingsronde opgezet tussen Moslims en Kroaten en hen gedwongen een bondgenootschap te sluiten. Het akkoord wordt ondertekend op het Amerikaanse ministerie voor Buitenlandse Zaken. Betekenisvol is de gelegenheidsfoto waarop Tudjman, Izetbegovic en VS-ambassadeur Galbraith broederlijk poseren. De inkt is nauwelijks opgedroogd als de Kroaten in het westen van Bosnië de aanval inzetten tegen de Servische stellingen. Hierdoor vermindert de druk op de Moslimtroepen van Izetbegovic die in het nauw zitten in Bihac.

Het VS-plan voorziet in een Moslim-Kroatische federatie in Bosnië die op haar beurt gefedereerd is met Kroatië. 'Meteen liggen de krachtsverhoudingen in de Joegoslavische crisis helemaal anders. De Moslim-Kroatische coalitie, die door het uitlokken van de afscheiding van Bosnië-Herzegovina de Servische reactie had veroorzaakt en de eerste fase van het conflict had verwekt, was herboren. De discrete toenadering die in centraal Bosnië-Herzegovina was ontstaan tussen Serviërs en Kroaten tegen de Moslims hield op', schrijft de La Gorce.[29]

Dit is werkelijk het keerpunt in de oorlog. Washington is er in geslaagd de touwtjes, zowel in Sarajevo als in Zagreb, weer in handen te nemen. De Duitse invloed neemt af. De juichende Amerikaanse commentatoren vergissen zich niet. Zo onderstreept William Pfaff de Europese mislukking en de triomf van de VS: 'Clinton behaalt eindelijk een beduidend succes. De bespottelijke onderhandelingen Owen-Stoltenberg werden door de Amerikaanse diplomaten weggeveegd. Meteen hebben zij de Europese verdeeldheid in de Joegoslavië kwestie onderstreept en de mislukking aangetoond van de Europese eenmaking op het vlak van politiek en veiligheid.

Warren Christopher ruziet met Kohl

In juni '94 betreurt Warren Christopher, Minister van Buitenlandse Zaken van de VS:

'... ernstige fouten in het erkenningsproces van 1991.' Hij onderstreept dat 'Duitsland een bijzondere verantwoordelijkheid draagt omdat het zijn collega's en de Europese Gemeenschap heeft overtuigd.'

De volgende dag stuurt Helmut Kohl zijn ambassadeur in Washington naar het ministerie van Buitenlandse Zaken 'om orde op zaken te stellen'. Niemand weet wat daar precies verteld werd, maar Kohl publiceert een communiqué waarin hij de aantijgingen van Christopher als 'onterecht' afdoet.

Het incident komt in de internationale pers niet ter sprake maar de zeer officiële *Deutsche Presse Agentur* beklaagt zich bitter: 'De interpretatie van Washington is niet nieuw... maar tot vandaag was er een stilzwijgend akkoord met de VS-regering om niet te hevig aan de boom te schudden. **Waarom heeft Christopher besloten olie te lozen in troebel water en zout in de wonden te strooien... wij kunnen het ons alleen maar afvragen.**'[1]

Elke term van het communiqué is veelbetekenend. De VS zullen de Duitse reactie overigens omschrijven als 'ongewoon voor een bevriend land'. Wat hier - uitzonderlijk - boven water komt, geeft een idee van de hevige conflicten die men ons verbergt...

1. *Deutsche Presse*, juni 1994.

Het is nu bewezen dat Europa bij dergelijke zaken, zonder de VS, vrijwel machteloos is. De belangrijkste les van de laatste maand is dat het Westen, zonder de VS, niets kan uitrichten.'[30]

Nog een Amerikaans succes: het nieuwe verdeelplan dat de Servische gebieden verbrokkelt, wordt door het Servische parlement in Bosnië verworpen, maar aanvaard door Milosevic. Het wordt alsmaar duidelijker dat de Servische strijdkrachten verdeeld zijn en dat de VS er in geslaagd zijn om Milosevic tot samenwerking te dwingen. Washington kan de stap naar de volgende fase zetten...

Duitse woede: 'Waar blijft ons deel van de buit?'

De Duitse leiders die uitstekend worden ingelicht door Zagreb en Sarajevo voelen dat het tij aan het keren is. Het grote patronale dagblad *Frankfurter Allgemeine* is razend en spuit kritiek op het Frans-Amerikaanse project: 'Het ultimatum beoogt alleen een akkoord met de Serviërs. Sarajevo zou verplicht zijn een driedeling van Bosnië te aanvaarden waarbij slechts ongeveer één derde aan de Moslims toekomt. Op die manier verzekeren de Westerse mogendheden zich, in samenspraak met Rusland, van hun deel van de buit in Bosnië-Herzegovina, het grootste onderdeel van het land.'[31]

'Hun deel van de buit!' Een cynisch taalgebruik - de Duitse pers zegt wel vaker wat ze denkt - dat de ware inzet aantoont voor de imperialistische grootbourgeoisie...

Hetzelfde dagblad onderstreept dat de Duitsers een heel ander objectief hebben: Servië definitief breken, het elke invloed in de Balkan ontnemen en het zelfs ontmantelen. De krant schrijft zelfs welke nationaliteitenproblemen moeten worden aangewakkerd om de uiteenspatting te realiseren: 'Als Servië zijn objectieven kan realiseren in de oorlog om Bosnië-Herzegovina, zal het alle rechten van de minderheden in zijn eigen staat met de voeten kunnen treden. Er zal voor de Albanezen in Kosovo geen andere keuze overblijven dan zich aan de Servische willekeur te onderwerpen. Voor de Moslims van Sandjak in Servië en Montenegro zal het nog erger zijn omdat het daar gaat om nog kleinere minderheden. Hongarije zal proberen het ergste te vermijden voor de Hongaren in Vojvodina.'[32]

Terwijl de Duitse burgerij Turkije bewapent om de Koerdische minderheid te verpletteren en in eigen land de meest elementaire politieke en burgerrechten ontzegt aan miljoenen immigranten, toont diezelfde bourgeoisie zich plots bekommerd om bepaalde nationale minderheden waarvan de manipulatie haar belangen als grootmacht kan dienen.

Clinton schendt het VN-wapenembargo

De Amerikaanse tactiek moet het hebben van een lange oorlog... Een van de stafmedewerkers van generaal Rose, bevelhebber van Unprofor in Bosnië, bevestigt in mei '94 dat: 'Vandaag enkel nog de Moslims de oorlog willen verder zetten. Niermand durft het openlijk te zeggen, nochtans is het de militaire logica zelf. Het Witte Huis dat beweerde een snelle pacificatie van de regio na te streven, is er enkel in geslaagd de toestand opnieuw te laten escaleren.'[33]

Een terechte opmerking. Met dien verstande dat Washington maar al te goed weet waar het mee bezig is. Opdat de nieuwe alliantie enig rendement zou hebben en de VS de Duitse invloed in Zagreb en Sarajevo zouden kunnen overstemmen, moesten zij zich eerst en vooral militair onmisbaar maken. Dat kon het best door de Kroaten en de Moslims bij te springen en ze tegen de Serviërs enkele militaire overwinningen te laten behalen.

Alleen is de regering Izetbegovic op dat ogenblik te zwak om de oorlog zelf te winnen. Wat nu? Noch het congres, noch de Amerikaanse militairen hebben

'De VS rekken de oorlog', zeggen de VN

Op 30 april '94 citeert de *Washington Post* twee hoge VN-verantwoordelijken, een generaal en een burger. Zij stellen 'de VS verantwoordelijk voor het rekken van de oorlog in Bosnië. De VS geven de regering de - naar ze beweren valse - indruk dat ze op de militaire steun van Washington kan rekenen.'
Ondertussen weten wij dat die indruk helemaal niet 'vals' was. Betekenisvol is wel dat beide geïnterviewden absoluut anoniem wensten te blijven 'uit schrik om uit Bosnië te worden verjaagd'.[1]

1. *New York Times*, geciteerd in *Solidair*, 6 december 1994.

veel zin om soldaten naar Bosnië te zenden. Anderzijds is het openlijk sturen van wapens naar een van de betrokken partijen een schending van het VN-embargo. De oplossing is dat de Amerikanen deze regering clandestien zullen helpen om haar troepen te versterken, te vormen en beter te bewapenen.

Begin '94 stellen de Franse inlichtingendiensten vast dat de VS, via Turkije, clandestien wapens leveren aan Izetbegovic. Er bestaan ook andere kanalen. Medio '94 signaleert het tijdschrift *Strategic Policy* dat vierhonderd Iraanse militairen in Bosnië zijn aangekomen met aanzienlijke stocks aan wapens en munitie. Het tijdschrift bevestigt dat de CIA hiervan perfect op de hoogte is. In de herfst verschijnen er ook Afghaanse moedjahediens op het toneel. Zij ontschepen met valse papieren in Ploce, aan de Kroatische kust en worden begeleid door speciale VS-troepen.

Welke opdracht hebben deze speciale VS-troepen? Volgens hetzelfde tijdschrift bestaat hun opdracht erin om een commando-, controle-, communicatie- en inlichtingenstructuur te installeren die de offensieven van de Bosnische Kroaten en Moslims moeten vergemakkelijken en die het geheel moeten coördineren met de acties van de moedjahedien.

'De VS nemen deel aan de oorlog'

Midden november schrijft Robert Block, correspondent van de Britse *Independent*, dat de VS directe steun geven aan de Moslimtroepen in de buurt van Bihac door hen op te leiden en inlichtingen door te spelen. Dat laatste gaat meer bepaald over het doorgeven van luchtfoto's van de Servische troepen in Bosnië.

Een week later rapporteert de Weense correspondent van de *Guardian* dat Amerikaanse verantwoordelijken toegeven dat Kroatische en Moslimofficieren in de VS worden opgeleid. Deze politiek verdeelt de landen van de NAVO, voegt de krant er nog aan toe. In diezelfde periode citeert een journalist van *The European* een hooggeplaatste Europese militaire bron: 'De Amerikanen hebben in feite hun intrede in de oorlog gedaan. Zij leren de Bosnische Moslims hoe ze de Serviërs moeten verslaan.' De krant voegt er aan toe dat de wegen in Centraal-Bosnië tussen Visoko en Kakanj omgebouwd zijn tot landingsbanen. 'De Amerikaanse hulp was van doorslaggevend belang in de recente successen van het Bosnische leger.' De Amerikaanse pers zwijgt als vermoord over deze artikels hoewel zij gesteund zijn op westerse bronnen, hoofdzakelijk vanuit Unprofor.

Ondertussen beperkt Washington zich al lang niet meer tot het aanstoken tot oorlog, de VS organiseren hem. In januari '95 kondigt de *New York Times* de komst aan van generaal Frederick Francks Jr., bevelhebber van het 7e VS-KORPS tijdens de Golfoorlog. Zijn opdracht: helpen bij het eenmaken van de Moslim- en Kroatische troepen. Op de nacht van 10 op 11 februari stellen VN-verantwoordelijken vast dat een konvooi van C-130's materiaal dropt boven de belangrijke militaire Moslimbasis van Tuzla. Een Brits officier rapporteert analoge droppings op 12 en 17 februari. Volgens een VN-bron 'gaat het om een clandestiene operatie, daar bestaat geen twijfel over; als de Amerikanen dit loochenen, is dat zand in de ogen strooien.'[34] De *Financial Times* citeert op 22 februari een aantal diplomaten met opdracht in Bosnië die de VS beschuldigen van flagrante schendingen van het wapenembargo. Generaal Rose, commandant van de VN-troepen, stelt vast 'dat het strategische evenwicht zich langzaam wijzigt ten nadele van het Servische leger in Bosnië.'[35]

Deze VS-politiek scherpt de tegenstellingen aan tussen Washington enerzijds en Londen en Parijs anderzijds. Onder meer wanneer de Amerikanen een oproep lanceren om het wapenembargo tegen de Moslims op te heffen en op 11 november zelfs besluiten dat hun schepen hoe dan ook geen controles meer zullen uitvoeren op de naleving ervan.

Parijs en Londen beseffen dat het er hoegenaamd niet om ging de militaire druk op de Serviërs te verhogen om ze aan de onderhandelingstafel te dwingen, maar wel om de Moslims en de Kroaten te helpen de oorlog te winnen en

Met de hulp van Washington valt Izetbegovic... Moslims aan!

De officiële versie van het westen was altijd: 'De Moslims worden van buitenuit aangevallen door de Serviërs.' Maar die versie verhult dat de nationalistische Moslims van Izetbegovic zélf agressors zijn.

In augustus '94 vallen de Moslimtroepen van Izetbegovic de... Moslimtroepen aan van zakenman Fikret Abdic. Deze heeft zich van de regering van Sarajevo gedistantieerd. Om zuiver zakelijke redenen wenst hij in vrede te leven met zijn Kroatische en Servische buren. Daarom wordt hij ook aangevallen door de troepen van Izetbegovic.
Opmerkelijk is dat ook dit offensief werd voorbereid onder toezicht van de VS 'zo bekommerd om het behoud van de vrede'. In november '94 melden verschillende Britse kranten, *The Guardian, The Observer, The Independent*, dat sedert de maand juni zes Amerikaanse generaals betrokken waren bij de voorbereidingen van het offensief.

Bovendien waren het precies de troepen die met raad en daad werden bijgestaan door de Amerikanen die het staakt-het-vuren schonden. Het is dan ook duidelijk dat Izetbegovic niet de 'president van alle Bosniërs' is zoals men ons altijd wou doen geloven. Ten eerste zet zijn nationalistische politiek de Moslims (43% van de bevolking) op tegen de anderen. Niet alleen de Serviërs maar ook zijn Kroatische 'bondgenoten' bekampen hem in een lange bloederige oorlog. Zij zullen elkaar slechts (voorlopig?) vinden onder zware druk van Washington. Maar Izetbegovic vertegenwoordigt niet eens de hele Moslimpopulatie. Twee belangrijke regio's - Bihac en Tuzla - contesteren zijn macht en zijn politiek programma. In feite is Izetbegovic enkel de leider van de extreem-rechtse nationalistische vleugel van de Moslims en dus van een minderheid in het geheel van Bosnië. Daarom heeft hij de oorlog en de VS nodig om zijn macht te consolideren.